

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

M. OLGAY SÖYLER
IŞIN BERİL TETİK - DEMOKAN ATASOY

KÖTÜLÜĞÜN TASARIMI

ESKİ İRAN DİNLERİ VE ŞEYTANIN DOĞUŞU

KÖTÜLÜĞÜN TASARIMI

ESKİ İRAN DİNLERİ

ve

ŞEYTANIN DOĞUŞU

Bir Makale, İki Öykü

M.OLGAY SÖYLER
IŞIN BERİL TETİK- DEMOKAN ATASOY

YAYIN NU: 1047
EDEBÎ ESERLER:

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI:

ISBN:

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.

Genel Müdür:

Editör:

Kapak Tasarımı:

Dizgi-Tertip:

Kapak Baskısı:

Baskı:

A

• M2

M. Olgay Söyler: 1982 yılında Aksaray'da doğdu. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile İstanbul Üniversitesi Tarih bölümlerinden mezun oldu. *Atlas Tarih* dergisinde yazdığı yazılarına ek olarak uluslararası hakemli dergilerde de yazıları yayımlandı. Çeşitli gazetelerin kitap eklerinde, tarih ve özellikle inanç tarihi alanında çıkan kitapların incelemelerini yaptı. Anadolu inanç tarihi, destanları ve edebiyatı üzerine çeşitli söyleşilere konuk oldu. Radyo programlarına daimî konuk olarak uzun bir süre katıldı, çeşitli belgesellere danışmanlık yaptı. Çalıştığı konular üzerine üniversitelerde tebliğler sundu. 2019 yılında *Anadolu'nun Kronikleri* isimli kitabı yayımlandı. Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler enstitüsünde yüksek lisansını tamamlama aşamasında olan yazar tarih, mitoloji ve karşılaştırmalı dinler üzerine de çalışmalarına devam etmektedir.

Işın Beril Tetik: 1970'te Edinburgh, İskoçya'da doğdu. Isle College of Art'ın Moda Tasarım bölümünden mezun oldu. İlk fantastik kurgu öyküsü, *Derinden Gelen Sesler* adlı seçkide yayımlandı. Aynı yıl James Verne Öykü Ödülleri'nin *Hayalgücünü*, Merkezine *Seyahat* adlı seçkisinde, fantastik kurgu dalında birincilik ödülü kazanan öyküsü dahil, üç öyküsüyle yer aldı.

piramit.com için yaptığı araştırmalar ve *Kangüncesi/Gölge* çevrimiçi dergisinde yazdığı öykülerle çalışmaları yoğunluklu olarak çocukluk anlatı merkezi yayınladığı korku türüne odaklandı.

Anadolu Korku Öyküleri Anadolu Korku Öyküleri 2, *Yolu Korku Öyküleri* 3 YILGAYAK *Karanlık Yüzü, Karanlık Öyküleri, Karanlıktaki Kadın* adlı seçkilere öyküleri girdi. Kendi öykülerinden derlediği kitabı *Kara Kara Kapı* 2017'de, *Ayaz* adlı polisiye gerilim romanı ise 2019'da yayımlandı.

Yaban Çizgi Roman dergisinin yanı sıra, *Lemur* dergi gibi web dergilerde öyküleri yayımlandı. gibi, *Rabarba Şenlik* adlı sinema dergisinde de inceleme yazıları bulunmaktadır.

Yazmak kadar korku türü için araştırmalar yapmayı da seven yazar, 2014'ten bu yana Gerisi Hikâye-Korku Konuşmaları adlı çevrimiçi radyo programında iki ortağı ile beraber, bu türe dair konularla ilgili sohbetlere devam ediyor.

Demokan Atasoy: Eski Ankaralı, yeni İstanbullu. Turizm ve Sinema bölümünü okudu. Sinemada asistanlık, özel televizyonlarda yönetmenlik ve yapımcılık yaptı. Sektördeki ikinci yılında, “Yaşam Ustaları” adlı programıyla, Çağdaş Gazeteciler Derneği’nin “TV Programı” dalında Yılın Başarılı Gazetecisi Ödülü’nü kazandı. İstanbul için, maceralı, hikâyeli, müzikli turistik mobil uygulama üretti. Aylık sinema dergisi *Rabarba Şenlik*’te, “*Canavarlar, Yaratıklar, Manyaklar*” adlı korku bölümünü hazırlayıp korku sanatlarını sinemaseverlere gerçek yüzüyle tanıttı. *Hayalgücünün Merkezine Seyahat, Anadolu Korku Öyküleri, Aşkın Karanlık Yüzü, Karanlık Yılbaşı Öyküleri* adlı seçkilere öyküleriyle dahil oldu. *Yabani* dergi ve *Lemur* dergide öyküleri yayımlandı.

İlk romanı *Konuşulmayan* 2018 yılında, ilk öykü kitabı *Ölümlüler, Deliler, Yalnızlar* ise 2020 yılında yayımlandı. Korku kültürünün daha geniş kitlelere ulaşması ve tanınması amacıyla *Gerisi Hikâye* adlı podcast programını ortaklarıyla beraber üretmeye devam ediyor.

ÖN SÖZ

Fi tarihinde sevgili Demokan Atasoy ile birlikte kurguladığımız, “Kötülüğün Tasarımı”na ilişkin serinin bu ilk kitabında eski İran dinlerinde ‘Şeytan’ın peşine düştük. Zaman içinde sevgili Işın Beril Tetik ve Galip Dursun da aramıza katıldı. Kurguladığımız anlatıya ruh verdiler. Amacımız ülkemizde de yayımlamaya başlayan eski dinlere ait metinleri kullanarak tarihi ve mitolojik malzeme üstüne şeytanın anlatısını inşa etmektir. Mitolojide tek bir motifin bile ne kadar önemli olduğunu, ayrıca edebiyat ile tarihin birbirine olan katkısını bu kitapta okuyucularımızın net olarak görmelerini arzu ettik. Avesta, Mani, Rig Veda gibi dini metinlere Şahnâme, Ardâvirâfnâme, Goştâspnâme gibi efsaneler içeren İran destan edebiyatı eşlik etti. Dante’nin *İlahi Komedya*’sı, en-Nedim’in *el-Fihrist*’i Birunî’nin *El-Âsâr el-Bâkiye*’si, Mesudî’nin *Murûc Ez-Zeheb*’i bu anlatının yine en değerli malzeme grubuydu. Bu kadar değerli destan ve Doğu klasiği eser üzerine, ülkemizde herkesin bulabileceği Batı literatüründen de bazı kaynak olabilecek eserleri alarak anlatımızı inşa etmeye gayret ettik.

Sevgili Galip Dursun bazı nedenlerle bu ilk kitabımızda aramızda olamadı ancak katkısını sürdürdü. Belirtilen kaynaklardan kotarılarak oluşturulan tarihi bir metin üzerine Demokan Atasoy ve Işın Beril Tetik’in birer öyküyle katıldıkları bu kitap, deneysel bir çalışmadır ve belki de alanında ilktir. Zaten amacımız tam da buydu. Bundan sonra da bir süre daha birlikte şeytanın izini süreceğiz. Yanımızda olan Ötüken Yayınlarına ve değerli dostum Ayşegül Büşra Paksoy’a çok teşekkür ediyorum. Yazdığım bölümün okumalarını yaparak büyük katkı veren tarihçi dostlarım Tuba

Başar ve Hasan Saybir'e sonsuz teşekkürler. Bitmez tükenmez fikirlerime katlanmak zorunda kalan değerli dostum Hüseyin Serdar Tabakoğlu için ne yazsam az kalır. Verdiği fikirleri, kendi işinin arasında yaptığı düzeltmeleri ve telefon görüşmelerimizle çalışmamla hayli alakadar olan, âdeta metni yeniden yazan, yazdıran Ayça Ünlü'ye minnettarım ve o iyi ki var. Kurguladığımız seri için okumalar yapan, çalışan ve yazan Demokan Atasoy ile Işın Beril Tetik'e de harika öyküleri için teşekkürü borç biliyorum.

M. Olgay SÖYLER
2021/İSTANBUL

İRAN DİNLERİ, TANRILARI
ve
KÖTÜLÜK TASARIMLARI
“ŞEYTAN DOĞUYOR”

M. Olgay Söyler

Kafkaslardan İran'a hareketlenen bazı bozkır halkları, belki de yanlarında bulunan ongun veya idollerden yeni vatanlarında tek Tanrılı bir din, "iyilik" ve "kötülük" etrafında sürekli dönüp duran inançlarını yaratmaya geldiğinde tarihler günümüzden dört bin yıl öncesine kadar gidiyordu. Hint-Avrupalı kavimler stepleri aşıp İran'ın plato ve yaylalarına geldiklerinde yalnız olmadıklarını ve sürekli yerleşim görmüş bir alanda olduklarını anlamış, yerli halkların var olduğunu görmüşlerdi. Anadolu ile sınır Zagros Dağları, araştırmacılara otuz beş bin yıl insan görmüş bir bölge vaat ediyordu. Neolitik devrin ihtişamı burada da hüküm sürdü, zaten bu, Anadolu ve Mezopotamya uygarlıkları ile komşu bir ülkede beklenmeyecek bir durum değildi. Tarım ve hayvancılığın yaygın olarak yapılması yerleşik düzenin parçası köylerin kurulmasına yol açmıştı. Bu düzen tarihi, yönetici sülaleleri, devletleri ve inançları doğurdu.

Zerdüştlük ve özelinde kötülüğün tasarımı nasıl oluştu? Bunların aynı coğrafyada görülen diğer inanç akideleriyle etkileşimi nasıldı? Kötülük, ilk din olarak anlatılagelen Zerdüştlük dininde nasıl ortaya çıkmıştı? Bu çalışmada bu soruların cevapları aranacaktır.

İran coğrafyasının sosyal ve siyasi tarihine etki eden inanç olgusu ile kötülüğün tarihinin peşine düştüğümüzde karşımıza ilk olarak Hint-Avrupalılar çıkar.

İsa Öncesi üçüncü binli yıllarda Hint-Avrupalılar, Doğu Avrupa stepleri ve Kafkasların bir bölümünü içeren göçleriyle Orta Asya sonrasında güneye yavaş yavaş ilerledi. İkinci bin yılın başında ise girilen İran dışında Afgan Dağları ile buraya yakın bölgelerden ilerleyerek Hindistan içlerinde görülmeye başladılar. Hindistan işgal ediliyordu, ancak bu Hint-Avrupalıların bir bölümü Mezopotamya sınırlarına dayandı ve İran içlerinde de ilerlemeye devam etti (Avrupa içlerine kadar gidecek-

lerdi). Geniş bir İran toprağı artık tarihe damgasını vuracaktı. İran içlerinde bazı dilsel ve folklorik bağlantılar nedeniyle belirli bir topluluğa ait oldukları bilincini saklı tuttular ve unutmadılar. Medler kuzeyde kalan bölgeleri işgal ederken, Persler güneybatıya gelmişlerdi. Kuzey bölgelerinde İskit hakimiyeti vardı. O zamanlarda Med ve Perslerden çok daha iyi asker olan bu savaşçı kavim İran içlerine defalarca akın yaptı. İskit hakimiyet sahası büyük bir coğrafyaydı; Rus, Ukrayna stepleri ile Sibirya hakimiyet alanları içerisindeydi. Sonunda Partlar ve Hindistan içlerine göçenler, yerli unsurları içlerinde eriterek büyük medeniyetler kurdular. Dünya edebiyatını etkilediler, büyük imparatorluklar ile savaşları, semavi dinlere nüfuz edecek inançlarıyla bir daha asla tarihten kopamayacaklardı.

ARYALAR ve İRAN COĞRAFYASININ KISA TARİHİ

İran ve Hindistan'a göçen halkların adı tarihi kaynaklarda Aryalar olarak geçmektedir. Bölgede konuşulan dili düzgün konuşamadıkları için “barbarlar”, sahte Tanrılara taptıkları için de “şeytanlar” diye adlandırılan, yerli halklar karşısında yer alan herkesin kendine “Ari” dediğini anımsatalım¹.

İranlılar, Hint-Avrupa kavimlerinden biridir. Aşamalı olarak Asya'nın orta kesimlerinden Atlas Okyanusu kıyılarına kadar yayılmış ve yeni dünyanın keşfiyle dünyanın birçok bölgesine gidip yerleşmişlerdir. Bu ırkın kollarından biri, tarihin çok eski dönemlerinden beri diğerlerine oranla çok daha fazla önem kazanmış, meydana getirdiği medeniyet diğerlerinden daha etkili olmuştur. Hint-İran adlı bu kol MÖ 3000 yıllarında Hint-Avrupa grubundan ayrılıp Hint-İran ırkları olarak iki ayrı

¹ Jean Varenne, *İslam Öncesi İran. Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü*, Yön. Yves Bonnefoy, Türkçe Çev. Edit. Levent Yılmaz, İstanbul: Alfa Yayınları, 2016, s. 798.
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://arantev.org>

kola bölününceye dek, Orta Asya bölgesinde yaşamış; ortak din, dil, inanç ve mitolojilere sahip olup kendisini “Arya: Şerefli” adıyla nitelemiş ve ifade etmiştir.² İran platosunda haki-miyet kuran Aryaların ilk devletlerinin adları ise önce Medler sonrasında Perslerdir. Aryalar kendi kültürel birliktelikleri ile bu bölgede yerelliği neredeyse yok etmiş, ortak inanç, ortak dil, ortak gelenekler yaşatılır olmuştur. Arkeolojik ve tarihsel veriler ortaya çıktığında görülmüştür ki evlilik yoluyla halkların kay-naşması sağlanmış nihayetinde ortak dinin gereklerinin yerine getirilmesiyle hem siyasi hem kültürel aynılığı sağlamış bir top-lum oluşturulmuştur. Herodotos bu konuda müthiş bilgiler ver-mektedir. Perslerin devrinde, tapınak inşa etmediklerini, açık havada ayin yapıp tanrılara yakardıklarını, tanrıları için heykel yapmadıklarını, ateş önünde sunularını gerçekleştirdiklerini, eti yenen hayvanların kurban edildiğini, ölülerin gömülmediğini ve yakılmadığını, akbabaların gelip cesedi parçalaması için te-pelere çıkarıldıklarını anlattığı satırlar uzayıp gitmektedir ancak Herodotos’un yeterli veriyi sağlayamadığı, bazı Pers tanrılarına Yunan tanrılarının adını verdiği de görülecektir.

Genel kanıya göre, İran ulusal tarihi *Hudâyname*’de yazı-ya geçirilerek kayıt altına alınmıştır³ İran tarihi, ilk hükümdar tacı başına konulan Keyümers ile başlar, Sasani devrine kadar devam eder. Ülkemizde tarihini en iyi aktaran araştırmacılar-dan biri olan Nimet Yıldırım’a göre İran mitolojik, efsanevi ve tarihi dönemlere ayrılır. İlk evrensel hükümdarlığı kurmak iste-yen, hayatları efsanelerle karışık *Pişdadîler*, komşuları Turan-lılar ile sürekli mücadele ederek gerçek bir hükümdarlık kuran *Keyanîler*, İran’ı *Sasanîler* devrine taşıyacak feodal yönetim tarzlarıyla *Eşkanîler* ve nihayetinde İran ulusal bütünlüğünü

Nimet Yıldırım, *İran Kültürü: Zerdüşt’ten Firdevsî’ye Sadi’den Şamlu’ya İran’ın Sözlü ve Yazılı Kaynakları*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2016, s. 286.

Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi: (Kökenleri, Kaynakları, Ana Temaları)*, İs-tanbul: Pinhan Yayıncılık, 2012, s. 133 <https://rantey.org>

sağlayan ve kralları, inançları, anıtsal yapıları, savaşlarıyla onu unutulmaz kılan *Sasanîler* gelmektedir.

Sasanî İmparatorluğu zamanına erişinceye kadar yukarıda verilen dönemler, kimin hangi zaman diliminde hükümdar olduğu, olayların hangi tarihler arasında cereyan ettiği gibi bilgilerin oldukça eksik olduğu anlatıları kapsamaktadır. Genelde bir hükümdar adı verilerek tüm yaşananların anlatıldığı, Hint-İran dinî inanç geleneklerinden ve ortak tanrılardan kopmamış yaşanmışlıklar aktarılır.

Mitolojik özellikleriyle ve kahramanların erdemli yanlarının ağır bastığı efsanevi hükümdarlar dönemi Keyümers'ten Feridun'a kadar olan anlatıları kapsar. Bu hükümdarlar hem insanlar hem de diğer yaratıkların dünyalarında egemenlik sürmüşlerdir. Bunların gerçek ve asıl düşmanları devler, kötü yaradılışlı varlıklar ile hayatın ve insanın önüne engeller koymaya çalışan huzuru ve asayiş ortadan kaldırmayı amaçlayan çevrelerdir.⁴

Bu dönemi takiben kahramanlık çağları başlar. Feridun'un, Dahhâk'a karşı baş kaldırdığı dönem olarak adlandırılır.⁵ Bu zaman diliminde İranlıların daima şeytan olarak anacakları Turan hükümdarları ile geçen mücadeleler döneme damgasını vuracaktır. İran topraklarını Ehrimen yani Turan hükümdarlarından korumak için ortaya çıkan kahramanların, İran asillerinden birinin vasıtasıyla kazandığı zaferlerin anlatılarıdır.

İran'ın siyasi ve kültür tarihini, coğrafyasını ve toplumunu, Batı'da Mezopotamya ve Doğu'da Orta Asya kültürleriyle olan karşılıklı etkileşim şekillendirmiştir.⁶ Tarih kitaplarında anlatı Med Devleti'nin adıyla başlar. Tartışılan Ari göçleri sonucu İran topraklarında devlet kuran bu halklar ilk Med İmpara-

Nimet Yıldırım, *İran Edebiyatı: Başlangıcından İslamiyet'e Kadar*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2017, s. 164.

Nimet Yıldırım, *İran Edebiyatı*, s. 164-165.

⁶ Gene R. Garthwaite, *İran Tarihi: Pers İmparatorluğundan Günümüze*, Çev. Fethi Aytunç, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2018, s. 8.

torluğu'nu sonra da Pers imparatorluğunu kuracaktır. Diğer yandan Herodotos ve diğer Yunan tarih yazıcılığının aksine Medlerin bir imparatorluk olmadıklarına dair bilgiler de vardır.

Olaylara çok daha yakın olduğu için daha güvenilir olduğunu düşünebileceğimiz Yakın Doğu kaynaklarında (Babil vakayinâmeleri ve Babil kraliyet yazıtları) Medler, merkezi bir krallıktan çok kabile konfederasyonunu andıran bir etnik grup olarak tasvir edilir.⁷ Adlarına ilk Asur metinlerinde rastlanan Medler oldukça hızlı yükselip çok çabuk düşen bir devlet olmuştur. Asur İmparatorluğunu, bünyelerinde barındırdığı Pers unsurları ve o zaman kendilerine müttefik olan bir başka Mezopotamya uygarlığı Babilliler ile MÖ 612'de yıkmışlardı. Daha sonra Elam Devleti'yle ve yeniden güçlenen Babil ile bir dönem uğraştıktan sonra Ahameniş Hanedanı adıyla anaçığımız akrabaları Persler tarafından ortadan kaldırılmışlardır. Persler Güney İran'daki Fars bölgesine yerleşmişlerdi. MÖ 550'den Büyük İskender tarafından zapt edildiği MÖ 331'e kadar kadim Yakın Doğu'da başat güç olan Ahameniş İmparatorluğu'nun ortaya çıkışı birbirleriyle akraba Med ve Pers kabilelerinin Büyük Kyros'un egemenliği altında kaynaşmasıyla gerçekleşmişti.⁸

İskender'in yaktığı bu devletin mirasçıları Selevkiler (Seleukos) idaresinde bir müddet yaşadı veya yaşamaya çalıştı. Kyros'u coşkuyla karşılayanlar İskender'i de aynı şekilde karşılamıştı ancak bu bir esaretti. Sonunda Partlar ayaklandı ve Seleukos idaresindeki Mezopotamya'yı tekrar işgal ettiler, ancak tam olarak iktidar kurmaları çeyrek yüzyıl daha aldı.⁹ Bunu takiben "Geç Persler" adıyla sahneye Sasaniler çıktı. Ktesiphon başkent, Mezopotamya ise en verimli ticaret ve kül-

Michael Jursa, *Antik Yakındoğu*, Editör: Umberto Eco, Çev. Leyla Tonguç Basmacı, İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2018, s. 256.

⁸ Vesta Sarkhosh Curtis, *İran Mitleri*, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010, ss. 10-11.

⁹ Barthel Hroūd, *Mezopotamya*, İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2015, s. 69.

tür merkezi olmaya devam etti. Babil merkezli yaşam çoktan terk edilmişti ancak artık medeniyetin ve dinin asıl merkezi İran içleri olacaktı.

Kyros, Arşak, I. Mithradates ve II. Mithradates ile büyük fetih hareketleri gerçekleşmişti. Orta Asya, Yakın Doğu ve Anadolu askerî harekâtlardan nasibini aldı. Bu dönemde Babil'e sürülen Yahudi toplumunun özgürleştirilmesi ayrıca kayda değer bir noktadır. Fethedilen bölgelerde Dara veya diğer Pers imparatorları zamanında isyanlar çıkmış, zaafırlar oluşmuş, Roma ve Yunan ile savaşılmış, sınırlar sürekli el değiştirmiştir. İran halkları -ki İran halkları o zaman sadece Aryalar değil İskit, Sarmat, Don ve Ural arasında olan göçebe Alan topluluklarını, Mezopotamya ve Mısırdaki ele geçirilen topraklarda yaşayan halkları da kabaca kapsıyordu¹⁰- güçlü merkezi bir devlet ve birleştirici olması için çabalanan bir din ile tarih sahnesine çıkmaya çalışmışlardır.

İRAN İNANÇ DÜNYASI

Aryaların inançları ortak tanrılara (Hint-İran) ve özelinde doğa güçlerine tapınma, inanma şeklindeydi. Bu inançları, göçtükleri Asya'nın orta kesimlerinden İran ve Hindistan'a taşıyacaklardı. Onları daha sonra Atlas Okyanusu kıyılarına kadar yayılmış göreceğiz. Ancak Mezopotamya ve yakın komşularından hiçbir dini almayıp onlara din ihraç eden bir düzeye gelen İran, özellikle inanç tarihçileri açısından büyüleyici bir coğrafyaydı.

İnanç sistemleri ilk defa Vedacılık olarak kaynaklarda geçmektedir. Medler bu dini İran içinde bütün halka dayatıyor ve kurban ritüelleri ile İran'ın elde edilen tüm kesimlerinde genişletmeye çalışıyorlardı. Vedalar Hinduizm'in en kadim ve en yetkili kutsal metin literatürüdür. Vid/ "Bilmek" kökünden türeyen Veda kelimesi "bilgi" anlamına gelmektedir. Bu ma-

¹⁰ Gerald Messadie, *Şeytanın Genel Tarihi*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1999, ss. 120-125.

nasıyla Veda, “ilahi” ya da “kutsal bilgi”yi, vahye dayanan bir kaynağı işaret eder. Hint geleneğinde “Veda”lar Hinduizm’in temelini oluşturan antik kutsal metinler olarak kabul edilir.¹¹ Bununla beraber Hint-İran aynılığı din konusuna gelince önemli farklılıklar barındırır. Hint Tanrısı ile İran Tanrısı iki farklı coğrafyada birbirine zıt surette gelişmiştir. Mesela İran’da Yüce Tanrı’nın ismi olan Abura kelimesi Vedalarda Asura olup kötü cinlerden bir zümrenin adıdır. İran dininde yalan ilahları olan Divler, Hindistan’da Deva (Daevalar) isimli iyi ilâhlardır.¹²

Rig Veda’da iyilikleri destekleyen, iyiliklerin ortaya çıkması için doğaüstü destekler sağlayan, tapınmaya layık görülen tanrılara “Asura” adını verirlerdi. Bu tanrılar arasında “Varuna” ve “Mitra” da yer almaktaydı. Asuraların en belirgin özellikleri olağanüstü güç ve özel büyü yeteneğine sahip olmalarıydı. Daevalar arasında öne çıkan da savaş tanrısı İndra’dır. İran’da Mazdeist inanın ilerleyen zamanla geçirdiği değişim ve gelişim sonrası Asuralar (Ahura) iyilik tanrısını, Daevalar da kötülük güçlerini (Ehrimen) göstermeğe başlamıştır.¹³

Rig Veda, Hindu dini metinlerinin en kadimleri ve yetkileri olan dört Veda’nın en eski ve en önemli metnidir. Uzmanlara göre Hint-Avrupa edebiyatının en eski belgesidir. 10.552 dizeyi/mısrayı kapsayan Rig Veda 1028 ilahiden oluşur. Rig Veda’da ilahiler farklı kişilere (azizlere) atfedilir ve farklı Tanrılara yöneltilir. Kendisine en fazla ilahi atfedilen tanrı İndra’dır (250 ilahi). Rig Veda ilahilerinin kurban törenlerinde Tanrılara yakarmak üzere ezgi şeklinde söylendiği düşünülür. Siyasi kavgalar ve toplulukların birbirleriyle yaptığı ardı arkası kesilmeyen mücadeleler kutsal metinlerde hikâye edilir.¹⁴ Rig Veda içerisinde yer alan iyilik ve şer odakları, İran ve Hint Tanrıları

¹¹ Ali Gül, *Ansiklopedik Hinduizm Sözlüğü*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2018, s.438

¹² Annemarie Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2016, s. 91.

¹³ Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, s. 107.

¹⁴ Ali Gül, *Hinduizm Sözlüğü*, Kitap 3 27 s. 149. <https://rantey.org>

arasında nasıl bir fark olduğunun anlaşılması adına kullanılmaya çalışılmıştır. Ancak İran dini daha geniş kapsamlı ele alındığında bir daha neredeyse hiç adı anılmayacaktır. Çünkü kutsal kitap ve peygambere sahip olan İran, çok tanrılı bir yapı içerisinde çıkarak iyilik-kötülük, aydınlık-karanlık, arasında gidip gelen bir din hüviyetine bürünecektir. Rig Veda, Hintlilere miras kalan en önemli dini metinlerdendir. Zerdüş'tün dini ilahileri olan Gatalar'ından çok daha önce oluşturulduğu, sözlü kültür ile aktarıldığı, vahiy yoluyla geldiğine inanılır. MÖ 2. bin yılın başında oldukça kalabalık bir topluluk İran'dan ayrılarak Hindistan'a doğru göçe devam ettiğinde farklı kültürler ile temas etmeleri, dine yansiyarak bu anlamda da iki değişik kültürün doğmasına neden oldu. Ancak yine Hint Rig Veda ile Zerdüş Avesta'sı arasında fazla bir farkın olmadığı, en azından tanrılar panteonunda aynılıkların olduğu bazı bilim adamlarınca kabul edilmektedir. Netice itibariyle eski inanç tortularının Zerdüş dini içerisinde yer almamasının mümkün olmadığını belirtmekte fayda var. Ancak Arilerin ilk panteist tanrılar topluluğu, göçebe hayatlarını düzenleyen tanrıları zaman içinde değişikliğe uğramış araştırmacılar tarafından İran'daki en eski din Zervanizm (Zurvanizm) olarak anılmaya başlanmıştır.

GÖK TANRI İNANCI ve MİTOLOJİ ÇERÇEVESİ İÇERİSİNDE İRAN

Herodotos'un "Adını, tüm gökyüzüne verdikleri Zeus'a sunular vermek için yüksek dağlara çıkarlardı" diyerek işaret ettiği gök tanrı inancı İran halklarında vardı. İran dillerinde bu ilk gök tanrının adının nasıl adlandırıldığı bilinmiyor. Avesta'da karşımıza çıkan ve Zerdüş'tün dinsel devriminin merkezine yerleştirerek değiştirmeye çalıştığı tanrı, "Bilge Efendi" ve "Her şeyi bilen" anlamına gelen "Ahura Mazda" adını taşıyordu. Adlarından bir tanesi de *vouru casani*'ydi "her şeyi engin-gören" anlamına geliyordu. Bu özelliği de bize bu tanrının göksel bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir, ama Zerdüş'tün dev-

rimi Ahura Mazda'yı doğaya özgü özelliklerden arındırmıştır. Ancak İran'daki eski çoktanrılığa dönüşü işaret eden daha geç dönemlere ait metinlerde yaşlı gök tanrısıyla ilgili daha somut izlere rastlamaktayız.¹⁵

Arya ırkının en büyük ve en eski tanrısı göktür. Sanskrit dilinde ve bu dilde yazılmış en eski kitap olan Rig Veda'da gökyüzü, önceleri "Dyauh" (Fransızcadaki Dieu/Latince'de Deus) ve daha sonraki devirlerde de "Varun" ve "Varuna" şekillerine dönüşmüştür.¹⁶ Karşılaştırmalı incelemelerde en başından beri Ahura Mazda'nın Varuna'yla örtüşen bir figür olduğu düşünülmüştür.¹⁷

İlk Hint-İran ortak inanç figürlerinden olan, oldukça sık karşılaştığımız isimlerden biri *Varuna*: Vedaların büyük tanrılarından, gökyüzü tanrısının Yunan mitolojisindeki Uranüs'ün karşılığı olduğu düşünülür. Yaratılışla ve kanunu uygulamakla ilişkilendirilir. Varuna'nın kuralları sabittir. Günah, bir ahlak yöneticisi olan Varuna'yı kızdırır. Varuna, dünya ve göğü çevreleyen suların tanrısıdır. Zaten Varuna ismi "çevreleme" anlamına gelen "uri" sözcüğünden türetilmiştir. Kendisinden az bahsedilmesine karşın onun yüksek ilahi varlık olduğu belirtilir. Varuna zaman zaman birbirine zıt birçok karaktere sahiptir. Âlemlerin kralı olarak adlandırılan Varuna, düzene hükmeder, kuşların ve gemilerin yollarını bilir. İnsanın kaderini kontrol eder, onun kötü fiillerini cezalandırır, iyi davranışlarını ödüllendirir. Varuna ritüellerde ve ilahilerde çeşitli tanrılar ile eşleştirilir, en çok Mitra ile yan yana getirilir. Sonraları Hint okyanus tanrısına dönüşen Varuna'nın, Hinduizm'deki etkisi giderek azalmıştır.¹⁸ Ölüm sonrası ilahi yargılamada Mitra (Mithra) ile birlikte görev yapardı; Mitra suçlar, Varuna korurdu. Zerdüştlüğün egemenlik alanında olumlu niteliklerinden

¹⁵ Mircea Eliade, *Dinler Tarihine Giriş*, İstanbul: Alfa Yayın, 2017, ss. 98-99.

¹⁶ Nimet Yıldırım, *İran Kültürü*, s. 295.

¹⁷ Mircea Eliade, *Dinler Tarihi*, ss. 98-99.

¹⁸ Ali Gül, *Hinduizm Sözlüğü*, ss. 435-436. <https://rantey.org>

tümüyle sıyrıldı. Ters dönüşüm ürünü olarak belirdi: Varena adıyla Ehrimen saflarında iyilere karşı savaşan bir şeytan, kötü ruh durumuna dönüştü. Olumlu yanları ise Ahura Mazda'ya bağlandı.¹⁹

Hintliler ve İranlılar birbirlerinden ayrılmadan önceki dönemlerde inanç aynılığına tanrı grubunu eklemek, İran coğrafyasında inancın tarihini sürebilmek adına çok önemlidir. Onlar iki grup Tanrı ya inanmışlardır: Asuralar (Ahura) ve Divler (eski Farsçada Daevalar; Avesta 'da Davea).²⁰

Hint toprağında Veda döneminde tanrılar Deva ve Asura adı altında sınıflandırıldı. Tasarımda Devalar, Asuralar'dan üstün tutuldu ve zamanla Asuralar 'ın şeytanlığına inanılmaya başlandı. İran toprağında ise bunun tam tersi gerçekleşti. Devalar şeytanlaştı; Asuralar ise iyilikçi ruhlar durumuna geldi.²¹

Yine anmamız geren ortak tanrılardan biri de *İndra*'dır. Kötülük, şer öncüsü Daevalar Tanrı makamından indirilip kötülük simgesi olduklarında onlardan birine dönüşen ve bazı bölümlerde andığımız İran mitolojik ürünü *İndra*; Hindistan'da Veda döneminde düşmanlarını yıldırım ve şimşekle yok eden göksel güçler tanrısıdır. Zerdüşt öncesi zafer tanrısı, Zerdüşt dönemi ve sonrası, olumlu niteliklerini önceleri *Mitra*'ya, sonraları Ahura Mazda'ya devretmesiyle kimliklenen ve Ehrimen'in yanında yer alan kötü ruh *Şeytan*'dır.²² Hindu mitolojisinde ise tanrıların kralı, Rig Veda'da kendisine en çok ilahi sunulan tanrı, atmosferin kişileşmiş hali; gök tanrısıdır. Yaratılmamış değildir; ona da bir anne ve baba atfedilir. Fırtınanın gücü olarak yerle gök arasında fırtınaların gerçekleştiği yerde oturur. O, dünyayı kuşatan güçtür. O bir savaşçıdır, hisarları yıkıp geçer. Yıldırım tanrısı olarak yağmur getirir. Yalnızca Asuraları yenmekle kalmaz, insan ve insanüstü sayısız

¹⁹ Esat Korkmaz, *Zerdüştlük Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2015, s. 151.

²⁰ Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, s. 118.

²¹ Esat Korkmaz, *Zerdüştlük*, s. 28.

²² Esat Korkmaz, *Zerdüştlük*, s. 90. Arşivi - <https://rantey.org>

düşmanı bozguna uğratar. Önemi gittikçe azalmış Hinduizm ile birlikte tapınılmaya devam edilmemiştir. Fakat o, yağmur tanrısı, göklerin hükümdarı ve doğu yönünün muhafızı olarak önemli mitolojik rollerini sürdürmüştür. *İndra* onuruna festivaller Nepal’de hâlâ devam etmektedir. Budist mitolojisinde de kendine yer bulur. Budist mitolojisi *İndra*’yı kimi zaman alaya alır, kimi zaman onu göstermelik lider olarak sunar.²³ Zerdüştlük toprağında, başlangıçta “Zafer Tanrısı” iken, Zerdüş ve Zerdüş sonrası, tüm olumlu niteliklerinden sıyrılmış ve karanlıklar tanrısı Ehrimen’in hizmetinde “*Andra*” adıyla bir şeytan durumuna dönüşmüştür.²⁴

Bu dönüşüm aşamaları Zerdüş inanışında ve Ahameniş kitabelerinde yer alan dini içerikli metinlerde açıkça görülür. Ahamenişler döneminden sonra İran toplumlarında genel dönüşüm ve değişim olarak kabul edilebilecek büyük başkalaşımalar yaşanmıştır. Zervan yeniden tanrıların en üstünde yer almış; İzed Mihr: Tanrı Mirh, ruhaniyet, savaşçılık ve bereket dağıtan sembol tanrı olarak büyük bir güç kazanmıştır.²⁵

Aryan kabilelerin ortak ritleri ve inançlarında irdelenmesi gereken bir diğer önemli figür *Mitra*’dır. *Hint-İran tanrısı olan Mithra* (Mitra-Mithras) “anlaşma ve dostluk” kavramlarının tanrısıdır, aracılık eden anlamına gelir. İÖ 15. yüzyılda tapımına başlanan ve *Mithra* nın Yunanadaki adı olan *Mithras*, Pers inancında güneş tanrısıdır, dolayısıyla kültü güneş tapımına dayanır.²⁶

Veda tanrısı *Mithra* nın benzeri olan İran tanrısı *Mithra*, birinci derecede önemli bir kişidir. Ahura Mazda kadar görkemli olan *Mithra*, İran’ın kimi bölgelerinde ve özellikle de batısında ve çeşitli dönemlerde onun ününü zaman zaman aşmıştır. Onun adına eklenen bir niteleme “*geniş-otlaklı*”

²³ Ali Gül, *Hinduizm Sözlüğü*, ss. 187-188.

²⁴ Esat Korkmaz, *Zerdüştlük*, s. 90.

²⁵ Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, s. 119.

²⁶ Çiğdem Dürüşken, *Antik Çağ’da Yaşamın ve Ölümün Bilinmezine Yolculuk: Roma’nın Gizemli Dini, Zerdüştlük ve Şeytanın Doğuşu*, s. 146.

Mithra, tohumun filizlenmesi amacıyla kendisine dua edilmesi gereken bir tarım tanrısı olduğu için değil, daha çok Aryalara yeni topraklar ele geçirme olanağı sağlayan zaferi veren bir savaşçı-tanrı olduğu için bu sıfatla anılır.²⁷ Hint-İranlıların büyüye inandıkları Mithra inancından da anlaşılabilir. Georges Dumézil; Mithra'ya ışıltılı iyi yüreklilik, “güneş” barışı, bağış; Varuna'ya ise kötülerin cezalandırılması, “gece” şiddeti ve büyü görevi verildi demektedir.²⁸

Ünü sadece İran ile sınırlı kalmayıp Anadolu, Mezopotamya, Yunan ve nihayetinde Roma'da şahlanmış bir figür olmuştur. İran'da doğanın rahmi olarak algılanan bir kayadan doğan boğayı kurban ederek canlı yaşamın oluşmasına neden olan, güneş-tanrı ile insanlar arasında aracılık eden ikinci tanrı; Işık-Tanrı'dır. Mazdaizm'de, Ahuramazda'nın yarattığı ilk tanrı olarak algılanan ve parlayan güneşle simgelenen Işık-Tanrıdır. Mithra adının geçtiği en eski belge, Anadolu'da, Boğazköy kazılarında bulundu: İÖ on dördüncü yüzyılda Hititlerle Mitanniler arasında yapılan barış anlaşmasında Mitannilerin koruyucu tanrıları olarak Mithra'nın adı, Indra ve Varuna'yla geçer. Mitanni Krallığı, artçı Aryalar olduğu kabul edilen Hurriler tarafından kurulduğuna göre Mithra'nın kökeni, büyük olasılıkla İran'dır. Ancak kimi kaynaklar, Hurrilerin ari ırktan bir kral hanedanıyla Hindistan'dan geldiklerini belirtir. Savı doğru kabul edersek Mithra'nın kökeni Hindistan'a uzanır. Mithra inancı Anadolu'da da çok köklüydü: Bu nedenle İlk Çağ Anadolu kralları 'Mithridates' adını alıyorlardı.²⁹ Beyaz atlardan oluşan bir arabaya binen, güneşten gelen ışık olduğuna inanılan, zafer kazandıran, ruhları kurtaran ve koruyan bir tanrı olan Mithra zamanla bazı ritüellere damgasını vuracaktı. *Boğa kurbanı* ve kutsal içecek olan *Haoma*, Mithra tapımının en önemli unsur-

²⁷ Jeannie Carlier, *Mithra, Antik Dünya ve Geleneksel Topumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü*, Yön. Yves Bonnefoy. Türkçe Çev. Edit. Levent Yılmaz: İstanbul, Alfa Yayıncılık, 2016, ss. 162-163.

²⁸ Jeannie Carlier, *age*, s. 163.

²⁹ Esat Korkmaz, *Özgür Edebiyat Kitap Arşivi* - <https://rantey.org>

ları oldu. Mithra inancının, Roma ve Hristiyan dünyasını karşı karşıya getirmeden önce asıl merkezi olan İran coğrafyasında ‘Mehdi’, ‘Mesih’ ve peygamber tasarımlarının ilk biçimi olduğunu düşünebiliriz. Hint inanışında Mithra, İran inanışında olduğu denli önde gözükmez ya da önemi silinmiştir. Varuna’nın kardeşi olarak Güneş’i simgeler. Mithra dininde Mithra, karanlıkları ateşe verip insanları aydınlığa ve ölümsüzlüğe kavuşturduktan sonra Güneş-Tanrı ile birleşmek üzere göğe çıkar. Bir anlamda ‘Mesihlik’, ‘Mehdilik’ ya da peygamberlik görevlerinden sıyrılır. Tanrılık nitelikleriyle öne çıkar; aracılık yanı silinirken, yargılayıcılık yanıyla ölümsüzleşir. Bir tanrı olarak her şeyi gördüğü, duyduğu için de öbür dünyada ölenlerin ruhlarını sorgular.³⁰ Öteki taraf inancı, her şeyi duyması, görmesi, yargılaması, sorgulaması, toprak sağlaması, yaşam sunması gibi öğeler barındıran Mithra’nın ne kadar önemli olduğu ortadadır. Mithra bir başka anlatıma ve inanca göre göğe yükselerek insanlığa gökten yardım etmeyi sürdürecektir. Işık ve karanlık kavgası sürmektedir. Bu çok uzun bir süreçtir. Gece, karanlık güçleri hareket hâlinindedir, ışığı-aydınlığı hâkim kılmak için insanlar Mithra’yı arkalarına alarak karanlığı sonunda yok edecektir. Mithra’nın yoluna giren ya da Mithra’nın yoluna girmeyen ‘yaşarken dirilecek’ ya da ‘ölmeden evvel ölecek’tir. Öbür dünyadaki yargıdan da esenlikle geçenler ‘öldükten sonra dirilecek’, kurtuluşa ve ölümsüzlüğe kavuşarak sonsuzca yaşamak için göğe yükseleceklerdir.³¹

Tek Tanrılı dine giden yolda, Gök Tanrı kültünün İran topraklarında bulunan tanrıları Ahuramazda ve Mithra’nın öykülerinin ne kadar tanıdık geldiğini sanırım söylemeye gerek yoktur. Avesta’da Perslerin ülkesini gözetken şafak tanrısı olarak vurgulanması, bazı rölyeflerde güneş gibi her şeyi gördüğünden, büyük bir göz ile betimlenen Mithra güneşin simgesidir. ‘İzed Mihr’in Gök Tanrı inancında İran için ne anlam ifade

³⁰ Esat Korkmaz, age, ss. 112-113.

³¹ Esat Korkmaz, *Zerdüştrilik*, ss. 112-113. <https://rantey.org>

ettiği açıklığa kavuşur. Zaman içinde Sasanilerin canlandırdığı Zerdüştlük ile Pagan kültlerine ve bu kültürlerin bir parçası olan boğa kurbanı ritüellerine nefret artmış, Mithra inancı da bu topraklarda zayıflamıştır. Mithra inancı İS 2. yüzyılda tüm haş-metiyle Roma'da tekrar ortaya çıkacaktır.

Fransız tarihçi Ernest Renan'ın *"Hristiyanlık doğduğu yıl-larda ölümcül bir hastalıkla engellenmeseydi, dünya bugün Mithras dininde olurdu"* sözü, bu dinin Hristiyanlık öncesinde ne kadar çok taraftar topladığını kanıtlar.³²

Roma lejyonlarının dinî olarak spekülatif bilgilerle çok sık karşılaştığımız Romalı Mithras (bu şekilde anmamın sebebi bir başka kitapta incelenecektir. İran'da görülen Mithras'tan bir kısım farklılıklar içerir) sadece askerlerden değil, tüccar ve kö-lelerden de büyük taraftar toplamış bir tanrıydı. Mithra inan-cında boğa kurbanı ritüelinden sonra veya başka kaynaklarda Mithra'nın göğe yükselmesinden önce bu dünyadaki son ye-meğini ekmek, şarap tüketerek canlandırıyorlardı. Bu canlan-dırma sırasında Haoma içeceği kullanıldığı da görülürdü. İran coğrafyasından çıkarak tarihi süreç içerisinde Mezopotamya, Anadolu, Hindistan inanç sistemine eklemlendiğini gördüğümüz Mithra, Hristiyanlık ile yüzyıllarca savaş içerisinde olmuş; yenildiği, yok edildiği düşünülmüştür.

Hristiyanlık'taki vaftiz töreni, kutsal üçlemenin anılması, ekmek ve şarap kutsallığı, kaynağını Mithra dininden alır. Bu törenler, küçük değişikliklerle Hristiyanlığa uyarlanmıştır. Öte-sinde Hz. İsa, bir bakıma Mithra'dır.³³

Tabiat varlıklarına inanmanın uzun zaman devam ettiği İran coğrafyasında yukarıda verilen tanrılar ve inanç kültürleri-nin önemli halkalarından biriyle devam ettiğimizde karşımıza ateş kültürünün en önemli figürü Agni çıkar. Ateş kültürünün en yoğun yaşandığı coğrafya Hindistan ve İran'dır. Ateşe karşı beslenen yoğun duygular başka milletlerde ve inanç sistem-

³² Çiğdem Dürüşken, *Antik Çağ*, s. 146.

³³ Esat Korkmaz, *Zerdüştlük*, s. 143-144. <https://rantey.org>

lerinde vardır ancak bu iki ülke kadar ateşe çeşitli anlamlar yükleyen ve inancının neredeyse tamamına hâkim güç durumuna getiren yoktur. İran zamanla güçlendirilmiş ateş kültürünün peşinden giden belki tek coğrafya olacaktır.

Agni, Hindu inanisında kurban ateşinin kişileştirilmiş hâlidir. Üç biçimde bulunur: Cennette güneş olarak, havada parlaklık ve yerde ateş olarak. Önem sırasında İndra'nın ardından gelir. Ona sunulmuş yaklaşık 200 ilahi vardır. Alev saçlı, sivri çeneli, kızıl sakallı ve altın dişli olarak betimlenir. İnsanlarla tanrılar arasında arabulucu, insanların evlerinin koruyucusu ve onların davranışlarının gözleyicisidir. Kurban ve tapınmanın temel ögesidir. İlahilerde sık sık sunakları yalayıp yutan dilinden bahsedilir. Agni'nin yedi dili vardır; bunların her biri kurban yağını yalayıp geçen birer dilim alevdir. Yanan kafası ile her yöne bakabilir. Odun ve yağ onun yemeği, erimiş yağ içeceğidir. Günde üç kez beslenir. Kırmızı dumanları göğe yükselir ve bu nedenle ona '*bayrağı duman olan*' diye seslenilir. Parlak, kırmızı ve siyah atların çektiği bir arabası vardır. Bu arabayla tanrılar kurban törenine getirir. Zaman zaman bindiği bir koç vardır. Göğün (Dyaus) oğludur ve bu nedenle sık sık "*Yer ve Gök'ün Oğlu*" diye çağrılır. O aynı zamanda suların soyundandır. İndra, Agni'nin ikiz kardeşi olarak düşünülür ve ona diğer bütün tanrılardan daha yakındır.³⁴

Sanskrit dilinde ateş anlamına gelen Hint Tanrısı Agni'ye ait tanımlamadan sonra İran'a baktığımızda ise ateş kült ve ritüellerinin Zerdüşt tarafından yasaklandığını göreceğiz. Mecusilik doğduğunda -ki içerisinde eski inanç tortularını barındırıyordu ve bunlar Zervan ile Mazdaizm inançlarıydı- tekrar ateş ritüelleri canlandırılarak ibadet hayatlarına eklemlendi. İslam Peygamberi doğduğunda yaşanan mucizelerden olan sönen ateş (hiç sönmediğine inanılan ateş) işte bunlara ait olan ateşti.

³⁴ Korhan Kaya, *Hint Mitolojisi Sözlüğü*, İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, 1997, ss. 28-29.

Hint kurban tanrıları ateş tanrı Agni ile kutsal içki tanrı Soma'dır. Hindistan Vedaist Agni-Soma tasarımıyla Mazda inancının Zerdüştlüğün egemen olduğu topraktaki Tanrı Haoma-içki haoma- tasarımları arasında tam bir benzerlik vardır. Bu durum Hint Avrupalılara özgü ortak bir dinin varlığını yine kanıtlar niteliktedir.³⁵

Günümüzde cehennem, kötülük ve şeytanın ortak ürünü olarak algılanan ateş nasıl oldu da bu duruma geldi? Bunun cevabını uzun satırların arasında bulmak belki yorucu olacak ancak ateşin İran inanç sistemi ve özelinde Zerdüşst inancında anlamı bambaşkaydı. Zerdüşst'e peygamberlik veren Tanrı Ahuramazda'nın oğlu yahut kızı olarak somutlaştırılan ateş, Zerdüşst inancının temel ritüeli haline gelmiş, bu inanca mensup insanların hayatını daha yaşanabilir bir düzende kalması için tasarlandığı düşünülmüştür. Ancak ateş kültürünün Mecusiler devrinde ön plana çıktığı, Zerdüşst'ün bu kültürü hiç onaylamadığı yasak ettiği de yine çeşitli kaynaklarda aktarılmaktadır. Bu üzerinde durulması gereken bir konudur.

Eski Aryan halkının dinî tapınakları yoktu; doğal olarak tanrıları betimleyen resimler de bulunmuyordu. Ateş tapınakları yapılıncaya (İran'da ateş tapınaklarına da "Ateşkede" denilmektedir). Ahuramazda'nın resimleri kullanılmaya başlandı. Bunun Med *magları* aracılığıyla Asur ve Babil etkisi ile girdiği kabul edilir.³⁶

Burada zikredilmesi gereken önemli bir figür *Atar* dır. Bu Mazdaizm'e ait bir tanrıdır. Zaten Ahuramazda tarafından Mithra'ya yardımcı olması için yaratılmıştır. İran'da Mitraizm devrinde bile "güneşperestlik" ve "ateşperestlik" vardı. *Atar*, sonsuz ilahi ışığın dünyevi şekli olarak görülen ateşi temsil ediyordu. Temizleyici sayılan ateş, Ahuramazda'nın oğlu olup Zerdüşst ondan meydana gelmiştir.³⁷

³⁵ Esat Korkmaz, *Zerdüştlük*, ss. 15-16.

⁶ Esat Korkmaz, *Zerdüştlük*, s. 30-31.

³⁷ Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, ss. 121-122.
Ücretsiz PDF Kütüphane - <https://rantey.org>

Doğruluğu birçokları tarafından şüpheli bulunan Hint-İran veya Hint-Avrupa terimleri ile özelinde Ari göçleri tartışmaları devam ededursun, yukarıda bir kısmı verilmeye çalışılan Hint-İran ortak tanrıları, zamanla ayrı yol tutan iki medeniyet için farklılaşmaya başladı. Yukarıda verilen tanrıların bazılarının kötülük tarafına geçirildiği bazılarının her iki dinde tamamen zıt karakterlere bir şekilde dönüştürüldüğünü gördük. Ancak kendi yerleşik kültürünü oluşturan bu iki halkın dinî telakkilerinde büyük bir kırılmanın yaşanması kimilerine göre Zervan kimilerine göre Zerdüş ile yaşandı. Bu kırılma dünya inanç tarihini etkileyecekti. Artık Hint-İran aynılıklarına bakma değil İran içlerinde ortaya çıkan büyük inancın ayak izlerini takip etme zamanıydı. Şeytanın izinde ilk ve en önemli anlatıya, Zerdüş öncesi mi, sonrası mı olduğu tartışılan ancak sonradan deyim yerindeyse tekrar tekrar hortlayacak olan, çok bilinmeyen yahut görmezden gelinen *Zervan*'ın hikâyesi ile başlanmalıydı; burada şeytanın ayak izleri vardı. İlk semavi dinde bugünkü gibi algılanmayan, toynaklı yahut keçi ayaklı, sivri dişli, kırmızıya çalan derisiyle elinde yaba ile dolaşan kötülükler prensi, karanlıkların efendisi, cehennemin bekçisi neredeydi? İlk çıkış noktası neresiydi? Mitolojiden aldığı anlatılar ve karakterler kimlerdi ve hangi mitolojik anlatımların eseri idi? Zamanla bu güç sorulara bazı cevaplar bulunacaktı.

ZERVAN'IN HİKÂYESİ ve ZURVANİZM

Zervan, Zerdüş öncesi, gökte zaman ölçer olarak algılanan ve Batı Aryan inancında yaşatılan, İran toprağının büyük tanrısıdır. Zerdüşlüğün evrilme sürecine katılan ve Zerdüş sonrası egemenlik kuran “İkiz Kardeşler” olarak algılanan Ahuramazda ile Ehrimen'in yaratıcısı olduğuna inanılan, ikilikte tekliği simgeleyen büyük tanrı³⁸ anlamları ile iki madde olarak karşımıza çıkar.

³⁸ Esat Korkmaz, *Zerdüşlük*, s. 163.
Güresiz, D. P., Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Farsça “Zervan” ya da “Zarvân”, Pehlevi dilinde Zurvan olarak geçer; “zaman” anlamı taşıyan bu kelime İran inancında geçmiş karanlık bir dinin adıdır. Uzun bir zaman aralığında inanıldığı düşünülen Zervanizm, Ahura Mazda ile Ehrimen arasındaki mücadeleleri konu alır. İyilik ve kötülüğe egemen olan bir tanrı olarak tasarlanmıştır. Zerdüş öncesinin bu inancı, Zerdüş’ten sonra Zervanizm adıyla dönüşüme uğradı. Sasani döneminde tepki olarak tekrar doğduğu kaynaklarda aktarıldığı için genelde bu din sürekli sorgulanmıştır. Zervan, insanın üremesinin, doğmasının, yaşlanmasının ve kendine geri dönüşün tanrısıydı.

Zurvan Bir’dir ve Her Şey’dir, iyi ile kötüyü, erkek ile dişi, ışık ile karanlığı, mutluluk ile acıyı, düzen ile düzensizliği kendinde toplayan zıtların örtüşmesidir. Zurvan sonsuzdur ve kendi kendine yaşar. Ama bir erkek evladının olmasını istemektedir. Bunun için yüz yıl boyunca kurbanlar sunar (bu herhalde “yaratıcı güçlerini kullanır” anlamına gelmektedir) ama başarıya ulaşamaz, o da kurbanların yeterince etkili olmadığından şüphelenir. Yüz yılın sonunda karısı (gerçekte androjen doğanın dişi tanrısı) ona bir değil iki erkek çocuk doğurur; bunlardan biri sevgisinin ve arzusunun ürünü, diğeryse şüphe duyduğu anların sonucudur. Zurvan ın şüphesi tanrı adına bir düşüş teşkil ettiğinden, daha önce kendisine adanan kurbanlar ve gösterilen saygı, arzusunun ürünü olan oğluna sunulur.⁴⁰

Hürmüz ve Ehrimen, Zurvanizm inancına ait iyi ve kötü ruhlardır. Zerdüş dini içinde adı anılagelen *Ehrimen* “*Angra Mainyu*” olarak karşımıza çıkarken *Hürmüz* “*Ahura Mazda*” olarak karşımıza çıkacaktır. Bu önemli kavramları hatırlatmakta fayda vardır çünkü Zerdüş içinde Heretik bir hareket olarak düşünülen Zurvanizmin, yukarıda belirttiğimiz gibi Zerdüş

⁹ Esat Korkmaz, age, s.163.

⁴⁰ Jeffrey Burton Russell, *Şeytan: Antikiteden İlkel Hıristiyanlığa Kötülük Algıları*, İstanbul: Panamir Yayıncılık, 2017, ss.139.

öncesi mi yoksa sonrası mı ortaya çıktığı hâlen tartışılan bir inanç akidesidir. Mazdaizm bahsinde yine karşımıza çıkacaktır. Ahura Mazda ile Zurvan arasındaki bariz ayırım burada hemen fark edilecektir. Zurvan, Hürmüz ve Ehrimen'in babasıdır ve Zerdüşt dininin tanrısı Ahura Mazda en büyük tanrı yani şmamiş olandır. Yaratan odur.

Bu önemli farkı belirttikten sonra Zerdüşt, Mazdaizm ve 'vanizm'de yani her üç inançta kötü olan, iyinin karşısındır. Kötü ruhlar, iyi ruhlar üstünde egemenlik kurmaya çalışır. Bundahişn'i burada hemen anmamız gerekir. Pehlevicede bu kelime "ilk yaratılış" demektir. Zerdüşt kutsal kitabı Avesta'yı yorumlayan Zerdüşt rahipleri tarafından, İslami'nin İran'a girmesinden sonra yazılan, evrenin yaratılışıyla ilgili bilgileri kapsayan kutsal kitap ya da derleme; Avesta'nın sonradan yazılmış bölümüdür.⁴¹

Hürmüz ve Ehrimen burada oldukça açık biçimde ele alınmıştır. Başlangıçta Hürmüz (Ahuramazda'nın daha sonraki versiyonu) ve Ehrimen (Angra Mainyu'nun daha sonraki versiyonu) olmak üzere iki ruh vardır ve bunlar bir boşlukla birbirinden ayrılırlar. Hürmüz iyiliktir, ışıktır ve zaman bakımından sınırsızdır (ebedidir) ama uzam bakımından boşlukta boşluğu diğer tarafındaki Ehrimen tarafından sınırlanmıştır. Hürmüz sadece Ehrimen'i yenerse uzamdaki sınırından kurtulabilir ve ebedi olduğu kadar sınırsız da olabilir. Ne var ki iyi Hürmüz, Ehrimen ile hiçbir mücadeleye girmez.

Zervan inancı, Zerdüşt sonrası Zervanizm adıyla bir inanç sistemine dönüştü. Sasaniler devrinde Zervan inancına meylenenler azımsanmayacak ölçüdeydi. Zaten İran'da Düalist İnanç İslamiyet gelinceye kadar yok olmadan devam etti. Bu sistemde doğan Hürmüz ve Ehrimen'in hikâyesi kötülüğün ne kadar güçlü olduğunun hatta iyilikten önce kötülüğün krallı-

ğının -en azından bir süre- hüküm sürdüğünün anlatısını barındırır.

Inançta Zervan, Hürmüz ve Ehrimen'in babasıydı. Dört unsurun, yani beşeriyetin üremesinin, doğmasının, yaşlanmasının, kendine geri dönüşünün tanrısıydı.

Yukarıda Zervan'ın çocuğu olması için sunduğu kurban ve adaklarından bahsetmiştik. Söylenceye göre oğlu Ahuramazda doğsun diye (söylence, Zerdüşt'ün tanrısı Ahura Mazda'ya dönüş yapmaktaydı ve kaynaklarda Zervan anlatımında genelde Ahura Mazda ve Ehrimen isimleri üstünden Zervanizm'in anlatılma eğilimi vardı) bin yıl kurbanlar kesmişti. Sonra düşünmek için çekildi. İşte bu sırada Ahuramazda ve Ehrimen, ana rahmine düştü. Zervan bunu öğrenince *“hangisi önce önüme gelirse onu kral yapacağım”* dedi. Ehrimen bunu duyar duymaz, annesinin karnını yararak çıktı ve babasının karşısına dikildi. Zervan onu tanıyamadı ve *“kimsin?”* diye sordu. Ehrimen de *“Ben senin oğlunum”* dedi. O zaman Zervan *“Benim oğlum bereket kokan ışıktır, fakat sen, kıtlık kokan karanlıksın”* diye karşılık verdi.

Ahuramazda ise tam zamanında doğdu ve Zervan'ın önüne geldi. Zervan hemen onu tanıdı; onun için kurbanlar sundu. Hangi eliyle kurban sunmuşsa o eline bir çubuk aldı ve Ahuramazda'ya verdi. Bu sırada Ehrimen Zervan'ın karşısına dikilip *“Sen söz vermedin mi? Benim oğullarımdan hangisi önce önüme gelirse onu kral yapacağım”* diye haykırdı. Zervan *“Sana 9.000 yıllık krallık verdim, fakat Ahuramazda'yı da senin üzerine hükümdar yaptım. 9.000 yıl sonra Ahuramazda kral olacak ve ne istiyorsa yapacak”* dedi.⁴³

Burada bir Tanrı olan Zervan'ın kurbanı kime sunduğu ise karanlıktır. Kavram kargaşalarından biri budur. Zerdüşt dini ile Zervanizm (belirtildiği gibi Sasaniler ile yeniden canlandı)

⁴³ Esat Korkmaz, *Şeytan Tasarımı Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2006, ss. 75-76.
Özetli ve Düzeltilmiş Arşivi - <https://rantey.org>

arasında gidip gelen sözlü rivayetlerin aktarımından kaynaklı sorunların olduğu açıktır.

Ehrimen kötüdür ve bir gün Hürmüz tarafından yok edileceğini, kötülüklerinin sonunun mutlaka geleceğini bilmektedir. Ehrimen aynı zamanda yıkımın özüdür, dini inançlar zafer kazandığında kötülüğün merkezinde daima şeytan olagelmıştır, zafere giden yolda şimdilik kötülüğün merkezinde Ehrimen vardır.

Bu teolojide Hürmüz ile Ehrimen kendi seçimleriyle iyi ve kötü olmuşlar ama ontolojik açıdan, mizaçları bakımından sonsuza dek bağlanmışlardır. Tanrı kötülüğün tüm lekelerinden kurtulmuştur: Kendisi kötü değildir, kötülüğü yaratmaz ve isteyerek de hoş görmez; aksine, kötülükle durmaksızın savaşır. Hürmüz'ün ilk eylemlerinden biri zamanı sınırlamak, ona süre atfederek sonsuzluktan ayırmak olmuştur; zira Ehrimen'le mücadele edebilmesi ve onu yok edebilmesi için sonsuzluğun zamanla sınırlanması gerektiğini bilmektedir. Yarattığı zaman on iki bin yıl sürmektedir.⁴⁴

Bu zaman sınırlamaları Mezopotamya ve Zodyak ile ilgili birtakım rakamlardır ve günümüzde tasavvufi akımlarda çokça görülür. Sonunda kıyamet kültürünün doğmasına da yol açacaktır ve ilerleyen satırlarda bundan bahsedeceğiz. Belki bin yılcılık bunlardan doğacak uzun süre devam edecektir Konstantinopolis kuşatmalarında dahi izleri görünecektir.

Yukarıda bahsi geçen Mithra inancının Zervanizm'den doğduğuna, iyilik ve kötülük güçleri arasında durduğuna, hakemlik yaptığına inanılır. Mithra gökte aydınlık ve karanlık arasında yer alır; yeri yedi kat olan göğün dördüncü katında bulunmaktadır. Zerdüştler ile inanç ritüelleri ve mitleri açısından ortaklıkların yoğun olması aralarındaki farkların uzun bir süre algılanamaması sonucunu doğursa da bu farklar bulunmaktadır. Mazdeist inanç sisteminin bir tasarımı olan Zurvanizm yahut Zervanizm, Zervan'ı göğün en tepesine yerleşti-

⁴⁴ Jeffrey Burton Russell, *Şeytan*, 137. <https://rantey.org>

rerek Hürmüz (Ahura Mazda) ve Ehrimen'i onun ikiz evlatları yaparak en büyük farkı ortaya koyar.

MÖ 15. yüzyıla ait Babil kalıntılarındaki birtakım yazıtlarda Zervan adında tanrıdan söz edilir. Avesta'da bu tanrıyla ilgili bazı bilgilere yer verilir. Zervan aslında “zaman meleği”nin adıdır.⁴⁵

Arkeolojik veriler Zervan'ın bu sahada uzun zamandır var olduğunu aktarmaktadır. Din veya mezhep olarak hakkında bir karara varılamayan Zervanizm'in içinde barındırdığı dualizm etkisiyle (Hürmüz ve Ehrimen'in babasıdır), kimi araştırmacılar tarafından *Tek Tanrı* inancının doğuşu olduğu kabul edilmektedir.

Zervan, büyük bir olasılıkla er dişi bir varlıktı, “kader” ve “felek” anlamlarıyla da bilinen bu varlık, her şeyden önce vardı. Zervan, anlatılan olaylar sonucu kendi yeminiyle kralığı Ehrimen'e vermek zorunda kalacaktır. Onun dokuz bin yıllık egemenliğinden sonra Ahura Mazda “hâkim olacak ve yapmak isteyeceği her şeyi yapacaktır” İki kardeşten her biri yaratmaya başlar: “Ahura Mazda'nın yarattığı her şey doğru, Ehrimen'in yaptığı şeyler ise kötü ve gizli kapaklı idi.”⁴⁶

İki kozmik unsurun biri ötelenecek, Zervan'ın çocuklarından biri de zamanı geldiğinde kötülükleriyle beraber bertaraf olacaktır, bu Hristiyan ve İslam inançlarına çok benzemektedir. Şeytan kabul edilmez bir varlıktır o düşüncede ve pratikte yaşatılması için değil, yok edilmesi için tasarlanmıştır. Kötülük vardır, kabul edilmektedir ve yok edilmelidir. Bugün inandığımız dinlerde de kötülüğü silip atmak için neler yapmıyoruz ki?

İşte burada bir fark buluyoruz: Ehrimen asla bu dünyanın bir tanrısı, kötülükler prensi yahut bu dünyanın efendisi olmamıştır ve olamayacaktır; zamanla sınırlıdır hikâyesinin bitişi mutlaklıktır. Pislik, akrep, kara kurbağası, yılan gibi kötü hayvanlar ve iyiliğe tüm gücüyle saldıran, kendisine iyi davranan

⁴⁵ Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, s. 179.

⁴⁶ Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, s. 181. - <https://rantey.org>

Hürmüz'ü zayıf zannederek ışığı yok etmeye çalışan Ehrimen için son mutlaktır.

Kozmogoniye yapılan bu olumsuz katkı (dağlar, yılanlar ve zararlı hayvanlar vb.) Doğu Avrupa'dan Sibiry'a'ya dek yaygın olarak rastlanan çok sayıda halk kozmogonisine ilişkin mit ve efsanenin asal unsurlarından birini oluşturmakta, bu yaratılışta Tanrı'nın rakibi de bir rol oynamaktadır.⁴⁷

Zervan inancında görülen önemli bir karakteri buraya yine eklemek gerekir. Eski dost! *Su* yahut *suyu bol* ırmak olarak bir zaman karşımızda olan *Anahita*, yaşamın ve soyun sürmesi adına önemli bir tanrıça olarak anılıyordu. Kunduz, *Anahita*'nın kutsal hayvanıydı ve onun kürkünden yapılma altın sarısı bir manto giyer olarak algılanırdı. Zurvan inancı içinde aktarılmasını sebebi ise onun Hürmüz ve Ehrimen'in annesi olduğuna inanılan ana tanrıça olmasıdır. Sürülerce hayvan, bol toprak yaratan *Anahita*'nın kısa hikâyesine, aşk ve bolluk tanrıçası olduğunu da ekleyelim.

ZERDÜŞT ve ZURVAN'IN KÖTÜ KARAKTERİ EHRİMEN'İN ANLATISIDIR ŞEYTAN ARTIK HUZURLARINIZDA....

Başlangıçta Hürmüz, Ehrimen'in varlığından haberdardır, ama Ehrimen, boşluğun diğer tarafına dair karanlık cahilliği yüzünden Hürmüz'ü tanımamaktadır. Derken Ehrimen ilk üç bin yıllık sürede, boşluğun karşı tarafında nokta şeklinde bir ışık fark eder ve bu ışığı görünce onu kutsar, ona özlem duyar, onu arzular ve ona sahip olmak ister.⁴⁸

Ehrimen artık yoldan tamamen çıkmıştır. Kıskaçlık içerisinde kendi yaratımı olan kaos ile -ki bu aynı zamanda silahıdır ve karanlık bunda en büyük paya sahiptir- Hürmüz'e

⁴⁷ Mircea Eliade, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi 2. Gotama Budha'dan Hristiyanlığın Doğuşuna*, İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2017, s. 407.

⁴⁸ Jeffrey Burton Russell, *Şeytan*, s. 138 - <https://rantey.org>

akıl almaz bir düşmanlıkla saldırır. Hürmüz onu kaçınılmaz yazgısıyla yüzleştirir ve yok oluşunun böyle dehşet verici bir biçimde gözler önüne serilmesiyle şaşkına dönen Ehrimen, dış karanlığın (boşluğun) içine yuvarlanır ve orada üç bin yıl boyunca baygın hâlde yatar. Bu sürenin sonunda yeniden canlanır ve Hürmüz'le, güçlerinin birbirine eşit olduğu, üç bin yıl süren bir savaşa girer. Bu son üç bin yıllık savaş, kötü olan ruhun yok edilmesiyle son bulur.⁴⁹ Ancak bu kolay olmayacaktır. Kozmosu yok etmesi için kendisine yardım eden demonlardan biri olan *Fahişe Jeh'in* yardımıyla uyanır. Ehrimen ve Hürmüz birbirine neredeyse denk güçtedir bu savaşın yaşandığı dönem üçüncü üç bin yıllık dönemdir iyiliğin ve kötülüğün savaşı oldukça çetin geçecektir.

Ehrimen dış karanlıktan ileri atılır, gökyüzüne saldırarak onu parçalara ayırır ve atmosfere dalarak dünyaya doğru ilerler. Dikey bir inişle dünyaya ulaşır ve yeryüzünün bir ucundan diğer ucuna büyük bir tünel açar. Diğer tarafta ortaya çıkıp yeryüzünün derinliklerindeki kadim sulara girer. Bu şekilde kozmosa ilk kez düzensizliği ve şiddeti getiren Ehrimen, karanlığın çökmesine neden olur.⁵⁰

Tüm demonları yaratan Ehrimen, bununla kalmayarak salgınlara, yıkımlara ve kötü doğa olaylarına neden oldu. Hürmüz'ün yarattığı güzellikleri yok etme adına bütün gücünü kullandı, kutsala saldırdı, sönmeyen ateşi söndürdü, yaşamı yok etmek amacıyla her yolu denedi.

Yeryüzünde bir süre egemen olan Ehrimen taraftarlarını geri sürmüş ilk insan Keyümers'i (Gayomart) dışı dev Cehi'nin de yardımıyla hastalık ve çeşitli sıkıntılar göndererek öldürdü,⁵¹ ayrıca kutsal boğayı da öldürdü, dünya hayatına yalan ve düzensizliği getirdi. Artık eseriyle bir süre övünen Eh-

⁴⁹ Jeffrey Burton Russell, *Şeytan*, s. 139.

⁵⁰ Jeffrey Burton Russell, *Şeytan*, s. 143.

⁵¹ Nimet Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2006, s. 472. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

rimen İran dini ve ondan sapan Mani, Mazdek gibi dinlerin en büyük günah saydığı yalanı hâkim kılmaya, ilk erkek ve kadın üzerinden başlayacağı zamanı arıyordu. Hürmüz kendini toparlayacaktı. Neticede o, kozmosa düzeni getirmek için yaratılmıştı. İyi ve doğruluk yayacak, aydınlık içinde insanları sonsuzluğa taşıyacaktı. Zervan inancında Keyümers öldü, ancak Hürmüz düzen için uğraşıyordu toprakta bulunan Keyümers'in spermlerinden bir ağaç biçiminde olduğuna inanılan Maşya (ilk erkek) ve Maşyana (ilk kadın) doğdu.

Bu ilk çift özgür istence sahiptir ve ilk başta Hürmüz'ü sevmeyi ona hizmet etmeyi seçer. Ne var ki Ehrimen günahların en kötüsüyle, günahın özülü onların aklını çeler; onlara bir yalan söyler. Bu yalana inanır ve onu tekrar ederler. Yalanı doğruya tercih eden Maşye ile Maşyane, maddi dünyayı, “suyu, toprağı, bitkileri, sığırları, güneşi, ayı, yıldızları ve tüm verimli şeyleri” Hürmüz'ün değil, Ehrimen'in yarattığını söyler. Bu yalana bir başka günah eşlik eder: Dünyanın bu ilk çifti, bir öküz kurban eder.⁵²

Zerdüşť öküz kurbanından nefret eder, ilk insan Keyümers (Gayomart) ile öküz Ahura Mazda tarafından aynı anda yaratılmıştır. Avesta'da bir arındırıcı olarak anılan ve defalarca geçen “Gomez ile yıkanmalı” emri net olarak karşımızdadır. Gomez öküz idrarıdır.

Sonunda bu hikâyeleri oldukça tanıdık gelen çift gözden düşer. Bunların yüzünden oldukça dengeli yaratılan kusursuz dünyaya kıtlık, ölüm, salgın girmiştir. İnsanlar birbirlerine acı verecektir, birbirlerini anlamamak için direnecektir üstelik çoğalmak içinde çaba göstermezler. Elli yıllık bir süre sonunda girdikleri cinsel ilişkinin mahsullerini yerler. Bu yedikleri ikiz çocuklarıdır. Hürmüz'ün müdahalesi gecikmez. Daha ılımlı ve bilge olmalarını, çoğalmalarını ister; toprağı işlemeyi, karınlarını doyurmayı, vahşetten uzaklaşmayı öğrenirler (öğretilir). Dünya bir kez bozulmuştur ama tekrar çiftleşmeye başlayan

⁵² Jeffrey Burton Russell, *Şeytan*, s. 144; - <https://rantey.org>

ve artık çocuklarına dokunmayan bu çift, insan ırkının ilk ataları olmuşlardır.

Hristiyanlık ve diğer Semavi dinlerin inancının temeli olduğu düşünülen Ehrimen'in kandırdığı ilk atalarımızın anlatısı oldukça ilginçtir. Ehrimen insanları kandırmıştır ancak bunu zor kullanarak yapmamıştır. Başına gelenlerin sorumlusu insandır; çok çabuk inanmışlar ve düşmüşlerdir!

Mazdaizm ile Zurvan özelinde kötülüğün simge ismi Ehrimen'i, burada Zerdüştlük ve kutsal kitap Avesta öncesi anmanın okuyucuya bir zorluk olabileceğinin farkındayım. Zervan'ın eski bir inanç olduğu yani Zerdüştlük öncesi var olduğu, ondan iyilik ile kötülüğün doğduğu bu dört yüzlü olarak tanımlanan tanrı, kıyamet anlatılarında cennet cehennem arasındaki çizgide tekrar tekrar karşımıza çıkacaktır. Sasaniler gibi geç bir dönemde tekrar ortaya Mazdaizm ve diğer inançlarla çıktığı kabul edilerek bu satırlar okunursa konu daha iyi anlaşılacaktır. Kaldı ki Zerdüştlük inancı aktarılmaya çalışılırken kötülüğün simgesi Ehrimen defalarca anılacaktır.

Mazdaizm'de "karşıtlık" içermeyen özel bir kötülük tanrısı olarak Ehrimen ilk kez ortaya çıktı. Bu tasarım "Şeytan" konusunda tektanrıci tasarımlara esin oluşturdu.⁵³ Bu sebeple Zerdüştlük öncesi bir inanç olarak görülen Mazdaizm'den bahsetmek Ehrimen söz konusu olduğunda gerekliydi. Mazdek'in getirdiği din İran'da ve sonrasında bu konu üzerine yazanlar tarafından Zerdüştlüğün sapkın tarafı olarak kabul edildi.

⁵³ Esat Korkmaz, *Şeytan*, 226.
 Gözetim ve Kontrol Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

DÜNYA DİNLERİNİN İLK TEK TANRILI İNANCI OLDUĞU KABUL EDİLEN ZERDÜŞTLÜK

*İran dini, Şeytan'ın şekillenmesinde tüm dinlerden
daha fazla rol oynamıştır.*

Gerald Messadie, Şeytanın Genel Tarihi

İran resmi dinini Zerdüştlük olarak ilan edecek efsanelerle karışık anlatıların kahramanı hükümdar Erdeşir öncesi, İran toraklarında ortaya çıkan Hint-İran ortak tanrıları ile tapınımlarını ve Zurvan'ın karşımıza Sasaniler döneminde yoğun bir şekilde çıktığını tekrar hatırlatalım.

Zerdüştlük, İran toplum hayatında izleri uzun bir süre silinmeyen ve daha sonra diğer semavi dinlere girdiği var sayılan bir inanç sistemidir. Zerdüşť dini özelinde kötülüğün nasıl somut bir şekilde ortaya çıktığının hikâyesi Erdeşir-i Babekân'ın, Avesta'nın tüm sayfalarının tekrar bir araya getirilmesini emretmesiyle alevlenmiştir. Zerdüştlük dininin Sasani toplumunda yerleşmesi *I. Erdeşir, I. Şapur, Hürmüz ve II. Behram* dönemlerinde uzun bir vezirlik görevinde bulunan *Tenser* adındaki vezirin toplumdaki diğer dinleri ortadan kaldırarak Zerdüştlük dinini toplumun tek dini haline getirmek için uğraşması sonucunda gerçekleşmiştir.⁵⁴

Zerdüştlüğün, Sasaniler zamanında ortaya çıktığını genel olarak anlatma eğilimi ciddi karışıklıklara neden olmaktadır. İslam dininin kutsal kitabı Kur'an'da Mecusilerin (Mecûs; eski Pehlivicede *magush*, Aramice *mgosha*, Aramiceden Arapçaya geçmiştir; İran rahiplik sınıfıdır. Arapçada Zerdüşť dini inananları için kullanılmaktadır. Avesta'da, *moğu-tbîsh* terkiбинdeki gibi "kabile üyesi" anlamına gelebilir⁵⁵) geçmesi, Zerdüştlü-

⁵⁴ Ahmet Altungök, *Eski İran'da Din ve Toplum*, M.S. 226-652, İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2015, s. 79.

⁵⁵ Cahid Kara, *İslam Coğrafyasında Mecûsîlerin Envanirleri'nin Sonuna Kadar*, İs-

ğün özellikle Sasaniler dönemine hapsedilmiş anlatılar olarak kalmasını sağlamıştır. Sasani İmparatorluğu'nda Zerdüşt sadece yeniden parlamıştır.

Zerdüştlük dünyanın en eski vahiy dinidir, yaklaşık MÖ 6. yüzyıldan MS 7. yüzyıla kadar Yakın ve Orta Doğu'nun büyük bir kısmında kesintisiz hüküm sürmüş olan üç İran imparatorluğunun dini idi.⁵⁶

Buddha ve Pythagoras ile hemen hemen aynı dönemde yaşadığı kabul edilen Zerdüşt (İÖ 628-551) çoktanrılı eski İran dinini yıkmaya çalışmadı. Ancak Ahura Mazda'yı, ölümsüzlüğün ve sonsuz mutluluğun geçerli olduğu, hak ve doğruluk ülkesinin odağına yerleştirdi. O'na göre "iyilik" ve "kötülük" aynı kaynaktan çıkamazdı; bu nedenle "iyiliği" Ahura Mazda'ya, "kötülüğü" Ehrimen'e bağladı. Bu ikisi arasında sürekli bir mücadeleleyi tasarladı; sonunda kavgayı "iyilik" kazanacaktı.⁵⁷

İyilik ve kötülüğün karşı karşıya geldiği Zerdüştlük, artık dünyaya tek tanrılı bir din ve şeytanı sunmuştu. Bu şeytan kırmızı renkli, toynaklı, kanatlı değildi. Hatta Eyüp'ü sınavan şeytan, düşmüş melek bile böyle değildi. Ancak daha başında olduğumuz anlatıda şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki Ehrimen gerçekten kötüydü. Zurvan bölümünde yapabildikleri bir miktar aktarıldı ve dahası vardı.

Zerdüştlüğün ortaya çıktığı yer tam olarak bilinmemektedir. Harezm, Medya, Baktria bölgelerinde ortaya çıktığı genel kanıdır.

Hatırı sayılır orandaki dil, dini ve tarihi kanıtlar, Hint ve İran kültürlerinin tek bir kültür olduklarından söz edilmesine olanak sağlamaktadır. Antik Hint kültürü, MÖ 12. yüzyılda tamamlanan, dünyanın en eski dini yazıları ve Vedaların en fazla itibar edileni Rig Veda'da; İran kültürü ise -Zerdüştile-

tanbul: Hikmetevi Yayınları, 2015, s. 28.

⁵⁶ Avesta, *Zerdüştlüğün Kutsal Metinleri*, Çev. Fahriye Adsay/İbrahim Bingöl, İstanbul: Avesta Yayınları, 2012, s. 9

⁵⁷ Esat Korkmaz, *Zerdüştlük*, Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

rin kutsal kitaplarından bize ulaşan bölümlerinde- Avesta'da ifadesini buldu.⁵⁸ İlk ortak tanrılar ve Gök Tanrı inancı incelemeye çalışılmıştı burada kutsal ateş, nehir sularına tapınım ile sunuları anmak gerekir.

Bu ortak tanrılar için yapılan eylemler vardı. Ateşe ve suya üç elementten oluşan günlük hediyeler sunarlardı. Ateşe sunulan dini armağanlar kuru ateş odunu, güzel kokular ve birtakım yağlı etler, suya sunulan armağanlarsa süt ve Haoma idi.⁵⁹

Zerdüştlüğün dini sistemi iyilik ve kötülük etrafında şekilleniyordu; bu düalistik öğreti idi. Ahura Mazda ile Angra Mainyu bu iyilik ve kötülüğün simge temsilcileriydi. Zerdüşť bir devrim yapmıştı ve bu devrim sonucunda zamanı bölen dönemler vardı, kıyamet vardı, nihayetinde “ahiret” vardı. Ahiret inancı varsa cennet, cehennem ve araf söz konusuysa orada şeytan mutlaka olacaktı.

AHURA MAZDA

Şeytanlar tanrılara rakiptir ve yaradılışları itibariyle göğ'e, tanrıya aittir. Bir zamanlar, belki de tanrı ile eşdeğer olarak görüldüler fakat yaptıkları seçim karanlık, kötü ve yalandan yana olduğu için saygınlıklarını yitirmişlerdir. Eski saygınlıklarını kazanmayı ve ait oldukları yerde hayat bulmaya devam etmeyi istiyorlardı ancak sonları kesin olarak kurgulandığından bütün çabaları yersizdir.

Onların karşısında olan tanrı iyiliği ve düzeni kurgulamıştır, yalana asla yer yoktur, o aydınlığın tanrısıdır. Ahura Mazda, Devalar ve Ahura arasında sürüp gelen mücadeleyi kazanmıştır.

Druj yani -kötülüğün vücut bulmuş hali, yalancılık iblisi-yenilecektir Hint-İranlıların Asura'sı, Ahura Mazda'nın güçlü

⁵⁸ Avesta, s. 9.

⁵⁹ Avesta, s. 10 Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

benliğinde yok olup gitmiştir. Hint-Avrupalı olduğu şüphesiz Devalar (Pehlevice Dev olarak geçer tanrı anlamına gelir. Zerdüşt etkisi ile Ahura Mazda'nın tanınması ardından eski dönem tanrıları olan div'ler insanları yoldan çıkaran kötü yaratıklar, devler olarak kabul edilmişlerdir) insanlara kısa bir süreliğine acı çektiren, baştan çıkararak günaha davet eden, yalana sürükleyen, dine karşı gelmek için kışkırtan ve sadece bu durumla yetinmek zorunda kalan yaratıklardır. Ahura Mazda karşısında hiç şansları yoktur.

Yaratıcı ilk baba olarak algılanan Ahura Mazda; tanrısal düzeni, yani suları, bitkileri, ışığı, yeryüzünü ve iyi olan her şeyi yaratır. Tanrısal düzenin bekçisidir; bu bağlamda iyi varlıkların yerlerini, işlevlerini, etkinliklerini belirler; insanların açık ve gizli eylemlerini denetler. Hiç uyumaz; uyumadığı için aldatılamaz.

Ahura Mazda aynı zamanda doğruluğu, aydınlığı ve yaşamı simgeleyen iyilik ruhu Spenta-Mainyu ile yalanı, karanlığı ve ölümü simgeleyen yok edici ruhun Angra-Mainyu'nun yaratıcısıdır.⁶⁰ Spenta Mainyu için bir parantez açmak gerekir. Avesta'da Sepntag Menog olarak yer alır. Gatalarda Ahura Mazda'nın en güzel cilveleri olarak kabul edilir. Spenta artıran, veren demektir. Bazılarına göre bu sözcüğün anlamı "kutsal"dır. Mazdeist gelenekte Spenta Mainyu iki düşünceyi yansıtır. Biri Tanrı'dan olan, Tanrı ile olan, Tanrı'nın yolunda olan her şey, diğeryse çokluk, olgunluk, sağlıktır. İlk anlamıyla dış dünyadaki olgunlukları ve tanrısal güzellikleri, ikinci anlamıyla da iç dünyanın güzelliklerini, iyilikleri, olgunlukları ve Tanrı'nın bağışlayıcı niteliklerini ortaya çıkarır. Ahura Mazda bağışlayıcılığının simgesidir. Ahura Mazda ile kulları arasında bir araçtır. Bazı Batılı araştırmacılar onu, Hristiyanlıkta Tanrı'nın oğlu olduğuna inanılan "*holy ghost*" kutsal ruh kavramıyla karşılaştırırlar.⁶¹

⁶⁰ Esat Korkmaz, *Şeytan*, s. 62.

⁶¹ Nimet Yıldırım, *Eski Mitoloji*, s. 638-639.
Ücretsiz PDF Kütüphane - <https://rantey.org>

Ahura Mazda ile Spenta Mainyu bir noktada artık çelişkisiz birleşti. İyilik tanrısı ile erdemlilik tanrısının, Hint inanışındaki Varuna'ya denk geldiğini görüyoruz.

Ahura Mazda, her şeye gücü yeten bir gök tanrı idi; gündüzleri ışıklı bir gök kubbeye, geceleri yıldızlarla bezeli bir örtüye bürünürdü. Geçmişin bir doğa tanrısı iken Avesta'ya (Zerdüşť dininin kutsal kitabı) en büyük yaratıcı olarak geçmişti.⁶²

Zamanla ikinci tanrı -ki bu yine bir gök tanrı- olan *Mithra*, savaş tanrısı *Viyu*, zafer tanrısı *İndra* ve kader tanrısı anlamına gelen *Baga*'nın da yerini alacak bütün Hint-İran tanrılarını bünyesinde eritecekti.

Tek tanrıçılık inancının da görüldüğü Medlerde tanrıya verilen Bag adının İslam öncesi Türklerde de kullanılmış olması ve tanrısal anlamında lakap olan sözcüğün, Medler ve Türkler arasındaki dini bağlantıyı göstermesi açısından ilginçtir.⁶³

Zerdüşť dininin birdenbire ortaya çıkmadığını ilahiler olan Gathalardan anlayabilmekteyiz. Uzun bir süre içinde evrimleşecek düşünceler, Zerdüşť tarafından özüm senerek müjdenlenmişti.

Ateş önce “Kutsal Ruh”la özdeşleşmiştir, ardından Tanrı'nın görünür biçimi olan Güneş'le, nihayet tanrıların en yükseğı olan Ahura Mazda'yla... Vedacılığın yeniden yapılanması aşama aşama gerçekleştirilir ve öncelikle kurban törenlerine ve haoma içmeye eşlik eden sefih aşırılıkların ihbarıyla sınırlanır. Gerçekten de kan seyriyle şiddetlenen, şiddete dayalı halüsinasyonlar Veda törenlerine katılanları, hiç kuşkusuz Zerdüşť'ü isyan ettiren cinsel ve ölümcül taşkınlıklara sürüklüyordu. Zerdüşť, gençliğinde komşu ülke İskit'in Şamanlarının vecd törenlerine katılmış ve bu törenlerde hazır bulunan kimse bir ocağın üstüne serilmiş kenevir tohumundan sarhoş olmuş

⁶² Esat Korkmaz, *Zerdüşťlük*, s. 19.

⁶³ Ahmet Altun, *Eski İran Kısasları*, s. 29. Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

olsa da bunlar Vedacılığın sefiş törenlerinin çılğın öfkesinin yanında ona zararsız görünmüştür.⁶⁴

Yüceltilen tapınılmaya layık olan tek tanrı Ahura Mazda'dır diğer tanrılar cin düzeyine indirilmiş bazıları Ahura Mazda'nın benliğinde yok edilmiştir. Yasa koyucu Hükümran, en yetkin Yargıç, günün ve gecenin Düzenleyicisi, doğanın Merkezi ve ahlak yasasının Kaşifi'dir. Sonraki üç dinin Tanrısı bundan daha iyi tanımlanamaz. Çünkü Mazdacılık ile Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam arasındaki bağ açıktır.⁶⁵

Avesta, Ahura Mazda'nın etrafını çeviren Ameşaspend'lerden söz eder. Ameşe Spentalar; Mazdaizm'de Ahura Mazda'nın altı görünümünden biri durumunda bulunan ve "Kutsal Ölümsüzler" olarak algılanan altı ana ruhtan her biridir. Altı ana melek olarak yine kendilerinden bahsedilir.⁶⁶

Behmen (iyi düşünce)
Erdibihişt (iyi erdem)
Şehriver (iyi imparatorluk)
Siperdarmidh (iyi bakış)
Hurdad (iyi sağlık)
Murdad (iyi ölümsüzlük)

Zerdüştlük'te Ahura Mazda'nın kimliklendirilmiş altı görünümü vardır:

Asha (doğruluğun düzeni)
Vohu manah (iyi duygu)
Chshathra (egemenlik)
Armaiti (bereket-erdemlilik uygun duygu durumu)
Hourvatat (sağlık)
Ameratat (ölümsüzlük).⁶⁷

⁶⁴ Gerald Messadie, *Şeytan*, ss. 138-139.

⁶⁵ Gerald Messadie, *age*, ss. 139-140.

⁶⁶ Esat Korkmaz, *Şeytan*, s. 72.

⁶⁷ Esat Korkmaz, *Zerdüştlük*, s. 22. <https://rantey.org>

Georges Dumezil'in tüm Hint-Avrupa halklarında görülen üçlü ideolojiye yapılan göndermelerinin izini Ameşe Spentalar aracılığı ile sürmek mümkündür.

Mazdaizm ve Zerdüştlük inancında diğerlerinde görülmediği kadar kötülüğün güçlü olarak hissedildiği bir taraf vardır. Cin (Ehrimen-Angra Mainyu) ki o bir tanrısal varlıktır ve onunla sürekli mücadele edilmesi gerektiği bize aktarılır. İyiler sürekli azalmakta kötülük zaman zaman kazanmaktadır, dünyanın durumu hiç iyiye gitmemektedir ancak kötülük kazanamayacaktır her şey bittiğinde İsa'nın geri yeryüzüne ineceğine inanıldığı gibi yahut Şii inancında görülen Mehdi'nin tekrar zuhur edeceğine inanıldığı gibi "Altın Çağ" yaşanacaktır. Bunun anahtarı Zerdüş inancının elindedir. Zerdüş, büyük tanrı Ahura Mazda ile ilk vahyi getiriyordu, karşısında ise genel olarak Ehrimen olarak anılacak çirkinleşmiş kötülük simgesi, yenilmiş devlerden ve emrine aldığı demonları ile bir ordu yaratan Angra-Mainyu olacaktı, hikâyesi de sonu da yazılmıştı.

ANGRA MAINYU'DAN EHRİMEN'E ŞEYTANIN SON HİKÂYESİ

Kimilerine göre Spenta Manyu (Kutsal Ruh), Ahura Mazda'nın bir başka adıdır (Avesta'da Vohu Manah: Doğru Düşünce, İyiliğin Ruhu da denir); o andan itibaren Angra Manyu "kötülük cini" eşit düzeyde bir rakip olarak ortaya çıkar. Çünkü o, Bilge Efendi'nin ikiz erkek kardeşidir.⁶⁸

Şeytan ilk kez İran'da ortaya çıkar, Ahura Mazda "Bilge Tanrı" yani ışığın peşinden gidenlerin çok iyi bir tercih yaptığı, Ahrimen (Ehrimen) takipçilerinin ise berbat bir tercihte bulundukları Gathalarda belirtilmektedir. Ehrimen takipçileri

⁶⁸ Jean Varenne, *İslam Öncesi İran, Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü*, Yön. Yves Bonnefoy, Çev. Edit. Levent Yılmaz: İstanbul, Alfa Yayınları, 2016, s. 812.
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://ranterey.org>

Druj ve Demonlar tarafından yoldan çıkarılmışlar, yalana sapmışlardır.

Ehrimen, eski tanrıları tıpkı Ahura Mazda gibi bünyesinde eritir. Bunlar, Daevalar olarak bilinir.

İndra, Ölüm Tanrısı Voyou olarak karşımıza çıkar.

Saurva (ölüm, hastalık cini),

Akomon (kötü ruh),

Tauru, Aeshma (şiddet, öfke ve suç güdülerini),

Az (tensel istekler cini),

Jeh (insan onurunu zedeleme adına yaratılan fahişe cin),

Zairi (haoma yahut soma içimine eşlik eden tanrı),

Ve bazen, Mitrandruj, Mithra 'ya yalan söyleyen sahtelik cini,

gibi kendisine bu hizmetlileri bulan ve demonlardan bir ordu kuran Ehrimen, karşıtlık içermeyen özel kötülük tanrısı olarak tasarlanmıştır.

Yardımcıları yahut ordusunda bulunan diğer meşhur güçler hepimiz için tanıdık Azazel (bu Yahudiliğe aynen aktarılır) Leviathen ve Rahab ile Yahudiliğin devraldığı Lilith vardır. Bunların bir veya birkaçını Müslüman, Hristiyan ve Yahudiler oldukça iyi tanımaktadır.

Lilith Adem'in ikinci karısı olarak bilinir ve Demonlar sıralamasında kendine yer bulmaktadır. İbrani mitolojisinin bir yaratımıdır. Geceleri ortalığı kasıp kavuran kısır bir kadın olarak bilinir. Çocuk hırsız ve en önemli özelliği ile şeytanın annesidir. Burada işlenmesinin sebebi G. Messadie'nin, *Şeytanın Genel Tarihi* kitabında geçmesidir ancak benim kaynaklarımda, İran mitolojisi yahut dini içerisinde yoktur.

Kuşkusuz burada üzerinde durulması gereken en önemli karakterlerden biri Azazel'dir. Mazdaizm ve özelinde Zerdüştlükte Ehrimen'in uğursuz ordusunun en önemli parçalarından biridir. Orada ıssızlık cinidir. Kuşkusuz onu meşhur eden *günah keçisi* kavramıdır daha doğusu *günah keçisi* olarak ıssız bir çölde bedenleşir. Bu Yahudi inancında görülen biçimdir.

Hristiyanlıkta da ünü az değildir; mekânı yine çöller olan Aza-zel, İsa'yı baştan çıkaran cin olarak bilinir. Hristiyan gnostik kaynakları içindeki, demonların kıdem listelerinde “büyük prens” olarak geçmesi ayrıca önemlidir.

Bu cin orduları, semavi dinlere miras kalan; tensel arzular, öfke, cinayet, yalan, kıskançlık gibi ölümcül günahlar listesini hemen hemen tamamlamış gibidir. Messadie, Zerdüş'tün aynı zamanda cin bilimini de icat ettiğini söyler. Doğrudur, Demonology bir şekilde doğmuştur. Kral James'i burada özellikle anarken tarihçi Serdar Tabakoğlu'nun; “Demonolog Johann Wier'in 1564 yılında dünya üzerinde tam zamanlı faaliyet gösteren şeytanların sayısını hesapladığını, 79 lejyona bölünmüş olarak hareket eden 7.409.127 şeytan olduğunu” yazdığı satırları da burada eklemek isterim.

EHRİMEN'İN KARANLIK GÜÇLERİNDEN BAZILARI KIYAMET, CENNET, CEHENNEM ANLATILARI

Şeytan kavramının gelişmesinde yukarıda adı verilen yedi önemli zebaniyi gördük. Bunlar İran dini içerisinde “Baş Demonlar” olarak anılır ve yardımcıları vardır. Bununla beraber onların bazı önemli figürler ile destan anlatılarına kadar geldiğini, bazılarının oldukça tanıdık olduğunu da yine göreceğiz. İşte bunlardan biri Ehrimen ordusu içinde Şahnâme gibi dev bir esere de giren Zahhak'tır.

Avesta'da adı *Dahak*, *Azi* (*Eji Dahak*) *Ag-i Dahaka* şekillerinde geçen Pişdadi hanedanının beşinci hükümdarı olan *Dahhâk*, Arap ırkından (*Himyer kabilesinden*) olduğu gerekçesiyle *Dahhâk-ı Himyerî* diye bilinir. Klasik İran rivayetlerine göre çok güçlü bir devdir. Ehrimen, insanları yoldan çıkarması için onu üç ağızlı, üç başlı, altı gözlü yaratmıştır. Avesta'da anıldığı kadarıyla *Dahhâk*, İran topraklarını ele geçirmek için İranlıların tapındıkları tanrıya övgülerde bulunmuş, yedi ülkedeki insanları boşaltması için Nâhid'e (Anahita Zühre, Çoban Yıldızı gibi isimler ile anılan İran eski tanrısı, Zerdüş öncesi

tarihi oldukça eski sulardan sorumlu büyük tanrıça, Arap cahiliye dönemi put Uzzâ, Yunan Artemis ile -Bizans'ın Diana'sı- aynı özellikleri gösterir) kurbanlar adanmış, ama bütün bunlara rağmen arzusuna ulaşamamıştır.⁶⁹

Kaba kuvvetle İran topraklarını ele geçiren Dahhâk yahut Zahhak Arap kökenli olduğu için İran halkı üzerinde olumsuz etkiler bırakmış, bin yıl hükümdarlık yapmıştır. İran halkının, kendinden olmayan, uzun süre savaştığı yahut ülkelerini ele geçiren önemli figürlere Şeytan olarak bakma eğilimi vardır. Efrasiyab bunlardan biridir. Alper Tunga olarak kaynaklarda adı geçen Turan hükümdarı, Şahnâme gibi dev İran metninde, İran kahramanlarının savaştığı, mücadele edilen bir düşman olarak karşımıza çıkar ve Şeytan olarak görülür.

Adaletsiz uygulamalarından geriye kalan acı hatıralar zaman içinde halkın belleğinde onun zararlı ve Avesta'da belirtildiği gibi, Ehrimen tarafından yaratılmış canavarlar, ejderhalar ve yılanlar gibi üç başlı, üç ağızlı ve altı gözlü korkunç bir vahşi yaratık olarak canlandırılmasına da yol açmıştır. İslam sonrası kaynaklarda da Dahhâk'ın adı geçer. Özellikle Hamza-yi İsfahânî, Taberî, Bîrunî gibi tarih yazarları ondan söz eder.⁷⁰

Şehnâme'de olanca kötülüğü ve çirkinliği ile karşımıza çıkar. Ehrimen'in kışkırtmasıyla babasını öldürür Ehrimen ona güzel bir delikanlı olarak görünerek aşçısı olur ve onu aldatacak iki omzunun arasını öper. Dahhâk artık bütün minyatürlerde omuzlarında iki yılan ile tasvir edilir olmuştur.

Şeytan ile yapılan anlaşma sonucu iki siyah yılan omuzlarından belirdeğinde, her gün onları insan beyni ile beslemek zorunda olan Dahhâk, yılanların başlarını keserek öldürmeyi denemiş ancak her defasında yılanlar tekrar başları ile belirmiştir. Nihayetinde beş yüz yıl hükümdarlık yapacak Feridun tarafından boğa başlı topuz darbesiyle öldürülecek, iyi kötü karşısında bir kez daha zaferi yaşayacaktır. İranlıların "Bin yıl

⁶⁹ Nimet Yıldırım, *Fars Mitolojisi*, ss. 227/228.

⁷⁰ Nimet Yıldırım, *Özellikle*, ss. 228-229. Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

yaşa” sözü, onun bin yıl yaşamasından kaynaklanmaktadır. İran rivayetlerinde Dahhâk (Şehnâme’de Zahhak) kötülüğün simgesi, kötü güçlerin varlığa bürünmüş şeklidir.⁷¹ Bu kötülüğe bürünmüş şeklin mecazi anlamda olduğu kadar gerçeğe dönüştüğünü de görüyoruz. Ehirmen’in önce aşçı kılığında daha sonrasında ise Dahhak’ı tedavi için gelen doktorların arasına karışarak onlara Dahhak’ın omuzlarından çıkan yılanların insan beyni yemeleri gerekir diyerek aldatması, Ehirmen’in günümüzde Şeytan tasarımı ne kadar yakın olduğunu ve onun bir tür Şeytan prototipi olduğunu gösterir. İran dininde Demonlar form değiştirebiliyorlardı yakışıklı bir gence yahut zararlı olarak bilinen hayvanlara da dönüşebiliyorlardı.

Bazı Zerdüştcü teologlar, Ehirmen’in tam anlamıyla fiziksel bir bedene sahip olmadığını ileri sürmüşlerdir, zira madde, iyi olan tanrının yarattığı şeydir. Dolayısıyla kötü olan, uygun gördüğü her tür maddi biçimi alabilirdi; zira büründüğü kılıklar, onun yalancı ve aldatıcı iç doğasının başka emareleriydi.⁷²

Üç başlı, üç ağızlı ve altı gözlü olarak ejderha yahut vücudu kertenkele, akrep gibi hayvanlar ile dolu Dahhâk’tan, Avesta’ya göre problemlili hayvanlar içinde yaşayan havada dolaşan, insanları ele geçirebilen onlara kötü işler yaptıran, deliliğe ve hayatını kaybetmesine neden olan Demonlar ve div’lere (dev) baktığımızda, insanların hayatlarına doğrudan müdahalede bulunanlar ile çevrede dolaşan maddi zarar veren kötücül yaratıklar olarak iki şekilde tasarımlanmışlardı. Avesta metni ve sonraları kaleme alınan Bundehişn, kötü yaratılmış demon ve karşılarındaki kahramanların hikâyeleri ile doludur. Bu dini metinler eski İran tanrılarını da dışarıda bırakmayarak, onları da kitaplar içine alıp Demonlar ile birlikte bizlere aktarır.

Kötü varlıklar genellikle “yatu” olarak bilinirdi ancak bu sözcük aynı zamanda onların karşıtlarını -kötülükle ve kötü

⁷¹ Nimet Yıldırım, *Fars Mitolojisi*, s. 228.

⁷² Jeffrey Burton Russell, *Şeytan*, 148 - <https://rantey.org>

kuvvetlerle dövüşebilenleri- anlatmak içinde kullanılmaktaydı. Bunlar büyücüler ve sihirbazlardı (Çağdaş Farsçada büyü ve sihir için “*jadu*” sözcüğü kullanılır ve “*jaduga*” da büyücü, sihirbaz demektir.)⁷³

Kadın birçok inançta olduğu gibi olumludan ziyade olumsuz simgeler. Mazdaizm ve Zerdüşti dini için de böyledir. Zurvanizm inancında Hürmüz’ün karşısındaki Ehrimen’i anımsayalım; yaşanan çarpışmada Fahişe Jeh, Ehrimen’i uykusundan uyandırarak kozmosu yok etmesi için onu harekete geçirmişti. J.B. Russel’in belirttiği gibi o, “hırs, şehvet, doyum-suzluk ve hata sembolü dişil bir ruhtur” Ehrimen’in metresidir, ilk insan Gayomart’ın sıkıntılar yaşamasının sebebidir. Zerdüşti dini için utanmaz, korkulması gereken, baştan çıkaran bir portre sunar. Sefih alemlerin demonudur.

Dişi kötücül varlıklar içinde diğer bir figür ise; Türk masal ve benzeri anlatılarda karşımıza çıkan Peri idi. Günümüz Farsçasında *peri* olarak anılan dişi demon Avesta’da *Pairaka* cadı benzeri bir varlıktı ve geceleri daha çok faaliyet gösteriyordu. Türklü formlarda karşımıza çıkan bu dişi kötücül varlık, erkekleri kandırmak adına güzelliğini ön plana çıkartıyordu. Tek tanrıcılık fikri ile çok tanrıcılığı yok etmek adına dönüşüme uğratılan Peri, hastalık bulaştıran bir demon haline getirildi. Türk mitolojisinde sıkça görülen Su Perileri -ki kanatlı olarak tasvir edilen hayal ürünü varlıklardır- Zerdüşti dininde biraz farklı özellikler gösteriyordu. Zerdüşti’e muhalefet eden ve Zerdüşti’nün nefret ettiği üç gruptan biri olan periler, Avesta’da aldatici özellikleriyle kimliklenmişlerdir. Bundehişn’de, kuyruklu yıldız biçimindeki periler ile mücadele eden yağmur tanrısı *Teşter* anlatıları, periler bölümü için öne çıkan iyinin ve kötünün mücadelesine bir örnektir.

Tanrı anlamına gelen “*Div*” sözcüğü Arya dinlerine kadar uzandığımızda bazı tanrılar için kullanılmış, Zerdüşti dini ile beraber Ahura Mazda’nın ön plana çıkarılmasıyla insanlara

⁷³ Vesta Sarkhoshedeh, *Iranian Mythology*, 31. <https://rantey.org>

zarar veren, onları yoldan çıkaran kötücül yaratıklar durumuna getirilmiş, “Dev” olarak isimlendirilmişlerdir. *Şahnâme* minyatürlerinde ve anlatılarında çok sık karşılaştığımız Dev figürü aslında şeytani bir varlıktır. *Avesta*’da “*Daeva*” olarak geçtiğini, Hint dilinde “*deva*” Pehlivicede “*dev*” olarak yazılı metinlerde karşımıza çıktığını biliyoruz. *Avesta*’da *div*’leri bozguncu, şeytanlar ordusu ve bazen kötü insanlar olarak görürüz. Oldukça fazla sayıda olan *div*’ler, hastalıkların kaynağı, düşüncelere kötülük katan yaratıklar guruhudur. İran’ın Mazanderan bölgesinde *Avesta* yazıldığı yahut toplandığı sırada burada *div*’lere tapanların olduğu kaynaklarda yer almaktadır.

Anadolu’da Hz. Ali Cenk hikâyelerinin kötü kahramanları olarak da devler karşımıza çıkarlar. Hikâyelerde yarı insan yarı hayvan olarak görülen bu yaratıklar kötücül varlıklar olarak anlatılır ve büyü, sihir gibi yetenekleri vardır. *Tarikatnâme* gibi önemli bir esere daha konu olur burada Hz. Muhammed ile karşılaşması ve Hz. Ali’den ne kadar ürktüklerine dair anlatılar mevcuttur. Bu kötücül varlığın, sadece halk kültürüne ait anlatılara değil, tasavvuf edebiyatına ve tekke kültürüne de girmiş olduğu görülür.

İran dini metinleri ve özelinde Zerdüştlük’te Ceset Bulaşıcısı, Ceset Demonu *Nasu*, İran çok tanrıcılığında melekler ile savaşıyor iskelet parçalayıcı, Zerdüştlük’te ölen bedenin çürümelerini sağlayan beden ayrıştırıcısı *Asto Vidhotu*, erkekler ile cinsel ilişkiye giren dişi şeytanlardan her biri olan *Druja*, Zerdüştlük’te ezeli yalan olarak *Avesta*’nın en çok andığı şeytani varlık *Druj*, Ehrimen’in Zerdüşt metinlerinde bulunan altı görünümünden biri olan kirliliği simgelen *Ahitay*, kötü duyguyu simgeleyen *Akem Mano*, kötücül güçlerden biri olan *Akatasya* gibi zengin bir demon ordusu ile karşı karşıyayızdır.

Zerdüşt ve Mazdaizm eskatolojisi insanın ve tüm yaşamın yok olması ile ilgilidir, insanın ölümü kozmosda meydana gelen bir çözülme olarak düşünülebilir. Semavi dinlerin cennet, cehennem ve araf inenlerinde doğrudan etkisi var mıdır acaba?

ba diyerek, din ve mitoloji üzerine kafa yoran herkesi kendine bağlayan anlatılarıyla öte dünya, İran söz konusu olduğunda oldukça ilgi çekicidir. Ölen ruh'un üç gün bedeni etrafında dolaştığını ilk gece hayatı boyunca konuştuklarını, ikinci gece düşüncelerini, üçüncü gece ise yaptıklarını düşündüğünü öğreniyoruz. Ruh, bedenin davranışları yüzünden üzgün ve tekrar ona dönme arzusu içindeyken kötücül varlıklar, Demonlar ruh etrafına üşüşmüştür ve amaçları eziyettir.

Dünyada kişinin özellikle yakınlarına sunduğu hediyeler ve onların kendisine yapmış olduğu duaların bir karşılığı olarak adaletli Surûş yardımına yetişir.⁷⁴ *Çinvât Köprüsü*'ne (*Çinvâd*) doğru yol alırken sonunda karşılaştığı acımasız yargıçlar olan: *Mihr*, *Srosh* ve *Rashnu* tarafından sorgulanır. Hayatı boyunca iyilikler ve kötülüklerin tartıldığı bu zamanda Demonlar yine çevrededir, yargıçlar adaletle yargılamayı bitirdikten sonra -ki bu dördüncü gündür-, ruh *Çinvât Köprüsü*'ne doğru yol alır. Burada güzel kokulu, herkesten daha güzel bir kız ona rehberlik yapacak ve hayatı boyunca iyilik yapan Ahura Mazda ve Zerdüşť yolu takipçisinin doğru ve güzel işlerinin simgesi olacaktır. Bunun dışında güzel rehberin tam tersi, çırılçıplak, çirkin mi çirkin, berbat kokulu yaşlı bir kadın daha vardır; karanlığı seçen, Ehrimen ile neredeyse yoldaşlık kurmuş, azap çekecek olan kişi; kötü insanın yaptıklarının simgesi bu kadın ile yola devam eder. *Çinvât Köprüsü* üzerinde iyi, doğru ve günahsızlar için genişleyen yüzey, oldukça rahat geçilirken, kötü olan için kılıç kadar keskin dar olarak tasarlanmıştır ve tam köprü'nün ortasında cehennem çukurlarına düşerek korkunç bir azaba maruz bırakılacaktır. Günah ve iyilikleri eşit olan ruhlar *Hemistekân* olarak adlandırılan Araf'a yerleştirilir ancak İran dini metinlerinde burası çok rahat bir yer olarak sunulmamaktadır.

Cehennem tasvirleri İran edebiyatında *Ardâvirâfnâme* ile gözler önüne serilir. Bu kitabın önemli bir özelliği; Sasaniler

⁷⁴ Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, ss. 528-529.
Ücretsiz PDF Kütüphane - <https://rantey.org>

döneminden kalma tek eser olmasıdır. İran dinlerinde çok eski bir geçmişe sahip metafizik anlatılar Avesta bölümlerinde görülebilmektedir ancak Avesta ile beraber Bundehişt yine insanın öte dünya, yani ölüm sonrası anlatılarına kaynaklık eder. Avesta'nın *Behmen Yeşt* adlı bölümünde de Zerdüşt'ün, kendisine Ahura Mazda'nın bütün bilgileri kavrayacak akıl gücünü verdikten sonra fiziksel varlığıyla o makamlarda cenneti, cehennemi ve insanoğlunun alın yazısını bizzat gözleriyle nasıl gördüğü anlatılmaktadır.⁷⁵

Sasani döneminde gerçekleşen bu yolculuk aslında tek değil ancak en önemlisidir. Sasaniler döneminde Zerdüşt dininin önemli ve etkili ismi *Kerdir* yine bu yolculuklardan birisini yapmış hatta bunu bir taşla kazıtmış ancak *Ardâvîrâf*'in yolculuğu unutulmaz izler bırakmıştır. İskender'in paramparça ettiği topraklarda dini metinler ve yapılar da yıkımdan nasibini almış, *Ardâvîrâf*'in yedi gün yedi gece süren yolculuğu anlatılarını yazdırarak oluşturduğu metinler, Zerdüşt inanırları olan dindaşlarına sunulmuştur. İki büyük melek ile yapılan yolculuk Ahura Mazda'nın huzurunda son bulmuş, cehennemde Ehrimen ve ordusunun ruhlara neler yaptıklarına, nasıl acımasızca davrandıklarına şahit olunmuştur.

Ardâvîrâf'in iki yol arkadaşından biri, iyileri geceleri uyularındayken koruyan, yüksek rütbeli bir melek ve tanrının özel ulaşı olan *Surûş*, diğeri ise kutsal ateşin ruhu olan tanrı *Âzer*'dir.⁷⁶

Bu metinlerin bazı dini törenler sırasında okunmasının insanlarda derin izler bıraktığını kaynaklardan öğreniyoruz. Etkileyici ve ürkütücü cehennem anlatıları sırasında yaşanan işkencenin törende insanları ağılattığı satırlara geçerken dünya edebiyatının en önemli yapıtlarını da etkilemiş olduğunu burada belirtmekte yarar görüyoruz. Dante'nin *İlahi Komedyâ*

⁷⁵ *Ardâvîrâfnâme*, Cennet, Araf ve Cehennem, *Ardâvîrâf*. Çev. Nimet Yıldırım, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2017, s. 17

⁷⁶ *Ardâvîrâfnâme*, s. 24.

adlı yapıtında bu metafizik yolculuk öğelerinin *Miraçnâme* ile birlikte malzeme teşkil ettiği artık neredeyse kabul edilmektedir ki Müslümanlar için çok önemli olan Miraç'ın da yine kaynağının bu kitap olduğu anlatıları birçok tartışmayı beraberinde getirmektedir. Üstelik sadece Miraç değil, Cehennemde kötülerin başlarına gelecek olan işkenceler ve *Sırat Köprüsü*'nün Çinvat Köprüsü'ne benzerliği “*kıldan ince kılıçtan keskin*” yorumu, özellikle İslam dinine inananların kafalarını kurcalayan bölümlerdir. Yorum elbette teologların işidir diyerek yapılan tartışmalara burada son verelim; *Ardâvirâf* in eserinin Mazdeist edebiyat ürünü olduğunu ve Dante'nin eserinin neredeyse bin yıl evveliyatında oluşturulduğunu aktaralım. Kitabı dilimize çeviren Nimet Yıldırım'ın önemli bir iş yaptığını ve bu bölümün kaynağını büyük oranda kendisine borçlu olduğumuzu hatırlatalım. Âdeta kısa bir kutsal kitap olan *Ardâvirâfnâme*'de iyilikler ve kötülükler madde madde verilmiş, karı koca ilişkilerine, İran'da çok etkili olan ve Avesta'da övülen akraba evliliklerine kadar birçok konuya değinilmiştir. *Ardâvirâf*'ın, 101 bölümden 84'ünü ayırdığı Cehennem anlatıları; soğuk ve karanlığı, ateşi, azabı, eziyeti, işkenceyi, kötü kokuları, şiddetli sıcağı, utancı ve dinmeyen gözyaşını simgeler. Russell'in da Zerdüşt inancı açısından oldukça doğru aktardığı gibi; “Cehenneme gidiyor, orada köprüden aşağıya fırlatılıyor ve bizi derinlerde *Vizareth* ve *Vayu* gibi korkunç şeytanlar karşılıyorsa bu aydınlığı değil karanlığı isteyerek seçmemiz ve bunun sonucudur”, bu İran dininde de oldukça sık vurgulanır. Sema-vi dinlerde görülen cehennemin hemen hemen bir prototipi olduğu düşünülen bu cehennemde de yapılan işkence günaha göre uyarlanmıştır, örneğin bir erkeğin bedeninin arka tarafından bir yılanın girip ağzından çıkması yine vücudunda çok sayıda yılanın onun iç organlarını yemesi erkek erkeğe ilişkinin sonucuydu. Bir kadının önüne, yemesi için insanların bedenlerinden akan irinlerin, kirlerin ve pisliklerin leğen leğen Demonlar tarafından boşaltıldığı bu cezanın nedeni; ay başı

günlerinde kendini erkeklerden uzak tutmayan, ay başı durumunda ateşe ve suya yaklaşan kötü bir kadın olduğundandır. Kötülüğü seçenin sonu oldukça net belirtilmiştir. Cezayı kesen ile insanı kandıran Şeytan net bir şekilde ortaya konulmuştur.

Ehrimen şöyle seslenir: “Neden dünyada Ahura Mazda’nın verdiği rızıkları, onun ekmeğini yiyip de benim işlerimi yapıyordunuz? Neden yaratıcının emirlerini önemsemiyor ve o emirlere uymuyor da benim arzularımı gerçekleştiriyordunuz?” Ehrimen seslenirken alay etmeyi sürdürüyordu.⁷⁷

Zurvanilik bağımsız bir dinden çok, Med maguslarının geliştirdiği bağdaştırmacı bir teoloji olarak görünmektedir. Nitekim Zurvan’a asla kurban sunulmaz. Üstelik bu ilk tanrı hep Ahura Mazda ve Ehrimen ile birlikte anılır. Bin yıllar öğretisinin şu ya da bu biçimde Zurvan’ın varlığını her zaman gerektirdiğini belirtelim. 9000 veya 12000 yıllık dünya tarihi doğrudan Zurvan’ın kişiliğiyle ilişkili olarak yorumlanır.⁷⁸

Eliade’nin oldukça güzel yorumladığı Zerdüş ve Zurvan temelli dünyanın sonu anlatıları, belirli bir zaman dilimi üzerine oturtulmuştur ve her biri 3000 yıllık bir dönemle ilişkilendirilmiştir. İnsan hayatının dönemleri gibidir. Ahura Mazda ezelden beri var olmuştur ki Ehrimen de yine aynı şekilde hep vardır, ancak günü geldiğinde kötülüğün kaynağı yok olacaktır. Düalizm Mazdaizm inancından daha katıdır. Bu zaman ve bin yıllar öğretisinin Mazdeistler için ne kadar önemli olduğunu burada görürüz. Zamanın kozmik düzeninin bir çizgisi oluşmuştur. Ehrimen bir dönem başarılı olmuş olabilir ancak dünyanın yaratılma sebebi kötülüğün sona erdirilmesi içindir. Eliade, “Zaten Mazdeist düşüncenin en büyük özgünlüğü, kozmogoni, antropogoni ve Zerdüş’ün vaazını tek ve aynı kutsal tarihin oluşturunca anları olarak yorumlamasıdır” der.

Zerdüşlük ve ondan saptığına inanılan Mazdek gibi diğer İran dinlerinde cehennemin sonsuz olmadığı anlatılır. Zurvan

⁷⁷ *Ardâvîrâfnâme*, s. 147.

⁷⁸ Mircea Eliade, *Dinsel İnançlar*, s. 408.

bölümünde Hürmüz ve Ehrimen'in savaşının son anlarını kaldığımız yerden ele aldığımızda -ki bu kıyamet bölümüne uygun düşen ve *Frashkart* (Kıyamet) olarak ifade edilen bölümdür- artık dünya yeni bir döneme girecektir. Üç bin yıl süren savaşın sonucunda yenileceğini anlayan Ehrimen ve yandaşlarının hunharca saldırıları başlar; salgın, kıtlık dört bir yanı sarar, tüm kötülük tasarımları ile dünya kasıp kavrulur. Gökyüzü solgun bir renge bürünür, güneş ve ay neredeyse görülmez, bu zaman aralığında yıldızlar yeryüzüne düşer ancak sonuçta Hürmüz son bir defa ama oldukça güçlü bir saldırı ile Ehrimen'i tamamen yok eder. Bazı metinlerde Ehrimen'in kimsenin bir daha onu kurtaramayacağı şekilde esir alındığına dair anlatılar görülmektedir ki bu konu özellikle Zurvan anlatılarında işlenmektedir.

Eskatoloji anlatısında Gayomart'ın öldürülmesi ve ilk çiftin ortaya çıkışıyla Zerdüş'tün zuhur etmesi arasında geçen 3000 yılda bir dizi efsanevi saltanat yaşanmıştır. Bunların en ünlüleri Yim (Yima-ilk insan Gayomart'ın dördüncü kuşağından en eski söylencesel kral), *Azdehak* (melekler ile savaşan aç gözlü şeytan, Avesta'da Azi; Ahuramazda ile savaşan açgözlü, doyumsuzluk gücü olarak öne çıkan şeytan) ve *Freton'un* (Ferîdûn, 500 yıl saltanat süren efsanevi Pişdadi hanedanı hükümdarı, İran'ın en büyük mitolojik kahramanı)saltanatlarıdır. Zerdüş, Gayomart'a ve gelecekteki kurtarıcı *Saoşyant'a* eşit mesafede, tarihin tam merkezinde belirir.⁷⁹

Saoşyant Zerdüş'tün Kasava Gölü'nde saklanan spermlelerinden meydana gelir. Biner yıllık aralıklarla üç bakire kız tarafından doğrulacağına inanılan üç çocuktan, dindarlığın ödül dağıtıcısı olarak algılanan üçüncüsü ve son kurtarıcıdır.⁸⁰

Avesta *Zamyâd Yešt* bölümünde kıyametten ayrıntılarıyla söz edilirken *Bundehişt*'in otuzuncu bölümünde *Saoşyant'a*

⁷⁹ Mircea Eliade, *age*, s. 414.

⁸⁰ Esat Korkmaz, *Zerdüştlük*, s. 28.

ortaya çıkışı ve kıyamet sonrası hayat hakkında detaylı bilgiler ve tasvirlerle yer verilir.⁸¹

Burada Az'ın diğer demonları nasıl parçalayıp yediği, insanların kademeli olarak et, süt, bitki tükettikleri, sonunda sadece suyla beslendikleri, Saoşyant'ın bir öküzü kurban etmesi -ki bu Ehrimen'in ezeli boğayı öldürmesinin karşılığıdır der Eliade- bu öküzden elde edilen yağ ve suyla hazırlanan Beyaz-Haoma'nın diriltilecek insanlara verilerek onları ölümsüz bir hâle getirdiği anlatılarını barındırır.

Saoşyant, insanlığı dünyanın sonuna taşıyan Zerdüşst ailesinin bir üyesidir. Maddi dünya onunla son bulacak, yok edilen kötülük ile beraber artık bu dünyanın devam etmesinin gerek olmadığı sonucuna varılacaktır.

Kıyamette bütün asırlar ve bütün çağların insanları dünyada sahip oldukları bedenleriyle Ahura Mazda'nın huzurunda, adalet evinde hazır bulunacak, herkes iyilik ve kötülükleriyle birlikte topraktan silkinip kalkacaktır. Ancak Efrasyab ve devlerin ya da Ehrimen'in huyuyla huylananlar dirilmeyeceklerdir. İyiler fiziki varlıklarıyla cennete, kötüler ise cehenneme gidecek, daha sonra bir kuyruklu yıldızın önderliğinde erimiş madenler eriyiği dalgası yeryüzünü kaplayacak, herkes bunun üzerinden geçecek ve günahkârların günahları bu eriyik tarafından temizlenecek, dünyada iken kötülüklerden sakınanlar da sıcak süt üzerinde yürüyeceklerdir.⁸²

Ahura Mazda'nın kendisine tekrar çağırdığı insanlar; yukarıda geçen Saoşyant'ın hazırladığı içeceklerle ölümsüzlüğe kavuştuktan sonra, cehennem ebedi olarak ortadan kaldırılacak, Ehrimen ilk çıkış noktasına geri dönerek kaybolacaktır.

Avesta'da tanrılar, kahramanlar, hayali ve mitolojik yaratıklar genel itibarıyla Yaşt (övgü duaları-övgü şarkıları) olarak kayıtlara geçen bölümde gün yüzüne çıkar. Burada eski Hint-İran tanrıları da boy gösterir ki birçoğu önceki bölümler-

¹ Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, s. 527.

⁸² Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, ss. 526-527.

de aktarılmıştı, onlara ithaf edilen kısımlar 5. Yaşt yahut 10. Yaşt adıyla bir tanrıya ait içerikleri barındırır.

Bu içeriklerde, kötülük gücü proto-şeytan Angra Mainyu yahut Ehrimen'in yukarıda demon ordusunun azılı rütbelilerini el aldığımız gibi, Bilge Tanrı Ahura Mazda'nın da önemli yardımcıları vardı. Ele almadığımız belli belirsiz adı geçen bazılarını Ehrimen'in yok ediliş sürecini tamamladığımızda belirtelim. İlk ve önemli bir savaşçı tanrı olan *Veretragna* bürünebildiği on farklı kılık ile *Behram Yaşt*'ta 21 dua yahut şarkılardan biri olarak karşımıza çıkar.

Güçlü bir rüzgâr, sarı kulaklı ve altın boynuzlu bir boğa, altın koşumlu beyaz bir at, yük taşıyan bir deve, erkek bir yaban domuzu, on beşinde körpe bir genç, eabil kuşu, vahşi bir koç, savaşçı bir geyik ve altın kılıç taşıyan bir adam. Zerdüş, Ahura Mazda'ya düşmanın lanetinden etkilenirse ne yapması gerektiğini sorduğunda, Bilge Tanrı ona kuş olarak vücut bulmuş *Veretragna*'nın bir tüyünü almasını söyler.⁸³ *Şehname* nin masalsı yaratıklarından *Simurg* ile benzerliği özellikle burada belirtmek gerekir onun tüyleri de iyileşmeye neden olmaktadır ki daha önce belirtildiği gibi *Şahnâme*'nin önemli bir kaynağı da Avesta metinleridir.

Diğer bir yardımcı güç *Tistrya* dır, Sirius veya Büyükköpek takımyıldızı Canis Major ile temsil edilir. Düşmanları olan cadı *Duzhyairya* yani Kötü Hasat ile, *Apaosa* yani Kuraklık ile mücadele halindedir. *Vorukaşa Denizi*'nden doğan ve suları ülkeler arasında pay eden tanrı olarak tasvir edilir. *Tistrya*' dan hareketle İran takviminin dördüncü ayına *Tir* adı verilmiş ve *Tiragan* bir yağmur festivali olarak kutlanmıştır.⁸⁴ Oldukça sık andığımız *Haoma* ise *Hûm* olarak da geçer ve içecek olarak anlatılır. Sanskritçe haoma olarak bilinen sarı bir bitki olan 'hûm'dan eski çağlarda süte benzeyen beyaz sırası olan bir şerbet yapılıp ve bedel olarak tanrılara sunulurdu. Sûm, Hin-

⁸³ Vesta Sarkhosh Curtis, *İran Mitleri*, s. 18.

⁸⁴ Vesta Sarkhosh Curtis, *İran Mitleri*, s.23.

distan'da saygın bir tanrının ve kutsal bir bitkinin adıydı. Eski İran'da da tanrı olarak kabul edilip kutsanan ve *hûm'ul-mecûs* olarak bilinen bu bitkinin özel bir işlemle çıkartılan şırası kurban sunma törenlerinde kullanılırdı. Bu bitkiyi ilk sıkın Cemşid'in babasıydı. Bu ibadet ile Cemşid doğmuştu. Sonra bir diğer kahraman Feridun'un babası tarafından övülmüş olan bitki sayesinde Feridun doğmuş, en son Zerdüş'tün doğumu öncesinde babası tarafından kutsanmıştı. Zerdüş zamanında ise yasaklanmıştı. Sasani döneminden itibaren yine *hûm* olarak bilinen bir bitki din önderlerinin de teşvikiyle yaygınlaşmıştır.⁸⁵

Mazdaizm döneminin en önemli dini ritüellerinden biri olarak takip edebildiğimiz bu içecek, din adamı olan Mûbed tarafından ekmek ve suyu kutsadıktan sonra *hûm* ile karıştırıp ibadet sırasında içtiği anlar oldukça tanıdık bir başka ibadet biçimidir.

Soma, ırmaklar hükümdarı ve hamilelik başıslayan güç olarak da bilinir. İranlıların *Hûm'u*, *Soma* ile aynı özellikleri taşır ve günümüzde *ephedra* olarak bilinen bitkiyle aynı olduğu söylenir.⁸⁶

Fravaşiler, yine Ahura Mazda'nın en önemli yardımcıları konumundadır. Zerdüştlükte koruyucu melek olarak sayılan ve bereket getirdiğine inanılan, sayıları 99.999 olduğu kabul edilen, tapım konusu yapılan, ölmüş kahramanların ruhu... Bilge insanın yüceltilmesiyle tasarımlanan ve evrenin ruhu olarak algılanan, bedenini doğanın oluşturduğu kabul edilen tanrılardan her biri olarak birkaç maddede karşımıza çıkarlar. *Fravaşi* tapımı, Avesta Yaşt 13'te onların, bir doğa ve atalar tapımı olduğunu anlatır.⁸⁷

Zerdüş inanç sistemi Sasaniler devrinde en parlak günlerini yaşamıştı, Zurvan ve Mazdaizm fikirlerini kendi içinde

⁸⁵ Nimet Yıldırım, *Fars Mitolojisi*, s. 387.

⁸⁶ Nimet Yıldırım, *Fars Mitolojisi*, s. 388.

Esat Korkmaz, *Şeytan*, ss. 258-259.

eritirken, devrıldığı kültürü monizmden düalizme götürmüş, gerçek bir devrim yapmıştı. Mazdeist fikirlerin Zerdüş'ten yüzyıllar öncesinde de var olduğu artık biliniyor, ancak günümüz dinlerini bu devrimin ne kadar etkilediği konusu hep tartışmaların odağında olacak gibi duruyor. Şeytan kavramı düalist akım ile beraber, iyilik ile kötülüğün sert hatlarını ve keskin çizgilerini taşımaktadır.

Artık onu bu keskin hatlar ile buluşturan kimilerine göre bir rehber, kimilerine göre devrimci, kimilerine göre de bir peygamber olan Zerdüş'tün anlatısına bakalım.

ZERDÜŞT, ONUN KUTSAL KİTABI AVESTA'NIN SON ANLATILARI ile MANİ ve MAZDEK'İN ANLATISI

“Zeraduşt, Avesta adlı bir kitap getirdi. Bu kitap, diğer tüm halkların dilinden farklı bir dille yazılmış ve özel bir şekilde kaleme alınmıştı. Kitapta kullanılan dildeki harflerin sayısı, başka bir dilde konuşan herhangi bir kişinin bu kitapla ilgili bilgisi konusunda diğerlerine karşı bir üstünlük sağlamaması için, diğer tüm dillerdeki harf sayısından fazla idi. Zeraduşt, kitabı Viştasp'ın önüne koydu. Bunun üzerine ülkesindeki bilim adamları ve pek çok insan toplandı. Viştasp bakır kaynatmalarını emretti. Bakır kaynatıldı. O an Zeraduşt şöyle dedi: Tanrım! Eğer bu kitap, bu hükümdara karşı bana gönderdiğin bir kitapsa, beni bu bakıra karşı koru!

*El-Asâr el-Bâkiye
EBÛ REYHAN EL-BİRÛNÎ*

Zerdüş öncesi İran dininde, daha önceki bölümlerde ifade edilmeye çalışıldığı gibi Anahita, Mitra, Varuna gibi tanrılara ibadet ediliyor ve tapınılıyordu. Kurban ritüeli zaten Mitra nedeniyle oldukça yaygındı. Bununla birlikte göl, dağ tapınımlarına ait ritüeller vardı. Hint etkisinin görüldüğü yahut ortak tanrılar olarak kabul ettiğimiz tanrılar ve kültürleri Mezopotamya

uygarlıkları ile karşılaştıktan sonra daha bir çeşitlendi. Hint-İran ve daha sonra Romalıların olacak Mitra inanılmaz saygı görürken Babillilerin Tanrısı Marduk inancına sahip halktan da kalabalıklar görülmeye başlandı.

Med zamanında bir din adamları grubu olan *Muğ* sınıfı türemiştir ki çok etkin bir duruma gelmişlerdir. Mezopotamya uygarlıklarından etkileşimin açıkça görüldüğü bu grup kâinilik ile uğraşan bir topluluktur. Ay ve gezegen kültleriyle sıkı bağlantıları vardı, gökyüzünü izliyor burada meydana gelen olaylar ile dünya üstünde olması muhtemel olayları açıklamaya çalışıyorlardı. Ayrıca sihir işi içindeydi ve kehanetler ile yönetici sınıf, elit, ordu, halk avuçlarındaydı. Tıp sahası yine bunların elindeydi. Verilen bağışlar ile müthiş servetler edinmişler, kurban ritüelleri ve her türlü ayini bunlar yönetmişlerdi.

Heredot tarihinde Medya kralının sarayında bulunan, kâhin ve din adamı olarak görev yapan *Magiler* vardı ancak bunları bazı kaynaklarda Zerdüşť din adamları sınıfı olarak görme eğilimi vardır. Med gömü âdetleri ve bulunan arkeolojik veriler Zerdüşť inancının Medlerde görülmediği, en azından çok erken görülmediği, bazı tanrı isimlerinin erken Avesta metinleri içerisine biraz farklılaşarak sokulduğu, sonradan yine erken Avesta metinlerinin bu Magi ritüelleri ve duaları içine adapte edildiği bazı araştırmacılar tarafından belirtilmektedir.

Zerdüşť'ün faaliyetinin ne zaman vuku bulduğunu tespit etmek mümkün değildir. Bazı kayıtlardan kendisinin MÖ 6. asırdan evvel ortaya çıkmış olduğunu çıkarabiliriz, ancak bazı alimlerce MÖ 569 senesinde doğmuştur.⁸⁸

Zerdüşť'ün doğumu *Denkard* gibi sonraki Zerdüşť metinlerinde efsaneler ve mitolojik öğeler ile anlatılır. İlahi ışık ve koruyucu ruhlardan bazılarının (Fravaşi) peygamberin annesinin zaten içinde olduğunun anlatıları hemen dikkat çeker. Bu anlatılar kutsal bakire anlatılarının belki temelidir ama Mezopotamya uygarlıklarında yani komşuda yine görülen anlatma-

lardan da alınmış olması muhtemeldir. Zerdüşt'ün annesi bu ışığı içinde taşıırken, Demonlar bundan faydalanarak kızın babasına geceleri ışıklar içinde parlayan kadının cadı olduğunu ileri sürerek onun uzaklaştırılmasını sağlamışlardır. Zerdüşt'ün babasının ailesi olan Spitama ailesi ona sahip çıkmış Puruşasp ile evlendirilmiştir. Ölümsüzlerce bir ağaca yönlendirilen baba, haoma bitkisini eşine sunmuştur. Bu bitki cennetten getirilen koruyucu ruhu barındırmaktadır ve haoma içinde gizlenmiştir. Anne bu suyu sıkılmış haoma bitkisinin suyunu içmiştir, yağmur ve bitki tanrılarının sayesinde anne karnında oluşan Zerdüşt'ün babası yine Demonlar tarafından birkaç kez kandırılmaya çalışılır. Işıktan ürken baba, bebeği ateşe atar ama bebek yanmaz ateş söner, sonra koşan öküzlerin arasına atar bebek yine kurtulur, bir öküz onu korur. Aynı olay atların arasında tekrarlanır ancak bir at onu korur. Nihayetinde baba, Zerdüşt'ü ıssız bir yere bırakır, burada onu bir dişi kurt korurken bir koyun emzirir ve peygamber mucizevi hayatına devam eder.

Yunanca *Zoroaster*, Gatalarda *Zarathushtra*, Avesta'da genel olarak *Zaraustra* olarak anılan Zerdüşt İran'a tek tanrı inancını getirmiştir ve birçokları tarafından peygamber olarak görülür. Zerdüşt'ün MÖ 1000-600 yılları arasında İran'da faal olduğunu Nimet Yıldırım'dan öğreniyoruz. Mazdeist geleneğe göre MÖ 628-551 yılları arasında yaşadığı kabul ediliyor. Yine araştırmacılar, MÖ 7. yüzyıl ortalarında, 600 yılında doğduğunu aktarırlar. Zerdüşt, devrimi ile; başlangıçta *Ormuzd* olarak anılan İslam kaynaklarında daha çok Hürmüz şeklinde göreceğimiz Ahura Mazda'nın tek tanrı sıfatı ile karşımıza çıkmasını sağlaması ve kötülüğü ete kemiğe büründürerek Ehrimen'i bize sunmasıdır. "Parlak yıldız" "sarı deve sahibi", "altın renkli aydınlık", "deve sahibi", "deveci", "yıldızları öven", "yıldızbilimci" gibi anlamları olan ismiyle Zerdüşt, Spitama ailesinin -Avesta'nın birçok bölümünde Spitama Zerdüşt diye kendisine seslenilir- bir mensubudur. Bu aile çiftçilik ve tarım ile meşgul olmuş soylu bir ailedir. Pişdadi hanedanına kadar giden

bir soy yapısına sahiptir ve kaynaklarda Zerdüş'tün üç oğlu ile bir kızı olduğu aktarılmaktadır.

Bundehišn ve *Dînkerd* gibi klasik eserlerde *Spitama*'nın Zerdüş'tün dokuzuncu atası olduğu belirtilir. Babasının adı *Pursasp* (*Porushasp*: iki renkli, siyah beyaz ve yaşlı at sahibi). Annesinin adı ise *Doğu*'dur (süt veren).⁸⁹

Doğum yeri konusu da doğum zamanı gibi karanlıktır. Azerbaycan, Batı İran, Demavend, İranviç, Belh ve en ilginç, Filistin gibi farklı coğrafyalar birçok kaynakta yazılır. Geçimini hayvan ve at bakıcılığı ile bu hayvanın satışı üstünden sağlayan ailesi yanında bu işleri yaptığı gibi, bazı kaynaklarda “ilahi okuyucusu”, “medyum” olarak din ile iç içe bir işi olduğu da aktarılmaktadır. Kendi yöresinde Ahura Mazda'nın vahiylerini yaymaya başlayınca kınanmış, saldırıya uğramış ve o bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Kendi dinini tebliğ etmek için Goştâsp, bir diğer adı ile -yukarıda anmıştık- Viştâsp /Viştaspa'nın yanına sığınır.

Goştâsp, Zerdüş'tin kabul eden ilk hükümdardır ve efsanevi anlatısı oluşurken karşısındaki düşman yine bir Türk olan *Ercâsp*'tir. Onların hikâyesi *Goştâspnâme* olarak bilinir ki yakın bir zamanda dilimize kazandırılmıştır. *Goştâspnâme*, Samanîler zamanında kaleme alınan, şeytanlaştırılan Turani Ercâsp ile yaşanan mücadelelerin anlatıldığı ve Zerdüş'tin dininin halka tekrar aktarılması için yazılmış konumuzla ilgili önemli bir edebi üründür.

Zerdüş'tin dinini şiirlerinde oldukça öven İranlı şair *Dakikî* tarafından yazılan *Goştâspnâme*'nin tamamıyla günümüze kadar gelebilmiş olmasını, Firdevsî'nin *Şâhnâme*'sinde ona tam metin olarak yer vermesi sağlamıştır.⁹⁰

Sasani zamanından önce olan Zerdüş'tin inancı İran halkı arasında taraftar topluyordu ancak *baş mûbed Kerdîr* ile bir-

⁸⁹ Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, s. 191.

⁹⁰ Dakikî-Yi Tusî, *Goştâspnâme*, Çev. Nimet Yıldırım, İstanbul: Kabcacı Yayıncılık, 2018, s. 42.

likte İran coğrafyasının hemen her tarafına yayılımını sürdürdü. Zerdüşt dini dışında gizli yahut açıktan yayılan inançlar da vardı. Bunlar elbette eski Hint-İran birlikteliğine ait olan Mitra yahut Varuna değildi ancak eski günlerin tortularını barındıran Zurvan bir türlü tam olarak terk edilememiş, üstelik Zerdüşt ile iç içe girmiş, Zerdüşt dini içinden sapıtırılan Mazdek ve Mani çıkmış, Hristiyanlık ile Musevilik dini artık iyice görünür olmuştu. Sasani yöneticileri bazen bu dinlere inananlar ile iyi geçinirken bazen sert tedbirler almış çoğunu sindirmiştir. Bir şekilde Zerdüşt dini Sasani egemenliğinin resmi dini olurken tartışmalar elbette bitmemiştir.

*“Zerdüştlikle ilgili referanslar, hatta Ahameniş döneminden Sasanilere kadar kabul edilen terimler ve fikirler bulunmasına rağmen Zerdüştlük aslında Sasaniler sonrası döneme ait bir kavramdır. Zerdüşt toplumu içinde Sasaniler dönemine kadar bilhassa sözlü bir gelenek olmasına rağmen ilk ve erken Zerdüştlüğün yeniden yaratılması, büyük ölçüde 19. ve 20. yüzyıl tarihçilerinin eseridir. Zerdüştlüğün kurumsallaşması veya bir kilisesinin oluşması Sasani yönetiminin ve muhtemelen Doğu Hristiyanlığının kurumsallaşmasıyla paralellik taşır.”*⁹¹ Bu paragraf bitip tükenmeyen Zerdüştlük tartışmalarının kısa bir özeti gibidir. Zerdüşt’ün hayatının anlatıldığı Avesta’nın büyük bir bölümünün kayıp olması, bu dinin anlatıldığı satırların sadece üçte birine sahip olmamız yaşanan sorunların asıl nedenidir. Kaldı ki Sasani döneminde yazıya geçirilen Avesta’nın bir bölümü İslam dininin İran’a girmesiyle kaybolmuştur. Bunda İslam askerlerinin mi yoksa bir reform gerçekleştirmek niyetinde olan, eski mitolojik unsurlardan ayıklamak isteyen Mübed sınıfının mı sorumlu olduğu anlaşılamamıştır.

Anadolu’nun bin tanrılı Hititleri kadar olmasa da yakın komşuları ve geçmiş yaşamları nedeniyle sahip oldukları tanrılar panteonu için Zerdüşt büyük bir reform yaparak iktidara

⁹¹ Gene R. Garthwaite, *İran Tarihi*, s. 86.

paralel bir din kurmuştur. Medyum yahut münecim sınıfına da büyük bir alan açmıştır. Üstelik bunu yaparken “iyi” ve “kötü” gibi sihirli kelimeleri kullanmış Mazdaizm ve Zurvan inançları ile beraber Cennet, Cehennem, Araf kavramları ve en önemlisi Şeytan Ehrimen’i daha görünür kılarak iktidara ortak olmuştur. Zerdüş’ün sırrı budur. Şeytan, Hristiyan dünyasında kilisenin elindeki kadar karşıt iktidar sembolü hâline gelmemiştir ancak Şeytan artık ortaya çıkmıştır. Pers kraliyet yazıtlarından *Behistun Yazıtı’nda I. Darius’un* (522-486) yönetimi altında Ahura Mazda’nın Yüce tanrı olduğu resmen kabul edilmiştir. Sasaniler devrinde (yaklaşık 244) ise Zerdüşlük devlet dini olmuştur.⁹²

Avesta, kutsal Zerdüşti kanonik metinlerinden geriye kalanların derlemesidir. Versiyonlardan birine göre, dini metinlerin bütün külliyatı 1200 *fargarddan* oluşuyordu (*fargard*: bölüm, kısım) ve milattan bin yıl önce altın rengi tahtaların üstüne yazılmıştı. Başka bir versiyona göre, yazılı metinler 1200 öküz derisi üzerine altın harflerle yazılmıştı.⁹³ Bu metinlerin İskender tarafından yakıldığı oldukça sık tekrarlanır ve onun seferleri ile Avesta’nın kaybolduğu anlatıları çok sık karşımıza çıkar.

Avesta’nın en eski bölümlerinin Zerdüş hayatta iken yazılmaya başladığı ve içeriğinin; ayinler, ilahiler, tarih, dini yasalar gibi geniş bir çerçevede yazıya geçirilmiş metinlerden oluştuğu biliniyor. Ancak toplama çalışmalarında rahiplerin bu metinlere eklemeler (*Ardâvîrâf* aklımıza gelebilir) veya metinlerden çıkartmalar yaptıkları da tahmin edilmektedir.

Nimet Yıldırım, Avesta’nın ilk olarak Arami alfabesiyle yazıldığını, bu alfabenin miladi tarihin başlangıcına yakın devirlerde İran, Orta Asya gibi bölgelerde, değişik İran dillerini yazmada yaygın olarak kullanıldığını biliyoruz⁹⁴ der.

Avesta, s. 19.

⁹³ Avesta, s. 20.

⁹⁴ Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, s. 223.

Avesta'nın bize ulaşan en eski el yazısı nüshası 1278 tarihli dir.⁹⁵ Ne kadar geç bir tarih olduğunu sanırım söylemeye gerek yoktur. Toplanmaya başlanmasında I. Voleges, I. Ardeşir, II. Şapur, Hüsrev I. Anuşirvan gibi oldukça eski dönemlerden (mesela Voleges Parth Kralı MÖ yaklaşık 80-51) itibaren toplanmaya başladığı söylenebilir. Yeni nüsha Hüsrev I. Anuşirvan (MS 531-579) zamanına aittir ve 348 bölümden oluşmaktadır.

Bize ulaşan *Avesta* bölümlerine baktığımızda; *Videvdāt* yahut zamanla bozularak bugünkü şeklini alan *Vendidad*: *Daevalara* karşı olan yasa anlamındadır. Muhtelif kötücül ruhların sıralanması ve onları etkisiz bırakma yöntemlerini kapsar. Metin 22 bölümden oluşur ve ayrıntılı törensel talimatları ve ayrıca mitolojik unsurları barındırır. Zerdüştlüğün kozmolojisi, etiği ve estetiği üzerine de önemli bilgiler içermektedir.⁹⁶

Visperad, muğlak bir anlama sahiptir. *Vispe ratovo* kısaltması olup “bütün koruyuculara dua” olarak yahut başka tercümelere göre “bütün ustalar” ya da “bütün efendiler” olarak tercüme edilir. *Visperad* 24 bölüme ayrılır; ek dualar, övgüler ve Ahura Mazda'ya, diğer kutsal varlıklara saygı adakları ve dini şarkılardan oluşur.⁹⁷

Yasna (*Avesta* nın Zerdüş'tün özdeyişlerinden oluşan birinci bölümü) saygı'dan gelir, bir bütün olarak 72 bölüme ayrılır ve *Avesta*'nın en eski parçası ve esas kitaplarından biri olduğu düşünülür. İkrar, dua, teşvik etme, övgü, tapınma ve adaklardan oluşur. Gathalar (ilahiler) *Avesta*'nın diğer bölümlerinden farklı olarak vezinli yazılmış olup, üstü kapalı ifadeler açısından zengin, antik şiirsel biçim ve karmaşık bir stile sahiptir. Genellikle bunların Zerdüş'tün kendi eseri olduğu kabul ediliyor. Bunların çoğu Ahura Mazda'ya ithaf edilmiştir. *Yasna*, *Avesta*'nın en geniş kapsamlı biçimde incelenmiş bölümüdür.

⁹⁵ *Avesta*, s. 21.

⁹⁶ *Avesta*, s. 21

⁹⁷ *Avesta*, s. 22.

Zerdüş'tün iyi ve kötü güçlerin mücadelesine ilişkin öğretisinin, kabir cezasının ötesindeki varoluş, üç yaşam aşaması gibi anlamlı ifadeler sunarlar. Gathaların dilbilimsel analizleri peygamber döneminin MÖ 12-10. yüzyıllara dek götürülmesini mümkün kılar.⁹⁸

Yast (Yeşt) anlamı “hürmet”, “tapınma” ve “saygı” dan gelir. 21 veya 22 dua yahut ilahi ile sona eklenmiş birkaç parçalı bölümlerden oluşan bir derlemedir. Yeşt, meleklerle ve farklı payelere sahip muhtelif ilahi varlıklara hitap eden dualardan oluşur. Yeştlerde ayrıca Zerdüştlüğün temel kavramlarının açıklanması, yedi ilahi varlık ve âlemlerinden söz edilmekte, gelecekteki kurtuluş ve kötü güçlere karşı nihai zafer öngörülmektedir.⁹⁹ Burada bahsi geçen yedi ilahi varlık, Ameşe Spentalar ve yedinci olarak eklenen Ahura Mazda'dır. Bu yedi rakamının “gezegen kültü” ile sıkı bir bağı vardır.

Khordo Avesta, Horde Avesta olarak kaynaklarda karşımıza çıkar. Küçük Avesta anlamındadır. Özel ve toplu ibadetlerde okunması amaçlanan metinlerdir. Cenaze törenleri, düğünler, kutsal gecelerde okunan bir kitap olduğunu biliyoruz. Kaynaklara göre Yeşt bu kitaba eklenmiştir.

Avesta'nın zaman zaman toplanmasına çalışılmış ancak bu tam olarak başarılmasa da bir Zerdüştlük Ansiklopedisine dönüşen *Dînkerd*'i burada anmamız gerekir. Pehlevice *Bundahišn*'i (*Bundaşin*: *Avesta*'yı yorumlayan rahip sınıfı tarafından İslam dininin artık İran'a girdiği zamanlarda yazılmış, evren ve yaratılışı üzerine bilgiler barındıran *Avesta*'nın sonradan eklenen yazılan bölümü) de yine son olarak ekleyelim.

Çok geç tarihlere kadar Zerdüş inanırları dışında dünya; *Avesta* metni, alfabe, yazı ve içerdiği konular hakkında bilgi sahibi değildi, haberdar olunduğunda tarih 1761'dir. Nimet Yıldırım, *Zend Avesta* (Açıklamalı *Avesta*) ismini Farsların hemen hepsinin duyduğunu ancak tam olarak ne olduğunu

⁹⁸ *Avesta*, s. 22.

⁹⁹ *Avesta*, s. 22.

öğrendiklerinde tarihin 1926 yılı olduğunu belirtir. Zerdüş, Mezdiyesna dinini tek tanrı olarak inanılan Ahura Mazda'dan alarak insanlara tebliğ etmiştir¹⁰⁰

Müslümanlar arasında Mezdiyesna yahut Zerdüş dinine inanlara Mecusi denirken bu isim Kur'an da bu şekilde anılır. Mazda Zerdüş'ün yaptığı reformun bir parçası olarak doğmuş değil, zaten var olan bir tanrı idi. İran'da büyük bir kitle tarafından inanılıyordu ve erken İran halklarının Varuna olarak andığı tanrı idi. Daha sonra Ahura Mazda olarak dinler tarihi ne geçecekti.

Mezdiyesna (Mazdeyasna) inancını açıklama gereği, Zerdüştlük olarak daha sık anmamızdan ve Mazdek ile karışmasından dolayıdır. Ahameniş hükümdarları büyük tanrılarına Mazda der ancak bunların tamamının Zerdüşti olduğunu söylemek çok zordur. Zamanla Ahura Mazda olarak Zerdüş dini inanlarının tek tanrısı olmuştur. Onun ortaya çıkışıyla birlikte tek tanrıya inanlara *Mezdiyesna*, birden fazla tanrıya inananlara da *Dîvyesnâ* adının verildiğini N. Yıldırım, *Fars Mitoloji Sözlüğü*'nün ilgili maddesinde bize açıklamaktadır.

Mazdaizm, birçoklarına göre Zerdüş öncesi doğmuş hatta en eski İran dini olarak geçmektedir. Ahura Mazda'nın baş tanrı olduğu inancına dayanan, evrenin "iyilik" ve "kötülük" gibi iki büyük gücü simgeleyen tanrı ve ruhlarca yönetildiği kabul edilen eski bir dindi. İlk Mazdaizm, Ahura Mazda'nın başkanlığında Mithra ve Anahita'yı da kapsayan bir tanrılar üçlüsünü öneriyordu. Zerdüş bu üçlü yapıdan bir reform sağlayacak yepyeni bir Mazdaizm çıkardı; bu Zerdüştlüktü. Kaynaklarımızdan olan *Zerdüş Terimleri Sözlüğü* Mazdaizm inancını bu şekilde açıklamaktadır.

Perslerin dini olan Mazdaizm (Mazdeizm), düalizmi getirmiş ama Zerdüş öğretisiyle Avesta'da aktarıldığı gibi; Varlık, Doğruluk (Asha) ve Duruj (yalan) güçleri arasında paylaşılmıştır. Büyük Tanrı Ahura Mazda, Ehrimen'in bir yol bularak

¹⁰⁰Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, s. 196.

yarattığı kargaşayı ve düzeni alt üst etmeye çalışan yıkıcı ordularına fırsat vermeyecektir. Ehrimen çok güçlü olsa bile hiçbir zaman başarılı olamayacak, Ahura Mazda sonunda galip gelerek egemen güç olacaktır demektir.

Mezdiyesna dini metinlerini günümüze gelen tarihi süreç içerisinde Avesta'ya borçluyuz. *Avesta*; geçmiş İran dinlerini, sosyal ekonomik olaylarını, kahramanlar çağını, mitolojik hikâyeleri barındırmasıyla dünya ölçeğinde eşsiz bir eserdir. Geçmişin tüm izlerini bize sunması açısından son derece kıymetlidir.

Sonuç olarak Zerdüşt, Bîrunî'nin kayıtlarına göre; İskender'den 3 yüzyıl önce yaşamış, MÖ 660 yılında doğmuş, 20 yaşlarında inzivaya çekilmiş, 30 yaşında *Vohu Mana* (iyi düşünce, melek, tanrının temsilcisi) tarafından Ahura Mazda huzuruna çıkarılmış ve kendisine peygamberlik verilmiş, daha sonra Keyani hükümdarı Goştâsp yanına sığınmış ve 77 yılında Turanlı Ercâsp'ın saldırıları sırasında Belh'de bir Ateşkede içinde hayatını kaybetmiştir. Bu genel itibarıyla araştırmacılar tarafından kabul edilen en kısa biyografisidir.

MANİ'NİN ANLATISI

Sasani başkenti Ctesiphon'da dünyaya gelen Mani, soylu bir ailenin çocuğu idi. Ressamlığı kendine meslek seçen Mani, MS 240 yılında Buda, İsa ve Zerdüşt gibi kendini peygamber ilan ederek ailesinden ayrıldı (bu peygamberleri zaman çizgisi içine yerleştirterek kendini son tebliğci ilan ediyordu) ve Hindistan'da dinini yaymaya başladı. Zerdüşt dini o sıralarda Erdeşir tarafından resmi devlet dini ilan edildiğinden İran içlerine nüfuz edememiş, korkarak bir dönem hayat sürmüştür. Bu dönemde Orta Asya, Hindistan ve Çin içlerinde yaptığı faaliyetler dikkat çeker. Özellikle Türklerin inandığı dinler konusuna gelindiğinde, bu bizim için farklı anlamlar ifade etmektedir. Uygurların bu dine geçişi ile Türk kültürüne ait yapılar (ev, tapınak mimarisi bahis konusudur), resim, edebiyat anlatıları ve bu

dini yaymak için kullanılan müzik aleti ile icra edilen anlatılar, Türk Destan Edebiyatı'nın nasıl etkilendiği, duvar resimleri ile minyatür sanatının nasıl şekillendiği artık bilinmektedir. Uygur devletinin savaşçı özelliğinin kaybetmesi bu dine bağlılıkları nedeniyledir, ancak bir Türk sanatı ve edebiyatı yaratılmasında, en azından daha görünür kılınmasında büyük pay sahibidir. Erdeşir'in ölümü ile İran içinde görünen Mani, I. Şapur'un kendisine inanmasını başarmış, önemli bir hami kazanmıştır. Daha sonra Sasani tahtına geçen I. Hürmüz yine ona sahip çıkar ancak Zerdüş din adamlarının tepkisi gecikmez.

Kendini son çağ peygamberi ilan eden Mani, ışık ve karanlığın ezeli ve ebedi olduğunu ileri sürerek hayvanların boğazlanmasını, onlara acı çektirilmesini, ateşe, suya ve bitkilere herhangi bir şekilde zarar verilmesini yasaklıyor, fakirliğin tercih edilmesi, hırs ve şehvetin ortadan kaldırılması, dünya nimetlerinin reddedilmesi, zahitlik yoluna sapılması, sürekli oruç tutup imkan dahilinde sadaka verilmesi, bir günlük yiyecek ve yılda bir kat elbise dışında her hangi bir şeye malik olmanın yasaklanması, sefahatin reddedilerek, dini yaymak için sürekli dünyada dolaşılması gibi yalnızca siddıkların yani Manihistlerin günahsız olanlarının ve zahitlerin kendileri için uygulamaları gereken kanunları koymuştur.¹⁰¹

Zamanla, Kitab-ı Zened yani Avesta (Zend Avesta) aksine yol icat ettiği için *Zenedik* olarak anılmaya başlamıştır. Bu terim bir zaman sonra yoldan çıkan bütün insanlar için kullanılır olmuş bunlara “zındık” denilmiştir. Osmanlı belgelerinde zındık olarak damgalanan nice kişiyi belgelerden bilmekteyiz. Yoldan çıkan Mani için I. Behram dönüm noktası olmuş, Zerdüş rahip sınıfı baskısı ile önce tutuklanmıştır. *Şâpûrkan* adlı eserinin “Peygamberlerin Gönderilişi” kısmında belirtildiğine göre; 216 tarihinde dünyaya gelen Mani, derisi soydurulup içi

¹⁰¹ Ebû Reyhan El-Birûnî. *Maziden Kalanlar (El-Âsâr el-Bâkiye)*, Çev. D. Ah-sen Batur. İstanbul: Selenge Yayınları, 2011, s. 181.

samanla doldurulduktan sonra Cundişâpur şehrinin bundan böyle adıyla anılacak kapısına 276 tarihinde asılmıştır.

Önceki peygamberlerin getirmiş oldukları dinlerin kalıcı olmamasının sebebini, onların dinlerini yazılı ve görsel metinlerle ifade edememelerine bağlayan Mani; Farsça ve Süryanice birçok eser yazarak, yeni bir hat ve resim sanatı geliştirmiş ve getirmiş olduğu inanç sistemini duvar resimleri ve minyatürlerle ifade etmeye çalışmıştır. Mani ortaya attığı fikirlerini kitap hâlinde derlemiştir. Bunlar, *Shahpuhrakan*, *Ardhang* ve *Kefaleya* isimli kitapları ile öğrencileri için yazdığı mektuplardan oluşur; bu mektuplar da sonradan kitaplaştırılmıştır. İsa ve Zerdüş'tin reddetmeyen Mani kendi dinini bu dinlerin bir sentezi olarak ortaya koymuş,¹⁰² teslis inancı, öteki dünya, kıyamet anlatıları ve tenasüh inancı ile birçok taraftar bulmasına rağmen sonunda bu din uğruna hayatını kaybetmiştir.

MAZDEK'İN ANLATISI

Manihaizm'in (Maniheizm) kollarından biri olarak dinler tarihi sahnesine çıkan Mazdekizm'in kurucusu Mazdek'ti ve o Mani dinine gönül veren bir kişiydi.

Birûnî, *Kubad b. Fîrûz* zamanında Mûbedân-ı mûbed (kadılar kadısı) olduğunu, Düalizmi savunduğunu, pek çok konuda Zerdüş'te muhalefet ettiğini, mülkiyetin ve kadının toplumun ortak malı olduğunu düşündüğünü *El-Âsâr el Bâkiye*'sinde anlatır; *halkın onlara dinleri ve inançlarına göre Mazdakî ve Hürremî dediğini, ona inananların yine zındık kelimesi ile ifade edildiğini, öğrendiği kadarıyla Avesta'nın zahiri ve batını yorumunun Mazdek'in kendisine ait olduğunu* yazar. Mazdek bu görüşleriyle yeni bir kurtarıcı olduğunu öne sürer.

Yıllarca Bizans topraklarında yaşamış, orada Yunan felsefiyle tanışmıştır. Eflatun u -başta Cumhuriyet'i olmak üzere- okumuş ve onun özellikle *Medîne-yi Fâzıla*'sından son derece

¹⁰² Ahmet Altungök, *Eski İran*, s. 94.

etkilenmiştir. Hocasının, önemli bir bölümü ekonomik ve sosyal ağırlıklı düşüncelerini İran toplumuna aktarmış ve böylece Mazdekizm'in temellerini İran topraklarında atmıştır.¹⁰³ O'na göre yeryüzü bütün insanların ortaklaşa yararlanmasına açık bir yaşam alanıydı.¹⁰⁴

Sosyal yanı çok güçlü olan bu inanç nedeniyle Kubad tarafından hazine ardına kadar halka açılmış, zenginlik fakir halk ile paylaşılmaya başlanmıştı. Yapılan uygulama ile Mazdek oldukça güçlendi. Bu dönem savaşların ve kıtlığın olduğu bir zaman dilimiydi. Mazdek aradığı ortamı çok rahat bulmuş ve inancını büyük kitlelere kabul ettirmişti. Mûbed sınıfının ve diğer sosyal statüleri üstün kişilerin yönetimdeki nüfuzunu kırmayı amaçlayan Kubad'ın da işine geliyordu, bu din. Ancak bu düzen çok uzun sürmemiş, Zerdüşt dininin çok etkin olması ve mûbed sınıfının baskısıyla siyasi güçlere sahip başka kitlelerin birlik olması sonucu Kubad'ın saltanatının sonlarına doğru bir ziyafet tertiplenmiş, tuzak olan bu davette Mazdek, veliaht Anuşirvan tarafından bazı inananları ile bir kuyuya doldurulmuş ve toprak ile üstleri örtülmek suretiyle canlı canlı gömülmüştür.

Sonuç olarak Zerdüşt bir devrimciydi, bütün o tanrılar panteonunun karmaşık karakterlerini ikiye indirgedi, etik kategorilere bir anlamda kişilik kazandırdı. Ve bu düalist düşünce sistemi, sonradan ortaya çıkacak dinler ve kavramları için çok güçlü bir temel oluşturdu.

¹⁰³Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, s. 170.

¹⁰⁴Esat Korkmaz, *Zerdüştlük*, s. 110.

BİBLİYOGRAFYA

Ana Kaynaklar

- Ardâvîrâfnâme, Cennet, Araf ve Cehennem, Ardâvîrâf.* Çev. Nimet Yıldırım, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2017
- Avesta, Zerdüşterin Kutsal Metinleri,* Çev. Fahriye Adsay/İbrahim Bingöl. İstanbul: Avesta Yayınları, 2012.
- Dakikî-Yi Tusî. *Goştâspnâme,* Çev. Nimet Yıldırım, İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2018.
- Ebû Reyhan El-Birûnî. *Maziden Kalanlar (El-Âsâr el-Bâkiye),* Çev. D Ahsen Batur. İstanbul: Selenge Yayınları, 2011.
- Mani Dininin Kutsal Kitabı,* Haz. Duncan Greenles, Çev. Suat Ertüzün, İstanbul: Okyanus Yayınları, 2019.
- Mesudî. *Murûc Ez-Zeheb: Altın Bozkırlar.* Çev. D. Ahsen Batur, İstanbul: Selenge Yayınları, 2012.
- Muhammed b. İshâk en-Nedîm. *El-Fihrist,* Çev. Mehmet Yolcu, Sabri Türkmen, M. Salih Arı, Selahattin Polatoğlu, Furkan Halit Yolcu. İstanbul: Çıra Yayınları, 2017
- Rigveda, Çev. Korhan Kaya, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.

Araştırma/Tetkik Eserler

- Altungök, Ahmet. *Eski İran'da Din ve Toplum, MS 226-652,* İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2015.
- Carlier, Jeannie. *Mithra (ya da Mihr, Mihir, Meher), Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü,* Yön. Yves Bonnefoy. Türkçe Çev. Edit. Levent Yılmaz: İstanbul, Alfa Yayıncılık, 2016.
- Curtis, Vesta Sarkhosh. *İran Mitleri,* Çev. Fatma Esra Aslan, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010.
- Childe, Gordon. *Aryanlar: Hint-Avrupa Kökenlerine Dair Bir İnceleme,* Çev. Ceren Can Aydın, İstanbul: Alfa Yayınları, 2018.
- Dürüşken, Çiğdem. *Antik Çağ'da Yaşamın ve Ölümün Bilinmesine Yolculuk: Roma'nın Gizem Dinleri,* İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2011.

Eliade, Mircea. *Dinler Tarihine Giriş*, Çev. Lale Arslan Özcan, İstanbul: Alfa Yayın, 2017.

Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi 2. Gotama Budha'dan Hristiyanlığın Doğuşuna, Çev. Ali Berktaş, İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2017, s.407

Zalmoksis'ten Cengiz Han'a: Daçya ve Doğu Avrupa Folkloru ve Dizi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Çev. Ali Berktaş, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2003.

Okültizm, Büyücülük ve Kültürel Modalar, Çev. Cem Soydemir, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.

Arayış, Tarih ve Dinde Anlam, Çev. Cem Soydemir, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2017

Garthwaite, Gene R.; *İran Tarihi: Pers İmparatorluğundan Günümüze*, Çev. Fethi Aytuna, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2018.

Gül, Ali. *Ansiklopedik Hinduizm Sözlüğü*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2018.

Hrouda, Barthel. *Mezopotamya*, Çev. Zehra Aksu Yılmaz, İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2015.

Jursa, Michael. *Antik Yakındoğu*, Editör. Umberto Eco., Türkçe Çev. Leyla Tonguç Basmacı, İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2018.

Kara, Cahid. *İslam Coğrafyasında Mecûsîler, Emevîler'in Sonuna Kadar*, İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2015.

Kaya, Korhan. *Hint Mitolojisi Sözlüğü*, İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, 1997

Korkmaz, Esat. *Şeytan Tasarımı Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2006.

Zerdüştlük Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Anahtar kitaplar Yayınevi, 2015.

Messadie, Gerald. *Şeytanın Genel Tarihi*, Çev. Işık Ergüden, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1999.

Russell, Jeffrey Burton. *Şeytan: Antikiteden İlkel Hristiyanlığa Kötülük Algıları*, Çev. Elif Çelik, İstanbul: Panama Yayıncılık, 2017

Lucifer: Ortaçağda Şeytan, Çev. Ahmet Fethi, İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2001.

Schimmel, Annemarie. *Dinler Tarihine Giriş*, Yayına Haz. Recep Kibar, İstanbul: Külliyyat Yayınları, 2016.

- Sultanov, T.İ./ Klyashtorny, S.G.; *Kazakistan, Türkün Üç Bin Yılı*, Çev. D. Ahsen Batur, İstanbul: Selenge Yayınları, 2013.
- Varenne, Jean; *İslam Öncesi İran, Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü*, Yön. Yves Bonnefoy, Türkçe Çev. Edit. Levent Yılmaz: İstanbul, Alfa Yayıncılık, 2016.
- Yıldırım. Nimet; *İran Mitolojisi: (Kökenleri, Kaynakları, Ana Temaları)*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2012.
- ; *İran Kültürü: Zerdüş'ten Firdevsî'ye Sadî'den Şamlu'ya İran'ın Sözlü ve Yazılı Kaynakları*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2016.
- ; *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2006.
- ; *İran Edebiyatı: Başlangıcından İslamiyet'e Kadar*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2017

Bin Yıl Yaşa!

Işın Beril Tetik

İnsan neye ihtiyaç duyarsa biz o oluruz...

Yelkenli, ışığa küsmüş evrensel bir mahzenin karanlık sularında, kocamış bir balina bezginliğiyle kendini uğursuzluk kokan meltemin merhametine bırakmış iki yana salınıyor, ucu bucağı görünmeyen meçhule doğru, kaderine razı ilerliyordu. Eski dünyayla vedalaşıp yıpranmış gövdesini ceset kokan sulara bırakalı çok olmamıştı.

Nevruz, ciğerlerine çektiği havanın onu yavaş yavaş öldürdüğünü bilerek derin bir nefes aldı. Açık denizin alışlagelmiş tazeleyici iyot kokusu geçmişte kalmıştı. Cennet meyvesinin masalları süsleyen parfümü gibi, rayihası artık yalnızca hatıralardaydı.

En az teknenin kendisi kadar yorgundu Nevruz. Kısa zamanda yaşadığı onca felaketin açtığı kanlı yaraları saramadan, geride bıraktığı yıkıntının umutsuzluğu iliklerinde titreşirken, son bir gayretle çıkmıştı bu yola. Milyonda bir olasılığın, bir mucizenin, imkânsız gibi görünen antik bir efsanenin peşine düştüğünün farkındaydı. Ancak doğanın onlara armağan ettiği feci sonu öylece kabullenmek istememişti. Ufacık bir umut kırıntısı için dünyanın sonuna bile gitmeye razıydı...

Ama ne yazık ki işler istediği gibi gitmemişti. Hedefine varacağını düşündüğü ilk haftanın ardından uçsuz bucaksız sularda geçen yolculuğuna eklenen her karamsar gün, ümidini kıyısından köşesinden kemire kemire nihayet tüketmişti. Bir gece önce uzaktan gördüğü mantar bulut, benzerlerinin getirdiği kim bilir kaçınıcı felaketi haber verirken, yolculuğunun anlamsızlığı acımasız bir tokat gibi yüzünde patlamıştı. Kelimenin tam manasıyla, boşa kürek çekiyordu. Antik tanrılardan dilenilecek merhametin, yıkıntılardan geriye kalanları kurtarmaya bir faydası olacak

miydi? Sanmıyordu. Ama her şeye rağmen devam etmekten başka çaresi de yoktu. Çünkü, geride onu bekleyen hiç kimse, hiçbir şey kalmamıştı.

Şimdi, yelkenlinin burnunda kendini pis kokulu esintiye bırakmış, dalgın bakışlarla küf rengi ufukta bir kıyı aranırken, artık yalnızca bu yolculuğun nerede biteceğine dair gönülsüz bir merak duyuyordu. Belki bir kara parçası bulacak ve toprağa ayak basar basmaz olduğu yere yığılarak çaresizce doğaya karışmayı bekleyecekti ya da bahtsız yelkenli, bir yerlerde kayalara çarpıp batana kadar, sürüklenerek seyreden bir mezar misali cesedini ufka taşımayı sürdürecekti. Her halükârda, zaten fazla zamanı kalmamıştı.

Yeni yaraların habercisi kaşıntılara karşı koyamayarak kolunu ovaladı. Kullandığı ilaçlara inat yayılma hızlanıyordu. Böyle giderse çok geçmeden boynunu saracak, göz açıp kapayana kadar da yüzüne ulaşacaktı.

Bir an merakı boş verip son çare olarak sakladığı küçük şişeyi kafasına dikerek sonu kucaklamayı düşledi. Yatağına uzanması ve uykusunun gelmesini beklemesi yeterliydi. Sonrası boşluk, acısız, tasasız karanlıktı.

Korkak olmasaydı bunu çoktan yapmıştı. Ancak şişe her aklına düştüğünde kendince bir bahane buluyor, seçeneğin cazibesine kapılmayı reddederek intiharı “son ana” erteliyordu. Hâlbuki o son anın geldiğini anlayıp anlayamayacağından da artık emin değildi. Muhtemelen de anlamayacaktı. Erteliyordu, çünkü yaşamak istiyordu. Öleceğini bilen birinin kıskançlığıyla, varlığının her zerresiyle istiyordu bunu. Hayatın onsuz akıp gideceği, doğanın yokluğunu dahi fark etmeyeceği düşüncesiyle hissettiği acizlik onu deli ediyordu.

İçini çekti.

Deli olsun olmasın, dünya ondan sonra da varlığını sürdürmeye devam edecekti. Zaman nehrinde bir su damlasından bile küçüktü.

Burnuna yapışan nemin tesiriyle kendine gelerek elindeki yaralarının gerilmesine aldırmadan yüzünü sıvazladı. Kendi kendini azarlayarak yelkenlinin burnunu terk etti. Yavaş adımlarla kaptan köşküne geçti. Rotayı, radarı ve hava durumunu kontrol ettikten sonra, yelkenlerin yeterli geleceğine, motora gerek olmadığına karar vererek kamaraya indi. Yakıtı idareli kullanmak zorundaydı.

Gizemli bir şaka duymuşçasına güldü. Daha iki hafta yetecek kadar yakıtı vardı ama maalesef vücudunun o kadar yakıtı kalmadığına emindi.

Kamaraya girdi. Dışarısının tersine, burası cila, ahşap, iyot ve losyonunun kokusuyla tanıdık, rahatlatıcıydı. Bu yelkenli onun hayattaki tüm varlığıydı. Ne evi ne arabası ne de bankada sözünü etmeye değer parası vardı. Zaten artık bunların da önemi kalmamıştı ya... Vaktiyle elinde avucunda ne varsa bu yelkenliyi almak için kullanmış ve bundan asla pişman olmamıştı. Şansına, babasından kalan miras rüyasını gerçekleştirmesine imkân vermişti yoksa mesleğine tutkun akademisyen bir tarihçinin yelkenli alabilmesi ancak rüyalarda mümkündü.

Babasının sesi hâlâ kulaklarındaydı.

Tozlu sayfaların arasında ömür tüketeceksin, istediğin bu mu?

Evet, istediği tam olarak buydu. Zaman denen muamma onu büyülüyordu. Geçmiş, şimdi ve gelecek, bir zincirin sıkı sıkıya kenetlenmiş halkaları gibiydiler. İlk halkayı hakkıyla öğrenmek demek, ikinciye anlayarak tecrübe etmek, üçüncüyü ise yaşatacağı hüzne rağmen, bile isteye düşlemek demekti. Nevruz, düşleyebilmek için tarih yolunu seçmişti. Fakat tüm karamsar öngörülerine rağmen, o bile gelecek için böylesi bir felaketi tasavvur edememişti.

İlk virüs dalgası bir uyarıydı. Ağır yaralı doğanın, insanın mevcudiyetine attığı derin bir façaydı. İkinci dalgaysa, yaşadıklarını çok geçmeden unutan ve doğayı hırpalamaya kaldığı yerden devam eden yaratığı yok etmeye kararlı, zaferi kati bir savaş çılgılığıydı. Kin dolu, hızlı ve amansızdı. Daha “Ne oluyor?” diyemeden sona ramak kalmıştı.

Nevruz yatağına uzanıp yelkenlinin salınışına kendini vererek gözlerini kapadı. Yüzünde derin bir üzüntü, istemediği düşüncelerin zihnini sarmalamasına izin verdi. Dünya üstünde hâlen nefes alabilen kaç kişi kalmıştı? Birileri hâlâ çare arıyor muydu? Kendi gibi peri masallarının peşine düşen kaç ahmak vardı?

Üstüne çöreklenen ağırlığa rağmen düşünmeye zorladı kendini. On dakika, yarım saat ve fazlası... Uyku sessizce geldi, kucakladı, sislerinin içine çekti Nevruz’u. Benliği hafifledi, uyanık kaldığı her an ağırlar ve kaşıntılarla cebelleşen vücudu tuhaf bir rahatlamayla gevşedi. “Hiç uyanmamak” diye düşündü o belirsizlikte, “Ne güzel olurdu...”

Şiddetli dönüş onu hazırlıksız yakaladı. Bedenini yataktan savurup onu huzurlu hiçliğinden acımasızca çekerek gerçekliğin girdabına fırlatan güçlü sarsıntı, sular yarılıp da dünyayı yutuyormuşçasına dehşetliydi. Uyku mahmurluğunu üzerinden atamadan bir kez daha savrulurken çaresizce çığlık attı. Sırtı hızla kamaranın duvarına çarp-
tı, bedeni sıçradı, görünmeyen eller tarafından öne doğru çekildi. Omuzuyla kapı kenarında bir göçük bırakır bırakmaz, geriye doğru uçtu. Pençe olmuş elleriyle pervaza tutunmaya çalışırken tırnakları kırıldı ama yine de ivmeye karşı koyamadı. Sırt üstü yatağa yuvarlandı.

Dışarda büyük bir gürültü vardı. Teknenin gövdesi çatırdayarak geriliyor, gök kükrüyor; rüzgâr canhıraş çığlıklar atarken, yelkenler bu çığlığın gazabıyla gerilerek acı çekiyormuşçasına inliyordu.

Elleri nihayet duvara sabitlenmiş gece lambasının demirini yakaladığında, öne arkaya itişlere direnerek denmesini bulmaya, vücudunun kontrolünü tekrar ele geçirmeye çalıştı. Yatağın başlığına kolunu takıp zar zor soluklandı. O anda, kulak zarını zorlayan gürültünün arasına karışan boru sesini fark etti. Bilinmeyen bir notada yankılanan tınısı, Tanrı katından üflenen sur gibi zorlayıcı, iblis fısıltısı kadar tekinsiz ve ölümcül aşk kadar karşı konulmazdı. Âdeta deliliğe davet ediyor, nağmesinin vadettiği dehşetler, insan aklının kifayetsizliğiyle alay ediyordu. Yeknesak uğultusunda, pek çok zıt duygu barındırıyordu. Yas, sevinç, korku, özlem, umutsuzluk, huzur, son...

Nevruz, göğsünden yükselen kötücül galeyanı bastırmaya çalışarak dişlerini hırsla dudaklarına geçirdi. Şimşek gibi çakan acı, kanının ılık okşayışı ve dilini kamaştıran demirimsi tat, akıl sağlığına, incecik bir sicimle zar zor çapa atmasına yardımcı olmuştu. Her an kopmaya meyilli gergin ipin tehdidine karşın, ses onu delirtmeden bir parça olsun düşünebilirken kamara içinde ilerlemeye çalıştı. Çatırtıyı bir başka çatırtı takip etti. Metalik bir cızırtı koptu. Yelkenli iniltiler arasında bir kere daha döndü.

Midesi bulanıyordu. Öğlen yediği azıcık kuru et, dilinin köküne kadar dayanmıştı. Ürperdi. Ağzını açtı, parçaların boğuk bir guruldamayla ağzından fırlayıp etrafa saçılmasına izin verdi. Öksürerek nefeslendi ve kapının kenarını sıkı sıkıya kavrayarak kendini güverteye doğru itti. Beş basamaklı merdiveni çıkana kadar omuzları bir o yana bir bu yana çarpmaktan hissizleşmiş, tahminen morarmıştı. Kolları başkasına ait birer uzuvmuşçasına yabancılaşmıştı bedenine...

Kendini dümenin başına atar atmaz, fırıldak gibi dönen kaptan koltuğuna can havliyle tutunarak doğruldu ve kulaklarını acıtan sesin sırtına üfürdüğü ürpertilere aldırmandan başını gökyüzüne kaldırdı.

Ve bakışları semayla buluştuğu an, bildiği her şeyi unuttu.

Gözleri, yalancı güneşe aldanan bedbaht çiçeklerin çaresizliğiyle, dehşetle ardına kadar açıldı. Dili tutuldu. Yüzü tüm ifadelerden arınarak bomboş kaldı. Çenesi istemsiz bir tikle titriyor, ağzı açıp kapanırken dişleri birbirine vuruyor ama dudaklarının arasından tek ses çıkmıyordu.

Kül, kir, is, pis.... Divane bir sürrealistin hezeyan dolu fırça darbeleriyle grinin en çirkin tonlarını kuşanmış gökyüzü, iştahla lokmasına uzanan arsız bir ağız olmuş, denizin ortasında peydahlanan cehenneme doğru beklentiyle açılmıştı; devasa girdabın kalbinden, suları yararak çıkan gökkuşağının yedi renginde kor olmuş şavk mızrakları yükseldikçe nurdan damarlar misali dallanıp budaklanıp bu ağıza doluyor, semanın gırtlığında git gide büyüyen kapkara hortuma karışarak dört bir yana ışıyor, düştüğü yeri kendi rengine boyayarak zehirli sislere boğuyordu. Ufuksuz deniz, büyüklü küçüklü sayısız anafarla yaralıydı; çalkalanıyor, pençesine düştüğü felakete direnmeye çalışarak hak etmediği zulme beyhude itirazlarla karşı koyuyordu.

Tekne tiz bir feryatla ağladı ve can havliyle yelkenlerini feda etti. Ancak fedakârlığı nafileydi. Gaddar huzmelerin merhamet etmeye niyeti yoktu. Emektar, yorgun bedenini son bir dönüşle kurtarmaya çalıştıysa da yaşadığı işkenceye daha fazla direnemedi. Ahşabı gerildi, kütürdedi ve dağıldı.

Nevruz, zeminin ayaklarının altından çekilişini, bedeninin boşluğun hevesli yutuşuyla sindirilişini ve azgın çalkantılara kapılarak cehennem tarafından hazmedilişini tecrübe ederken, yüzünde hâlâ o dehşetli ifade vardı. Sonrası... Sonrası acı dolu, kapkara bir sarmaldı.

Binbir renkli sonsuzlukta seyreden, kutsi bir adada uyandı Nevruz. Sırtüstü, altın ışıltılı kumların üzerinde uzanırken, birbirine yapışmış kirpiklerini kopararak gözlerini açar açmaz, kazara da olsa hedefine vardığını anladı. Kulağındaki boru sesi, artık huzurlu bir ney güzellemesiydi; uhrevi tınısı kadimlerin irfanıyla dolu, neredeyse insanı bir toz tanesine imrendirecek kadar uluydu.

Gökyüzü, alev alev yanan mücevherlerle süslüydü. Yeni gelin misali ihtişamlı, mahcup ve nazlıydı. Bulutlarını soyunmuş, ucu bucağı olmayan, yanar döner renk deryasının cilveli devinimlerine teslim olmuştu.

İnleyerek doğruldu. Onu adaya sürükleyen denize baktı. Gökyüzündeki şöleni yansıtan aynaydı sanki; huzurlu ve dingin, uykuda.

Yelkenlidense iz yoktu. Zavallı, geride kalan cehennem yatışmaz iştahına lokma olmuştu.

Yüzüne çarpan amber kokulu esintiyi içine çekti. Hava ne sıcak ne soğuktu. Şerbet ılıkliğında, sevgilinin merhameti kadar okşayıcıydı.

Dermansız bacaklarının itirazlarına aldırmandan uflaya puflaya ayaklandı. Bir iki sendelemenin ardından nihayet ayaklarının üstünde durmayı başardığında yavaşça arkasını döndü ve gözlerini sakince adanın silüetinde gezdirdi. Bulunduğu yerden görebildiği ancak zümrüt yeşili devasa ağaçlarla örülü göz alıcı orman ve bu ormanı tam ortasından bölen, bilinmeze doğru uzanan uzun ince toprak bir yoldu.

Hüzünle gülümsedi. Efsanede anlatılan, onu kadimlerin karşısına çıkaracak “Kader Yolu”ydı bu. Sönmeyen ateşin başına toplanan tanrıların meclisine varacağı, ayaklarının ucunda secde ederek, son sınavı bahşetmeleri için yalvaracağı, kutsal çembere çıkan yol.

Ağladığının farkında olmadan attı ilk adımı. Üzerinde bir yabancıнын yürüdüğünü bilen toprağın telaşlı hışırtısı,

ağaçların ürkek, meraklı söylentisi kulağında, her bir adım eziyetti, yüreğinde tarifsiz bir kederle ağır ağır ilerledi. Yanından geçtiği her dal, her yaprak ona uzanıyor, rahmetle saçlarını, yanağını, kollarını okşuyordu. Eğer reva görülürse, vereceği imtihanın ne amansız ne korkunç olduğunu bilerek onu avutmaya çalışıyor, yüreklendirmelerini ebedî birer sır gibi zihnine fısıldıyorlardı.

Nevruz, bu fısıltılardan güç alarak, düşe kalka devam etti yoluna. Elbette cesarete ihtiyacı vardı ama cesareti olmasa bile artık yalnızca ileri doğru gidebileceğinin farkındaydı çünkü bu noktadan geriye dönüş imkânsızdı. Ayrıca, bunca badireyi vazgeçmek için atlatmamıştı. Ne olacaksa olacak, seçiminin ona bahşedeceği taksirat neyse kabulle-necekti. Ondan sonrasıya tamamen tanrılara kalmıştı. O son bir fedakârlık yapmakla yükümlüydü. Fedakârlığının kıymeti kadimlerin tartısında ağır gelir miydi, bilinmezdi. O, evrenin ve zamanın efendileri tarafından değer biçilecek, önemsiz bir kum tanesiydi. Tek dileği, varlığının geride kalanlar için bir şans daha koparabilecek kadar ağırlığı olmasıydı.

Az daha ilerlemişti ki yolun iki tarafında toprağın aniden hareketlendiğini, yerden kalkarak toz sütunlarına dönüştüğünü gördü. Sütunlar eğilip büküldü, dağılıp tekrar kümelenerek yavaş yavaş biçimlendi. Çöreklenmiş yılan-kavi kuyruklarının üzerinde yükselen, insansı simalarını yadırgatan inci beyazı solungaçlarını yelpaze misali açarak tehditle kabartmış, biri erkek biri dişi, iki devasa “naga”ydı karşısına çıkanlar. Yolun muhafızları, kaderin rehberleri...

Renksiz gözleriyle Nevruz’u tarttılar, ölçtüler, biçtiler, zihnini istilacı, acıtan dalgalarla yokladılar. Uyarıyla atıldılar; dokunmadan, temkinle geri çekilip hiddetle tısladılar. Telaşlı salınımlarla yer değiştirip fısıltılı huysuzlanmalarla, ihtiyatla çevresinde döndüler. Nevruz durmadı. Temposunu bozmadan yürümeye devam etti. Yolculuğu boyunca

karşısına çıkacak varlıkların tanrılar tarafından gönderildiğini biliyordu. Bazısı yüreklendirecek, bazısıysa pes etmesi için ikna etmeye çalışacaktı. Oysa yol, sadece bir başlangıçtı, imtihanların en kolayıydı.

İyice bedenlenen nagalar, Nevruz'un düşüncelerini duymuşçasına sessizleşerek yatıştılar. Kısa bir duraksamanın ardından bedenlerini akışkan hareketlerle sürüyerek iki yandan onu takip etmeye başladılar. Çok geçmeden, elle tutulur bir şaşkınlık ve merak hissiyle, biraz daha yakınlaşmışlardı. Artık sağında ve solunda âdetâ süzülerek, toprak kokulu esanslarını algılayabileceği kadar yakından Nevruz'a eşlik ediyorlardı.

Onlardan yansıyan duygu dalgalanmalarının yoğunluğuyla Nevruz, içinin ezildiğini hissetti. Acıma, kasvet ve belki, belli belirsiz bir dirhem de takdir. Kederli yağmurlara dönüşen gözyaşları yanaklarını yıkarken bir ıslık tutturdı Nevruz. Ezgisi fânilere yabancı ağıt, istemsizce dudaklarının arasından sızıyor, ruhunu umut arayan çalkantılarla sarsıyordu. Kamburu çıkmış, gözleri toprağa sabitlenmişti. Bitkin adımlarla yürüdü, yürüdü...

Yol ayırımına ulaştığında durdu. Nefeslenerek başını kaldırdı. İşte... Bir başka ilahi varlıkla daha karşı karşıyaydı. Yolun ikiye ayrıldığı noktada, toynağıyla toprağı eşleyen altın boynuzlu boğa, yakut şimşekler çakan kızgın gözlerini kırmış, geniş burun deliklerinden soğuk buharlar çıkararak homurdanıyordu. Gergin kasları savaşa hazır seçiyor, gece karası postu ipeksi parıltılarla dalgalanırken, sayısız sivri dişin süslediği geniş ağzında intikamcı bir sırıtış, düşmanın sinmesini bekliyordu. Başını eğip öfkeyle silkinerek sivri mızrakları andıran boynuzlarıyla Nevruz'u hedefledi.

Yanındaki muhafızlar bile üstlerine çullanan ezici kudretle titreyip dağılmışken Nevruz nasıl korkmazdı? Nasıl yerin yarılmasını umup içine gömülmeyi dilemezdi?

Bacakları baskıya daha fazla dayanamadı ve gövdesinin altında katlanıverdi. Dizlerinin üzerine düştüğünde, Nevruz'un can acısıyla inleyecek fırsatı dahi kalmamıştı. Çaresiz gözlerle, boğanın toynağıyla yeri son kez titretişini, hemen ardından gülle misali hızını alarak ona doğru atılışını izledi. Çarpışmanın rüzgârı henüz yanağını yalarken, altın boynuzlar tereyağına gömülürcesine kolaycacık böğrüne saplandı, iç organlarını parçalayıp sırtından dışarı çıktı. Vücudunu kavuran ızdırapla haykıran Nevruz, gövdesinin havalandığını hissederek acıyla gerildi. Beyhude bir çabayla asılı kaldığı, kanının kayganlaştırdığı boynuzlara tutunmaya çalıştı. Dudaklarının arasından fırlayan isim kulaklarında yankılanırken şiddetli bir bulantıyla gözleri karardı.

“Veretragna...”

Boğanın öfkesi dinmiyordu. Nevruz, boynuzların üstünde bir sağa savruldu, bir sola. Alçaldı, yükseldi, sürüklendi, tekrar havalandı. Eti yarılıyor, kemikleri takırdıyor, kızıl hayat özü etrafa yağıyordu. İnledi, ağladı, çığlık attı, isyan etti... Sonsuza kadar süren işkence bir anda sona erdiğinde, kalbindeki o “nokta kadar zayıf” ışığa tutunmuş, etrafını saran karanlığa kendini bırakmamak için direniyordu. Şiddetli düşüş nefesini kesse de dayanmaya çalıştı.

Sonra, gövdesine tuhaf bir serinliğin yayıldığını hissetti. Şifalı bir esinti... Organlarının kendini tamir edişini, hücre hücre örülüşünü duyumsadı. Damarlarını besleyen kan çoğaldı, çağladı. Boynuzların açtığı yaralar kapandı.

Gözlerini açtığında, boğa yok olmuştu. Üzerine eğilmiş, merhametli bakışlarını yüzünde gezdiren güzel sima, gencecik bir delikanlıya aitti. Sırtında altın bir kılıç, şanlı savaşçıların görkemli zırhını kuşanmıştı. Nevruz'un ona baktığını fark ederek bal renkli bakışlarını gözlerine dikti. Görünmeyen bir elin zihnini okşadığını hissetti Nevruz. O yumuşak dokunuş, bir şey arıyordu. Savaşçı aradığını çok

geçmeden bulmuş olacak ki öğrendiği şeyden memnun, doğruldu.

“İyisin. Şimdi kalk.” dedi melodik sesiyle.

Nevruz, delikanlıyı ikiletmeden doğruldu, güç bela da olsa ayaklandı.

Delikanlı, onun iyice dengesini bulmasını bekledikten sonra “Adımı biliyorsan buradan sonrasında da ne olacağını biliyorsun demektir.” dedi sakın bir sesle.

“Biliyorum.” dedi Nevruz, fısıldayarak.

“Devam edersen yaşarken dirilecek, ölmeden önce öleceksin. Korkmuyor musun?”

Nevruz kederle tebessüm etti. “Tek korkum gerçek olmamasıydı.”

Savaşçı, başını hafifçe yana eğerek dikkatle Nevruz’u süzdü.

“Beni tanıyorsun.” dedi sakince. “Lakin kendini tanımıyorsun, yolcu. Ama er geç öğreneceksin. Ve bu, hayal ettiğinden daha zor olacak.”

Nevruz, gencecik görüntüsüne rağmen savaşçının ne kadar yaşlı olduğunu biliyordu. Nice yıkım gören, bilgisi sonsuz, irfanı kusursuz bu varlık karşısında saygıda kusur etmekten korkarak başını eğdi.

“Kadimler ne biçerse kaderime...” dedi alçak gönüllülikle.

“Hazır ol o hâlde yolcu.” diye kükredi delikanlı. Bir iki adım geri çekildi, kollarını iki yana açarak gerindi, titredi. Önce görkemli gökkuşağı kanatlar açıldı sırtında. Sonra, gövdesi hafifçe dalgalandı ve bir anda ışıyarak asıl biçimini aldı.

Nevruz, önünde beliren yaratığın tarifsiz görkemiyle büyülenmiş gibiydi. Bakmaya doyamıyor, baktıkça içten içe gözlerinin onu incitmesinden çekiniyordu. Öyle güzeldi ki, yaratılmış ve yaratılacak başka hiçbir şaheser onunla boy ölçüşemezdi.

Efsanevi kuşun gövdesini eğip altın gagasıyla binmesini işaret ettiğini görünce, kendisine bahşedilen ihsanla şaşaladı. Rüyada gibi, zarar vermekten korkarak tırmandı kanadına. Ensesine yerleştiğinde “Tutun!” dedi kudretli ses.

Ellerini yumuşacık tüylere daldırıp başını boynuna yasladı. “Tutundum.” dedi. “Tutundum, sıkı sıkıya.”

Toprak, kanatların rüzgârıyla uçtu, savruldu. Yer, hızla alçaldı. Bedeni yükseldi, yükseldi... Döndü, düştü, tekrar yükseldi. Bir an havada asılı kaldı. Hemen ardından şakaklarını zangırdatan tiz ısılgın eşliğinde, yıldırım gibi çakarak ileri atıldı, süratlendi.

Yolda, zamanı kaybetti Nevruz. Gök kubbeye sarmalandı, bütünleşti, içinde eridi gitti.

Zihni, ışık selinin attığı kesiklerle parçalandı, dağıldı. Hiç es vermeden tekrar birleşerek, sanatkâr ellerin altında şekil alırcasına yeniden biçimlendi. Kalbi süt liman, varlığı adını koyamadığı bir duyguyla tüy kadar hafıftı. Nedensiz bir mutlulukla gülümsedi. Sonsuza dek böyle kalabilirdi...

Ne var ki mutluluğu uzun sürmedi. Yükünü aniden sırtından silkeleyip atıveren efsanevi kuş, coşkulu bir çılgılık atarak alev aldı. Nevruz, son sürat yeryüzüne doğru çekilirken, ateş topuna dönüşen kuşun gittikçe uzaklaşmasını, semanın balkırında gözden kaybolmasını çaresizlikle izledi. Elini uzatarak onu geri çağırmak istediye de gayretinin anlamsız olduğunu biliyordu.

Dünya tepetaklak oldu, kâinat etrafında döndü. Bedenine çarpan havanın çıkardığı kıvılcımlar içinde düşmeye devam etti.

Ve ne zaman sonra bilinmez, düşüşü başladığı gibi aniden sona erdi.

Gözlerini açmaya cesaret ettiğinde kendini mermer bir mihrabın üzerinde buldu, yerden bir adım yüksek, iki adım geniş. Bir adım önünde obsidiyen, devasa bir çanak vardı. Çanağın beş parmaklık kenarlarında, yüzlerce sümüklü

böcek birbirlerine dokunmadan ahenkli devinimlerle durmadan hareket ediyor, artlarında bıraktıkları sedefli izlerle, kadim alfabenin seçilmiş kutsal işaretlerini siyah camın üzerine nakşediyorlardı. Çanağın çukurundan yayılan sersemletici ısıya karşın, böceklerden biri bile yolunu şaşırmıyor, kenardan kayıp çanağın yakıcı kucağına düşmüyordu.

Çanağın içinde alevden bedenini ısıltılı bir dansla kıvırıp büken, alaz kollarını nazlı süzülüşlerle kâh uzatıp kâh bedenine çeken sönmeyen ateş, bazen altın, bazen kan kırmızı, kimi zamansa mavi mavi çakan ısıltısını bu kadim harflerin üzerinde gezdiriyordu. Işıldayan harf kayboluyor, hemen ardından mesul böcekler kaybolan harfin yerine başka bir harf nakşediyordu.

İlahi çanağın mihrak olduğu bir çemberin içindeydi Nevruz. Çemberin etrafına toplanmış suretlerse yabancı ama bir o kadar da tanıdıktı. Karşılarına çıkan faniyi tedirgince tartıp biçerek kendi aralarında hararetle fısıldaşan tanrıların yüzlerine mahcubiyetle baktı. Gelmiş geçmiş her biri... oradaydı. İyi olan kötü, kötü olan iyi. İkiliğin her biçimi.

İşte! “Aydınlık” ve “Karanlık.” Hemen arkada ise “Gündüz Yüzlü” ile “Gece Gözlü;” az ötesinde “Ateşi Besleyen,” onun yanında “Susuzluğu Gideren.” Ve daha nicesi...

Nevruz’un hevesli gözleri zamanın efendisini arandı. Ne sağda ne solda ne arkada ne de önde... Hiçbir yerde yoktu. Aradığını bulamayınca yüreği gölgelendi. Hâlbuki, onca kudretli tanrının arasında, yalnızca o, açılan yarayı layıkıyla iyileştirebilir, yalnızca onun inayeti, yeni başlangıçları hakkıyla bahşedebilirdi!

Nevruz irkildi. Düşüncesinin yersizliğinden yerindi. Belki... Elindekilerle yetinmesini bilmeliydi.

İç çeke çeke, utanmadan ağlamaya başladı. Kırık bir sesle, “Ruhumu saf tuttum, yemin ederim. Son bir şanstır kadimlerden diledim... Bize hak değilse de ne olur, son bir

defa daha.” diye yalvardı. Suretlerin yüceliği karşısında ezilip büzülüyor, dileğinin arsızlığını bilerek katıksız bir hicap duyuyordu.

“Bilir misin?” diye gümbürdedi efendi Ehrimen, “Kim-sin sen?”

“Adım Nevruz.” dedi farkında olmadan kadim dilde konuşarak. Çekinerek sağa sola bakındı. “Anam koymuş ismimi, ‘baharı müjdeledi evladım’ diyerek. Bir zerreyim ahirette elbette.”

Güçlü gövdesini tahtından kaldıran Ehrimen; ah, karanlığı getiren ezeli düşman, kim düşler böylesi bir güzelliğin variyetini. Lav camı kara gözleri, yıldız tozundan dişleri... Dehşet bu kadar mı baştan çıkarıcı?

Uzattı boynunu, sokuldu Nevruz’a. Burnunun ucunda amber kokusu, sordu tekrar gümbürdeyerek.

“Kimsin, söyle!”

“Nev... Nevruz’dur adım.” Kaldırdı başını, baktı tanrının göz kamaştıran yüzüne. “Zamanın yarattıklarındayım...”

Uzaklaştı Ehrimen. Bilmiş gözlerle baktı kardeşinin üzgün yüzüne. “Tanımaz kendini bu zavallı. Nerede atamız, nerede şahımız? Bizi ayıran, sonra bizi bir bedende tek yapan, gündüzü gece, geceyi gündüz kılan? Bu mudur bitmez bekleyişin armağanı? Hakirlerin de hakiri bir nevi için şuursuzca dilenen, kim bu acıklı biçare?”

Kalktı tahtından aydınlığın timsali. Güneşi yüreğinde taşıyan merhametli ikiz. Dedi “Adak ettiğin canına reva mıdır, ey kendini bilmez?” Esefle kıstı bakışlarını. “Hepi topu arlanmaz bir kan pıhtısı. Yine ve yine... İbret almadan var olacak. Değer mi mükâfatı korkunç diyetine? Bilir misin, ne meşakkatli, nice cefanın bile aman dileyerek ağladığı yoldur bu? Ne ölümlü tanır ne de tanrı.”

“Razıyım.” dedi Nevruz güçsüzce. Teslimiyeti sesindeydi. Islak yanaklarını sildi. Nefeslendi. Zayıflığına başkaldı-

ran dik bir duruşla kafasını salladı. “Evet.” dedi. “Karşıma ne çıkacaksa kabulümdür.”

Hayret dolu derin sessizlik çemberi teslim aldı.

Aydınlık, “Peki o hâlde.” diye mırıldandı.

Karanlık omuzunu silkti. Dedi “Razıysa ne çare?”

Öne çıktı ejderlerin ejderi. Üç başlı, altı gözlü. Şeytanların en dehşetlisi. Uzandı Nevruz’a.

Kolundan yakalayarak “Hazır mısın o vakit?” diye homurdandı. Bir sağ kulağına eğildi, “Etinden ettir ilk sınavın.” bir sol kulağına, “Zahhak’ın soluğunda, vedalaş postunla...”

Hantal adımlarla, pençelerinin toprağı yaralamasına aldırmadan, geriledi. Mihraptaki Nevruz’un karşısına, sonsuz ateşin tam önüne yerleşti. Hiddetli bir fırtınayı yutarcasına, yeri göğü sarsarak derin bir nefes çekti. Omuzlarında saklanan kara yılanlar, kıvrılıp bükülerek baş verirken gazapla şişirdi göğsünü. Toprak titredi, rüzgâr saklandı. Sönmeyen ateş korkuyla ürperdi.

Varoluşun ikiz yüzü; biri yazıklanarak, öteki hor görek kaçırdılar bakışlarını.

Ezelî yürekler tekledi, ulvi simalar taş kesti.

Devasa kanatlar gerildi, silkelendi. Üç dehşetli ağız, peşi sıra ardına kadar açıldı. Pullu gövdesi gizemli bir hazla seğirirken Zahhak, içine çektiği gazabı bütün gücüyle Nevruz’un üstüne salıverdi.

Kapkara bir buluttu üzerine saldıran. Daha ne olduğunu anlamadan giysileri üzerinden sıyrılmış, bir anda anasından doğduğu gibi çıırılçıplak kalıvermişti. Ayıbını saklamasına fırsat kalmadan acıyla kıvranırken buldu kendini. Kötücül nefesin taşıdığı sayısız mahlukat; akrebi, çıyanı, örümceği, sülüğü, yılanı... Zehirle bedenlenmiş onca haşere, sürünerek, zıplayarak, koşturarak, telaşlı minik adımlarla Nevruz’a üşüşmüş, göz açıp kapayana kadar vücuduna tırmanıp örtülmemiş bir parça ten bırakmadan tüm bedenini kaplayıvermişti.

Her biri ayrı zalimlik kuşanmıştı. Kimi amansızca yapıp emerek kimi semini akıtıp yaralarına yenilerine ekleyerek kimi derisine nüfuz edip kımıltılı bedenine acımasızca yol açarak tenini örseliyordu. Islak çekiştirmelerle derisini kaslarından ayırdılar, merhamet göstermeden soyarak şerit şerit bedeninden sıyırdılar.

Izdırap nerede biter, bilinç nerede başlar? Basiretini kaybetmişti Nevruz. Tahayyülün ötesinde böylesi bir acıyı daha önce ne tecrübe etmiş ne de tecrübe edeni işitmişti. Kanı, bedenini yıkayan coşkun bir dalga olmuş, varlığı âdeta tek bir seğirmeye dönüşmüştü. Büyüklü küçüklü mahlukatın çekiştirdiği kanlı parçalar ayaklarının dibinde birikirken, giderek yükselen bu garip yığını yabancı bakışlarla izliyor, bedeni başına ne geldiğini bilse de zihni, durumunu benimsemeyi reddediyordu. Düşünceleri bulanıldı, gözleri perdelendi. Atamadığı çığlıklarla boğuluyordu. Feryat figan haykırışlarının yankısı zihnini sarsıyor, ancak mühürlü dudaklarının arasından tek ses çıkmıyordu.

Kim bilir ne zaman, eziyetinin bir süreliğine sona erdiğini hissetti. Benliğini acının kısılcısından kurtarmaya çabalarken, üşüdüğünü şaşkınlıkla fark etti. Düşüncelerini kaplayan kızıl sis yavaşça çekiliyordu. Izdırabı git gide hafifledi, gözlerini perdeleyen incecik buz tabakası hızla eridi. Yüzyıllık korkunç bir kâbustan henüz uyanmışçasına, nemli bakışlarını zar zor odaklayabildiğinde, tanrıların gözlerinde kendi yansımasını gördü. Mihrabın üstünde, nasılsa hâlâ ayakta, derisini soyunmuş silüeti, zar zor insanı andıran, kanlı bir heykeldi.

Havanın dokunuşlarıyla sızlayan bedenini saran derin ürpertilerle iyice ayıldı. Ürkünç çıplaklığından utandı. Delice bir içgüdüyle ayaklarının dibindeki yığına uzandı. İmkânsızlığını anlasa da yaradılışına bahşedilen o en doğal örtüyle yeniden örtünmek istiyordu.

“Bırak!” dedi Gündüz Yüzlü. Işıltılar saçan endamıyla yanaştı, eğildi ve kanlı yığını yerden alarak ellerinin arasında dertop etti. Uzandı, Gece Gözlü’ye teslim etti.

On yaşlarında ufak tefek bir kız çocuğu çemberi yarıp öne çıktı. Ağır aksak adımlarla Nevruz’un önüne dikilip, burnunu havaya dikerek lüleli kuzgun saçların çevrelediği pembe beyaz sevimli yüzünde sakil duran bir öfkeyle Nevruz’a baktı.

“Bir sorum var!” diye ince bir sesle bağırdı. “Cevaplayacak mısın?”

Nevruz mahcup, çocukla göz göze gelmekten çekinerek başını yere eğdi. İlk defa karşılaştığı çocuğa karşı kalbinde filizlenen yoğun sevgiye anlam veremese de sesinde tatlı bir meltemle, “Eğer biliyorsam...” diye mırıldandı.

Çocuk elleri belinde kendi kendine homurdandı. “Pek de alçak gönüllü...” Belli ki duyduğundan hoşlanmamıştı. “Bilip bilmemekle değil!” diye terslendi. “Seçip seçmemekle ilgili!”

“Sor o vakit...” Nevruz’un ağzından çıkan her kelime cam parçasıydı. Sadece dudaklarını değil, sanki ruhunu da yaralıyor, ince ince kesikler atıyordu. “Nasılsa cevabı ya öyle ya da böyle...”

“Desem ki sana, vazgeç bu işten. Gel var ol bizimle, içimizde, evimizde. Sonsuza dek... Ne kader var ne seçim ne ömür var ne ölüm. Ne dersin? Ne âlâ değil mi teklifim?”

“Ya diğerleri?” diye sordu Nevruz, içi ezilerek, yüreğindeki cevabı bilerek.

Yüzünü buruşturdu çocuk. Bıkın bir iç çekişle “Diğerlerinden sana ne? Hangisi seni önce bildi? Hangisi koşulsuz sevip kendinden feda etti?”

“Annem... Babam...”

Küçük bir kahkaha kurtuldu minik dudaklardan. “Ha! İşte bu sayılmaz. O dediğin, hayatın gereği. Kaldı ki

o da silinip gitti. Geri kalansa artık doğanın çöpü, pislği; sana ne varyetinden, sana ne yok olup gitmişliğinden!”

“Yapamam. Vazgeçemem!” diye yanıtladı Nevruz.

Öfkeyle soludu ufaklık. Gözleri çakmak çakmak, hırsla tepindi. Çemberdekilere dönerek bağırdı.

“Unutmuş ya da unutmamış, ne değişecek? Neden hep aynı cevabı veriyor? Neden inatla onların tarafını tutuyor?”

Derin sessizlik verdi yanıtı. Görünüşte, hiçbiri nede-
ninden emin değildi.

Çocuk bir kere daha ayağını hiddetle yere vurup, Nevruz’a son bir bakış atarak hızlı adımlarla, yanından geçtiklerini ittire kaktıra çemberi terk etti.

Gece Gözlü, düşünceli gözlerle uzun bir süre çocuğun ardından baktıktan sonra Nevruz’a döndü. “Nedeni ne olursa olsun, devam edeceksen yıkan.” dedi sonsuz ateşi göstererek. “Agni’nin dansına katıl ve arın.”

O an ödeyeceği bedelin büyüklüğünü tüm açıklığıyla anladı Nevruz. Pek çok eziyetin ilkiydi postunu soyunmak. İmtihani ne masaldı ne yarı gerçek...

Ama zaten tarihten de eski yazıtların anlattığı dehşeti yaşamaya daha en başından razı değil miydi? Arzusu yerine gelecekse, ha bir olmuş ha beş!

Sönmeyen ateşin raks ettiği kara çanağa dikti gözlerini. Titrek, güçsüz adımlarla, arkasında kanlı ayak izleri bırakarak mihraptan indi, her hareketinde sancıyan varlığını âdeta sürükleyerek ateşe yürüdü. Yıl gibi geçen bir zaman sonra çanağın önündeydi. Köz kokulu ısı, yüzünü yaladı, gözlerini yaşarttı. Yüreğine işleyip, ruhunu damgaladı. Dişlerini sıkarak ayağını kaldırdı ve çanağın içine girdi. Ateşle buluşan eti cızırdadı.

Çok daha farklı ama bir öncekiyle yarışacak denli şiddetli bir acıyla inildedi. Alevler yakıcı kollarıyla Nevruz’u sarıp sarmalarken, kavru lan etinden yükselen iştah açıcı kokuyu algıladı. Kendi etine aşererek çılgınca bir açlıkla

ama aynı zamanda katıksız bir tiksintiyle haykırdı. Bir yandan bedeninden lokmalar kopararak ısırmak, tadına vararak çiğnemek ve hevesle yutmak istiyor, diğer yandan bu dürtüden duyduğu iğrentiyle tükenene kadar kusmak istiyordu. Canhıraş, tuzağa düşmüş bir yaratığın çaresizliğiyle acı bir çığlık attı. Kurtulmak için çırpındı. Kutsal ateşin kolları, sarmaladığı zavallının çırpınışlarını bastırmak için iyice gerildi, cisimleşip lavdan zincirlere dönüşerek bağrındaki yangına sıkı sıkıya hapsetti.

Nevruz bir süre sonra çığlık atmaktan yorulmuş, sesi acıya yenik düşerek yitip gitmişti. Artık tüm dünyası acı ve ateşten ibaretti. Bir de zapt etmeye çalıştığı o karşı konulmaz açlıktan.

Sonra, uykusu geldi. Bu sıradan bir uyku değildi. Ölümüne benzer ama ölüm değil. Hiç değil. Daha çok kabullenmeydi, acıyı kucaklamak belki de. Bıraktı kendini. Isının onu yakıp kül etmesini, arta kalanını rüzgâra doğru savurmasını bekleyerek...

Zihninde milyonlarca hatıra çakıp sönerken iyice gevşedi. Benliğinin, mürekkebi uçup giden bir sayfa gibi bembeyaz temizlendiğini düşledi. Çektiği eziyeti neredeyse sevmeye başlamıştı. Farkında olmadan gülümsedi. Sanki, yaşadığı sürece varlığını bilmediği, onu ezip geçen ağır bir kaya kalkıyordu üstünden. Ruhu yükünü bırakıyor, âdeta hafifliyordu.

Çok sonra, yavaşça ayılıp çevresini yeniden algılamayı başardığında, oldukça yüksek, tahta bir kulenin en tepesinde buldu kendini. Adam boyu ahşap kafesin içinde, gerilip hışırdayan, kabuk kabuk dökülen kömürleşmiş bedeniyle yere bağdaş kurmuş, önüne bırakılmış yığını bekliyordu. Soyunduğu derisi, bir nevi kendi cenazesiydi. Gece boyunca başını bekleyecekti. Üşüdü. Kollarıyla bedenini sarmaladığında çatlayıp parçalanarak yere yağın kabukla-

ra aldırmamaya çalıştı. Düşen kabukların çıplak bıraktığı kanlı yaralar sızlasa da acı katlanılacak kadardı.

Kapkara suratında beyazları ışıldayan gözleriyle etrafına bakındı. Öylesine yüksekteydi ki uçsuz bucaksız yemyeşil bir okyanusu andıran sık ağaçların sivri tepelerinin haricinde bir şey göremiyordu. Etrafta ne tanrılardan ne de onlara sığınak olan tapınaklardan iz vardı.

İçini çekti. Yüzünü gökyüzüne kaldırdı. Kafesin aralığından ılık meltemin kutsadığı gecenin içinde yıldızları, ayı veya gökyüzüne ait herhangi bir şeyi görmeye çalıştı.

Göz bebeklerine yansıyan manzara inanılmazdı. Gümüş renkli ay, lacivertin göbeğinde alışılmışın dışında bir hızla batıdan doğuya kayıyor, suretini durmadan değiştiren bir hayalet misali şekilden şekle girerek süratle batıp yeniden doğuyordu

Yıldızlar da bir başkaydı bu eşsiz yerin gecesinde. Sağanak hızıyla yeryüzüne yağıyor, toprağa değer değmez göz kırpan parıltılarla zıplayarak yükseliyor, gökteki tahtlarına geri dönüp bir süre oyalandıktan sonra arkalarında ışıktan kurdeleler bırakarak tekrar yeryüzüne doğru dalışa geçiyorlardı.

Başka zaman olsa Nevruz, bu bir eşi daha olmayan manzara karşısında eşsiz bir mutluluk yaşar, hüyalara dalıp saadetin keyfini çıkarırdı. Ne var ki o, nerede olduğunun bilincinde, derin bir yas içindeydi. Kendi varlığının ve onun gibi olan başkalarının yasını tutuyordu bu kulede. Yapılan hataların, işlenen günahların; insanın sonsuz kibrinin yol açtığı yok oluşun yasını.

Önündeki yalnızca vücudunun bir parçası değil, ait olduğu türün bir simgesiydi. Deri, basit bir organik giysiden öte, o ve onun gibilerin insanlığını onayan, suretini değerli kılan en önemli varyetti belki de.

Gece ilerledi. Nevruz bekledi. Ay doğdu, ay battı, yıldızlar düşüp kalktı... Sabaha karşı, ufkun lacisi git gide so-

larken bir sonraki cenginin vakti, melanet dolu ilk ötüşle gelip çatıverdi.

Ağaçların sivri tepelerinden boz renkli bir duman misali yükselen kuş sürüsü, hınç dolu çığlıklarla hücum ederek kulenin zirvesini kuşattığında Nevruz, metanetini korumaya çalışarak ayağa kalktı. Sayısız yırtıcı kuş, kafesin çevresinde uğursuz, kozmik bir halka oluşturmuş süratle dönüp dururken, yüzlerce çift kanadın çıkardığı şiddetli fırtınaya direnerek güçlkle dengesini korumaya çalıştı. Nefes almak öylesine zordu ki... Kollarını kaldırıp sıkı sıkıya kafesin parmaklıklarına tutundu. Güçlkle yutkundu, boğulmamak için kısa nefeslerle ciğerlerindeki havayı korumaya çalıştı. Galeyan, kalbinin altında dağ olmuş, göğsünü zorluyordu. Aklını kaybetmemeye çalışırken, tek yapabildiği kendini öfkeli hava akımlarının merhametine bırakmaktı.

Vücutundaki ani sızlamalarla zar zor gözlerini aralayan Nevruz, gördüğü olanaksız manzara karşısında aklının tutulduğunu hissetti. Dalgalar hâlinde çarpan rüzgâr üstünden akıp giderken kömürleşmiş eti, kabuklar hâlinde bedeninden ayrılıyor, ufalanıp küme küme kül bulutları oluşturarak şafağa bürünmüş semaya doğru kıvrıla büküle uzaklaşıyordu.

Bir kez daha arınıyordu. Onu, günahın kiriyle lekelenmiş kat kat yaprağının altında saklanan bir çiçek misali, saf cevherine ulaşmayı arzulayarak tekrar tekrar soyuyorlardı. Özünü ortaya çıkarmak için, üstünü örten ne varsa sıyırıp atıyorlardı. Korkuyordu. Tüm katmanlar yoldan çekildiğinde bulacakları çekirdeğin bir cevher değil de pislikle yoğrulmuş iğrenç bir tortu olmasından kaygı duyuyordu.

Nevruz yorgun gözlerini güneşin utangaç çehresine dikti. Rüzgâr onu kafesin içinden söküp almak istercesine iyice şiddetlendi. Kafes sallandı. Önce parmaklıklardan ilki koptu, uçup gitti. Sonra ikincisi izledi onu. Sarsıntı arttı. Kuşların, zafer çığlıkları yükseliyordu. Bir parmaklık daha

çatırdadı, söküldü ve havaya fırlayıp sürünün anaforuna karıştı.

Sıkıca tuttuğu parmaklıklar avuçlarının arasından kayıp gittiğinde, önce ani bir ivmeyle yükseldiğini hissetti. Can havliyle gözlerini kapadı. Bir an öylece havada kaldı sonra hızla düşmeye başladı.

Fırıldak gibi dönüyor, sağa sola savruluyor, yer çekiminin amansız baskısıyla iç organları âdeta yer değiştiriyordu. Hava akımı kulağında tuhaf bir ritim tutturmuştu. “Fata ,fata, fata...” Sonra bunların kanat çırpışları olduğunu anladı. İstemsizce gözlerini açtı.

Dünya tepetaklak olmuş, ufuk durmadan yer değiştiriyordu. Yerle göğü ayırt edebilmek mümkün değildi. Tüm bu sersemletici cümbüşün arasında sabit olan tek şey, düşüşüne eşlik eden kalabalık sürüydü; talihsizin tekini takip eden kara yağmur bulutu gibi, yörüngesinde halka oluşturmuş, onunla birlikte alçalıyor, yeryüzünden yükselen farazi bir vidayı sıkmaya hazır organik bir somunmuşçasına döne döne hızla iniyordu.

Başı döndü, bomboş midesi tuhaf gurultularla homurdandı. İçi kalkmıştı. Daha fazla bakamayacağını anlayarak gözlerini kapadı, uçuşunun bir an önce sona ermesini diledi. Ancak bitmek bir yana, düşüşü sonsuza dek sürecekmış gibi görünüyordu. Öylesine tükenmiş hissediyordu ki vazgeçme isteği kızgın bir mühür gibi göğsünü dağlamaya başlamıştı. Son şansa dair inancı giderek zayıflıyordu. Türünün, fedakârlığına değip değmeyeceğinden de artık o kadar emin değildi. Belki de farkında olmadan kendini çok mühimsemişti. O kimdi ki? Mütevazı maskesinin altında şişkin bir egonun saklandığını şimdi daha iyi anlıyordu. Dünyayı yok olmanın eşiğine getiren de bu değil miydi?

O zaman... Benliğinin yularını sıkıca tuttuğu var olma isteğini bırakmalı, diğerleri gibi, yok oluşun ısrarına kendini teslim mi etmeliydi? Zaten, kanı kızıl akan, etten ke-

mikten bir zavallının, varoluştan bu yana yalnızca suret değiştiren ebedî tanrılara bahşedilen bu mukaddes imtihanı başarıyla tamamlaması ne kadar olasıydı ki? Gaflet değil miydi bu? Ya da utanç verici bir küstahlık?

Evet evet... Yok olmayı hak ediyordu. Layıkıyla kazanmıştı bu sonu.

Ama ya başarırsa?

Her hâlükârda, vazgeçse de geçmese de yere çarptığında yalnızca iki seçenek vardı. Ya her şey sona erecek ya da bir badire daha atlamanın verdiği güçle bir sonraki kademeye ilerleyecekti.

Cennetten cehenneme düşen meleklerin pişmanlığıyla ne kadar umutsuz görünürse görünsün ne kadar yorucu ve acı verici olursa olsun, varlığını sürdürmeyi istediğini ve yine en az o kadar, türünün devamına dair inancını kalbinin küçük bir köşesinde yaşatmaya çalıştığını anladı. İnsanı yaşamaya zorlayan da bu inattı.

Kuşların çılgınlıkları artık tekdüze bir ıslığa dönüşmüştü. Dişlerini sıktı, dönüp duran bedenine hâkim olmaya çalıştı. En azından dönüşü durdurup boşlukta kendini dengeleyebilse, belki her şey daha kolay olacaktı. Zorlanıyordu ama en azından kaslarına bir parça da olsa söz geçirebiliyordu sanki. Çenesi gerildi. Sinir uçları âdeta tel tel tıngırdadı. Direnişinin tüm meşakkatine rağmen bir süre sonra kendini yüzüstü sabit tutmayı başarmıştı.

Yeryüzü hâlâ çok uzaktaydı. Ancak yaklaşıyordu. Hava akrobatı gibi kollarını iki yanına yapıştırdı, başını aşağı vererek bacaklarını birleştirdi. Gözlerini engin yeşile dikti. Daha da hızlanmıştı. Yanakları rüzgârın tokatlarıyla sızlıyordu.

Ağaçların arasına dalıp göz açıp kapayana kadar toprakla burun buruna geldiği an, parça parça olup etrafa saçılacağını sandı. Oysa düşündüğü olmadı. Dallar onu orasından burasından tutarak yakaladı, hızını keserek bir bebeği ana kucağına bırakır gibi, nazikçe toprağın üstüne bıraktı.

Toprağın mis kokulu kucağında nihayet derin derin nefeslenirken hiçbir parfümün bununla yarışamayacağını düşünüyordu. Acıları dindiren, mutluluk verici, insanı onunla bir olmaya yüreklendiren garip bir büyüsü vardı. Cırcır böceklerinin şarkısını, kaçışan tavşanların telaşlı adımlarını, boynuzlarıyla çalıları aralayan geyiklerin hışırtılarını duydu. Kulağına derenin çağıltısı çalındı. Bir süre gözlerini açmadan bu sesleri dinlemek istiyordu. Doğanın seslerini duymayalı yıllar olmuştu. Terk ettiği dünyada yaslı ağıtlar, hezeyan dolu bağrışlar ve bencil homurdanmalar diğer tüm sesleri bastırmıştı. Toprak leş kokuyor, su kanlı akıyordu. Hayvanlar, kimse onlara dikkat etmezken, medeniyeti terk edip belirsiz bir yöne doğru akın akın, sessizlik içinde göç etmişlerdi. Arkalarında bıraktıkları şehirler, irinli yaralarla şişmiş bedenideki kurtçukları dışarı dökmeye hazırlanan, çürümeye yüz tutmuş birer cesetten başka bir şey değildi artık.

Birinin yanında çömeldiğini hissederek yüzünü buruşturdu. Huzur, buraya kadardı; bir an kadar kısa, geride anısını bırakmayacak kadar nankör. Gözlerini kırıştırarak araladı. Yanı başında dizlerinin üzerinde oturmuş, çağların derin çentikler bıraktığı yüzünde ciddi bir ifadeyle odağını kaybetmiş perdeli gözlerini üzerine dikmiş uyanmasını bekleyen yaşlı adama baktı.

İhtiyar, düzensiz nefesinden uyandığını anlamış olacak ki, kafasını yana yatırıp, buzlu camları andıran gözlerini sağa sola döndürerek merhametle gülümsedi. Ağzı boştu. Ne dili ne de dişleri, mağara duvarını andıran damağının ötesi, kuyu kadar karanlıktı. Göbeğinden gelen cızırtılı bir sesle “Uyandın mı artık? Bilir misin kim olduğunu? Hatırlar mısın adını?” diye sordu.

“Nevruz...”

Olmayan dil mağaramsı damakta şakladı.

“Yazık... Hâlâ bilmiyorsun demek. Olsun. Hatırlaya-

caksın. Güven bana. Er ya da geç o ad dudaklarından dökülecek.”

Kıkırdadı. Uzandı ve önünde, hafifçe aralık dizlerinin arasında duran gümüş kâseyi titreyen elleriyle kavrayarak Nevruz’a uzattı. Kâsenin içinde süte benzer kıvamlı bir sıvı vardı. İhtiyarın elleri titredikçe, sıvının yüzeyi de titreşiyor, kıyıya vuran dalgaları taklit ederek, merkezden dışa doğru halka üzerine halka oluşturunuyordu.

Kutsal içecek... Tanrıların kanı, sonsuzluğun canı.

Sancılı vücudu kocaman, cılk bir yaraydı. İklaya sıklaya doğruldu, ellerini iki yana dayayarak her an yığılmaya hazır bedenini dengelemeye çalıştı.

Hevesli ama aynı zamanda tedirgin bir sesle “Benim için mi?” diye sordu. Böylesi bir armağanı hak etmek için ne yapmış olabilirdi?

Sonra, aklına gelen şeyle ürperdi.

Yok... Benim gibi bir günahkâr için asla bir armağan değil bu.

Hayır. Tanrılarının damarlarında nur olan bu içecek, bir fâninin dudaklarına değdiğinde, aynı saflığa asla erişemeyeceği için, yakıp kavuran bir lav olurdu. Çürütüp yok eden bir zehir. Bir damlası bile boğazından geçmeden yok olup giderdi Nevruz.

Çaresiz gözlerini kaldırdı ve yaşlı adamın gülümseyen yüzüne baktı.

“Neden?” diye sordu. Nerede hata yapmıştı. O ana kadar üzerine salınan her felakete dirayetle dayanmamış mıydı? Çektiği ve çekeceği katlanılmaz acıları itirazsız kabullenmemiş miydi? Nerede yanlış yapmıştı? Nerede sınıfta kalmıştı?

Yaşı adam içini çekip omuzlarını silkti.

“Neden olmasın?” dedi umursamazca. “Kim bilir? Muhtemelen büyüklenmek, ihtimalle de küçük görmektir suçun ya da hepsi. Olmadı, hiçbirisi.” Duraksadı. Gözleri görünmez bir sineği kovalar gibi yuvalarında döndü, kirpiksiz

göz kapaklarını kırıştırdı. “Ne önemi var?” dedi sabırsızca. “Neyse ne işte!” Sonra hafifçe öne eğildi, sır verircesine kısık bir sesle, “Bir dene bakalım...” diye fısıldadı. Yüzünün ortasındaki karanlık boşluk genişledi. “Belki beklediğin gibi olmaz.” Esintinin hıştısıyla irkildi. Görmeyen gözleri sağı solu kolaçan etti. İskeleti andıran uzun tırnaklı, kirli parmağını pul pul olmuş morumsu dudaklarına götürdü. “Hişşşşş” dedi usulca. “Benden duymadın, aman ha!”

Doğruldu. Yüzünde aniden beliren ciddi bir ifadeyle elindeki kâseyi bir kez daha uzatarak dürter gibi Nevruz’a doğru salladı.

“Beni daha fazla oyalama kusurlu et torbası! Yapılacak işlerim var. Çok meşgul biriyim ben. Seninle, kaybedecek *Zamanım* yok!”

Sesi, eserekli bir vodvil sanatçısınınki kadar abartılıydı. Ayrıca, üstüne basa basa zamanı olmadığını söylerken göz kırpması Nevruz’un aklını karıştırmıştı. Bu çirkin ve aciz ihtiyarın ne anlatmaya çalıştığını çözemiyordu. Ama her ne olursa olsun, kutsal içeceği içmesi gerektiğini biliyordu. Başka seçeneği yoktu.

Uzandı, vadettikleriyle içini titreten kâseyi alarak avuçlarının içinde tuttu. Gelgitlerle salınan sıvıyı dudaklarına götürdü. Kutsal içeceğin iştah açıcı kokusunu derin bir nefesle içine çekti. Gözlerini kapadı, büyük bir yudum aldı.

Dilinin üstünde akıl almaz bir lezzet patlamasıydı ilk yudumu. Ilıktı. Çocukken topladığı ballıbabalar kadar tatlı, dibini kazıdığı muhallebiler kadar yumuşak. Pamuk helvanın mutluluğunu, dalından kopardığı yeşil elmaların ferahlığını tadabiliyordu.

“İç... Hepsini iç!” dedi kulağındaki yabancı fısıltı. Emir almış gibi, tereddüt etmeden, gururla, görev aşkıyla diki-verdi kâseyi başına. Kana kana içiyordu. Çölde kaybolan zavallının susuzluğuyla yuvarlıyordu yudumları gırtlığından aşağıya.

Ahhhhhh!

Ani sancıyla iki büklüm oldu.

İçini böylesine kavuran kezzaptan başka ne olabilirdi? Biliyordu! Böyle olacağını biliyordu!

Ne ballıbabanın tatlısı ne muhallebinin ılık yumuşaklığı; mutluluk ve ferahlık, hepsi yalan olmuştu. Gırtlğından midesine akan şey, cehennemin lağımıydı. Pis kokulu, iltihaplı balgam kıvamında... İnsanı çıldırtacak kadar mide bulandırıcı.

Başını kaldırdı. Bedenine sardığı kollarıyla ızdırabını hafifletmeye çalışırken küskün gözlerle ihtiyara baktı. “*Yalancı!*” diye bağırarak istedi. Bağırsakları kasıldı, göğsüne bir devin yumruğı indi. Boğazında, canlı bir yumak, kımıl kımıl git gide büyüyordu. Öksürmek, yumağı çıkarmak istedi. Ne var ki kuru öğürtüler ve sel gibi akan kanlı göz yaşlarına rağmen o şey kilitlenmiş çenesini aşp çıkamıyordu.

Midesi, kükredi, ciğerleri çalkalandı, kalbi yerinde zıpladı. Yukarı doğru fokurdayarak fırlayan sıcacık sıvının küçük diline dayanmasıyla dişlerinin arasından tiz bir öğürtü tısladı. Tüm vücudu seğirmelerle titriyor, burnundan almaya çalıştığı hızlı nefesler jilet parçaları olmuş zihnini yaralıyordu. Görünmeyen parmaklar çenesine yapıştı. Ağzı, mengene olmuş olağanüstü güce karşı koyamayarak neredeyse gıcırdarak, milim milim aralanmaya başladı. Açıldı, açıldı... Daha fazla açılmayacağını düşündüğünde bile açılmaya devam etti.

Yumak, zembereğinden kurtulan oyuncak misali dışarı fırladı. Nevruz’un gözleri kararıyordu. Ya da çıkan her neyse görmek istemiyordu... Ağzını kapamak istediye de fırsat bulamadı. Küçük dilinin altında kaynayan sıcak, kıvamlı sıvı, kontrolsüz bir hortumdan çıkarcasına dışarı fışkırdı. Sanki, içinde onu insan yapan ne varsa çürümüş, sivilaşmış, şelale misali çağlayarak önüne akıyordu.

Koyu kırmızı, parça parça. Akmaya devam etti. Önce önünde küçük bir birikinti oldu, ardından, taşarak dizlerinin altına yürüdü.

Zihinde çakan ani ışıkla, başını ellerinin arasına aldı. Yaşamı, bulunduğu andan geriye giderek, “slayt” gösterisi gibi gözünün önünde bir belirip bir kayboluyordu.

Limandan yola çıkışı. Öncesi. Felaketi öğrendiği haberleri izleyişi. Öncesi. İlk makalesinin yayımlanışı. Öncesi. Okuldan mezun olduğu gün babasıyla kavga edişi. Öncesi. Annesinin cenazesi. Öncesi. Ortaokuldaki ilk aşkı. Öncesi. Zatürreden yataarken sayısız iğne oluşu, annesinin gözyaşları. Öncesi. Yedinci doğum günü, ilk bisikleti. Öncesi. Anne kucağının rahatlığı.

Geri sar. Geri sar. Geri sar.

Ve hem bildiği hem bilmediği, bir başka yaşamın anıları. İnancı, güveni, özverisi. Çok iyi tanıdığı ama uzun zaman önce unuttuğu gerçek kimliği. Ona durmadan sorulan, asıl ismi.

Ve geri, geri, geri. Çok daha geri.

Işığın sonsuz karanlıkta çakışı... Tanrının nefes alışı... Zamanın doğuşu... Başlangıç.

Bir zamanlar adının Nevruz olduğunu söyleyen şey, ağzındaki son parçayı tükürdüğü an etrafa derin bir sessizlik çöktü. Kıvamlı, kan kırmızı sıvının oluşturduğu minik göletin tam ortasında gözlerini açtığı anda, artık kim olduğunu biliyordu. Kutsal içeceğin saflığıyla, uzun zaman önce giymeye gönüllü olduğu fani vücudun sebep olduğu kiri içinden söküp atmış, varlığını ismine yaraşacak şekilde ölümden tamamen arındırmıştı.

Nefesi düzenli, zihni açıktı. Yavaşça ayağa kalktı, karşısındaki ihtiyarın görmeyen gözlerine baktı. Vücudunu kaplayan serinlik etinin üzerine et örüyor, sevecenlikle yoklayıp okşayarak tenini pırıltılar saçacak saflıkta yeniden inşa ediyordu. Göz açıp kapayana kadar yanıklar, kesikler,

yarıklar kayboldu. Kemikleri çatırdadı, yumuşadı, yeniden şekillendi ve tekrar katılaştı.

İhtiyar, fâni görüntüsünden kurtulan adamı artık zihninin gözleriyle görebiliyordu. Bakışlarında yakamozlar ışıldayan, yaşı belirsiz bu genç ve güzel adamı uzun zamandır bekliyordu. Buruşuk yanaklarından akan yaşlara aldırma-dan titrek bir nefes alarak özlemle sordu.

“Uyandın mı artık? Bilir misin kim olduğunu? Hatırlar mısın adını?”

Genç adam gülümsedi. “Zurvan’dır adım.” dedi kendinden emin, yankılı bir sesle. “İkilikte tek, teklikte pek çoğum. Sen ve senin gibi olanların atasıyım. Geceyi ve gündüzü yaratanım.”

İhtiyar ellerini çırpı, ayağa kalkıp beklentiyle genç adama baktı.

“Tercihin nedir?” diye sordu hevesle. “Kaya mı? Toprak mı? Toprak, toprak değil mi bu sefer? Toprak olmalı...”

Zurvan, eğildi, az önce boğazından kurtulan et yumağını kan göletinin içinden alıp eliyle şöyle bir tarttı.

“Kayadan yana tercihim.” dedi.

Duyduğu cevapla omuzları düşen ihtiyar somurttu.

“Yine mi? İyi de tekrar ve tekrar, bunca çabaya değer mi? Neden vazgeçmiyorsun? Yok işte ümit, anlamıyor musun?”

Genç adam, ihtiyarı anlayışla süzdü.

“İnsan, zamandan ümidini keser mi ihtiyar?”

“Hayır...” diye yanıtladı yaşlı adam isteksizce.

“O hâlde, zaman neden insandan ümidini kessin?”

“Ne kadar şanslı olduklarını hiç bilmeyecekler” diye mırıldandı yaşlı adam. İçini çekti kederle. “Öyle de nankör bu meretler.”

Zurvan, ihtiyarın huysuzluğuna alıştı. Sevecenlikle elindeki yumağı süzdü. Başını yavaşça iki yana salladı.

“Hepsi değil, eski dost. Hepsi değil...”

Zurvan, yine yeniden evine kavuşmaktan, halkının yanına varmaktan mutluydu. Her ne kadar diğerleri tersini düşünse de bir kez daha gereken fedakârlığı yapacak gücü bulduğuna da memnundu. Zairi'nin peşinden Kaya'ya doğru ilerlerken, eşlik için onları yolda bekleyen tanıdık yüzleri selamladı, ufak tefek sohbetler edip hatırlarını sordu. Değişen bir şey yoktu. Tanrılar, yine eski tanrılardı. İnsanoğlunun hafızasında pek çok defa şekil değiştirip başka kimliklere bürünseler de onlar bu adada, yurtlarında, var oldukları andaki şahsiyetleriyle, değişmeden, mevcudiyetlerini devam ettireceklerdi.

Kaya'nın önüne vardıklarında, Zurvan'ın arkasında onlarcası birikmişti. Zamanın yeniden doğuşuna tanklık edecekler, yeni doğanı kutsayıp, insanlığa bahşedilecek yeni çağ ile birlikte dünyaya, insanlığa geri göndereceklerdi.

Zurvan arkasını döndü, başıyla kalabalığı selamlayarak "Yeni çağa yol gösterin." dedi. Sonra önüne dönüp yavaş adımlarla Kaya'ya yaklaştı. Kaya zamansızdı, kaya sonsuzdu. Onlardan önce var olmuş, onlardan sonra da var olacaktı. Bir masa kadar küçüktü ama gelmiş geçmiş tüm ömürlerin çentiklerini taşıyacak kadar da büyüktü aslında. Düz, mermer kadar pürüzsüz, cam kadar parlak kapkara yüzeyinde, adanın dışındaki dünyaya ait koyu mavi bir gökyüzünü, pamuksu bulutları, hilal olmuş bir ayı ve yıldızların şanını resmediyordu.

Uzandı, elindeki et yumağını kayanın üstüne koydu. Arkasındaki kalabalığın diz çöktüğünü duyduğunda ellerini birleştirdi. Birbirine dönük avuçlarının arasında beliriveren göz kamaştırıcı nurun ışıltısıyla aydınlandı güzel yüzü. Işığı canlı ve mutlaklı.

Avuçlarını dudaklarına götürdü, derin, istekli bir nefesle nuru içine çekti. Başını arkaya attı ve gözlerini kapayarak huşu içinde hücrelerine nüfuz edişini duyumsadı. Sonra o tanıdık çekişi hissetti. İşte başlıyordu. Nur, dağıldığı gibi hızla toplandı, göğsünün ortasında iplik iplik oldu.

Zurvan eğildi, dudaklarını büzerek üfledi. Dudaklarının arasından çıkan nurlu iplikler ileri atıldı, kayanın üstüne bırakılan et parçasını sarmaya başladı. Zurvan, son iplik dudaklarından kurtulana dek üflemeye devam etti.

Doğruldu, umutlu gözlerle şimdi artık tamamen nurla sarmalanmış olan et yumağını gözledi.

“Pa pam... Pa pam... Pa pam...”

Beklediği kalp atışlarının sesini duymak, onun için hediyelerin en büyüğüydü. Yumak, kalp atışlarına eşlik ederek durduğu yerde yuvarlanmaya ve gittikçe büyümeye başladı. Genişledi, esnedi, tanrısal bir kozaya dönüştü.

Zurvan kollarını göğsünde çaprazladı. Yüzünde huzurlu bir ifadeyle gözlerini kapadı. İki kaşının ortasında beliren “şua”nın parıltısıyla, fırtınaya kapılmış kumdan heykel misali çözülmeye başladı. Koza büyümeye devam ediyor, Zurvan’ın güçlü bedeninden kurtulan zerrelerse rüzgâra karışıyordu.

Rüzgâr, son zerreleri de uçurup Zurvan’dan geriye tek bir nefes bıraktığında, kayanın üzerindeki koza yırtıldı. Işıklı iplikleri çekiştirip kopan ellerin hemen ardından, yırtığın arasından küçük bir surat görüldü. Merakla etrafına bakınan kara gözler, tanrıları süzdü. Silkindi, kozayı tamamen soyunarak kayadan aşağı atladı. Yedi yaşlarında, akça pakça, güzel bir erkek çocuğuydu tanrıların önüne dikilen.

Genç, güzel bir kadın kalabalığı yararak oğlana yaklaşıp hemen önünde durdu. Kucağında okşadığı kunduzu usulca yere bırakarak boynundaki altın kürk etolü çözüp anne sevecenliğiyle oğlana giydirdi, kara saçlarını düzeltti ve yanağına ufak bir öpücük kondurdu.

“Söyle bana genç olan, bilir misin adını?” diye sordu melodik, perilere yaraşır bir sesle.

“Zurvan” diye cevap verdi çocuk. Yüzünde kararlı bir ifadeyle kalabalığa baktı. “İkilikte tek, teklikte pek çok olanım.”

Kalabalık, saygıyla selamladı yeni doğanı, adı Zurvan olanı.

Tanrıça, Agni'nin uzattığı meşaleyi aldı ve çocuğun minik elini kavradı. Yüreklendirmek istercesine hafifçe sıktı “Artık zamanıdır.” dedi.

Peşlerinde kalabalık, kayanın hemen ardındaki tünelin girişine yürüdüler. Tünelin ağzına geldiklerinde tanrıça durdu, avucundaki minik eli bırakıp hafifçe çömelerek küçük tanrının yüzünün toy çizgilerini okşadı. İçerisi antik bir canavarın ağzı kadar karanlık ve korkutucuydu. Çocuğun kulağına sokuldu ve usulca fısıldadı.

“Bin yıl yaşa...”

Doğruldu, meşaleyi Zurvan'ın avucuna sıkıştırdı. Eliyle, yeryüzünü bir uçtan diğer uca bağlayan, sonu görünmeyen karanlık tüneli işaret etti.

Çocuk üfleyerek meşaleyi harladı, kalabalığa bir kez dahi bakmadan arkasını dönüp tünele girdi. Minik ayak sesleri giderek uzaklaştı, meşalenin ışığı bir süre sonra gözden kayboldu.

Kalabalık hep bir ağızdan şakıdı.

“Bin yıl yaşa...”

Son.

Bir Devlet Memurunun İtirafları

Demokan Atasoy

Yazarın Notu: Kocaeli'nde yaşayan bir arkadaşım, onu ziyarete gittiğimde Devlet Malzeme Ofisi Bölge Müdürlüğündeki işinden yeni ayrılmış ve birlikte çıkacağımız uzun tatilin öncesinde benden yardım istemişti. Ofisinin yanı sıra deponun düzeninden de sorumlu olduğundan ayrılmadan önce üzerindeki zimmetleri kaldırmak için ayrıntılı bir liste çıkarmak ve her şeyi belgelemek istiyordu. Yıllar sonra çıkan bir eksiğin hayatını kaydırıldığı pek çok iş arkadaşı olmuştu. Eleman yetersizliğinin yanı sıra böyle önemli bir iş için pek kimseye de güvenmiyordu. Sonuçta beraberce girdiğimiz depoda altı günlük yoğun bir çalışmanın ardından pırıl pırıl bir iş çıkardık. Çıkardığımız eksiksiz liste sayesinde yüreğine su serpildi. Fakat bir yandan ona yardım ederken, deponun yok edilecek belgelere ayrılmış, nemden girilmez, kolilerle dolu bir köşesi araştırmacı yanıma uyandırmış, aklımı çelmişti. Verdiğimiz aralarda, dağılmaya yüz tutmuş ve pislikten okunmaz hâldeki dokümanların arasında, plastik kaplanmış ve hiç açılmadığı için zarar görmemiş bir deftere denk geldim. İnci gibi bir el yazısı ve akıcı Türkçeyle tutulmuş bir günlüktü bu. Zaten belli ki atılacakların arasında olduğu için de kimsenin bu defteri umursamayacağını biliyordum. Günlüğün içinde yazanlarsa en çılgın hayallerimde bile düşünemeyeceğim kadar fantastik bir maceraydı. Kopyalarını çıkarttıktan sonra defteri yerine koydum. Bu hikâyenin ortaya çıkması gerektiğine emindim. Kimsenin zarar görmemesi adına dosyada geçen isimleri değiştirdim. Metne en önemli müdahalem; edebiyatçılığımın vazgeçemediğim için, günlük formatını biraz gevşetip olayları sahnelerle dönüştürmem ve duruma uygun diyaloglar yazmam oldu. Okuma kolaylığı açısından bölümlere ayırıp bölüm başlıkları ekledim. Ayrıca bazı zaman karışıklıklarını ve dil bilgisi hatalarını düzeltmek dışında hikâyeye ve olay akışına müdahale etmedim. Umarım beni heyecanlandırdığı kadar sizin de ilginizi çeker.

*Bugün o kadar korkunç ki başıma geleceklerin kaygısıyla hikâye-
mi anlatmaya dilim varmaz. O yüzden bilinsin ki anlatacaklarım
benim değil, Kalender Hakdah'ın başından geçecek ve bu hikâye
yarn başlayacaktır.*

GİRİŞ

Bir yandan bu dönemin ardındaki akıl almaz olaylar ortaya çıktığında olabileceklerden çekinsem de diğer yandan anlatacaklarımın bilinmesi gerektiğine inanıyorum. Ayrıca bu hikâyeyi anlatabilecek benden başka kimse yok. Tüm bu çabamın boşa gitme ihtimalini aklımdan çıkaramasam da denemek, zihnimdekiler beni çıldırtmadan bu olanları kayıt altına almak zorundayım.

Onlarca yıl boyunca gelenler, gidenler kim olursa olsun yerimi korumayı başarmamın altında basit ve bilinçli bir tavır yatıyor: Emir kulu olduğumu biliyor ve bunu herkesin açıkça görmesinden çekinmiyorum. Neredeyse otuz yılın ardından tecrübeli bir memur, mükemmel bir “ikinci adam” olduğumu rahatlıkla söyleyebilirim. Fakat dünyanın bütün deneyimleri, beni olacıklara hazırlayamazdı ve hazırlayamayacak. Meseleye bulaştıkça işin kökeninin aklımın almadığı kadar gerilere gittiğini fark ediyorum. En fenası, görüyorum ki bugün bu olanların gerçek olduğuna kimseyi ikna edemeyeceğim. Başıma bir iş gelmeden olabildiğince ayrıntıyı kaleme almak ve bir gün bir yerlerde birilerinin bunları okuduğunda beni anlamasını ummaktan başka bir şey gelmiyor elimden. Hikâyenin kahramanının başına geleceklere dair en ufak bir fikri bile yok...

Kim Bunlar?

Açık söylemem gerekirse, altı yıl boyunca uyumla çalıştığım karşılıklı sevgi, saygı ve anlayışıyla kol kola, ilçe ba-

zında da olsa, çok işler başardığımız Doğrul Başkan'dan ayrılmak kalbimi kırmıştı. Fakat kendimi bildim bileli, her şeyin ötesinde “görev adamı”ydım ve bir ilçeyi sıfırdan var etme fikrinin cazibesine karşı koyamadım. Beni makamına çağıran İl Başkanı'mız,

“Güzel İstanbul'umuzun en yenisi, Itırlı ilçemizin genç, dinamik ve temiz bir sayfa açacak yeni bir kaymakama ihtiyacı var Hulkiciğim. Takdir edersin ki bir yandan da taze kaymakamımızın düzeni hızla kurabilecek, sistemin nasıl çalıştığını bilen, deneyimli, aynı zamanda da çalışkan bir sağ kola ihtiyacı olacak...” diye aklındakileri ballandıra ballandıra anlatırken ağzımın suyunun aktığını itiraf etmeliyim. Çiçeği burnunda Kaymakam Kalender Hakdah, benden iyisini mi bulacaktı? Tabii ya! Sonuçta son otuz yıl içinde üç farklı il ve ilçede müdürlük yapmış, dokuz ayrı kaymakamın altında sorunsuz çalışmış ikinci bir Hulki vardı da biz mi bilmiyorduk? Neyse, neyse, kendimi anlatmaya başladım mı bir türlü duramıyorum fakat başta da dedim ya bu hikâyenin kahramanı ben değilim.

Kalender Bey, İstanbul doğumlu olsa da ailesinin memuriyeti dolayısıyla Ankara'da yetişmiş bir Mülkiyeli'ydi. Yaşına yakışan hırslarıyla başkanımızın gözüne girmeyi başarmış, kısa sürede kapağı İstanbul'a atmış fişek gibi bir delikanlıydı. İlk intibama göre, benim yılların deneyimi ile edindiğim pek çok beceriye doğası itibarıyla sahip, adamı gözünden tanıyan, hızlı düşünüp isabetli kararlar alabilen biriydi. Bu dönemde şaşırtıcı görünse de hızlı yükselişini kendi becerilerinden başka kimseye borçlu görünmüyordu. Tabii hâlen Ankara'da yaşayan ve ikisi de müsteşar anne babanın oğlu olmasının konumuna destek olduğu aşikârdı. Hayatında yokluk çekmediği hâl ve tavırdan kendini belli etse de her gün değiştirdiği kaliteli takımlarını sırtında özenli taşıyışı hariç, gösteriştan uzaktı. Pahalı olduğu hissedilen fakat şatafattan uzak kol saati ve

dolma kalemi göze çarpan tek lüksüydü. Eh, kaymakam olduysanız o kadar da olacaktı.

Göreve başladığı ilk günden itibaren sıcak kanlı tavırlarıyla dikkat çeken ve kısa sürede kaymakamlıktaki herkesle ahbap olmayı başaran Kalender Bey, bir yandan da duruşundan mıdır, çelik gibi parlayan -pek kabul etmek istemem de- biraz da ürkütücü çakır gözlerinden midir nedir, insanları kendine belirli bir mesafede tutmayı çok iyi beceriyordu. Deneyim eksikliğini çalışkanlığı ile kapatan Kaymakam'ımız, görevdeki ilk ayını doldurmadan ben dâhil hepimizin saygısını kazanmayı becerecekti. Pratik zekâsı ve acarlığıyla göz dolduruyordu. Ayrıca benimle olan ilişkisini de daha ilk günden sıkı tutmuş, yaptığımız ilk özel toplantıda onun yaşında bir gençten beklenmeyecek bir alçak gönüllükle, ona ilçe yönetiminin püf noktalarını öğretmemi dört gözle beklediğini itiraf ettiği bir konuşma yapmıştı. Tabii bu tarz konuşmaları neredeyse her yöneticinin yaptığını ve ardından katiyen astlarının önerilerini dinlemediklerini çok iyi bildiğimden, o an için bu söyleve pek itibar etmemiştim. Fakat Kalender Bey, tam da görüldüğü gibi çıkmış ve akşamları benimle yapacağı özel toplantıları hiç aksatmamıştı. İkinci aya geldiğimizde yeni kurulmuş bir ilçede karşılaşılacak binlerce probleme dair genel geçer pek çok senaryonun üzerinden geçmiştik ve kendimizi hazırlıklı hissediyorduk. Ayrıca kısa sürede gördüm ki ebeveynlerinin Ankara'da kurdukları bağlantılar dolayısıyla, emniyetle de arası sıkı fıkıydı ve bu tabii ki işlerimizi iyice kolaylaştırıyordu. Her aradığında, doğrudan Emniyet Müdürü'ne ulaşabilmenin ne kadar ütöpik ve aynı zamanda hayat kurtaran bir şey olduğunu en iyi ben bilirim.

Göze batmadan işleri kolayca yürütmenin altında, üstlerinden çok astlarıyla ilişkin yatar ve etkin yönetimin yolu, onların saygısını kazanmış olmaktan geçer. Her akşamki toplantılarımız sayesinde Kalender Bey'le benim aramdan

da su sızmaz olmuştu. Açık söyleyeyim, bu genç adam çalışkanlığının yanı sıra aile terbiyesi ve vatan sevgisiyle de beni etkilemişti. Hatta, sanki başında yeterince iş yokmuş gibi -haber bile vermeden- Cumhuriyet Bayramı törenleri için kendi kendine bir konuşma metni hazırlamıştı ki dillere destan. Zaten törende yaptığı duygusal konuşma, ana haber bültenlerinde kendine yer bulunca yeni ilçemizin adı da ülke çapında ilk defa telaffuz edilmiş oldu. Bunu, güzel İtirlımız adına işlerin daha da iyiye gideceğine dair bir işaretle alıyorduk. Oysa Kalender Bey'le, meşum Mahperi Devâ İmran'ın yollarının kesişmesi aşağı yukarı aynı günlerde gerçekleşecekti.

Kahramanın Akıl Almaz Yolculuğu

Sevgili okuyucum, bundan sonra anlatacaklarımı okumadan önce bilmenizi isterim ki asker kökenli bir ailenin tek oğluyum. Rahmetli dedemin edebiyat aşkı dolayısıyla büyükçe bir kitaplığı olan bir evde, okula başlamadan okumayı söküp özellikle Jules Verne'nin eserlerini bayıla bayıla okudum. Kurguya olmasa da bilim ve teknolojiye büyük bir merak duyarak yetiştim. Peder beyi genç yaşta kaybettiğimizden “komünist” dedemin hâkimiyetindeki evimizde hurafeleri ve dinin hayatımızdaki önemli yerini okula başlayana kadar hissetmedim bile. Sonrasında biraz zorlanarak Türkiye gerçeklerine uyum sağlamayı becersem de her zaman elle tutulur, gözle görülür olanı önemsedim, hayatımı buna göre şekillendirdim. İş hayatı dışında yalan dolana ihtiyaç duymayan, yirmi beş yıllık evli, iki kızı için dünyaları feda edecek, dürüst ve ahlaklı bir aile babasıyım. İlçe müdürlükleri ve personel daire başkanlıkları gibi hayati görevlerin altından başarıyla kalkmış, dairedaki otoritemi her zaman astlarımdan daha çok çalışarak kazanmış, boş vakitlerimi ise her zaman ailemle geçirmeyi sevmiş, geçen yıl evimizi almak için kullandığım kredinin dışında

kimselere bugüne kadar hiç borcu harcı olmamış bir devlet memuruyum. Bunları açıklamamın ardındaki sebep, beni biraz da olsa tanımanız ve dürüstlüğüme inanmanız. Çünkü anlatacaklarım, bu noktadan itibaren olağanüstü bir hâl almaya başlayacak ve sizler de bana inanmazsanız ne yaparım bilemiyorum...

Kasımın ilk pazartesisinde, şaşılacak kadar soğuk olduğundan insanın yataktan çıkmak istemeyeceği sabahın erken saatlerinde gelen ve beni tatlı uykumdan kopartıp alan bir telefon, insan aklı ve mantığının sınırlarını zorlayacak olayların başlangıcını imleyecek bir uyarıymış. Fakat heyhat! Nereden bilebilirdim ki?

Yaz aylarında, yapılan altyapı çalışması sırasında işçilerin bazı tarihi eserlere denk gelmeleri dolayısıyla 1. Sokak'la, Kuruk Caddesi arasında kalan arazi, koruma altına alınmış ve arkeolojik kazı çalışmaları başlatılmıştı. İşte o sabah yeni ilçemiz sınırlarında kalmış bu arazide yaşanan patlama ve göçük haberi tüm ilçeyi teyakkuza geçirecekti.

Aslında göreve geldiğimiz ilk günlerde bu çalışmalardan haberim olmuş ve arkeologlar hava koşulları dolayısıyla kazı alanındaki çalışmalara gelecek bahara dek ara verdiklerinde, meseleye hızla müdahale edip belediyeye senkronize çalışıp kaymakamımızın başını ağrıtmadan gerekli önlemleri almıştım. Tabii bu sebeple bu patlama benim açımdan daha endişe vericiydi.

Zararın boyutunu anlamadan Kaymakam Bey'i rahatsız etmemeye karar verip, telefonla ekipleri yönlendirdikten sonra soluğu kazı alanında aldım. Oraya vardığımdaysa bunun için geç kaldığımı fark ettim. Hâlen dumanı tüten alanın kilidi kesilmiş tel kapısından geçtiğimde gördüm ki Kalender Bey ceketini çıkartıp kolları sıvamış ve işçilerle omuz omuza göçüğün üzerinden taş kaldırmakla meşguldü. İçim ürperse de alttan alta Kalender Bey'le gurur duymaktan da kendimi alamadım. Yanına gittiğimde alnından

aşağı, gür kaşlarını dolanıp şıpır şıpır damlayan terlere aldırmaksızın büyükçe bir molozu itelemeye çabalıyordu. Beni görünce bir an için doğrulup soluklanırken, sıktığı için beyaza çalan dudakları ve hüzünlü bakışlarıyla beni süzdü. Sessizliğinin sebebini bilmediğimden endişelenmeye başlıyordum ki “Burası bende Hulki! Sen sor soruştur bu işin arkasında neler döndüğünü öğren. Akşama tam bir rapor alırım senden.” deyip yeniden moloza yüklendi. Ben de derin bir soluk verdim. Böyle durumlarda neredeyse her zaman bir günah keçisi belirlemek yöneticilerin öncelikli amacı olurdu. Oysa Kalender Bey çözümün peşindeydi. Gençliği ve dikbaşlılığı o an için benim de işime geliyordu. Sabah boyunca kimseleri dinlememiş, amele gibi çalışmıştı. Belediye Başkanı, dışarıda gazetecilere poz yaparken mevsim normalleri dışında yağmaya başlayan yoğun kar, iş araçlarının trafikte takılmasına sebep olmuş, çalışmaları durma noktasına getirmişti. Ankara’da olduğu bildirilen Kazı Başkanı’nın haberdar edildiğini ve yola çıktığını, öğlen saatlerinde İstanbul’da olacağını öğrenince Kaymakam Bey’e yeni bir takım ve temiz gömlek getirttim. Başkalarına kulak asmasa da neyse ki benim sözümü ikiletmedi. Minibüslerden birinde üstünü değiştirirken ben de neler olduğuna dair aşağı yukarı bir fikir edinmiştim. Çok bilindik bir hikâyeydi aslında. Kazı alanında define olduğu söylentisi çıkmış ve iki kişi yanlarına aldıkları emekli bir imamla girmemeleri gereken bir tünele girmişler, akıllarınca lazım olacağını düşünüp yanlarına aldıkları dinamit lokumu patlayınca da göçük altında kalmışlardı. Bu, bana doksanlı yıllarda Urfa’da görev yaptığım sırada yaşadığım benzer bir olayı hatırlattı. Göbekli Tepe’de kazıların başlamasından kısa bir süre sonra civardaki bir mağarada -oyuk deseler çok daha doğru olurmuş aslında- define olduğuna dair hikâyeler çıkmış ve arkeologlar orayı da keşfedemeden, hazinenin peşine düşenler olmuştu. İlk görev yerim

olduğundan deneyimsiz bir memur olarak dünyadan bi-haberdim. Fakat definecilerin göçük altında kaldığı ve iki kişinin öldüğü, imamınsa kurtulduğu haberleri bölgede çok konuşulmuştu. Sonrasında o arazide araştırma yapan arkeologlar, hikâyelerin tamamen uydurma olduğunu, mağara/oyuk ve çevresinde bir kalıntıya rastlanmadığını raporlamıştı. Olayı bütün detaylarıyla hatırlama sebebimin, işime olan aşkımdan çok raporu daireye teslim eden Kazı Başkanı arkeolog hanımefendinin baş döndüren güzelliği olduğunu itiraf etmem gerek.

Neyse, olaya dönersem defineye gidip patlamadan kurtulan imamın delirdiği, bir daha aklının başına gelmediği anlatılırdı. O zamanlar ben bunun definecilerin gözünü korkutmak amacıyla, Jandarma Komutanı'nın yaydığı bir söylenti olduğunu düşünmüştüm. Oysa birkaç yıl sonra civar köylere yapılan bir ziyaret sırasında artık köyün delisine dönüşmüş imamın ta kendisiyle karşılaşp sonrasında da kahvede köylüyle çaylarımızı yudumlarırken, imamın kardeşlerinin ağzından hikâyeyi dinleyince, olayın gerçekliğini kabul etmek durumunda kalmıştım. Zavallının hâline bakılırsa o oyukta yaşadıklarının kendisiyle beraber zihninin derinliklerine gömüldüğü anlaşıyordu. Fakat bu korku onlara yetmiş ve gerçekten, orada görev yaptığım beş yıl boyunca en azından o civarda bir daha definecilik yaparken yakalanan hiç olmamıştı.

Ben bu düşüncelere dalmışken Kalender Bey temiz kıyafetlerini giymiş, minibüsten çıkmak üzereydi. Memurlardan biri hızlı adımlarla gelip Kazı Başkanı'nın bölgeye intikal ettiğini haber verdi. Kaymakam Bey'le beraber kazı alanına dönerken ona olayla ilgili öğrendiklerimi özet olarak aktardım. Yorgun gözlerini ileride bir noktaya sabitlemiş yanımda yürürken, sessizliğini bozmadı. Kaza bölgesine geri döndüğümüzde lafımı bitirmiştim. Bu sırada Kalender Bey'in çelik bakışlarında, yorgunluğunu alıp

götüren bir parlama hissettim. Baktığı yerde ne olduğunu anlamaya çalışırken on, on iki kişilik bir grubun yanına gelmiştik. Bazıları geldiğimizi fark edip açıldıkları sırada Kaymakam'ın ne gördüğünü anlamıştım. Grubun ilerisinde, bize sırtı dönük, uzun boylu, sarı saçları omuzlarından aşağı dalga dalga dökülen kadının -duruşu ve çevresindekilerin onu aralarında konumlandırmasından- Kazı Başkanı olduğunu tahmin ettim. Biçimli kalçalarının üzerinde son bulan kenarları kürklü kızıl montuyla, önünde uzanan gri-beyaz fonun tam merkezinde, onu gözden kaçırmak mümkün değildi. Çevresindekiler Kaymakam'ın gelişiyile hareketlense de hanımefendi bizi fark etmemiş gibiydi. Orada mermer bir heykel gibi dikilmesine rağmen montu ya da saçları ıslanmamıştı bile. Yoğun kar, çevresindekilerin üzerinde birikmeye başlamışken, ilginç bir şekilde kar taneleri sanki ona yaklaşımdan çekiniyor, daha üzerine düşmeden eriyip buharlaşıyormuş gibi bir görüntü veriyordu. Avanesinden biri kulağına eğilip bir şeyler fısıldadı. Kadın yüzünü Kaymakam Bey'den yana çevirip, onu baştan aşağı bir süzdü. Diğer yanda durduğumdan bana hâlen arkası dönüktü. Ani bir esinti çevremizi aldığı anda, dalgalı saçlarının devinimiyle uyumlu, tek ve kesintisiz, yılankavi bir hamleyle bize döndü ve elini Kalender Bey'e uzattı. Aynı anda kar taneleri yüzüme yüzüme vurmaya başlamış, avanesi de hızlı adımlarla kadının ardında toplaşmışlardı. Az önce kulağına fısıldayan aynı kişi atılıp hanımefendiyi takdim etti.

“Kazı Başkanı'mız Doçent Doktor Mahperi Devâ İmran.”

Kaymakam Bey de uzatılan eli sıkıp, “Kalender Hakdah. Memnun oldum.” diyerek kısaca kendini tanıttı. Kadının ismi bana çok tanıdık gelmişti. O anda sanki sadece benim gözlerime yağın tipi dikkatimi dağıtırken, yüzlerini bir türlü seçemiyor olsam da ikisinin arasındaki elektriği

hissetmemek mümkün değildi. Bu sırada havarileri (o an için neden böyle düşündüğümü bilmiyordum, belki de on iki kişi olduklarındandı?), minik adımlarla beni dışarda bırakan bir yeni ay oluşturacak biçimde hizalanıp ikilinin çevresini almaktayken, sol elimi yüzüme siper edip, kalıbımı da kullanarak attığım büyük bir adımla hilalin içinde kalmayı başardım ve çevremde oluşan anlaşılmasız büyüğü bozmak istercesine yüksek sesle kendimi tanıttım. Kaymakamın elini bırakan genç kadın kesintisiz bir akışla bana dönüp uzattığım elimi sıktı.

“Devâ” dedi kısaca. Kaymakam Bey’den esirgediği, ancak derin kuyular misali kapkara gözleriyle bir bütün olarak algılandığında etkisini hissedebileceğiniz müphem gülümsemesini bütün çarpıcılığıyla önüme sermişti. Yüzünü nadide bir tablo gibi çerçeveye alan ışıltılı sarı saçlarıyla Devâ Hanım, tam anlamıyla göz alıcıydı. Öyle ki bu gülümseme neredeyse onu ne kadar iyi tanıdığımı bana unutturacak kadar efsunluydu. Neredeyse...

Geçmiş Gömünün Hayaleti

Gördüğüm şeyi zihnimde mantıklı bir yere oturtmaya çabalarken, olduğum yerde kalakalmıştım. Kar taneleri -Devâ Hanım’ın aksine- çökük omuzlarımda birikiyor, zihnimde oluşan çapraşıklığın ağırlığının gerçek dünyadaki karşılığını canlandırmak istercesine birbirleriyle yarışıyorlardı. Mahperi Devâ İmran’ın kim olduğunu anımsamamla aynı anda, bu anının uzay zamanda tecelli etmesinin olanaksızlığı beni çaresiz bir dinginliğe hapsetmişti. Ben bu kadını tanıyordum ama... Ama bu mümkün değildi ki!

İlk şaşkınlığı üzerimden atamadan Devâ Hanım ve havarileri, Kaymakam Bey’i aralarına almış, kazı alanının çevresinde bir yürüyüşe çıkmışlardı bile. Moloz kaplı zeminin üzerinde biriken karların içinde, anasına yetişmeye çabalayan şaşkın ördek yavrusu misali onları takip etmeye

çalışırken dengemi asıl bozan, üzerinde yürüdüğüm engeli araziden çok, Devâ Hanım'ın gözlerimin önünde peydahlanmış çetrefil varlığıydı. İlk karşılaşmamızın üzerinden geçen yılların ardından, Olimpos Tanrıcaları'na yaraşır duruşu ve Mona Lisa gülümsemesiyle karşıma dikilmiş olması, unutulmuş anıların demirlendiği mendireğe vuran devasa dalgalar gibiydi ve zihnimin buna ne kadar dayanabileceğini bilmiyordum. Mantığım her ne kadar gördüğüm şeyi reddetmeye çabalasa da Devâ Hanım, Urfa'da görev yaptığım sırada karşılaştığım Kazı Başkanı'nın ta kendisiydi ve o günden bugüne ben tıfıl bir delikanlıdan yaşlı bir adama dönüşmüşken o hiç değişmemişti.

Yanlarına gitmek, o karanlık gözlere, pürüzsüz tene, başak tarlalarını anımsatan saçlara tekrar bakmak, emin olmak istiyordum. Oysa Devâ Hanım ve Kalender Bey'in çevresini sarmış etten duvarı aşmam mümkün olmamıştı. Kaymakam Bey'in yanındaki yerimi almak, konuşulanlara kulak kabartabilmek umuduyla avına saldırmak için boşluk arayan yalnız bir kurt gibi çevrelerinden dönmekten yorulmuştum. Tam bu sırada göçüğün çevresindeki hareketlenme hepimizin dikkatini çekti. Beyaz battaniyenin ortasında görünmez olmuş bir delikten heyecanla fırlayan işçi,

“Buldum, yardıma gelin. İmamı buldum!” diye bağırınca hep beraber o tarafa çark ettik. Devâ Hanım ve havarilerinin arasından yıldırım gibi fırlayan Kalender Bey göz açıp kapayıncaya dek çukurun başındaydı. Kimse ortada görünmediğine göre yaralı olmalıydı, belki de sağlık görevlilerinin gelmesini bekliyorlardı. Fakat neden sadece “İmamı buldum” diye bağırıyordu ki? Sonunda dengemi sağlayıp, Kaymakam Bey'in yanına ulaştığımda işçilerle ateşli bir tartışma yaşandığını gördüm. Kalender Bey, çukurun ağzındakilerin karşı çıkmalarına inat, içeri dalmak için boşluk arıyordu yine.

“Aman Kaymakam Bey!” demeye kalmadan da aradığı boşluğu buldu ve atıldı. Bir iki saniyelik gecikmeyle Devâ Hanım’la aynı anda göçüğün ağzına ulaştıktık.

“N’oldu?” diye sordum.

Kurtarma ekibinden biri atıldı,

“Adam laf dinlemiyor yahu! İçerisi çok dengesiz, her an veni bir göçük tehlikesi var.”

“E, yahu niye tutmadınız Kaymakam Bey’i? Alaa alla-a!”

“Kardeşim nasıl turalım koca adamı, imam çıkmak istemiyor deyince, daldı içeri!”

“Nasıl çıkmak istemiyor? İmam iyi durumda mı, yaralı filan değil mi? Niye çıkmıyormuş?” sorularını makineli tüfek gibi saydırırken, çevremiz iyice kalabalıklaşmış, her kafadan bir ses çıkar olmuştu. Havarilerinin korumasındaki Devâ Hanım, birkaç adım gerileyerek çukurun ağzını görebileceği bir yükseltiye tırmandı. Bizlerin aksine hiç meraklı görünmüyordu. Kurtarma görevlileri insanları iteleyip yaklaşmanın tehlikeli olduğunu anlatmaya çalışırken, ben istediğim cevabı bir türlü alamadığımdan, aradan kaçmış ve çukurun ağzına iyice eğilmiştim. Yoğun karanlıkta bir şeyler görmeye çalışıyordum fakat nafileydi.

“Kaymakam Bey, çökme olabilir diyolar! Neredesiniz? Çıkın lütfen, kurtarma ekipleri işlerini yapsın... Kaymakam Bey?”

Ne yapacağımı bilmez bir hâlde çukurun ağzında dönüp dururken çevrede oluşan kalabalığı uzaklaştırmayı beceren kurtarma ekibi, fenerleri, halat ve çantalarıyla içeri girmeye hazırlandığı sırada çukurun ağzında saç sakalı birbirine karışmış, toz toprak içinde bir kafa belirdi. Yaşlı adam ürkek hareketleriyle, havayı koklayan meraklı fakat korkmuş bir köstebeği andırıyordu. Onu çıkardıkları sırada Kalendar Bey de girdiği delikten sağ salim çıkmayı başardı. Havariler, kurtarma ekibi ve imamın çevresini almışken Devâ

Hanım, sorgulayıcı bakışlarını Kaymakam Bey'in üzerine kilitlemişti. Kadını gördükçe aklım karışıyor, elim ayağım birbirine dolanıyordu. Derin bir soluk aldım ve Kalender Bey'in çukurdan çıkmasına yardım ederken, Devâ Hanım'ı bir süreliğine aklımdan çıkardım. Her şeyin bir sırası vardı ve girişte birikmiş gazetecilerin önüne çıkmadan, Kalender Bey'in üstünü başını temizleyip saçı başına çekidüzen vermek öncelikliydi. Fakat Kalender Bey, kapıya değil kazı alanının arka taraflarına yönelmişti. Klasik bir yordakçı olarak üstü başını silkeleme çabama hiç aldırmyormuş gibi görünüyordu.

"Hulki, Komiser'i yanıma yolla. Hemen!" dedikten sonra arka taraftaki kulübelere birinin kapısını yoklayıp açık bulunca içeri girerek gözden kayboldu. Bir koşu Komiser'i alıp geri döndüm. Kaymakam'ın kan kokusu almış muhabirlere açıklama yapmadan önce Komiser'le görüşmek istemesi merakımı kabartmıştı. Tüm olanlar o kadar garipti ki şaşkına dönmüştüm. Karanlık kulübenin sessizliği bir an için iyi bile geldi. Komiser Hamit, içeri girer girmez şapkasını çıkartıp Kaymakam Bey'i başıyla selamladı. Kalender Bey yan yatmış bir kasanın üstüne çökmüş, loşlukta çukurdan çıktığı andan daha sarsılmış görünüyordu. Bana bakmaksızın, "Hulki kapıyı da ört." dedi. Sesi titriyordu. Derin bir nefes aldıktan sonra cebinden çıkardığı buruşuk bir selpakla elini beline attı. Ceketinin altından kocaman bir bıçak çıkardı. Şaşırmıştım ama bu şekilsiz koca şeyden gözümü alamıyordum. Komiser'e uzatırken, kulübenin kırık camından sızan ışıktaki çok eski olduğu anlaşılan şeyin aslında bir bıçak olmadığını fark ettim ama ne olduğunu da anlayamamıştım. Ayrıca tüm eskiliğine rağmen, Kalender Bey'in gömleği, ceketinin kenarları ve selpağına kara kıvrıl, nemli lekeler bıraktığı da gözümünden kaçmamıştı. Nereden çıkmıştı bu koca alet, üstündeki kan mıydı? Yoksa Kaymakam Bey bir yerini mi kesmişti? Neler oluyordu?

Buluntunun Heyecanı

Kaymakam'ın ona uzattığı bıçağımsı koca şeye bakakalan Komiser Hamit de en az benim kadar şaşkın görünüyordu. Kalender Bey;

“Eldivenin filan vardır senin, takıp öyle tut. Kanıt poşetine koymadan üzerindeki parmak izleri karışmasın. Karanlıktı ama sanırım diğer ikisinin cesetleri de içeride.” dedi. Hamit sözü ikiletmedi ve arka cebinden çıkardığı eldiveniyle aleti devraldı. Gözüm loşluğa alıştıkça bunun bıçaktan çok devasa bir oku daha doğrusu antik bir mızrak başını andırdığını fark ettim. Ben aklımdakilerle bir cümle oluşturmaya başlayamadan Kalender Bey, Komiser Hamit ve bana durumu açıklamaya başladı.

“İmam'ın elindeydi bu. Çukurun dibine çömelmişti, elindeki bu aleti bana savurup durdu. Ben konuşunca biraz sakınledi, elindekini almayı becerdim. Ama akli başında görünmüyordu... Bu aletin de -bıçak mıdır, mızrak mıdır- üstü yapış yapış kan içindeydi.” Komiser atıldı;

“Çukurdan çıktığında imamın üstü başında da kan lekeleri gördüm ama tabii göçükte yaralandığını varsaymıştım.” Kalender Bey bakışlarını kaldırıp Komiser'i şöyle bir süzdü,

“Neydi senin adın?”

“Hamit, Kaymakam Bey.”

“Valla Hamit, o çukurda neler oldu, kan nerden geldi? Bu alet filan, hiç bilmem! Fakat iki kişi ölmüş, imam da aşağıda baya tehditkârdı. Laga luga bissürü saçmaladı anlamadım. Adli tıbbi filan haberdar edin, iki cesedin yaraları hakkında filan detaylı rapor istiyorum. O göçüğün de çevresini alın, tahminen orası suç mahalli. ‘Olay Yeri’ni de ayrıca haberdar edin. Bu aleti de gözünün önünden ayırma, basın şimdilik görmesin. Neler olduğunu anlayalım önce bi!”

Komiser, Kalender Bey'in talimatı dolayısıyla, mızrak ucunu montunun altına saklayıp kulübeden çıktı. Kaymakam Bey'in nefesi daha yeni yeni düzene giriyordu. Islak mendil verdim, elini yüzünü temizledi. Dışarı çıktığımızda ambulans imamı götürmüş, kar az önce üzerinde dolandığımız bütün araziye yeniden, tüm olanları unutturmak istercesine, kaplamıştı. Bir polis memuru düşe kalka çukurun girişi ve çevresine polis şeridi çekmeye çabalıyordu. Başka bir memur da arkada durmuş kıs kıs gülüyor, çaktırmadan laf atıyordu.

“Seloo, sakar Seloo, bah şurlar açıl kaldı.”

Kaymakam Bey sert bir tonlamayla memuru azarlayıp, diğerine yardıma yolladı. Bu sırada ben de çevreyi kolaçan ettim fakat Devâ Hanım ve avanesi ortalıkta görünmüyorlardı. Kalender Bey, tel kapının girişinde çamura bulanmış kıyafetine aldırmaksızın, merhum define avcılarının başına gelenleri bildiği kadarıyla kısaca muhabirlere açıkladıktan sonra arabaya atladık ve daireye döndük. İkimizde de konuşacak hâl kalmamıştı.

Tabii ofisin kapısına geldiğimizde bekleme salonunda Devâ Hanım'ı otururken bulunca ne kadar şaşırdığımızı siz hesap edin. Kadının görüntüsü dahi aklımı karıştırıyor, heyecanlanmama sebep oluyordu. Ben ne diyeceğimi bilemez hâldeyken Kalender Bey istifini hiç bozmaksızın;

“Hulki, benim kendime çeki düzen vermem lazım. Akşamki toplantıyı bir saat erteleyelim.”

dedikten sonra Devâ Hanım'ın keskin bakışlarını umursamaz bir tavırla odasına yöneldi. Kapıda durup sekreteri Neşe Hanım'a dönmeksizin;

“Neşe Hanım, beş dakika sonra içeri gelin. Bu takımın sabahkiyle beraber kuru temizlemeye gönderilmesi lazım.” dedi.

Neşe Hanım yerine otururken Devâ Hanım'a dudaklarını sıkarak gergin bir gülümseme sunup, bilgisayar ek-

ranına döndü. Ben de açıkçası kafamdaki kargaşayı çözemedim o kadınla tekrar yüzleşmeye cesaret edemiyordum. Bir koşu kendimi ofise attım ve eski kayıtları araştırmaya giriştim. Eğer Devâ Hanım yıllar önce kendi adını verdiği bir kız çocuğu doğurmadıysa ve o çocuk da aynı alanda uzmanlaşıp kazı başkanı olmadıysa şu an karşımdaki kadın aynı kişi olmalıydı. Fakat nasıl olur da böyle genç kalabilirdi ki? Urfa'yı arayıp birkaç eski dostla hoş beş ettikten sonra konuyu araştırmalarını rica ettim. O dönemle ilgili bilgisayar kayıtları tabii ki yoktu. Biraz vakit alacak olsa da bu gizemi çözmem gerekiyordu. Neler olduğunu tam olarak anlamadan kimseye bir şey anlatamazdım. Delirdiğimi sanmaları hiç işime gelmezdi doğrusu.

Kalender Bey'le toplantı saatimiz geldiğinde sabahki olayları ayrıntısıyla öğrenmiş olsam da geçmiş ve Devâ Hanım konusunda hâlen tümüyle karanlıktaydım. Ne elimin altındaki kayıtlardan bir sonuç alabildim ne de Urfa'dan dönen oldu. Kaymakam Bey'in ofisine döndüğümde, bundan birkaç saat öncesinde o gizemli kadının şuracıkta oturduğuna bir yandan inanamıyor diğer yandan da acaba rüya mı gördüm diye düşünmekten kendimi alamıyordum. Kapıyı çalıp girdim. Bu saatlerde resmiyeti biraz gevşetiyorduk. Gözlerini ekrandan ayırmadan bana el edip içeri girmemi işaret etti.

“Geç otur Hulki, şu okuduğumu bitireyim...”

Cümlelerin sonuna doğru sesi kaybolup gitmişti, aklı doluyken hep böyle olurdu, bir şeyi okuyorum diyorsa gerçekten dikkatle okurdu. Koca bir duble viskisini de koymuş fakat genelde olduğu gibi tahminen yine orada durduğunu unutmuştu. Şişe, ağzı açık, bardağın yanında dikiliyordu. Bilgisayarın aksi yönündeki koltuğuma oturmadan genzimi tatlı tatlı yakan is kokusunu aldım. Sadece akşam herkes gittikten sonra çıkardığı, Kaymakam Bey ikram edene dek adını sanını duymadığım, Colkegan Single Malt gizli

lükslerinden biriydi. Amerika'ya çok sık gidip gelen bir dostunun her gelişinde ona da bir kasa getirdiğini anlatmıştı. Viski konuşmaya daldı mı işi gücü bile unutabilirdi Kalender Bey. Ben de onun sayesinde öğrendim jargonu yoksa pek aram yoktur alkolle. Ayda yılda bir, pikniğe filan gidilirse, bir duble rakı işte...

Beş dakikalık bir sessizliğin ardından, koltuğuna yaslanıp bana dönerken bardağından höpürtülü bir yudum alan Kalender Bey düşünceli bakışlarını bir süre yüzümde gezdirdi.

“Bu Devâ Hanım'a ne diyorsun bakalım Hulki?” deyince şaşkınlıktan küçük dilimi yutacaktım. Konuya tam da benim araştırmalarımı tamamlamadan girmek istemediğim yerden dalmasını açıkçası beklemiyordum. Kem küm ederken, sanki soruyu o değil de ben sormuşum gibi konuşmaya devam etti:

“Ne kadar alımlı, hoş bir hanımefendiydi değil mi? İşini de iyi biliyordu doğrusu. Ayrıca nasıl da Ankaralardan hemen kalkıp gelmişti? Bugünlerde böylesine sorumluluk sahibi insanlara hayranlık duymamak elde değildi!”

Kalender Bey'e en azından şimdilik bir açıklama yapmam gerekmediğini kavrayınca rahatladım. Belli ki Kaymakam Bey'in Devâ Hanım'a olan ilgisi işten çok özel sebeplerleydi. “Bekâr adam tabii!” diye düşünmüştüm o günlerde, ne kadar naifmişim. Laf arasında bir boşluk yakalayınca;

“Hayırdır Kalender Bey, ne istiyormuş hanımefendi, akşam akşam buralara kadar gelmiş?”

sorum düşünce akışını dağıtınca Kalender Bey'in de bir an için şaşırdığını hissettim. Sanki daha uzun uzun iltifatlar sayıp, içini dökmeye çalışacakken yoluna taş koymuştum. Kısa bir duraksamadan sonra kendini toparladı tabii.

“Kazı alanında olması muhtemel tarihi eserler konusunu açmaya, çukurdan çıkan bir şey varsa onu incelemek istediğini söylemeye gelmiş. Tabii temrenin... “Temren”

denirmiş o bulduğumuza, öyle dedi Devâ Hanım, potansiyel suç aleti olması dolayısıyla bir süre poliste ve adli tıpta kalması gerektiğini söyleyince biraz bozuldu ama yapacak bi' şey yok!”

“Nerden biliyormuş ki o bulduğumuz şeyi... Temreni?”

“Hı? Ne biliim, görmüş herhâlde, sormadım o kadarını. Sonuçta kazı alanı onun, biliyodur herhâlde altında neler yatıyo!”

Ben iyice kıllanmıştım ama belli ki Kaymakam Bey'in gözü pek bir şey görmüyordu. Konuyu uzatmamakta fayda vardı. Kendi araştırmamı alttan alta yapardım. O sırada Kalender Bey, bir kadeh de bana doldurunca tabii hayır diyemedim. Kısaca günlük raporumu sunduktan sonra ikinci kadehini dolduran Kalender Bey, lafı yine döndürüp Devâ Hanım'a getirdi. Uzun uzun övgüler sıralarken o yorucu günün ardından çok da üstelemedim ve hiç tanımadığım baharatların aroması dilimi kavururken sessizce onu dinledim.

Adli Tabip

Kalender Bey'in emriyle sabah ilk iş şoförü ayarladım ve beraberce Tıp Fakültesine doğru yola çıktık. Bir gece önceki sıcak muhavere yerini donuk bir sessizliğe bırakmıştı. Belki de Kaymakam Bey, iki kadehin ardından söylenenlerden dolayı mahcup hissediyordu kendini. Oysa kadın hakkında nazik iltifatlardan başka bir söz çıkmamıştı ki dudaklarından!

Ayrıca ben ayrıldıktan sonra da viskisine devam ettiğini ve akşamdan kalma olduğunu hissettim. Gizemli Devâ Hanım, Kaymakam Bey'i gerçekten böylesine etkimiş olabilir miydi? Tamam hoş hatundu ve bayağı bir benisi vardı fakat bizler de dünkü çocuk değildik, değil. Çokkoca Kaymakam, özellikle böylesine ciddi bir şelenin üzeri...deyken, akl... k...rini kaybedip

gönül işlerine kaptırır mıydı? Şu an hâlen onu düşünüyor olabilir miydi? Patlama ve ölümler tüm gözleri üzerimize çevirmişti. Akşamüstü valiliğe gidip Vali'ye şahsen rapor vermesi gerekiyordu. Lekesiz sicili sayesinde buralara gelmiş ve kaymakamlığının ilk aylarında çalışkanlığı ve detaycılığı ile kendinden hep övgüyle söz ettiren bu karizmatik genç, kendini bir hatuna kaptırıp tepetaklak gidebilir miydi? Sabah trafiği yoğun olsa da neyse ki bir gün önce yağan kardan eser yoktu. Arka koltuktaki gergin havanın benden mi yoksa ondan mı kaynaklandığını kestiremiyordum. Normalde havadan sudan sohbeti seven Kaymakam Bey'in sessizliği, uzadıkça uzuyordu. Belki sadece yorgundu ve ben boş yere endişeleniyordum. Derin bir nefes aldım ve aklımdakileri şöyle bir toparladım, kuşkusuz unutmamam gereken en önemli mesele şuydu ki gerginliği ben hayal ediyor olsam bile, ortada aradan geçen otuz yılda hiç yaşlanmamış bir kadın vardı. Bir şeylerin yanlış gittiğine emindim. Ayrıca Kalender Bey'i hiç bu kadar sessiz görmemiştim, buna izin veremezdim. Ona duyduğum sevgi, saygı bir yana, kendi kariyerim için de Devâ'nın sırrını hızla açık etmeli ve bu işe bir son vermeliydim! Tıp Fakültesine vardığımızda, şoförün kapısını açmasını beklemeden atik bir hamleyle otomobilden indi. Ben de koşa yuvarlana peşine takıldım. Adli Tabip'in ilk intibasını bir öğrenelim de gerisi gelirdi...

Danışmada görevli kızımız doktorun, odasında olduğunu söyledi. Kaymakam Bey tereddütsüz merdivenlere yöneldi. İki kat da olsa artık bana fazla geliyordu onca basamak. Fakat tabii Kalender Bey atılınca onu takip etmek lazımdı. Ben ilk kata vardığımda o ikinci kata ulaşmıştı bile. Oflayıp puflayıp tırabzana dayandığım sırada üst kat koridorundan tangirtılar tungurtular yükseldi. Kalender Bey'in gür sesini işittim;

“Dur! Kaçma...”

Artık Allah ne verdiyse bacaklara yüklenip iki nefeste kendimi ikinci katta buldum. Doktor Bey'in ardına kadar açılmış kapısından sızan ışık, en sondaki minik pencerenin aydınlatmaya yetmediği, iki yanında kapalı kapılarla loş koridoru aydınlatıyordu. Açık kapıya ulaştığımda Kaymakam Bey, pencereden sarkmış, bağırarak dışarda birilerine talimatlar veriyordu. Doktor ise (meğersem hanımmış) yere çömelmiş, başını dizlerinin arasına saklamış bir pozisyonunda oturuyordu. Hiç sesi çıkmasa da omuzlarının düzensiz aralıklarla sıçrayışından ağladığına kanaat getirdim. Odada sandalyeler yere devrilmiş, masadaki dizüstü bilgisayarın kapağı kırılıp açılmıştı. Kalender Bey bize dönerken penceredeki jaluzilerin de bir tarafının koptuğunu ve sarkan bölümünün paramparça olduğunu gördüm. Burada neler olmuştu?

Bağırış çağırışa, koridora çıkan birkaç kişi ve bir de polis memuru benim peşimden odaya girdiler. Kalender Bey içeri girenleri dışarı çıkmaları için uyardı, memura dönüp

“Sen bu kapıyı tut, kimse içeri girmeyecek.” derken, bana dönüp

“Hulki, Emniyet'i ara hemen gelsinler. Doktor Hanım saldırıya uğradı” dedi. Heyecan içinde de olsak Kaymakam Bey'in hükmeden sesi karşısında kimse talimatları ikilemedi. Biz odadan çıkarken Kaymakam Bey de eğilmiş, şok geçiren Doktor Hanım'ın doğrulmasına yardımcı oluyordu.

Yarım saat içinde herkes kendini toparlamış, biraz da olsa sakinleşilmişti. Aynı kattaki geniş bekleme salonunda oturmuş neler olduğunu anlamaya çalışıyorduk. Doktor Hanım, Prof. Dr. Asude Hızır Dinçkol, Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkanı ve konusunun en deneyimli isimlerindendi. Huysuzluğu ile ünlenmiş olsa da bunu yüzüne söyleyebilecek kimse yoktu. Adı, üstleri tarafından meclislerde hep övgüyle anılırdı. Kadıncağzı eline tutuşturduğumuz ikinci

bardak suyu yudum yudum içerken gözlerini kaldırıp Kaymakam Bey'e baktı.

"Siz gelmeseniz hâlim..."

Omuzları tekrar, bu sefer hafifçe titredi fakat derin bir soluklanıp kendini topladı. Kalender Bey;

"Neler oldu Doktor Hanım? Ne istiyodu saldırgan?" diye sordu.

Asude Hanım kesin bir cevap veremiyordu. "Saldırıdan beş dakika kadar önce bir polis memuru, kanıt poşetinde -bizim de sormaya geldiğimiz- mızrak başını..."

"Temren!" diye araya girdi Kaymakam. Doktor başını kaldırıp, zorlukla da olsa hafifçe sırtıttı;

"Hıı, evet temren."

Polis memuru temreni ona teslim etmişti. Saldırı anında masasında oturmuş, incelemeye hazırlanıyordu. Üzerinde beyaz önlük ve ameliyat maskesiyle içeri dalan uzun boylu bir adam, kadın daha neler olduğunu anlayamadan üzerine atılmıştı. Dizüstü bilgisayarın kapağı kırılırken, masadaki tepsi yere düşmüş, kanıt torbasından çıkarmaya vakit bulamadığı temren elinden fırlayıp yandaki dosya dolabının altına yuvarlanmıştı. Saldırgan bir küfür savurup boynuna sarıldığı sırada da Kalender Bey içeri dalmış, onu gören saldırgan doktoru bırakıp iki hamlede açık pencereden atlayıvermişti.

Kalender Bey;

"Adam ciddi ciddi ikinci kattan atladı!" diyerek, şaşkınlığını belirtti. Koşup pencereden aşağı baktığında adamın iki bina arasındaki dar koridoru hızla katedip köşeyi dönünce kaybolduğunu görmüştü. Pencere, binanın arka tarafına baktığından, memurlar oraya dolanıp neler olduğunu anlayana dek, tahminen duvarın üstünden arka sokağa atıldıktan sonra kolayca kaçıp gitmişti.

Asude Hanım kendini toparlayıp konuyla ilgili ifadesini memura verdikten sonra aynı hastanede cerrah olan eşi-

nin odasında oturup temren ve ölen defineciler hakkında kısaca bir sohbet ettik. Resmî raporunu vermesi bir haftayı bulurdu, ilk notları da “laptop”undaydı ve kırılan aletin içinden bilgileri çıkarmak süreci biraz aksatacaktı fakat definecilerin ikisinin de gırtlaklarında boydan boya kesikler tespit etmiş ve ilk bakışta bu kesiklerin kazara olmasının mümkün görünmediğini belirtmişti. Temren, antik bir silah olmasına rağmen üzerindeki taze kan izleri, hâlen kendine gelmemiş imamın elleri ve kıyafetlerindeki kan sıçramaları da şüphelerini doğrular nitelikteydi. Temren büyük ihtimalle, yakın zamanda silah olarak kullanılmıştı ve cinayet kesinleşip dava açılırsa önemli bir delil teşkil edecekti. Doktor Hanım’a teşekkür edip odadan çıkarken olay sırasında ameliyatı süren kocası, bir heyecan kapıda belirdi. On iki saatlik bir ameliyattan çıkmıştı. Neler olmuştu? Asude Hanım eşini teskin ederken destek olmak için biraz daha orada oyalandıktan sonra daireye döndük. Tabii oradan ayrılmadan Kaymakam Bey, temren ve cesetlerin güvenliğinin artırılması, imam kendine geldiğinde de ona haber verilmesini emretmişti. Bu sırada kapıda görevlendirdiği polis memurunu tanıdı. Kazı alanına polis şeridi çekmeye çalışan beceriksiz memurdu.

“Adın ne senin bakiyim?”

“Selahattin, Kaymaham Bey.”

“Selahattin, sorumluluk sende. Kazı alanından tek bi’ çakıl kaybolursa senden sorucam haberin olsun.”

“Emredeesiniz, Kaymaham Bey.”

Kaymakam Bey, Vali ile olan toplantısına hazırlanırken ben de Urfa’daki ahbabları arayıp araştırmada bir gelişme olup olmadığını sordum. Geçmişteki patlama ve definecilerin ölümü hakkındaki raporlara ulaşmışlardı. Bana da birer kopyasını faksladılar. Fakat o dönemde birlikte görev yaptığımız iki dostum da olayı ancak hayal meyal hatırlıyorlar, Kazı Başkanı güzel kadını ise hiç anımsamıyorlardı.

Raporlar elime geçtiğinde ikinci bir şok beni bekliyordu. Rapordaki imza bir erkeğe aitti. Hidayet Sadık Arıkan o tarihlerde bölgede birden fazla kazının başkanlığını yapmış görünüyordu. Biraz daha soruşturunca Hidayet Bey'in olaydan kısa bir süre sonra trafik kazası geçirdiğini ve rahmetli olduğunu öğrendim. Böylece araştırmam sonuçsuz kalmıştı. Bunca yıl sonra bile elinden raporu alışıma sanki dün olmuş gibi net hatırladığım Mahperi Devâ İmran'ı benden başka kimse anımsamıyordu. Biraz daha inat edip, bazı kazı ve olay yeri fotoğraflarına bile ulaştım fakat uzaktan çekilmiş eski fotoğraflarda da kimseyi tanımak mümkün görünmüyordu. Bir fotoğrafın odaksız alanında sarı saçlı bir kadın seçilse de bunun kim olduğunu anlamak yahut Devâ Hanım olduğunu ispat etmek imkânsızdı. Çıldırma işten bile değildi! Valiyle olan toplantısını anımsatmak için Kalender Bey'in odasına yöneldiğim sırada o da hızlı bir hamleyle oda kapısını açtı. Gözleri parlıyordu, sabahki keyifsiz hâlimden eser kalmamıştı. Beni görünce,

“Hah!” dedi, “Hulki, ben de sana geliyordum. Gel, yürü benle.” Halı kaplı koridorda hızına ayak uydurmaya çalışarak onu takip ederken konuşmayı sürdürdü.

“Şimdi Vali Bey'le görüşmeye gidiyorum, bu iş tahminen akşamı bulur. Sonrasında artık daireye dönmem. Bu akşamki toplantımızı iptal edelim...” dedi. Bu bir ilk oluyordu. Şaşkınlığım tahminen yüzümden okunabiliyordu. Koridor bitip mermer merdivenlere ulaştığımız sırada Kaymakam Bey bana doğru hafifçe eğilip, sır verir bir edayla,

“Devâ Hanım aradı. Beraber akşam yemeği yiycez. Sen bulursun şimdi; şöyle iyi, kaliteli bir mekân ayarlayıver, adresini de mesaj atarsın. Devâ Hanım'ı evinden alıcam ama onu sen düşünme ben söylerim şoföre... Bugün kim çalışıyordu?”

“Seyfi, Kaymakam Bey.”

“Hah, tamam. Ben söylerim Seyfi'ye. Sen de restorani

ayarladıktan sonra çık. Yorulduk bugün.” dedikten sonra omuzuma nazikçe vurup binadan çıktı. Heyecanlı ayak seslerinin yankısı yüksek tavanlı mermer lobide yankılanmayı sürdürürken arabaya binmişti bile. Çökük omuzlarımla, olanları kavrayamaz bir hâlde kalakalmıştım. İşleri iyice karıştırmadan bu Devâ Hanım meselesini çözmem gerekiyordu ama nasıl?

Ertesi Sabah

Kasım bitmeden sabahın erken saatlerinde gelip beni tatlı uykumdan koparan ikinci bir telefon alacağımı ve ilçedeki ölümlü patlama haberinin, bu seferkinin yanında solda sıfır kalacağını söyleseniz açıkçası inanmazdım.

“Mmm... Efendim?” daha gözlerimi bile açmamıştım.

“Hulki!” sesi tanıdım ve gözlerim açıldı. Başucumdaki dijital saatin rakamları kıpkızıl ışıldarken sabah saat 05:14 olduğunu haber veriyordu. Yatakta hızla doğrulunca başım döndü.

“Kal... Kaymakam Bey?”

“Hulki...”

Sesi titriyordu. Onun dudaklarından böyle bir tonlama, gırtlğından böyle tiz bir çınlama hiç duymamıştım. “Atla gel, kimseyi arama.” Düşünmeye vakit yoktu, kalbim hızla çarpıyordu, tahminen bu saatte uyanmak çarpıntı yapmıştı. Belki gece yatmadan içtiğim dördüncü çayın da suçu olabilirdi ama bunun...

“Hulki, orda mısın?”

“Buradayım Kaymakam Bey.”

“Kalk Hulki, acil gelmen lazım.” Derin bir nefes alıp, kalp atışımı düzenlemeye çalıştım ama nafile. Vücudum bir atardamara dönüşmüş, yatağın üstünde atıp duruyordu. Gümbürtüme yanımda uyuyan Hatice de uyandı. “N’oluyo, saat kaç?” ona cevap vermeye ne hâlim ne de vaktim vardı.

“Kaymakam Bey... Öhhö... Ben yarım saate dairede olurum efendim!”

Telefonun diğer ucunda sabırsız ve hatta cırtlak denebilecek bir hırıltı yükseldi.

“İhahah... Evdeyim Hulki eve gel, Allah’ın cezaları... Aahh! Hulki acele et!”

“Bismilla... Kaymakam Bey, alo, Kalender Bey aloo!” Telefon kapanmıştı.

Hatice de yatakta doğrulmuş, gözleri çay tabakları gibi koca koca açılmıştı.

“Hayırdır Hulki, bu saatta?”

“Dur Hatça dur... İş!”

“Bu saatta ne işi Hulki, estafurullaa!”

Vakit yoktu, adamın sesi çok acayip gelmişti kulağıma, çarpıntımı filan unutup ayaklandım. Kendime gelmiştim. Karıma dönüp;

“Yat sen Hatçam, önemli bişi diil. Dün akşamdan bir iş unutulmuş, erkenden onu halledecem, hı! Bişi yok.”

İskemlenin üzerindeki pantolonumu giyerken gözüm saate ilişti, 05:18... 05:19. Tuvalete gidecek kadar vaktim vardı. Son bir senedir geldi mi çok sıkıştırıyordu zaten meret, bu yaşta sokaklarda altıma etmemin alemi yoktu. Ne garipti Kalender Bey’in sesi öyle! Sabahın bu saatinde insanın aklına iyi bir şey gelmez ki zaten... Ama o ses... Saat beş buçukta evden çıkmayı başardım.

Apartman zilini çalmaya uzandığım sırada kapı yukarıdan açıldı. Asansörden indiğimdeyse Kalender Bey’in kapısı aralıktı ve duvara vuran garip gölgeye bakılırsa kapının ardında sabırsızca beni bekliyordu. Asansörden indiğimi duyunca hıslayarak,

“Gel, Hulki gel Allah kahretsin gel... Kapıyı kapa ardından...” dedi, sesi boğuk ve ağlamaklıydı. Gür ve tok sesli bu genç adamın, böyle tiz ve cırtlak, alttan alta titreyen sesine bir türlü alışmamıştım.

Ayakkabılarımı çıkartıp, içeri girdim. Dediği gibi kapıyı ardımdan kapattım. Evin bütün ışıkları yanıyordu. Önünden geçerken mutfak ve banyonun bayağı dağınık olduğunu gördüm, yerde kırık tabaklar, tencere tavalar, banyo havluları koridora kadar saçılmış... Daha önce evini hiç görmesem de ofisi ve dairedeki genel hareketlerine bakarak Kaymakam Bey'in düzenli bir adam olduğuna emindim. Ama zaten şu an evdeki normal bir dağınıklık değildi. Kavga filan mı olmuştu acaba. Halı kaplı tabanda huzursuzca dolanan ayak seslerinin sürdüğü yatak odasının aralık kapısının önünde dikilirken kendimi en kötüsüne hazırladım.

Bunca yıllık daire başkanlıkları, müdürlükler vs. ne iş yerinde ne de daire dışında asla büyük bir ahlaksızlığa ya da bir suça karışmamıştım. Arada duyardım, başkanların, valilerin, kaymakamların üstünün kapatılması gereken yaramazlıkları gelirdi kulağıma ama şahsen ben... Gerçekten asla... Oysa şimdi, aralık kapıya uzanırken, bu genç, doğru düzgün ve ahlaklı görünen Kaymakam'ın, belki de emekliliğinden önceki son görevimde, beni suçların en büyüğüne alet ettiğinden adım gibi emindim. Bok vardı sıfırdan ilçe kuracağım diye heyecanlanmakta! Otur oturduğun yerde işte, Doğrul Başkan'la ne güzel geçinip gidiyorduk. Herkes birbirinin huyunu suyunu bilir, ona göre oturulur, kalkılır. Sürprizsiz, huzurlu huzurlu çalışıyordun işte... Al sana yeni ilçe, al sana genç kaymakam! Bu saatte yardım çağrısı, deli deli konuşmalar, şüpheli hareketler... Evet, o yatak odasında bir cinayet işlendiğine kalıbımı basardım! Kaymakam içeride ağlak ağlak kendiyile konuşuyor, anlaşılmaz, boğuk hıslamalar çıkartıyordu. Aşağı kıvrılmış alt dudağımın içini istemsizce kemirirken, titrek parmaklarım ve terli avuçlarımla aralık kapıyı açtım.

Tabii benim zavallı zihnim ne kapıyı açtığımda karşılaşacağım manzarayı ne de devamında başımıza gelecek-

leri tahayyül edebilirdi. İçeri girip Kalender Bey'i görünce dudaklarımdan fırlayan kıkırdamaya engel olamadım! Karman çorman yatak, gardıroptan çıkarılıp her tarafa atılmış pek çok kıyafet dışında oda normal görünüyordu. En azından görebildiğim kadarıyla ortada bir ceset yoktu. Fakat Kalender Bey'in kendisi, işte o başlı başına bir olaydı. Evin ısısı normal olmasına rağmen üstüne pardösüsünü giymişti. Büyük adımlarla odayı arşınlarken önü açılan pardösünün altında, paçalı donundan başka bir şey olmadığı görünüyordu. Tüm vücudu ter içinde kalmasına karşın başında kışkık bir bere vardı ve onun üzerine de kocaman kulaklıklar takmıştı. Müzik dinlediğini sanmasam da çılgınca hareketleri yüzünden hiçbir şeyden emin olamıyordum. Gözündeyseniz deniz gözlükleri takılıydı. Hani şnorkelle taktığın türden büyük, gözlerin ve burnunu içine alan dalgıç gözlüklerinden! Çıplak ayaklarında da birer palet olsa, odada paytak ördek gibi yalpalayarak dolansa, tam olurdu diye düşündüğümü hatırlıyorum. O saçma hayaldi beni bir an için kontrolsüzce kıkırdatan.

“Phhh... Kihhh kık!”

Benim kıkırdamamı duyunca Kalender Bey'in çılgın voltası son buldu. Garip sözcüğünün yetersiz kaldığı türden kostümüyle olduğu yerde kalakalan genç adam, dönüp benimle göz göze geldi. Bakışlarının alev aldığından, beni yakmak istercesine deli deli baktığından emin olsam da dalgıç gözlükleri altında, pörtlemiş gözleri ve kızıla dönmekte olan yüzüyle sadece komik görünüyordu. Kıkırdamamak için alt dudağımı tekrar ısırdım. Onunla göz göze gelememek için bakışlarını yere sabitlemiş ve ellerini kollarını nereye koyacağını bilmeden kıkırdamasını engellemeye çabalayan beni, şöyle bir süzdükten sonra o da dönüp gardırobun yarı açık aynalı kapağında kendine baktı. Gözlerimi tekrar kaldırdığımda genç adamın gözlerinde sinirden çok vazgeçiş, yenilgi vardı. Gergin omuzları, üze-

rindeki sanırım babasından kalma vatkalı pardösünün altında, olabildiğince çöktü ve yatağın kenarına usulca ilişti. Dalgıç maskesinin içi gözyaşlarıyla dolmaktaydı.

O duralayınca tekrar odanın içini gözden geçirdim, ebeveyn banyosunun kapısı da açıktı ve duş kabini kırılmış yahut yerinden çıkmış olsa da içeride bizden başka kimse yoktu. İçimden, *“Cinayet yoksa gerisini bi’ şekil hallederiz.”* diye geçirdim.

“Kalender Bey hayırdır?” diyerek ona doğru bir adım attığımda tüm gerginliği geri döndü ve hızla ayaklanıp gardirola şifonyerin arasına doğru geriledi. Elini bana doğru kaldırıp, kendine hiç yakışmayan o tiz sesle;

“Yanaşma Hulki. Dur!” dedi.

Attığım adımı geri aldım. Hatta iki adım gerileyip tekrar oda kapısının ağzına döndüm.

“Taam Kalender Bey, taam, gelmiyom. Fakat... Bu... Bu ne hâl?”

Kalender Bey ağlamaklı ve titrek sesine hâkim olamıyordu hatta sonradan düşündüm de sesinin farkında bile değildi. Derin derin soluklanıp nefesini toplamaya çalışırken gözleri dalgıç gözlüğünün ardında deli deli döneniyordu. Bir an gözlüğün altından lastiğini çekip, içinde toplanan gözyaşlarını boşalttı. Fakat tüm hareketlerinde gözle görülür bir tutukluk ve aynı zamanda büyük bir gerilim vardı. Sanki boynu ya da sırtı tutulmuş gibi her hamlesinde kasılıp kasılıp durduğunu görebiliyordum. Sonunda, “Hulki...” dedi, “Sana... Hulki, bak...” Diyeceği bir şey vardı ama belli ki lafı bir türlü toparlayamıyordu. Benim de sabrım taşmak üzereydi. Başkası olsa çoktan omuzlarından tutup sarsmaya başlamıştım. Zihnimde bir çılgılık, *“Kendine gel be adam!”* diye bağıırıyordu. Tabii aramızdaki hukuk bunu yapmama engel oluyor ve bu anlamsız süreci uzatıyordu. Koca adam sabahın altısında kendi evinde kafasında bere ve kulaklık-

lar, gözünde deniz gözlüğü ve üzerinde sadece bir pardösüyle ağlayıp kekelerken ona ne denirdi ki?

“Sakin olun Kalender Bey, tamam... Geçti artık, bak geldim. Nedir derdin, sen bi’ de bana? Hallederiz evelallah.”

Şaşkın bakışlarımız bir an denk geldikten sonra şimdi gülme sırası ona gelmişti. Tüm gerginliğiyle kıkır kıkır kıkırdadı. Sonra dalgıç maskeli yüzü tekrar o çarpık ciddiye-tine geri döndü.

“Hulki, bu gece bi’ şey oldu... Acayip... Yok yok, deli bi’ şey oldu tamam mı?” Konuşmaya başladığından onu kesmemeye özen göstererek başımı salladım sadece. Ama zaten o da cevap beklemiyordu. Salya sümük, boğuk sesiyle konuşmaya devam ederken şifonyere yaslandı. Çok yorgun olduğu her hâlden belli oluyordu.

“Şimdi bak.” dedi, “Sana bi’ şey göstericem ama önce oturmanı istiyorum. Sen de düşer bayılırsan n’aparım bilmiyorum.”

“Yav, Kaymakam Bey olur mu ööle...” derken, bir an için tanıdığım, bildiğim o ses tonu geri döndü.

“Otur Hulki!”

Hemen eğilip, yerdeki -üzerine askılarıyla savrulmuş gömlekleri kaldırıp- iskemleyi doğrulttum ve kapı girişindeki yerimi değiştirmeden olduğum yere çöktüm.

“Taam Kalender Bey, sakin.”

“Sıçtırtma sakinine Hulki, sakin makin olamam!” derken gözlerinden akan yaşlar yeniden deniz gözlüğünü doldurmaya başlamıştı. Bunca ayın ardından ilk defa küfrettiğini duyuyordum. Açıkçası dilim tutuldu. Ne aramızdaki ilişkiye ne de aile terbiyesine hiç yakışmıyordu bu. O noktada adamın gözlerimin önünde delirdiğine iyice emin olmuşum. Pardösüsünün önündeki kemerini çözmeye başlamıştı. Zihnimde bir ses, “Yahu nereye düştüm ben?” derken ağzım, “Kaymakam Bey buluruz bi hâl çaresi...” demeye yelteniyordu ki, genç adam üstündeki pardösüyü yere bı-

raktı. Aynı anda ben de deliliğin aslında bulaşıcı olabileceğinden emin oldum. Çünkü kafası bereli, kulaklıklı, dalgıç gözlüklü, don paça karşısında duran adamın omuzlarından, başının iki yanında iki uzun parça kıvrılarak yükseliyor, pardösünün altından kurtulmanın heyecanı ile kafalarını bir o yana bir bu yana çevirip, hıslıyorlardı! “Kafaları mı?” diye tekrarladım kendi kendime.

İskemlenin üzerinde gerilemeye çalışırken dengemi kaybedip yere yuvarlandım. Aklıma hâkim olmaya çalışıyordum.

“Eşşedü enlaa... Aah!”

Düştüğüm yerde yarı yuvarlanıp yarı sürünerek odanın kapısından dışarı çıkarken aklım gözlerimle kapışıyor ve gördüğüm şeyi algılamayı reddediyordu. Koridorda sürünürken nefes nefeseydim. Odanın tüm havası bitmişti ve şimdi de koridordaki havayı tüketmeye çabalıyordum. Sırtımı duvara dayadım. Gözlerim kapalı içeriği dinledim. Garip, ıslak hıslamalar dışında hiç ses yoktu. Bir de Kalender Bey’in kesik kesik hıçkırıkları. Dört ayak üstünde dönüp kafamı odanın kapısından içeri uzattım. Gördüklerim olanaksızdı fakat gerçekti: Kaymakam Bey’in omuz başlarında iki adet canlı yılan vardı ve genç adamın kafasının iki yanında çatal dillerini sallayıp kıvrım kıvrım kıvrılırken aslına bakarsanız, en az bizler kadar şaşkın görünüyorlardı.

Yılan Hikâyesi

Zihnimde bir anda dokuz yaşına dönmüştüm. Köyde, babam bizi kardeşim Selim’le beraber bahçedeki çiçek tarhlarını çevrelemek, birbirinden ayırmak için taş toplamaya yollamıştı. Taşlar için çok da uzaklaşmamıza gerek yoktu zaten, bahçenin ilerisindeki tepenin eteğinde yuvarlanmış, parçalanmış taşlar olurdu. Kardeşim neredeyse boyu kadar olan el arabasını dengede tutmaya çalışırken ben de kafam kadar taşları zar zor kaldırıp arabaya yüklüyordum. İki tur-

da ancak tarhların yarısını kaplayacak kadar taş toplamıştık ve üçüncü seferde işi bitirmek istediğimden neredeyse kaldıramayacağım kadar büyük taşları da zorlamaya başladım. Tam o sırada kaldırdığım son taşın altından kapkara, uzun mu uzun bir şey zıpkın gibi fırladı. Kardeşim korkup, el arabasıyla biraz uzaklaştıktan sonra dengesini sağlayamayınca arabayı devirip çığlık çığlığa eve doğru koşarken ben olduğum yerde donup kalmıştım. Elimde koca taş, çevremde sürüne sürüne kendine gizlenecek bir yer arayan kara yılan, pata düşmüştük. Ben kılımı bile kıpırdatamıyordum, o ise çevredeki tüm taşları topladığımızdan girecek delik bulamıyor benim gölgemde kıvrıla kıvrıla döneniyordu. Hayatımda ilk defa bir yılanla yüz yüze geliyordum ve ıslak kıvrılışıyla vücudumdaki tüm tüyleri diken diken etmişti. Sonunda tüm dehşetime inat elimdeki koca taş hayvanın üstüne bırakıverdim. Tabii tam tuttutamamıştım ve bir kısmı kayanın altında ezilen yaratık, her zamankinden daha çok kıvranmaya, bükülmeye başlamış, sessiz bir ölüm dansına girişmişti. Büyülenmiş gibi o kıvranaşı ne kadar izledim bilemiyorum. O sırada üstümüze çok daha büyük bir gölge düştü ve bir kürek hayvanın başını boynundan ayırdı. Gelen babamdı ve mutsuz görünüyordu. Kafasız yılan ağırlaşan fakat bir türlü bitmeyen dansını sürdürürken,

“Çift gezer bunnar hele... Bundan gayri gözünü aç, eşi seni bulur.” dedi. Tahminen yılanın kendisinden çok babamın bu efsanevi ihtarından dolayı tüm hayatımı yılanlardan korkarak ve bir gün öldürdüğüm yılanın eşinin benden öcünü alacağını hayal ederek geçirdim. Tabii bunca yıl sonra unutmuş gitmişim tüm bunları... Ta ki yarı çıplak kaymakamın omuzlarından fırlamış iki yılanı görene dek. Bir yanımda bile bakmadan kaç derken hayat boyu görev adamı olmuş diğer yanımda, memur yanımda, Kaymakam Bey’e yardım etmem gerektiğini fısıldıyordu. Ağzıma kan tadı geliyordu, alt dudağımı paralamıştım sonunda ısıra ısıra. Ka-

pidan çekilip yumulu gözlerimle sırtımı koridor duvarına dayadım. Benden çıktığına şaşırdığım titrek bir sesle,

“Kapa onları kapa!” diyebildim. Haşır huşur seslerin ardından Kalender Bey’in genizden gelen, boğuk fısıltısını duydum;

“Kapadım Hulki... Kapadım.”

Sucuk gibi terlemiştim. Kapı pervazına tutunup, dizlerimin üstüne dikildikten sonra kapıdan girerken doğruldum. Gözlerimi açmaya korkuyordum ama bir yandan da genç adamın hâlini düşündüm ve bir gayret, tekrar ona baktım. Allah affetsin, her şeye rağmen bu kılıkla çok komik görünüyordu. Bir an için protokol filan kalmamıştı.

“Yahu n’ettin sen?”

“Hulki, vallahi bilmiyorum. Bir uyandım bu hâldeyim. Yüzüme gözüme sürünen yılanlar uyandırdı beni. N’olur yardım et Hulki!” derken bana doğru bir adım atınca bu sefer kaçınma sırası bana gelmişti.

“Yanaşma dur! Korkarım ben yilandan. Sokmuyo mu bunnar seni?”

“Yok... Bilmem... Gözümün kenarında salındılar sırf.”

Cümlelerin sonuna doğru nefesi bitmişti. Ağzından derin bir soluk alırken sahiden sudan çıkan bir dalgıcı andırıyordu. Sessizlik uzarken tam tepemizden vuran lambanın parlak ışığı altında çaresizce dikildik. Bir süre sonra aklı başına ilk gelen ben oldum.

“Ben sana bi su getireyim Kaymakam Bey.”

Tam hareketleniyordum ki;

“Suyu siktir et, salonda yeni açılmış Kolkiyin var bi’ şişe...” dedi. Şu saçma sapan anda bile viskisinin adını aksanlı söylemeyi nasıl başardığını aklım almıyordu.

Odanın geri geri çıkarken;

“Eh, gel o zaman salona, dökeyim ben iki kadeh... Bana da lazım.” dedim, bir anlık tereddüdün ardından;

“Yahu, pardösü üstüneyken çıkar şu maskeyi filan... olmaz mı?”

Bunu söylerken sırtımın ürpermesine engel olamıyordum. O yılanlar benim omzumdan çıkarsa, ben yüzümün gözümün açık olmasına katlanabilir miydim ki?

Salondaki camlı büfede gördüğüm iki kadehi alıp, su koyar gibi viskiyle doldurdum. Ofisinde akşam keyfi yaparken uzun uzun koklayıp, bir kadehi minik minik yudumlarla yarım saatte filan içen Kalender Bey, ona uzattığım kadehi bir dikişte mideye indirdi. Titrek parmaklarının arasında ikinci kez doldurmam için bana uzattı. Doldurduktan sonra ben de kendi kadehimden büyük bir yudum alsam da onunla yarışamazdım. Zaten en azından birimizin ayık olmasında fayda vardı. Deri kanepenin ucuna iliştiğimde kafam karmakarışık.

“Bu...” dedim, devamını bir süre getiremedim.

“Bu nasıl oldu? Yani hep vardı da ben mi...”

“Hulki delirdin mi, hep var mıymış? Yok! Böyle uyan-dım diyorum sana. Uyanınca da seni aradım.”

“Tamam Kalender Bey kızma. Benim kafam almıyor da ondan şey ediyorum...”

“Yok, yok Hulki valla sana diil, şu hâlime bak, benim kafa ne hâlde hayal et... Sağ olasin, geldin... Ama şimdi, n'apcaz?”

“Şimdi, bu nasıl oldu önce onu bi' anlayacaz. Onları oraya yapıştırdın mı n'ettin?”

Yüzü yeniden kıpkırmızı olmuş, elindeki kadeh zangır zangır titremeye başlamıştı. Bir süre sustu, kadehinden büyük bir yudum daha aldı.

“Bak Hulki, önce senle anlaşalım. Bunu ben kendime yapmadım. Omuzumdan sivilce gibi pörtlemiş bu sürün-genler tamam mı? Anlaştık mı? Ben bi' şey yapmadım, bu... Bu... Oldu!”

“Tamam Kalender Bey... Kusura kalma... Ama yani kolum kadar sivilce ne duydum ne gördüm. İyice bakamadım da zati, içim gıcıklanır benim yılan görünce.”

İkinci kadehi de fondipleyen Kaymakam, kafasını diğer yana çevirip tek hamlede sol omzunu açık ediverdi. Aramızda bir, bir buçuk metre filan olsa da ben kanepede büzülüp kaldım bir an.

“Bak!” dedi, “İyice bak çünkü bunu çözmemiz lazım. Sen ve ben tamam mı? Bunu başka kimse göremez, kimse duyamaz anlıyo musun?”

İçim gıcıklansa da adam doğru söylüyordu, koskoca Kaymakam’ın omzunda yılan çıkmış diye duyulsa rezillik diz boyu. Büzüldüğüm yerde ağır ağır doğrulup, tepeden vuran ledlerin parlaklığında yılanı ve omuzu incelemeye başladım. Yılan, gerçekten de omuzun bir parçası gibi duruyordu. Omuz kemiğinin yuvarlanıp bitmesi gereken yerde yılan başlıyor, yılanın kuyruğunun başlaması gereken yerde de Kalender Bey duruyordu. Görmek için biraz yanaşınca yılan hemen bana dönüp saldırganlaştı.

“Gördüm, gördüm kapat. Allah’ını seviyim kapat.”

Kalender Bey pardösüyü üzerine çekince yılan sanki yuvasına giriyormuşçasına uysallaşıp kumaşın altında kayboldu. Kaymakam, boş kadehini tekrar uzattı. Doldururken,

“Tamam, sen yapmadın. Peki nasıl oldu bu? Yatmadan önce ne yapıyodun?” diye sordum.

Kalender Bey’in başı öne eğildi kulaklarına dek kızardı. Bir süre karşılıklı sessiz sessiz oturduk. Sonunda kadehinden bir yudum daha alıp temkinli bir yavaşlıkla sırtını koltuğa yasladıktan sonra;

“Bak şimdi Hulki, bu akşam gördüğün duyduğun her şey ikimizin arasında sır!” Yine sessizlik, “Bu gece senden önce... Devâ Hanım buradaydı” dedikten sonra sıkıntılı, neredeyse çekingen bir ses tonuyla anlatmaya koyuldu.

Önceki Gece

Vali'yle görüştüktan sonra Şoför Seyfi onu doğrudan Devâ Hanım'ın Teşvikiye'deki evine götürmüş. Devâ Hanım, benim internet üzerinden bulup rezervasyon yaptırdığım restoranın yerine, kendi bildiği bir yere gitmelerini teklif etmiş. Boğazdaki lüks mekânın yerine Koşuyolu'nda bir sakatatçıyı tercih ettiğini görünce şaşırmış tabii bizimki. Devâ Hanım mekânda büyük bir hürmetle karşılanmış, terasta ısıtıcıların arasında en iyi yer onlara verilmiş... Kaymakam, kadından bahsederken ağır ağır sakinleşti. Devâ'nın adını söylemek bile, gözlerini uzaklara sabitlediği, efsunlu, hipnotik bir havaya sokuyordu onu.

“Benim pek aram yoktur aslında sakatatla fakat tabii hanfendi verince siparişi yememek olmazdı. Diller, ciğerler kokoreçler derken bir de beyin geldi ki masaya tam oldu... Fena da değildi ne yalan söyliyim...” derken sanki az önce omuzlarından fışkırmış yılanlar yüzünden delirmek üzere olan bir adamdan, normal bir günde yakın ahabına tatlı heyecanıyla âşık olduğu kadınla başlarından geçenleri anlatan bir adama dönüşmüştü. Sohbet koyulaşınca Seyfi'yi evine yollamışlar. “Taksiyle döneriz.” demiş Devâ...

Ona ilk defa sadece adıyla hitap etmişti. Hafiften kızardı. Kalktıklarında onu evine bırakmayı teklif edince, Devâ'nın karşı teklifi Kalender Bey'in evine gitmek olmuş.

“Ben de olmaz diyemedim, ne yalan söyliyim...” dediği sırada konuşma tarzı ve anlatış şekli o kadar sıradanlaşmış, bakışları öyle içtenleşmişti ki kendimi tutamayıp,

“Vay, çapkın!” deyiverdim. Tabii bunu der demez had-dimi aştığımı fark ettim ama artık geç kalmıştım. Ne rahatlık ne içtenlik kalmıştı. Kalender Bey hiddetle,

“Hulkii!” derken, az önceki huzursuz, gergin hâline geri dönmüştü. Uzun lafın kısası eve gelmişler ve kısa sürede kendilerini yatak odasında bulmuşlardı. Az önce büyüyü

bozmamış olsam tahminen sevişmelerinin tüm detaylarını benimle paylaşacak olan Kaymakam, sinirli ve tutuk bir tonla;

“Sonra da yüzümü yalayan yılanlarla uyandım.” Bir an titredi, “İhh... Şeytan yokladı... Devâ gitmişti ve ben yatakta tek başımaydım... Sürüngenleri saymazsak!”

Bu sefer ürperme sırası bendeydi;

“Fesüphanallaah!”

Kafam iyice karışmıştı;

“Seni böyle bırakıp kaçtı mı yani Kaymakam Bey?”

“Ben de yılanlı birinin yanında uyansam kaçardım... Herhâlde... Sesi son kelimedede, ağzının içinde kaybolup gitmişti. Tüm bunların üstüne bir de kalp kırıklığı eksikti koskoca adamın. Uykusuzluk, gerginlik derken benim de dilimin arayı kaçmıştı.

“Gittiyse de gitmiş, iyi olmuş. Sağlam pabuç diildi o Devâ!”

“Hulki!”

Kaymakam'ın gür sesi duvarlarda yankılanmıştı. Dilim tutulaydı da konuşmayaydım. Tam sakinleşmişken adamı yine germiştim. Ayaklandı. Bir an yalpalayınca tekrar olduğu yere çöktü. O kadar viskinin ardından dilinin dolanması bile mucize gibiydi bana sorarsan. Derin bir nefes alıp gözlerimin içine baktı.

“Bırak şimdi Devâ Hanım'ı sen!”

Hanım derken ayrıca vurgulamıştı bu sefer, belli ki ona adıyla sadece kendisi hitap edebilirdi. Korkmuş ve yorgunluktan bitmiş olabilirdim ama algılarım açıktı.

“Kusura kalma Kalender Bey, senin fiskiden içince dilim çözüldü biraz.”

“Tamam uzatma. Şimdi esas mesele: Bu yılanları n'apcaz?”

Tam o anda sanki ilahi bir kudret olaya karıştı ve ikimizi de şaşkına çevirdi. Kalender Bey'in cümlesi bittiği anda sa-

lonun camından görünen, iki apartmanın arasından doğan güneşin ışıkları aralık perdeden içeri süzülüp parlak sarı ince bir şerit gibi karşı duvara vurdu. Duvarda, Kalender Bey'in Japonya seyahatinde aldığı ve belli ki gururla sergilediği kılıçları asılıydı. İkimiz de önce kılıçlara vuran güneşe, sonra da soru soran bakışlarla birbirimize baktık. İlk konuşan Kalender Bey oldu.

“Benim düşündüğümü mü düşünüyorsun?”

Dublaj Türkçesiyle konuşmaya başladığına göre gerçekten sarhoş olmalıydı.

“Valla Kaymakam Bey... Ben bilmem ki, ne düşünüyorsun?”

“Kalk!” derken bu sefer temkinli davranmış, önündeki sehpadan destek alarak ayaklanmıştı. Uzanıp üstte duran daha kısa kılıcı yerinden aldı. Bana döndüğünde yüzüne hin bir sırıtiş yerleşmişti. Kılıcı bana uzattı.

“Kesecez!”

Ben şaşkın şaşkın gerilerken kınından çıkardığı kısa kılıç içeri dolan gün ışığında parıldıyordu.

“Al şu vakizaşiyi, tut”

“Ney?”

“Hulki tut şunu.”

Kılıcı titrek parmaklarla tutmaya çalışırken keskin tarafına değince bastım çığlığı,

“Vay, yandım!”

Kılıç yere düşmüştü ve iki parmağım şakır şakır kanamaya başlamıştı. Diğer elimle parmaklarımı kavrayıp banyoya koştururken Kaymakam ardımdan küfrü basmıştı.

Sabah

Neyse ki kesik çok derin değildi. Gazlı bez ve yara bandıyla kanamayı durdurup kapatmayı becerdim. Fakat, ya içerdekini ne yapacaktım? Kaymakam Bey'in salonda buharlı tren gibi soluyup, odayı arşınladığını duyabiliyordum.

Adam bir yandan haklıydı, omuzunda yılanlarla daireye nasıl gidecekti? Öyle nasıl yaşanırdı? Fakat nasıl olacak da yılan kesecektim ben? İşin orası karışıktı. Her şeyden öte korkuyordum. Ayrıca cana kıymak da günah değil miydi?

“Çift gezer bunnar hele... Bundan gayri gözünü aç, eşi seni bulur.” Babamın uyarısını hatırladım ve ürperdim.

Elim zonklarken, banyodan salona geri döndüm. Gözlerimi ayaklarımdan kaldıramıyordum. Kalender Bey beni fark edince durdu. Hâlen soluk soluğaydı.

“Hulki...” bir an duraladı;

“Nası? Durdu mu kanama?”

“He, durdu Kaymakam Bey.”

“İyi... İyi... Hulki bak şimdi, biliyorum korkuyosun. Ama bi’ de beni düşün. Böyle nasıl çıkarım dışarı Hulki? N’aparım?”

Söylediklerini anlayıp anlamadığımı çözmek için bir ara verip beni gözledi. Onaylarcasına başımı salladım, hâlen kan damlamış çoraplarıma bakıyordum.

“Kimseye de diyemeyiz. Eh, omzumdaki yılanı da kendi kendime kesemem herhâlde, di mi ya? Bak gördün bu kılıçlar jilet gibi. Bi vuruşta halledersin alimalla... Ha?”

Söylenecek fazla bir şey yoktu, adam doğru söylüyordu. Söz dinleyen bir çocuk gibi eğilip yerdeki kanlı kılıcı aldım. Elimde bir tarttım. Sonra kafamı kaldırıp Kalender Bey’e baktım. Çaresizdim. Kalender Bey pardösünün tek omuzunu sıyırdı. Yılan sanki yeni uyanmış gibi şaşkın çevresine bakındı. Güneş ışığından rahatsız olmuştu belli ki, kaymakamın başının gölgesine doğru kıvrıldı. O ise, yüzünü pencereden yana çevirmiş, nefes bile almıyordu.

“Hadi Hulki, vur!”

Bir kılıca bir yılanı bir de Kalender Bey’in boynuna baktım. Kılıcı uzatıp şöyle bir tartmaya kalkışınca, yılan huysuzlandı, dikiliverdi hemen. Kara gözleri parlıyor, ağzından çıkıp çıkıp giren çatal dili tehditkâr bir hava ya-

ratıyordu. Kılıcı yanaştırdım, çektim, tekrar yanaştırdım. Yılanın hıslaması ve ikimizin nefeslerinden başka bir şey duyulmuyordu. Duvarda asılı durana göre kısa olsa da elimdeki sonuçta bir kılıçtı, ellerim titremeye başladı.

“Yahu Kalender Bey...” dedim titrek sesimle, “Bu iş karpuz kesmeye benzemez. Yılan yerinde durmuyo, bu elimdeki de maşallah döner bıçağı gibi, ben bunu vurursam senin yanağı kulağı alırım vallah!” Sesim ağlamaklı bir hâl almıştı, belli ki yapamayacaktım. Dediklerimi bir an düşünen Kalender Bey başını hafifçe çevirirken tek gözünü açtı, bana bakan gözü hırslı görünse de onun da korktuğu aşıkardı. Sert bir hamleyle pardösüyü omuzuna çekti. Yılan, karanlığına sığınırken hıslamaları duruldu.

“N’apcaz o zaman? Sen söyle Hulki n’apcaz?”

Sesindeki bitkinlik çok üzücüydü. Gırtlığıma bir yumru oturdu.

“Yani kesmeyelim demiyorum ama böyle kılıçla mılıçla olmiycak bu... Şöyle bildik bi şeyle denesek, elimin alışık olduğu... Ekmek bıçağın yok mu?”

Omuzları çöken Kalender Bey bir şey söylemeden mutfağa yöneldi. Ben de kılıcı bırakıp onu takip ettim. Kısa bir muhavereden sonra işin matematiğini çözdük. Yılanlar bana karşı saldırgan davranırsa da Kalender Bey’e bir şey yapmıyorlardı. Eviyenin üstüne yerleştirdiğimiz kesme tahtasına pardösüsünü sıyırıp ortaya çıkardığı yılanlı omuzunu yatıran kaymakam, yılanı da başından tutup kıpraşmasına engel oldu. Koluyla boynu arasındaki mesafe çok kısa olsa da keskin görünen ekmek bıçağıyla bu işi halledebileceğime inanmıştım. İnanmasam ne olurdu bilmiyorum ama işte artık çare kalmamıştı. Kalender Bey başını diğer yana çevirdi ve;

“Hadi Hulki, kes!” dedi.

Ben de vurdum bıçağı. Genç adamın vücudu gözlerimin önünde yılanınkinden beter bir kıvrınmayla büzüşmeye,

sıktığı dişlerinin gıcirtısının ötesinde çok derinlerden bir inleme yükselmeye başladı. İlk vuruşta tümüyle kesilmemişti tabii yılan. Kan, evyenin karşısındaki pencere ve tüllere sıçramaya başlamıştı. Aceleyle bıçağı bir de geriye doğru çektim ve kıvrır kıvrır yılan kaymakamın bedeninden ayrıldı. Fakat belli ki acıyı Kalender Bey de hissediyordu. Etinden et kesmişim gibi bir çığlık kurtuldu gırtlğından. Olduğı yere diz çöktü. Ekmek tahtasının üstündeki yılan kıvrılırken bir yandan da pörsüdükçe pörsüyor, gözlerinin önünde kararıyordu. Evyenin kenarındaki mutfak bezini Kalender Bey'in omuzuna bastırdım. Acıyla uludu ve yüzüstü yere yığılıp kaldı. Kendinden geçmişti. Ben tepesine dikilmiş omuzuna bastırmayı sürdürürken bez kandan kıpkırmızı olmuştu. Kanı durduramazsam ne edeceğimi bilemiyordum. Bunu hiç düşünmemiştik. Yani yılan omuzundan çıksa da onun bir parçası olabileceğı, canını yakıp böyle atar damar gibi kanayacağı aklımızın ucuna bile gelmemişti doğrusu. Sonunda kendimi toparladım. Hazır kendinden geçmişken diğer yılanı da kesmeli miydim? Ama önce bu omuzun kanamasını durdurmak mı lazımdı? İyilik yapacağım derken koskoca Kaymakam'ı kan kaybından öldürmek de vardı işin sonunda.

“Kaymakam'ı Ekmek Bıçağıyla Doğradı!”

Gözümün önünde uçuşan gazete manşetleri başımı kandan daha çok döndürüyordu.

“İtırılı Kaymakam'ı dilim dilim!”

Delirmek üzereydim, bir yandan gözlerim yaşıyor diğer yandan kıkır kıkır gülüyordum. Önce kanı durdurmaya karar verdim. Elim kesildiğinde banyoda ortaya çıkardığım pamukla Batikon'u yaranın üstüne bastım. Ardından gazlı bez ve sargı bezleriyle omzunu iyice sarıp sarmaladım. İkinci yılanı kesmeyi, hele bu pozisyonda -Kalender Bey onu tutmazken- açıkçası gözüm yemedi. Bu acıya bir kere daha katlanması gerekecekti. Neyse ki işin yarısını halletmiştik.

“Gerisi Allah Kerim.” diye kendi kendime mırıldanıp, koltuk altlarından tuttuğum Kaymakam’ı, koridordaki halının üstüne taşıdım. Diğer omuzdaki yılan, pardösünün altından çıkmaya kalkmıyordu. Belki de öbürkünün başına gelenleri anlamış, ölü taklidi yapıyordu, kim bilir? Salon-
dan aldığım bir yastığı sırtüstü koridora yatırdığım genç adamın başının altına koydum. Yorgunluk, alkol, korku ve acı derken anlaşılan tümüyle kendinden geçmişti. Ben de dört ayak üstünde kanepeye gidip, uzandım. Kendine gele-
ne dek belki biraz uyuklarsam...

“Allah Kahretsin, Allah Kahretsin!” çığlıklarıyla kendi-
me geldim. Üstüme güneş vurmuş, ensem terlemiş, yana-
ğım deri kanepeye yapışmıştı. Doğrulmaya çalışırken, terli
sırtım soğuk soğuk ürperdi. Kalender Bey onu yatırdığım
yerde değildi. Sesi banyodan geliyordu. Ben ayrılmaya ça-
lışırken bir hiddet koridora fırladı. Pardösüyü çıkarmış,
tek omzu kara kızıl bandajlı, diğerinde en az onun kadar
sinirli görünen yılanıyla yarı çıplak, doğrulduğumu görün-
ce üstüme üstüme seğirtti. Bana vurmak istediğini düşün-
düm, omuzundaki yılan olmasa buna izin de verebilirdim
aslında, belki biraz sinirini alırdı. Fakat yılanın görüntüsü
tepeme binen iri yarı adamdan daha korkutucuydu. Bana
yaklaştıkça geri geri kaçınmaya çalışırken kanepenin kolu-
nun üstünden yere yuvarlandım.

“Anam!”

Ben düşünce Kalender Bey de duralamıştı. Kafamı ka-
nepenin ardından kaldırdım, burnundan soluyordu. Göz-
lerinin altı mor mor olsa da en azından yüzünün rengi sa-
bahki hâline göre biraz daha düzelmişti.

“Kesemedin dii mi? Ulan Hulkii, hazır bayılmışım, şu
diğerini niye kesmezsin Hulki?” Sinirle yüksek başlayan
sesi cümlelerin sonuna doğru düğüm düğüm olan gırtlığın-
da kaybolmaya yüz tutmuş, yerini hıçkırıklar almıştı. Ka-
nepenin karşısındaki koltuğuna çöktü. Hareketleri ağırlaş-

mişsa da sabah anestezişiz bir operasyonla vücudundan bir parça kesilmiş bir adam için yine iyi dayanıyordu. Ayrıca yüzünün yanında kıvrılan yilandan da eskisi kadar rahatsız görünmüyordu. Yılansa, tahminen kardeşini benim kestiğimi bildiğinden kara gözlerini bir an için bile üstümden ayırmıyor, Kalender Bey ne yaparsa yapsın, hipnotize olmuş gibi beni takip ediyordu. Ağzım kurumuş, dilim damağıma yapışmıştı. Ağzımı şaklatıp, yutkunmaya çalıştım fakat nafile. Kuru kuru,

“Şimdi Kalender Bey... Öhhö... Ben de dedim keseyim diye... Öhhö... Allaa seni inandırсын açık kalmış musluk gibi kanıyodu omzun! Zar zor durdurdum vallaha... Öhhö...” Kanepenin ardında doğruldum, gırtlığıma kum doldurulmuş gibi hissediyordum, her kelime hışır hışır gözlerimi yaşartıyordu. En yakında, sehpanın üstünde akşamdan kalmış iki yudum viskiyi gördüm. Midemin kaldırmayacağını bilsem de uzanıp, yudumladım. Sehpaya vuran gün ışığında iyice ılınmış sıvı, alev alev indi mideme. Daha kötü oldum. Gözlerini üstümden ayırmayan Kalender Bey’in çakır gözleri kan çanağına dönmüş, içlerine ona hiç uymayan karanlık bir bakış oturmuştu. Hiç ses etmeyince, yanından geçip mutfağa girdim ve ağzımı musluğa dayayıp kana kana su içtim.

Salona döndüğümde Kaymakam sağ dirseğini dizine, başını da yüzüne sürtünen yılanı görmezden gelerek sağ eline yaslamıştı. Sol eliyle de bandajların üstünden sol omuzunu kaşıyordu.

Kafasını kaldırmadan;

“Çok kaşınıyo Hulki, offff... Çok kaşınıyoo... Hayski-mm...” derken kaşınmayı sürdürüyordu.

“Yıra açılmasın Kaymakam Bey, bi’ gayret etsen!”

“Bittim Hulki, ben bittim anladın mı? Gayret mayret lma... Ende... Ayrıca acı da hiç...”

Sağ eli yaranın mimarı olarak bu söylediği bana çok

saçma gelse de onunla tartışmayacaktım. Cep telefonu-mu çıkarıp baktım. Saat 8 olmuştu. Ofistekiler bizi merak ederdi yakında. Tuvalete girip kapıyı kapattım. Sekreter Neşe Hanım'ı aradım. Bizi merak etmemesini bugün dışarda işlerimiz olduğunu, Kaymakam Bey'in randevuları varsa onları da iptal etmesini söyledim. En azından bugünlük şüphe çekmeden ortadan yok olabilirdik. "Yarına Allah Kerim." diye düşündüm. Tabii önceki gecenin ardından o kadar şanslı olamayacağımızı tahmin etmeliydim. Neşe Hanım;

"Tıp Fakültesinden aradılar Hulki Bey. Göçükteki imam uyanmış. Adli Tabip Asude Hanım da Kaymakam Bey'i sordular. Ölümler hakkında raporunu öncelikle yüz yüze sunmak istiyormuş..."

Sesi sona doğru bir fısıltıya dönmüştü. Burnundan soluduğu anlaşılan bir tonlamayla, "Artık ne akla hizmet-se. Neksflis dizisi mi bu? Protokol, mrotokol hak getire!" Telefonda bir süre daha sessizce durduk, tahminen ona hak vermemi bekliyordu fakat benim ağzımı açacak hâlim yoktu. "Neyse Hulki Bey, saat 10 gibi Kaymakam Bey'i bekliyorlar."

"Peki Neşe Hanım. Sağ olasın. Ben de Kaymakam Bey'le birlikte olucam. Diğer işleri, sonrasında hallederiz artık. Bugün bizi beklemeyin."

"Peki Hulki Bey!"

Deneyimli sekreterin sesindeki sitem duyulmayacak gibi değildi. Telefonu kapattım.

"Ulan biz neyle uğraşıyoruz, milletin akli fikri mesaide..."

Yüzümü yıkadım. İşemekle sızdırmak arasında, kararsız bir şekilde tuvalette oturdum bir süre. Bütün gece yaşananları düşünürken "Görece yine iyiyiz." diyordum kendi kendime. En azından bir yılan eksilmişti. Ayrıca bu kadar ürpertici bir gecenin ardından Devâ Hanım hakkındaki esrar filan da eskisi kadar önemli ya da garip gelmemeye baş-

lamıştı. Belki de müthiş bir estetik cerrahı vardı kadının değil mi ya? Yalnız bu adli tabip meselesini nasıl halledecektik onu hiç bilmiyordum.

İmam Uyandı

Salona döndüğümde Kalender Bey oturduğu koltuğa sırtını yaslamış, sağ omuzunda çöreklenmiş bir yılan yokmuşçasına gözlerini yummuştu. Sol omuzundaki bandajların üzerinden yarayı kaşımayı sürdürüyordu.

“Kurban olıyım Kalender Bey, yarayı kanatacan tekrar.”

Dişlerinin arasından sesli bir nefes alırken elini omuzundan çekti.

“İnce ince yanıyo şimdi Hulki.” Sesinde bitkinlik vardı. Geçip tekrar karşısına oturdum.

“Neşe Hanım’la konuştum... Göçükten kurtardığınız imam uyanmış... Hani, Vali Bey rapor bekliyor, imam uyanınca onunlan ilk ben konuşacam demiştiniz ya...” Genç adamın tepkisizliği cesaret kırıcıydı fakat konuşmayı sürdürdüm. “Ayrıca Doktor Asude Hanım aramış... Adli Tabip... Raporunu size sunmak istiyormuş...” gerilimi hafifletmek umuduyla sıırttım, “Neşe Hanım kızmış tabii, protokole uyulmio diye burnundan soluyodu, ehe...” Kaymakam, kapalı gözleriyle yüzünde en ufak bir mimik olmaksızın araladığı dudaklarının arasından tükürür gibi,

“Sikmişim raporu da protokolü de!” dedi.

“Vallah iyi dedin Kaymakam Bey. İyi dedin demesine de... Polis, raporu almadan davayı ilerletemiyo malum... Durum karışık biliyorum ama üstümüze dikkatleri çekmeden bi’ süre ortada görünmek istemiyosak, bu işi halletmek lazım gelir...” aramızdaki sessizlik uzadı, esnedi, büyüdü. Böyle bir pozisyonda onu zorlamayı da gözüm yemiyordu. Her an ters tepebilir, tekrar histerik moduna geri dönebilir diye korkuyordum doğrusu. Sonunda kan çanağına dönmüş gözlerini açtı.

“Bu sağımdakini yaşarken bandajlaman gerekecek Hülki.” dedi. Rahat bir “Oh!” çektim. Omuzunda yılanlar da çıksa, devlet işlerinin beklemeyeceğini o benden iyi biliyordu. Yılanı sabitlemek kesmekten zor oldu. Yıkanıp temizlendikten sonra, kırk dakikanın ardından üstüne gömleğini giydirmeyi becermiştik. Ceketi giydiğinde biraz garip dursa da öbür omuzda da bandaj olduğundan, en azından simetrikti bu gariplik. Benim üstüm başım da kan revandı fakat aramızda 20-25 cm boy ve en az 10 kilo fark olduğundan Kalender Bey’in hiçbir kıyafetini üstüme geçirmem mümkün olmamıştı. Dolabın derinlerinde bulduğumuz uzun bir yağmurluğu sırtıma attım, en azından arabaya binene kadar görünüşü kurtarırdı. Paltosunu da giyince omuzları o kadar da dikkat çekmiyordu artık. Ayrıca ben, etekleri yere sürünen ve önü kapanmadığından çekiştirip durduğum yağmurlukla yanındayken, kimse ona ikinci defa dönüp bakmazdı. Arabaya atlayıp önce benim eve gittik. Neyse ki Hatice pazara gitmişti. Yoksa kafamın etini yerdı beni o hâlde görse. Ben de kendime çeki düzen verdim ve hastanenin yolunu tuttuk. İstemsizce hatır hatır omuzunu kaşması dışında, Kaymakam Bey de kendini toparlamış görünüyordu. Eve dönünce yapmam gerekeni bildiğimden yolda bir eczanede durup, bandaj ve gazlı bez stokladım. Ardından Neşe Hanım’ı arayıp, Doktor Asude Hanım’ı aramasını ve biraz gecikeceğimizi iletmesini söyledim. Önce imamı görecektik. Yaşayanlara öncelik vermenin mantıklı olduğuna karar vermiştim.

Odaya girdiğimizde, varla yok arası sofı bıyığının altındaki kalın dudaklarının arasından kendi kendine dualar mırıldanan imam, sanki bizi görmüyordu bile. Doktoru geçici olduğunu umsa da adale katılaşması ve hissizlik belirtileri gösterdiğini, uyarılara tepki vermediğini söyledi. Kendine geldiğinden beri, verdikleri yatıştırıcılara rağmen huzursuz mırıldanmasını bırakmadığını ekledi. Ben bir iki

konuşturmayı denedimse de işe yaramadı. O sırada laboratuvarından kan testleri gelmişti. Doktor rapora şöyle bir göz attıktan sonra;

“Kanında ne olduğunu belirleyemediğimiz bir madde görüyorum raporda.” dedi. Kalender Bey bir an için yola çıktığımızdan beridir sürdürdüğü sessizliğini bozup,

“Belirleyin, haber verin.” deyip odadan çıktı. Doktora cep telefonumu verdim ve herkesten önce sonucu bana ulaştırmasını rica ettim. İmam bana otuz yıl önce Urfa’daki olayda delirip bir daha kendini toparlayamayan meslektaşını hatırlattı. Bunca benzerlik tesadüf olabilir miydi? Eve bir sağ salım dönebilirsek, Devâ Hanım meselesini de bir yolunu bulup açmalıyım. Ayrıca başımıza gelenlerle de bir ilişkisi olduğundan şüphelenmeye başlamıştım. Adamı ilk gecedan yatağa atıp sonra ortadan kaybolmalar filan... Uykusuzluğun beni paranoyak etmiş olabileceğini düşünüp ara ara sakinleşmeye de çalışıyordum. O sırada Dr. Asude Hanım’ın odasına ulaşan Kalender Bey’e yetiştim. Doktor bizi alıp otopsi salonuna götürdü. Yolda Kalender Bey’e bir hâl hatır sormalar, övgüler filan ama tabii benimkinde konuşacak hâl ne arar. İki teşekkür üç kafa sallama, bol bol kaşınma sonunda cesetlere ulaştık. Doktor Hanım kimlikleri belirlenen aynı mahallede yaşayan iki kardeşin cinayete kurban gittiğine şüphe kalmayacak şekilde emin olmuştu. Elleri ve kollarında bazıları çok derin savunma yaraları vardı. Ölüm sebepleriye gırtlaklarındaki kesiklerdi. Kazı alanından gelmekte olan diğer buluntuları incelese de cinayet silahının antik bir silah olduğu anlaşılan ve kazı alanında buldukları temren olduğuna emindi. Kavrayamadığı tek şey lezyonların çevresindeki dokuların dağlanmış olmasıydı. Buna şimdilik bir anlam verememişti. Kalender Bey omuzunu kaşımayı sürdürürken, şakır şakır terliyordu. Fakat paltoyu çıkartmasını ikimiz de göze alamazdık. Sıkıdığı dişlerinin arasından;

“Kan testi” diye fısıldadı. Asude Hanım onu tam anlamamıştı.

“Buyurun Kalender Bey, ne dediniz?”

Ben atıldım:

“Şeyin, Doktor Hanım... Olaydan kurtulan imamın kanında yabancı bir madde bulunmuş da... Onun için şey etik... Acaba kurbanların kanında da...”

Asude Hanım şaşırmıştı.

“Alla Allah, ölüm sebebinin kesikler olduğu belli olduğundan toksikolojiye göndermeye gerek görmemiştim. O zaman yollatayım kanları baksınlar. Neymiş ki madde?” Ben,

“Doktor Bey belirlenmesi için labratuvara yollattı bakalım... İmamın aklı başında diil pek... Ondan mıdır diil midir, nedir? Di mi, bilmek lazım...” diye gevelerken kapı açıldı ve içeri bir polis memuru girdi. Eldivenli elinde çok eski olduğu anlaşılan orta boy bir kutu tutuyordu. Kaymakam Bey’le burun buruna gelince şaşırp bir an için eli ayağı birbirine dolandı. Önceki gün tanıştığımız memur Selahattin’di bu.

“Kaymakham Bey!” diye hazır ola geçerken sağ elinde taşıdığı kutuyu da unutup selam çaktı. Elindekini kafasına vurunca sersemleyip gerilerken kutuyu yere düşürdü. Sakar dedikleri kadar vardı anlaşılan. Yere düşünce çınlamasından metal olduğunu fark ettiğim kutu açıldı ve içindekiler otopsi salonunun tabanına yayıldı. Çevreye garip, çürümüş bir şeylerin yanı sıra, kesilip bekletilmiş ıslak çimen kokusunun bir karışımı yayıldı sanki ama görünen o ki kutunun muhteviyatı kuru kökler ve toz topraktan başka bir şey değildi. Tabii nereden bilebilirdik?

Asude Hanım gülmemek için kendini tutarken, ne yapacağını şaşıran Selahattin’e;

“Memur Bey neydi bu yere attığınız?”

“Estafurulla, Dohtor Hanım, bu kutu kazı alanınday-

mış, alet edevatın altında kalmış da... Ortalığı toparlarkene buldum. Poşetim yohtu ben de hemen size getirem diye şeettim. Kusura kalmayın, toplarım şindi.”

Tam eğilmeye yeltenmişken Asude Hanım onu durdurdu.

“Siz çıkın Memur Bey, benim bunları poşetlemem gerek nasılsa.”

Bu sırada salonun içinde boncuk boncuk terleyip olduğu yerde kıvranıp duran Kaymakam;

“Çık Selahattin, çık beceriksiz herif!” diye söylenirken o da dayanamadı.

“Gitmemiz lazım Hulki! Çıldırdı omzumdaki.” deyip memurun peşinden salonu terk etti. Ben eğilip yerdeki çeri çöpü kutuya geri koymasına yardım ederken bir yandan da doktordan özürler dileyip, çok işimiz olduğundan filan bahsedip, hızla Kaymakam’ı takip ettim. Eve dönüp ilk iş bu yılan olayını çözmemiz gerekiyordu. Belli ki bu hâldeyken Kalender Bey’in hiçbir şey yapması mümkün değildi.

Kapalı garajda arabayı park ettiğim yeri unuttuğumdan biraz fazla dolandık. Nedense her yer birbirine benziyor, arabaların renkleri de sanki değişiyordu. Dönüş yolunda ben de fena hâlde terlemeye başladım. Kalender Bey’sе kaşınmayı bırakmıştı. Yolun son on dakikasında kıkır kıkır gülmeye başladı. Bir yandan da, “Kendi kendini kaşıyo Hulkii!” diye saçma laflar ediyordu. Nasıl olduğunu hatırlamasam da bir şekilde evi bulduk. Paltosunu çıkartıp yatağına yatırdığımda Kaymakam kıkırdayıp, anlamsız laflar etmeyi sürdürüyordu. Öteki yılanı da kesmem lazımdı artık ama başım dönüyordu. Ayrıca ateşimin çıktığına emindim. Elime yüzüme su çarptıktan sonra kanepeye uzandım. Biraz dinlenip sonrasında işe girişmek lazımdı. Bu lanetten kurtulmazsak, ikimizin de kariyerinin biteceğine kesin gözüyle bakıyordum. Dalmak üzereyken o kadar ısınmıştım ki, kanepenin yastıklarının eridiğine ve benim

de içine gömülüp deri ve süngerle bir olduğuma adım gibi emindim! Kendimden geçmeden önceki son düşüncem, “*Neler oluyor bana?*” olmuştu.

İstihare

İlk olarak o tatlı kokuyu aldım. Bir yandan is gibi fakat kendine has aroması lezzetli şeyleri anımsatan bir rayihaydı. Yoğun nemin ağırlığını alan, nasıl desem?.. İlham verici bir koku. Gözlerimi açtığımda artık salonda yahut kanepenin süngerlerinin içinde değildim. Loş mu loş bir tünelin tabanında uzanıyordum. Tavandan sarkan kandilin titrek ışığında doğrulurken, alçak tavana başımı vurmamak için eğik durdum. Taşlarla örülmüş yapının bir ucu kapkaranlıkta silinirken diğer yanında huzurlu bir aydınlığın demlendiğini hissediyordum. O kadar hafıftım ki bedenimin yükünden kurtulduğumu hayal ettim. Kendi düşüncelerime dahi anlam veremezken, ışığa doğru çekildiğimi hissediyordum. Tünelin taş duvarlarında anlamadığım bir dilde bir ilahi yankılanıyordu. Işığın merkezinde, tavanı tünelden daha yüksek bir odacığa ulaştım. Hiç pencere olmadığından kendimce yeraltında olduğuma ikna olmuşum. Odacığın içinde çember oluşturmuş cübbeli adamlar loş kandil ışığında ilahiyi söylerken uyumla sallanıyorlardı. Cübbelilerin en iri yarı olanı taş örme duvardaki bir oyuğa uzanıp metal bir kutu çıkardı. Anlaşılmaz bir şekilde renkten renge giren kutuyu gözüm bir yerden ısırsa da çıkaramıyordum. Adam kutuyu bu sefer grubun en ufak tefek olanına verdi ve çemberdeki yerine geri döndü. Yüzleri görünmese de hareketlerinden yaşlı olduğu sezilen ufak tefek adam kutuyu çemberin merkezinde, kırılmış, yarım sütunun üzerine koydu. Çemberdekiler salınıp ilahiyi alttan alta mırıldanmayı sürdürürken, adam yine anlaşılmaz dilde bir iki lakırdının ardından kutuyu açtı. Diğerleri hipnotize olmuş gibiydi ve kimse benim farkımda bile değildi.

Yani önce ben öyle sandım fakat sonra aslında benim de onlardan biri olduğumu fark ettim. Panik olmam gerektiğini düşünürken anlaşılmaz bir rahatlık içinde törenin bir parçası olmuştum. Yaşlı adam, alaimisema gibi parlayan kutunun içine elini sokup dal mıdır, kök müdür anlayamadığım bir avuç bir şey çıkardı. Dilinin altına bir parçayı sokuşturduktan sonra geri kalanları çemberi oluşturan bizlere dağıttı. Ben de onlardan biriydim fakat aklım bu olanları kavramakta zorluk çekiyordu. Kökleri ağzımızda çiğnemeye başlamışken yaşlı adam da kutudan kutsal emaneti (bunu neden düşündüğümü bilmiyordum), kopkoyu metalden rengi anlaşılmayan fakat keskin kenarları kandil ışığında tıpkı içinden çıktığı kutu gibi renkten renge giren temreni çıkardı. “*Temren mi?*” Bir an için zihnimde bir şimşek çaktı. Bu olanlar gerçek olamazdı. İri yarı olan cübbesini ani bir hareketle üstünden atıp çırılçıplak vücuduyla merkeze yöneldi. Adamın omuzlarında yılanlar vardı. Bana dönüp sırtıttı. Ortamın tüm loşluğuna rağmen onu tanı mıştım, Kaymakam Bey’di yılanlı adam. Büyük bir sarsıntı oldu ve herkes korkuyla birbirine sokuldu. Derken bir gümbürtü, örme duvarlar çökmeye başladı. Omuzlarında yılanlarıyla çırılçıplak karşımda dikilen Kalender Bey bana bakıp bastı çığlığı:

“Hulkii! Allah Belanı versin Hulkii!”

Kanepeden yuvarlanınca kendime geldim. Tekrar Kaymakam’ın salonundaydım. Kafam kazan gibiydi ve içeriden Kalender Bey’in çığlıkları yükseliyordu:

“Hulki, Allah belanı versin Hulkii! Neredesin?”

Zor da olsa ayaklandım, önceki gece sarhoş olan sanki Kaymakam değil de bendim ve akşamdan kalmalık, bütün günü atlayıp çarpmak için bu anı beklemişti. Hâlen gördüğüm rüyanın etkisinden çıkamamıştım. Sersem sersem koridora kafamı uzattığım anda iki el yakama yapıştı. Beni sert bir hamleyle duvara yaslayan genç adam sinirden kıp-

kırmızı olmuştu. Sol omuzundaki bandajlar açılmış ve aralarından başını uzatan kara yılan eskisinden daha sinirli bir şekilde hışlıyordu:

“Bu ne Hulki? Bu ne?”

Nefesimi kesen yumrukların iki yanında iki yılan yüzüme yüzüme yanaşıp çekiliyorlar, Kalender Bey beni sarsıp sarsıp duruyordu:

“Kesmemişsin Hulki, ağzına sıçıım Hulkii!”

Rüyamda çırılçıplak çığlık atan hâliyle, o an don paça yakama yapışmış hâli üst üste binmiş, gerçek olamayacak gerçeklikte beni kendime getirmişti. Uyanıktım ve iki yılan sapasağlam önümdeydiler. Şaşkınlıktan az kalsın yılan korkumu bile unutacaktım.

“Nefess... Khh...”

Kaymakam beni iteleyip yere devirdi. Koridorda deli saçması sesler çıkartıp kendi etrafında dönüyordu. Bir an soluklanınca;

“Kestim yahu, iki gözüm önüme aksın kestim!” dedim.

Sabah evden alelacele ayrılmış, kendimize çeki düzen versek de ortalığı toplamamıştık. Hızla doğrulup mutfağa daldım, her yer kan revan içindeydi işte! Yılanı bıraktığım kesme tahtasının üstündeysen kara kuru bir yılan derisinden başka bir şey yoktu. Elim attım o da dağılıp toz gibi kararmış tahtaya yayıldı. Beni takip eden Kalender Bey, cam ve tüllere sıçrayıp kurumuş kanı, tezgâhın üzerinde ve yerdeki kararmış lekeleri gördü. Yılan orada değilse de bir şeyleri kestiğim açıktı. Elimde kesme tahtası ona döndüm;

“Vallaha da kestim billaha da kestim. Nah, bıçak burda!” dedim.

Kalender Bey gözlerini bir süre daha benim, bıçağın ve mutfağın her yerine sıçramış kanların üzerinde gezdirdikten sonra yanındaki iskemleye çöktü. İkimiz de birbirimizden şaşkındık ve neler olduğunu anlayamıyorduk. Yılanların hışlaması mutfağı doldurdu.

Akşam çöktüğünde acıkmıştık. Ben makarna haşlarken, Kaymakam kıpırdamaksızın oturmayı sürdürdü. Yılanlardan eskisi gibi çekinmiyordu artık. Onlar, onun bir parçasıydı. Bunun düşüncesi bile aklımı almaya yetti. Makarnayı haşlarken dudaklarımın arasından fısır fısır Ayet-el Kürsi'yi okuduğumu fark edip şaşırdım, bunu çocukluğumdan beri yapmamıştım. Okuldaki din hocası bizi her tür kötülükten koruyacak en güçlü sure olduğunu öğrettikten sonra başım her sıkıştığında okur olmuştum. Sonra tabii zamanla unutup gitmiştim. Oysa şimdi çaresiz bir velet gibi korkuyordum. Makarnayı süzüp tencereye geri döktüm. Üzerine tereyağı koyup kapağını kapattım.

“İki dakkaya hazır Kalender Bey. Gözümüz döndü valla sabahtan beri bi şey yemedik dii mi ya?”

Genç adam tepkisizdi. Bu sırada salonda telefonum çaldı. Arayan Doktor Asude Hanım'dı. Tahminen toksikoloji raporu çıkmıştı.

“Alo Asude Hanım.”

“Hulki Bey... Nasılsınız?” Karşımdakinin sesi titrek ve yorgun geliyordu.

“Hamdolsun Asude Hanım. Siz nassınız?”

“Ben... Şimdi Hulki Bey... Hastaneden çıktığınızda bir gariplik, baş dönmesi, bulantı ya da... Ya da görüşünüzde bir gariplik, bozulma filan oldu mu?”

“Alla Allah nerden bildiniz? Eve zor döndük inanır mısınız? Sonra da buhranlı rüyalar bastı, anca kendime geldim.”

“İnanırım Hulki Bey inanırım. Polis memurunun düşürdüğü kutuyu hatırlıyor musunuz? Hani otopsi salonunda.”

“Haa, Selahattin, sakar Selahattin, evet.”

“Kutunun içinden dökülenleri yerden topladık ve siz ayrıldıktan kısa bir süre sonra benim de algımda bozukluklar başladı. Denge kaybı ve hatta sonrasında halüsinasyonlar.”

“Geçmiş olsun, Doktor Hanım. İyi misiniz şimdi bari?”

“İyiyim Hulki Bey sağ olun. Kendime gelir gelmez kutunun içindeki maddeyi de laboratuvara yollattım. İki güne sonuçları alırız fakat benim tahminim o maddenin kurbanlar ve imamın kanındakiyle aynı olacağı yönünde.”

Durumu pek kavrayamadığımdan sesimi çıkarmadım. Doktorun biraz daha açıklama yapacağını umuyordum. Sessizliğimden beklentimi hisseden Asude Hanım:

“Hulki Bey, kutunun içindeki madde her ne ise uyuşturucu bir özelliği olduğunu tahmin ediyorum, en iyi ihtimalle antik bir halüsinojen. Biliyorsunuz temreni bulduğunuz aynı göçükten çıkmış bu kutu. Yani eğer göçük altındayken bu kutu açıldıysa, yer altında kapana kısılmışken bu halüsinojen onları çok kötü etkilemiş olabilir. Şu an sadece tahmin yürütüyorum ama cinayetin sebebi bu uyuşturucu çıkarsa hiç şaşırmam. Biz havalandırmalı bir salonda sadece otuz saniyeliğine filan maruz kaldık o toza, oysa imam ve maktuller belki saatlerce o göçüğün altındaydılar.”

“Alla Allaah, cık, cık, cık... Eh, ben Kaymakam Bey’e iletirim bunları. Sonuçları alalım, emniyettekilerin de görüşünü alırız. Çok sağ olun.”

“Hulki Bey, uyuşturucunun ne olduğunu bilmiyoruz, geç çıkan etkileri de olabilir. En kısa zamanda mutlaka hastaneye uğrayın da bir kanınızı alalım. Sağlıklı olduğunuzdan emin olalım.”

Şu an için buradan ayrılmam mümkün değildi. Teşekkür edip telefonu kapattım. Anlaşılan gördüğüm normal bir rüya değildi. Filmlerdeki Kızılderililer gibi otu çekip rüyaya yatmıştım. Kendi kendime kıkırdarken mutfaktan Kaymakam’ın sesi yükseldi.

“Dur ulan, Allah’ın cezası. Dur bi’ gıdım yiyim dur. Ah!”

Bir heyecan mutfığa daldım. Elinde çatalıyla Kalender Bey makarna tenceresinin başına dikilmiş, çatala sardı-

ğı spagettiye ağzına götürmeye çalışıyordu. Fakat yılanlar buna izin vermeyip, hıslaya tıslaya eline, yüzüne dudaklarına saldırmaktaydı. Makarnayı sağa sola saçarken yılanların birini tutsa diğeri onu sokuyordu. Mutfağa daldım. Ona yardım etmek istiyordum ama yılanlara yaklaşmam mümkün değildi.

Eli, yüzü kan içinde kalmıştı. Çatalı ocağın üstüne attı. Yılanlar sakinleşip sanki deminki itiş kakış hiç olmamışçasına omuzundaki yerlerine çöreklandiler. Beni gören Kalender Bey'in sesi ağlamaklıydı.

“Çok acıktım Hulki... Ama bu sürüngenler yedirmiyol!” Tekrar iskemlesine çöktü. Koca adam gözlerimin önünde ufacık kalmıştı sanki. Gözlerindeki bakış ya delirmiş ya da delirmesine ramak kalmış bir adama aitti. Bu hâlde Kaymakam'dan medet ummak mümkün değildi. Belli ki bu işi benim çözmem gerekecekti. O böylesine dağılmışken sağlam durması gereken bendim. İstifimi bozmayıp, dolaptan bir tabak çektim. Tencereden makarnamı aldım. Üstüne yoğurdumu döküp masada karşısına oturdum.

“Kalender Bey benim de açlıktan gözüm döndü affeder-sin... İzninle bari ben yiyeyim bi' tabak. Ondan sonra bu işin hâl çaresine bakacam. Senle şöyle karşılıklı bi' oturup konuşmamız gerek.” Ben makarnamı yerken o da kâğıt havluya döktüğü Baticon'u yaralarına sürüyordu. Yemek yemeye çalışmadığı ya da ben yanlarına yanaşmadığım sürece yılanlar sükunetlerini bozmuyorlardı. O sırada yılanların içki içmesine karışmadıklarını fark ettik. Bildiklerimi ona anlatmadan önce sakinleşmesi gerekiyordu, o yüzden ben yemeğimi yerken viskisini doldurdum. Viskiden ilk yudumunu alınca sanki bildiğim Kalender Bey'le göz göze geldim bir an. O her zamanki gibi yudum yudum viskisinin tadına varırken ben de makarnama yumuldum. Kafayı çalıştırmak için önce karnımı doyurmam şartı. Ne olursa olsun tüm bu olanların bir açıklaması olmalıydı ve

bunu bulmak bana kalmıştı. Hatice'yi de arayıp bu akşam Kalender Bey'le sabahlayacağımızı haber vermeyi de unutmamam lazımdı. Her şeyi çözssem bile eve döndüğümde büyük bir papara beni bekliyor olacaktı.

Sırlar

Karnım doyup başımın dönmesi hafifleyince, Kalender Bey'e ikinci bir kadeh doldurup gündüz niyetine rüyamı anlatarak başladım sohbete. Açıkçası beni pek dinliyormuş gibi görünmüyordu fakat bunu çok da önemsemedim, kafamdakileri seslendirmek düşünmeme yardımcı oluyordu. Rüyamı anlatırken Doktor Asude Hanım'ın telefonunu ve uyuşturucu meselesini de araya sıkıştırınca, gördüğüm rüya en azından kafamın içinde bana anlam ifade etmeye başladı. Antik medeniyetlerde dinî törenler sırasında şamanların, keşişlerin filan uyuşturucu maddeler kullandığını duymuştum ve kutunun içinde uyuşturucuyla temrenin olması buna işaret ediyordu. Belki de arkeolojik kazı alanımızın altında antik törenler yapılan bir tapınak vardı. Çevremde bu kadar fantastik olay olurken bu düşündüklerim artık bana hiç de saçma gelmiyordu. Tabii bunlar hem benim hem de karşımda demlenen yılanlı kaymakamın kafasını karıştırmaktan başka bir işe yaramıyordu belli ki. Kalender Bey'in gözleri uykulu bakmaya başladığı sırada cesaretimi toplayıp konuyu Devâ'ya getirdim. Konuşurken Devâ Hanım diyordum tabii. Geçmişte Urfa'da yaşananları bir bir anlattıktan sonra;

“Bana raporu veren güzeller güzeli Kazı Başkanı'nı hiç unutamadım. Ve pazartesi sabahı kazı alanında onunla karşılaştığımızda da gözlerime inanamadım. Çünkü iki Kazı Başkanı da aynı kişiydiler ve Devâ Hanım son otuz yılda hiç yaşlanmamıştı!” dedim.

Kalender Bey'in uykulu gözlerinde bir ışık yandı. Artık o kadar boş bakmıyordu.

“Urfa’daki ahbablarımı aradım, kayıtları araştırdım sordum soruşturdum lakin benden başka kimse Devâ Hanım’ı hatırlamıyo. Belgelerdeki imzalar da başkalarının. Fakat Kalender Bey, tüm bu olanlarla aynı anda benzer bir göçük olayında hiç yaşlanmayan bir kadının ortaya çıkması sizce de çok garip değil mi?”

Son bir saattir yılanlarıyla beraber oturduğu sandalyesinde viskisini yudumlaması dışında kıpırdamayan Kalender Bey doğrulup sırtına yaslandı. Yılanlar da tıpkı huzurlu hülyalardan uyanmış gibi başlarını doğrultup, sinirli gözlerini üzerime diktiler.

“Harbiden Hulki, n’oldu bu Devâ’ya? Beni yatağa atıp sonra da ortadan kayboldu. Dün bir bugün iki, hadi benim omzumdan yılanlar çıktı aramadım...” Araya sahte bir kıkırtı sıkıştırıp sözüne devam etti. “O niye beni aramıyo? Kulaklarıma aşk sözcükleri fısıldayıp omuzlarıma öpücükler konduran kadın gecenin bir yarısı sır oldu ve ben sırf kendimi düşünüyorum! Ulan ne bencil bi’ herifim ben... Hulki telefonumu uzat!”

Kaymakam konuşurken ben ümidimi tümüyle yitirmiştim. Sanki beni hiç duymamış gibiydi. Sadece Devâ’nın adını duyduğu için kendine gelmiş, sevgilisini merak etmişti. Telefonu uzattım. Kalender Bey’in aklını başına getiremezsem bu işin içinden çıkmak düşündüğümünden daha zor olacaktı.

Son numarayı aradı fakat omuzunda yılanlar varken belli ki telefonla konuşmak iyice zorlaşıyordu. Telefon bağlanırken hoparlörü açıp önündeki sehpaye koydu. Uzun bir sessizliğin ardından tam ümidini kaybetmek üzereyken telefonun kapalı olduğuna dair sinyali duyduk. Ardından gelen mesajı anlamadığımız bir dilde bir erkek sesiydi. Neredeyse çoğu sessiz harflerden oluşan mesaj “hmsfr sh-liu sh mskshr inu zmin...” filan derken Kalender Bey telefonu kapattı.

“Neceydi bu Kaymakam Bey?”

“Emin diilim ama İbranice olabilir!”

“Nası yahu!”

Kaymakam viskisinden büyük bir yudum daha aldı. Gözleri tekrar tedirgin tedirgin kıpırdanmaya başlamıştı. Sonunda ayaklandı.

“Emniyet’i ara Hulki. Telefonun yerini bulsunlar. Ben biraz uyuycam. Devâ’nın yerini öğrenince kaldırırsın beni.” diye mırıldanırken, koridor boyunca bir duvardan diğerine sekerek yatak odasına girip gözden kayboldu.

Durum ne kadar saçma bir hâl alırsa alsın doğrudan verilen bir emri görmezden gelecek değildim. Tabii Kalender Bey’in adını vermesem ortada bir açıklama filan olmadan bu işler mümkün değildi ama Kalender ismi Emniyet’te pek çok kapıyı açıyordu. Sonrasında, eğer bu işi çözeceksem biraz araştırma yapmam gerektiğine karar verdim. İlk olarak yılanlardan kurtulmalıydık. Kalender Bey’in dizüstü bilgisayarını kucağıma alıp, kanepeye uzandım. Ben hiç duymamış olsam da eminim internette omuzda çıkan yılanların nasıl bir hastalık olduğuna dair bir bilgiye ulaşabilirdim. Tabii, kestiğim yılanın yerine yenisi çıktığından, öyle şeylere pek inanmasam da bunun hastalıktan çok bir efsun veya lanet olabileceğini de göz ardı edemezdim. “Omuzda yılan çıkması”, “insanın omzunda yılanlar çıkarsa” gibi aramalarım sonucunda rüyada yılan görmenin ne anlamlara geldiği ne gibi sonuçları olabileceğine dair pek çok bilgi sahibi oldum. Ardından arama kelimelerimi değiştirip farklı bir iki denemede de “Omzunuzdaki sinsi hastalık: Donuk omuz sendromu” hakkında merak ettiğiniz her şeyden tut, omuz ağrıları ve romatizma üzerine pek çok bilgi ve habere ulaştığımı söyleyebilirim. İki saat rüya tabirleri ve eklem rahatsızlıklarından başka bir şeye ulaşamayıp tam vazgeçmek üzereydim ki sondaki sayfalara doğru İslam Ansiklopedisi’nin bir başlığı dikkatimi çekti:

Dahhâk. İşte bu keşif beni sabahın ilk saatlerine dek ayakta tutacak okumalara gömdü. Tabii o gece öğrendiklerim tam da aradığım sorunun cevabı gibi görünmelerine rağmen ufak bir problemim vardı: Tümü eski İran efsanelerine dayanıyordu. Bir tarafta masallar, diğer taraftaysa içerideki odada omuzlarındaki yılanlara rağmen horul horul uyuyan bir adam vardı. Bu işe mantıklı bir çözüm bulamadığıma göre belki de masallara inanmaya başlamamın zamanı gelmişti.

Efsanenin İzinde

Bilgisayarın başında açık tutmaya çalıştığım gözlerim cayır cayır yanarken, güneşin ilk ışıkları içime tatlı bir huzurun ilk kırıntılarını serpti. En azından hâlen güneş doğuyordu. Haminnemin geceleri toplandığımız odada gaz lambasının ışığında anlattığı masalları anımsatan efsanelerin içine öyle bir dalmıştım ki artık kendimi gerçeklikten kopmuş hissediyordum. Okuduklarımda içinde, bir hafta önce olsa, hiç ciddiye almayacağım pek çok detay arka odada omuzlarında yılanlarla yatan bir adam olduğu gerçeğini düşündükçe atlanamayacak kadar önemli görünüyordu. Günün ilk ışıkları içime su serpmişken kalkıp yüzümü yıkamaya gittim. Akşama göre konu hakkında çok daha donanımlıydım artık... En azından teoride.

Akşamki okumalarım sırasında birkaç kez sessizce yatak odasına başımı uzatıp kontrol ettiğim Kalender Bey'in şimdilik üç başlı üç ağızlı bir canavar olmadığına emin olduktan sonra, geriye duruma uygun tek bir efsane kalıyordu. Başımıza gelenleri en iyi, Firdevsî'nin *Şeh-name*'sinde yazanlar açıklıyordu. Yani hepsini tam olarak kavrayamasam da en azından omuzundan çıkan yılanlar ve bu yılanların açlıklarını, dolayısıyla kendilerini doyurmadan Kaymakam'ın yemek yemesine izin vermemelerinin sebebini anladığımı düşünüyordum. Bu bilginin bana fay-

dadan çok müşkül oluşturduğunu ise o an için düşünmek istemiyordum. Yılanları kesmenin bir faydası yoktu ve onları her gece doyurmak zorundaydık. Bu bir çözüm olmasa da en azından bir ilerleme kaydetmiştim. Bunu anladıktan sonra sıradaki en önemli problem, efsaneye göre yılanların kendilerine has diyetleri ve benim onları beslemek için ne halt edeceğimi bilemememdi. Okuduklarıma göre hayvanlar yalnızca insan beyni yiyorlardı ve bu civarda masal canavarlarını beslemek için insan beyni satan bir pazar yeri olmadığına emindim! Meselenin diğer bir yanı ise bu konuyu Kaymakam'la konuşma ihtimalini ortadan kaldırıyormuş gibi görünüyordu. Devâ Hanım'dan bahsettiğimde başıma gelenleri bildiğimden, bu yılanların omzundan çıkış sebebi hakkındaki teorimi onunla paylaşamayacağım aşikârdı. *Şehname*'de yazdığına göre, Kral Dahhâk'ın omuzlarında yılanların çıkmasının sebebi, şeytanın onu omuzlarından öpmüş olmasıydı. Bu açıklama tüylerimi diken diken ediyordu fakat şu an için elimde daha iyisi yoktu. Dün gece Kalender Bey konuşurken bana lüzumsuzca detaylı bir tanım olarak gelen sözleri hatırladım, Devâ'nın onu omuzlarından öptüğüne dair bir şeyler gevelemişti. Bunu düşünmek istemesem ve hatta aklımın almasına izin vermeyi bile hayal edemesem dahi bu durumda, otuz yıl sonra aynı çekicilikle karşıma dikilmiş Devâ'nın Şeytan'ın ta kendisi olduğu, sessiz çılgınlık arasında zihnimin bir kenarına işlemişti bile. Artık ne düşüneceğimi bilemiyordum. Gerçek ve hayal birbirine girmişti fakat oturup kara kara düşünmenin zamanı değildi. İkimizin de hayatları ve daha da önemlisi, kariyerimiz söz konusuydu. Emekliliğime böyle deli saçması bir şeyin engel olmasına izin verecek değildim. Evin kredi ödemeleri Itırlı Kaymakamı'nın omuzundan yılanlar çıktı diye ertelenecek değildi! Aynada kan çanağı gözlerimin derinliklerine bakarken kararımı verdim; kafamdakileri Kalender Bey'le paylaşamazdım. En

azından olduğu şekliyle bu mümkün değildi. O senaryoyu birkaç kere zihnimde oynattım ve hiçbir sahnesi istediğim gibi gelişmedi.

Sahne 1:

Kalender Bey Salon, İç/Gündüz

Hulki:

“Öhhö! Kaymakam Bey, geçen akşam seviştiğiniz şeytanmış ve omzunuzdaki yılanları size o vermiş!”

Kalender:

“Neymiş neymiş? Puhhaaa... Hahahaha!”

Kalender cep telefonuna uzanır, kaymakamlığı arar.

Kalender:

“Neşe Hanım, Hulki Bey’in görevine son verdim. İlişğini kesmek için gerekli belgeleri hazırlayıverin. Teşekkürler.”

Telefonu kapatan Kalender’in kahkahaları salonun duvarlarında yankılanmaktadır.

Ya da:

Sahne 2:

Hulki, yüzünde hin bir sırıtışla:

“Kalender Bey, Devâ Hanım sizi başka bi’ yerinizden de öpmedi inşalla?”

Kalender duvarda asılı katanayı kınından çekip saldırır. Hulki’nin boynundan ayrılan kafası salon sehpasının üstünde yuvarlanır. Yüzündeki sırıtış hiç bozulmamıştır...

Düşündükçe sırtımın ürpermesine engel olamıyordum. Kendi kendime “Şeytan dürttü!” diye mırıldanıp sonra ne dediğimi fark edince kendimi daha da çok korkutuyordum. Devâ her an arkamdan bir yerlerden ortaya çıkacakmış gibi geliyordu. Bir çay demleyip içtim. Bu sırada Kalender Bey hâlen uyanmamıştı. Ona evden çıkmaması ve kimseyi aramamasını tembihleyen bir not yazıp çıktım. Delirmediği-

me emin olmak için Doktor Asude Hanım'a gitmeye karar vermiştim. Bu olanların ne kadarının gerçek ne kadarının kanımdaki uyuşturucudan kaynaklanabileceği sorusu beni huzursuz eden pek çok şeyden sadece biriydi. Ayrıca dönüşte bir sakatatçıya uğrayıp Kalender Bey'in yılanlarına, dana beyni almayı planladım. Kesip doğrayıp önlerine koyarsam illa insan beyni diye tutturmayacaklarını ummaktan başka çarem yoktu açıkçası. Asude Hanım telefonu ilk çalışta açtı. Evet, hastanede, morgdaydı, cesetleri kapatıyordu, toksikoloji sonuçlarını da onun için öne almışlardı beni bekliyordu, gelince konuşurduk.

Otopsi salonunun girişinde Asude Hanım'ı korumakla görevlendirilmiş Selahattin beni görünce gözlerini indirip dudaklarını büzdü. Belli ki Doktor Hanım ona yaptığı sakarlığın sonunda başımıza gelenlerden bahsetmişti. Bir şey demeden uzanıp kapıyı açtı. Kafamı içeri uzattığımda bilmediğim kimyasalların kokuları genzimi yaktı. Önceden bunun neden olmadığını bir an için anlayamadım ama çok da düşünmedim. Uykusuzluk, stres filan derken kendimi bugünlerde tamamen başka biri gibi hissediyordum. Otopsi masasında bir cesedin üzerinde çalışan Asude Hanım beni içeri davet etti. Midemin zayıf olduğunu kimse iddia edemez, sonuçta her yıl kendi kurbanımı kendim kesiyordum fakat tabii bu, otopsi masasında bir cesetle yüzleşmeye hazır olduğunuzu göstermiyor. Başım tatlı tatlı dönünce yüzümü yana çevirip, masadan birkaç metre ötede durdum.

"Kusura bakmayın Hulki Bey, düşünemedim ben. Burada az bir işim kaldı isterseniz dışarı çıkın siz ben az sonra gelirim."

"Yok, estafurulla, siz buyrun işinizi bitirin hocam. Ben gece az uyudum, sabah bi' şey de yemedim pek ondan şey ettim bi an. Buyrun siz buyrun..."

"Kazı alanındaki maktullerin işlemleri bitti de kapatıyorum. Dün yaşadıklarım o kadar garipti ki bu konuyu

kimseyi karıştırmadan, tümüyle kendi başıma halletmeye karar verdim. Önce saldırı ardından halüsinasyonlar filan derken mesele bir yandan garip diğer yandan kişisel bir hâl aldı.”

Dışarıdan duyulabileceğini fark etmeden mırıldandım;
“Sen onu esas bana sor!”

“Efendim? Bi’ şey mi dediniz?”

“Yok, yok demedim hocam!”

O sırada onu ikna etmek istercesine kafamı ona çevirince elinde maktulün beyniyle bana baktığını gördüm. “Beyin!” zihnimde bir çınlama gibiydi. Asude Hanım, tekrar işine döndü; beyni masada yatan adamın karnına sokuşturup yanındaki tepsiden aldığı yamuk bir iğneyle karnı dikmeye girişti. Çok meraklı görünmemek için bir şey demedim fakat gözlerimi adamın karnından alamıyordum.

“Beyin!”

Asude Hanım merakla başını kaldırdı. Bu sefer kesinlikle sesli konuşmuştum.

“Ee... Şey, beyin değil miydi o? Şaşırdım da hocam.”

Evet, beyindi, otopsi bittiğinde beyni oraya yerleştiriyorlardı. Dikmeyi sürdürürken olayın tarihçesi, sebepleri, teknik bilgiler vb. Anlattı da anlattı fakat benim zihnimde yankılanan sadece tek bir kelimeydi ve geri kalan tüm seslerin üstünü kapatıyordu,

“Beyiiin!”

Sonun Başlangıcı

Kendimi arabaya nasıl attım bir ben bilirim. İğrenç hissetmemin ötesinde leş gibi koktuğuma da emindim. Kimse benimle ilgilenmemiş olsa da herkesin gözlerinin üstümde olduğuna kalıbımı basardım. Morgda hızlı düşünüp hızlı hareket etmem gerekliydi. Ne yapmam gerektiğini bilsem de bunu nasıl yapabileceğimi bilmiyordum. Sırrı, Doktor Asude Hanım’la paylaşmak dışında bir seçenek görünmü-

yordu fakat bunu nasıl karşılayacağını bilmiyordum. Kendime dürüst olmam gerekirse bunu nasıl karşılayacağını biliyordum! Kalender Bey'in hâlini gözlerimle gördüğüm hâlde ben bile hâlen olanlara inanmakta güçlük çekiyordum. Kalender Bey'in akli hâlen başındayken söylediği en doğrusuydu:

“Sen ve ben tamam mı? Bunu başka kimse göremez, kimse duyamaz anlıyor musun?”

Bu sırrı kimseyle paylaşamazdım, bunun tersini düşündüğüme göre yorgunluk aklımı başımdan alıyor olmalıydı. Asude Hanım'ın ikinci kurbanın beynini alıp karın boşluğuna koyuşu ve dikmeye başlayışını çaresizlik içinde izliyordum. O sırada salonun uzak köşesinde çalan telefon aradığım fırsatı yarattı. Asude Hanım cesede sırtını dönüp telefona yöneldiğinde atıldım. Yarım dikilmiş yaranın içine ellerimi daldırıp, adamın beynini avuçladım. Beyni çıkardım çıkarmasına da şimdi ne yapacaktım. Doktor telefonla konuşurken kafasını bir çevirse, morgun orta yerinde elimde beyinle dikilirken yakalanacaktım. Sol elimle gömleğimin ortasından iki düğmeyi çözüp, beyni içime soktum. Vıcık vıcık serinliği midemi kaldırmıştı. Yemek borumdan yükselen safra dilimi yakarken mühürlediğim dudaklarım gibi gömlek düğmelerimi ve üstüne ceket düğmelerimi ilikledim. Sol kalçamın üstünde hissettiğim ıslaklığın dışardan görünmemesi için dua etmekten başka çarem yoktu! Kapının önündeki yerime geri çekildim ve telefonla konuşması biten doktor dönüp dikişini tamamladı. Paçayı kurtarmıştım. Ağzımdaki acı safrayı geri yuttum.

“Eh, ben artık kaçayım o vakit, Kaymakam Bey beni bekler Asude Hocam!” deyince, kadın gözlerini kaldırıp bir an şaşkın şaşkın bana baktı. Acelem olduğunu bilmiyordu, beni bu angarya iş sırasında oyaladığı için çok üzgündü fakat odasına kadar ona eşlik edersem toksikoloji raporunun bir örneğini Kalender Bey için de hazırlamıştı. Ayrıca

kan vermem gerekiyordu, bu çok önemliydi, imam ve diğerlerinin kanında bulunan madde tahmin ettiği gibi kutunun içindekiyle aynıydı fakat ne olduğunu şimdilik anlayamamışlardı, tehlikeli olabilirdi o yüzden mazeret kabul etmiyordu. İkinci kattaki odasında bana raporu verdikten sonra kanımı da kendi almak istemişti. Sol yanımda, ilik kıvamındaki dokusu ve kaygan ıslaklığıyla bir insan beynini dengede tutmaya çalıştığımdan sağ kolumu sıyırdım. Enjektörü kolumdan çıkartır çıkartmaz, Asude Hanım'a teşekkür edip, sol yanımlı ondan yana çevirmeden, aksak bir geri çekilişle odasından çıktım.

Arabaya ulaşana dek her an birilerinin, “Paçanızdan beyniniz akıyor beyefendi!” demesini bekleyerek şakır şakır terlerken hafiften başım dönüyordu. Dedim ya arabaya nasıl bindim bir ben bilirim. Kendi ter kokumun üstüne gömleğimin içinde ezilmiş ve çürümekte olduğuna emin olduğum organın kokusunu soluyarak sakinleşmeye çalıştım. Yine iyiydim... Bunca rezillığe yine iyiydim. Sol cebimdeki telefonum titreşip, dımbırı dımbırı “Dombra” melodisiyle çalmaya başlayınca yerimden zıpladım. Bir saniyeliğine de olsa beynin titreştiğini sanıp çıldıracağımı düşündüm. Telefonu ön camdaki tutacağa oturtup açtığım sırada yola düştüm. Arayan Emniyet'ti. Aradığım numara ya ait telefonun yerini belirlemişlerdi. Telefon Kudüs'teydi...

Tok Evin Aç Yılanları

Bütün bu kargaşanın arasında içimi rahatlatan sanırım tek şey eve döndüğümde Kalender Bey'i yatağında bıraktığım gibi horul horul uyurken bulmak oldu. Hastanede içime sokuşturduğum beynin daha da ezilip, paralanmasından korktuğumdan içimden hiç çıkarmamıştım ve arabadan indiğimde kendimden enikonu iğreniyordum. Beyni ya-

pıstığı gömleğimden sıyrıp mutfak tezgâhına koyduktan sonra ilk iş kendimi duşa attım. Kaymakam'ı uyandırmadan şöyle sakın bir on dakikaya ihtiyacım vardı. Tam olarak ne yapacağımızı bilemesem de bizi yine uzun bir gecenin beklediğine emindim.

Duş alırken bir iki kere ayakta uyuyup düşme tehlikesi atlatsam da sonunda sağ salım temizlenmeyi becerdim. Duşun sonunda bir de soğuk su şoku ile kendimi toparladım. İlk iş açlık problemini halletmem gerekliydi. Her ne kadar omzundaki yılanlar dolayısıyla Kalender Bey'in aklını yitirdiğine inansam da saçmalamasının ardında açlığının da bir faktör olduğuna emindim. Yılanlar efsanede anlatıldığı gibi beyni yer ve onun da yemesine izin verilerse, benden kalan makarna onu biraz tutardı. Pantolonumu giyip, mutfağa geçtim. Beyin salatası yemişliğim vardı fakat nasıl yapıldığı hakkında hiçbir fikrim yoktu. Ayrıca Allah'ın büyüğü yılanları ne anlardı haşlamadan, söğüşten? Yine de kısa bir an için zeytinyağı, limon filan koysam mı diye tereddüt ettim. Sonunda, geçen gecedan kalan kurumuş kanlar içindeki mutfağı biraz temizlersem yeniden yemek yenecek bir yere benzeyeceğine karar verdim. Biraz sonra yapmam gerekecekleri bilmediğimden zaman geçiriyordum aslında. Yılanlı kaymakamla tekrar yüzleşip o deliliğin içine düşmeden ne kadar zaman geçse kârdı. Fakat gün iyice karardığı sırada mutfak bal dök yala kıvamına ulaşmış, beyin dilimlenip iki ayrı çukur tabakta servise hazır edilmiş ve makarna da ısınmıştı. Artık canavarı uyandırmanın vakti gelmişti. (Neden böyle düşündüğümü gerçekten bilmiyordum!)

Neredeyse yirmi saattir uyumasına rağmen tahmin ettiğim gibi yine huysuz uyandı. Hiç uyanmasa iyiydi, en azından rüyalarında yılanlıydı, ayrıca Devâ da yanındaydı, harbiden Devâ neredeydi? Yatakta doğrulmuş motor gibi söylenip beni soru yağmuruna tutarken tanıdığım genç

adama artık nerdeyse hiç benzemiyordu. Onca uykuya rağmen göz altları kararmış, iki günlük açlığın ardından avurtları çökmüştü. Yılan ısııklı ve Baticon'lu yüzünde iyice belirginleşen kara sakalı onu olduğundan daha yaşlı gösteriyordu. Emniyet'ten haber geldiğini ve Devâ'nın telefonunun Kudüs'te olduğunu söylediğimde yüzüne bilgiç bir sırıtış oturdu.

"Biliyodum!" Boynu göğsü ve midesinin önünde gezdirdiği eliyle, "Böyle buralarımda hissediyorum onu, biliyomusun Hulki? Hissediyorum..." derken karnından yükselen gurultuyla iki büklüm oldu. Yüzündeki sırıtış, sancılı bir kıvranışa dönüşmüştü. "Off!"

"Hah! Hele geliver mutfağa Kaymakam Bey. Çözdüm ben senin bu açlık işini." Kıvranışı arasında başını çevirip derin bir soluk verdi. Çirkinleşmiş yüzünde -iyi niyetli düşününce- minneti andıran bir ifadeyle beni takip etti.

"Ben tabakları ayarladım, önce yılanlar yiyecek inşalla! Onun üstüne senin yemene de izin vermeleri lazım gelir, di mi ya! Geç hele geç."

Ardımdan kıvrana kıvrana attığı minik adımları masada tabakları görünce aniden büyüdü. Yılanlar önde Kalender Bey ortalarında masaya yumuldular.

"Yiyolar Hulki! Yiyolar, uzat tencereyi n'olursun, bitmeden ben de karnımı doyuruyim!"

Yılanlar gerçekten beyin tabaklarına kıtlıktan çıkmış gibi atılmışlardı. Ben de tencereyi olduğu gibi sürdürdüm kaymakamın önüne. Elleriyle daldı makarnaya. Tabii iki üç avuçta yerlere saçsa az kalmış spagettiye bitiriverdi. Başka ne vardı? Yoğurdu uzatıvereydim hemen, buzdolabı tamtakırdı, mercimek, pilav yapmaya da sabrı yoktu tabii, hemen dolabın yanındaki numaradan kebabçıyı arayaydım ya, onlar yarım saate Adanaları, lahmacunları getirirlerdi. Ben kebab siparişini verirken yılanlar beyni bitirmiş, Kaymakam'ın omzundaki yerlerine sakince çöreklenmişlerdi.

Anlaşılan bu akşamı sürüngenden yana sorunsuz geçirecektik. Fakat yoğurdun dibini de buzlukta bulduğu donmuş ekmeklerle sıyırıp sıyırıp, çiğnemedi yutmaya çalışan Kalender Bey'i nasıl kontrol edecektim? O tamamen ayrı bir problemdi. Hemen viskisinin dibinde kalan son yudumu kadehe doldurup ona uzattım.

“Kalender Bey, bi' nefes al hele. Söyledim işte kebabı, gelir az sonra, şundan iç bi' yudum da sakınle, hı?” Ağzına tıktığı donuk ekmek parçasını dilinin üstünde çevirip yutulur bir lokma hâline getirmekle uğraşırken uzattığım kadehten viskiyi, su gibi yuvarladı. Gözlerinden yaş, burundan alev fışkırırken nefesi kesildi. Bu sayede tıkinma çılgınlığına da ara verdi. Yemek gelince hemen çağıracağıma yeminler edip onu banyoya yolladım, hazır yılanlar da sakınlemişken onun da bir duş almasında fayda vardı. Ertesi gün sokağa çıkmak zorunda kalsak teke gibi koktugundan kimse yılanları görecektik kadar bile yanına yanaşmayacaktı. Bu ilk bakışta bir avantaj gibi görünse de Itırlı Kaymakam'ı için pek de kabul edilebilir bir seçenek değildi.

Kaymakam, düşünü alırken ben de koltuğa kafamı yaslayıp iki dakika dinleneyim dedim ama belli ki şeytan azapta gerekti! (Bunu vallaha bilerek yazmadım!) İçim geçti geçecek derken dımbır dımbır telefon ziliyle yerimden zıpladım. Arayan, hastanedeki imamın doktoruydu. Telefon numaramı verip imamın kanındaki madde tanımlanınca herkesten önce beni aramasını rica etmiştim. Öncelikle imamın durumunda bir değişiklik yoktu, konuşmaması ve tepkisizliğinin, kanındaki maddeden olmadığına kanaat getirmişti, daha çok travmaya dayalı bir problem olduğunu düşünüyordu. Kanındaki maddeye gelince çok garipti, bitki kökenli bir halüsinojendi bu, Afrika kabilelerinde kullanıldığı bilinen İboga bitkisinin kökünden elde edilen bir uyuşturucu maddeydi, alternatif tıpçıların hastalarını özellikle eroin bağımlılığından kurtarma amacıyla kullandığı

bir alkaloitti vs. vs. Bu sırada Kalender Bey duştan çıktığı için geveze doktorun sözünü kestim ve telefonu kapattım. Afrikalının uyuşturucusunun İstanbul'un dehlizlerinde işi neydi ki? Eroin meroin meseleleri ile başımıza gelenler çok alakasızdı zaten. Ayrıca gerçek bitki kökleri filan zaten çok eskiydi, bence orada kuşkulananacak pek bir şey yoktu. Benim rüyada gördüklerim belli ki gerçeğe dönüyordu. Antik törenlerde kullanılmış bir halüsinojene maruz kalan imam, göçükte çıldırıp diğerlerini öldürmüştü. Doktor Asude Hanım, dedektif olsa yeri yidi, teorisi her adımda kulağa daha da mantıklı geliyordu.

Öğrendiklerimi duştan çıkan Kalender Bey'e aktarsam da akıllı bir karış havada görünüyordu. Bir "Kebap nerde kaldı?" diye soruyor bir "Devâ neredeydi?" diyordu. Ona Kudüs'ü hatırlatınca gözü parladı.

"Kebabımızı yiyeelim, gidiyoruz Hulki!" dedi.

"Nasıl yani! Hayırdır Kalender Bey, akşam akşam?"

"Ben dayanamıyorum Hulki, Devâ'yı bulmam lazım."

"İyi de Kudüs diyorum Kaymakam Bey... Hani İsrail'deki..."

"Sen uçak biletini ayarla bilgisayardan. Ben parayı marayı halleder bir yolunu bulurum Hulki!"

"Şu dediğin olacak iş mi Kaymakam Bey? Derdimiz başımızdan aşkın, işi gücü nasıl kotaracak onu çözmek gerek derken, sen Kudüs diyosun!"

"Hulkii!"

"Efendim Kalender Bey?"

"Hulki, beni Devâ'ya götür!"

Adam iyice kafayı yemişti. İşin fenası evdeki son viskiyi de bitirmiştik. Oturup sakinleşeceği yoktu. Devâ diyor, gözü başka hiçbir şey görmüyordu. Omzundaki yılanları hatırlatınca -ki insan böyle bir şeyi nasıl unuttur aklım almıyordu- kısa bir an için duraladı ama hemen çözüm üretme çabasına soyundu. Ben yine bandajlardım işte, ayrıca

Devâ onu olduğu gibi seviyordu, yılanlı da olsa nasılsa ka-bullenirdi.

“Gözünü seveyim Kaymakam Bey, ağzından çıkanı ku-lağın duysun! Sen iyice dellendin, omzunda yılanlarla yurt dışına mı çıkılırmış? Ayrıca havaalanı güvenlikten nasıl ge-çecek bi dur düşün allaasen!”

“Kim durduracak beni Hulki? Sürdürürüm yemin bil-lah hepsini!”

Bir yandan söylenip diğer yandan ciddi ciddi pantolonu giymişti bile. Elinde sargı bezleri salona daldığı sırada alt kapı zili çaldı da bir an için bu saçmalığa ara verdik. Belki karnı doyarsa aklı biraz yerine gelirdi. En kötü ilaç dola-bında mutlaka uyku verecek hap map bulurdum. Kolasına kattım mı şöyle iki üç tane... Kebapçıya alt kapıyı açtım ve Kalender Bey’i odasına gitmesi için ikna ettim. Gelen çocuğu korkutmamak için görünmemesi gerektiğini anladı neyse ki. Oda kapısını kapatıp, sokak kapısına döndüğüm-de zil ikinci kez çalmıştı. Kapıyı açtım.

Karşımda siyah takım elbiseli yaklaşık iki metrelik bo-yuyla bana bayağı bir yukardan bakan kırklı yaşlarında bir adam görünce afalladım. Böyle motorlu kurye mi olurdu? Olmazdı tabii, ayrıca herifi gözüm bir yerlerden ısırıyor-du. Elinde poşet moşet de yoktu. Sadece büyükçe sarı bir zarf.. Başıyla beni selamladı ve zarfı uzatırken, derinden gelen davudi sesiyle;

“İyi akşamlar Hulki Bey.” dedi.

Nereden tanıyordum ben bu herifi yahu? Uzattığı zarf yeni ve içindekiler zarar görmesin diye plastik korumalık-lardan olsa da muhteviyatı, şaşırtıcı derecede eski görünüyordu. Mumla mühürlenmiş, fermanvari rulo hâlinde bir belgeydi bu.

“Hayırdır?” dedim elde olmaksızın. Dev, eliyle bana uzattığı fermanı açmamı işaret etti. Pek konuşkan sayıl-mazdı. Kara kızıl mührü çok da önemsemeksizin kırıp aç-

tım. Başıma gelen gariplikler arttıkça sanırım tuhaf olan her şeye bağışıklık kazanmaya başlamıştım. Aynı anda kapıda sırik gibi dikilene de “Ya kardeşim sen beni nereden tanıyosun? Kimden bu? Ne istiyosun? Konuşsana be adam!” gibilerinden sabırsızca söyleniyordum. Ruloyu düzleyip Kalender Bey ve bana hitaben, kırmızı mürekkeple ve hattat elinden çıkmış bir el yazısıyla yazılmış mesajı görünce duraladım. Bütünüyle açıp önce imzaya baktım sonra sessizliğe gömüldüm. Ferman Devâ’dandı...

Yolcu Yolunda Gerek

Adama beklemesini söyleyip kapıyı kapattım. Yatak odasından kafası ve yılanlarını uzatan Kalender Bey’in yanına giderken fermanın aslında bir davetiye olduğunu gördüm. Gözlerimin gördüğünü aklım almıyordu o yüzden konuyu Kaymakam’a açmakta fayda vardı. Kalender Bey’se;

“Adanalar geldi mi Hulki, çıkiim mi? Öldüm açlıktan, geldi mi, çıkiim mi, nerde, hı çıkiim mi?” gevelemesine takılmış, durmayan çenesi ve deli bakan gözleriyle koridorun kenarına kadar çıkmıştı.

“Yok Kalender Bey, kebaççı diil gelen, şey geldi...”

Elimdekini sallarken adamı nereden hatırladığımı da bulmuştum. Kazı alanına Devâ Hanım ve havarilerini getiren minibüsün şoförüydü bu. “Devâ Hanım’ın şoförü gelmiş. Bize şey getirmiş, ferman... Şey yani, davetiye!”

Ben cümleyi bitiremeden yanımda bitip elimdekini kapmaya çalışan Kaymakam, karnının açlığını filan unutup vermişti birden.

“Devâ mı? Ne diyo, ne diyo?”

Her ne olursa olsun yılanların o kadar yakınımaya girmesine izin veremeyeceğimden ben de atılıp kendimi banyoya kapattım.

“Dur hele bi’ sakınleş Kalender Bey, okuycam şimdi, dur yahu!”

Bunları yazarken dönüp bakıyorum da o günlerde hayatım vodvile dönmüştü; o kapı açılır biri gelir, başkası çıkar diğeri kapanır, kebabçı beklerken şoför gelir! Neyse sonuç itibariyle Kaymakam kapıyı zorlarken okumaya başladım da sakinleşti biraz. Çok ağdalı, nazik fakat bir yandan da buyurgan bir dille yazılmış davetiye ile Deva bizleri şoförüyle gitmeye davet ediyordu kısacası. Kapının dışındaki iteleme, mesajın son cümlesiyle beraber bitti. Kalender Bey'in paldır küldür içeri koştüğünü duyabiliyordum.

“Gidelim Hulki gidelim, Devâ bizi çağırıyor! Hadi hadi...”

Banyodan çıkmadan mesajı bir kere daha, sakince, sindire sindire okudum. Davetin sadece Kalender Bey'e yapılmamış olması çok garipti. Bu Devâ benden ne istiyordu ki acaba? Ayrıca Kaymakam heyecana kapılmış olsa da hâlen sürungen problemimizin devam ettiğini unutmuşa benziyordu. Bir gece önce araştırmalarım sırasında okuduğum masallarda en ufak bir gerçeklik payı varsa, Devâ'nın her şeyden haberi olma ihtimali olsa da bundan emin olamazdım. Ayrıca dün gece Kudüs'te olduğunu Emniyet'ten teyit ettiğim kadının şu an bizi nereye davet ettiği de meçhuldü. Banyodan çıktım.

“Kalender Bey, açlık maçlık hak getire bakıyorum! Neredesin, yılanları ne etcez, Kalender Bey?”

Sargı bezleriyle yılanları kamufle ederken, bir yandan da düşünmeden hareket etmememizi, bir plan yapmamızı, en azından Devâ Hanım'ın bizi nereye ve neden çağırdığını öğrenmemizin iyi olacağını telkin eden lafları ardı ardına sıralarken Kalender Bey'le göz göze geldiğimizde söylediklerimin bir kulağından girip diğerinden çıktığına emin oldum. Deli bakan gözleri pırıl pırıldı ve belli ki Devâ'ya ulaşmaktan başka bir şey düşünemiyordu. Bir an sık nefesi ve yerinde duramayan cüssesiyle bana eve gelen sahibini karşılama heyecanındaki bir köpeği anımsattı. Bu işin

içinde kesinlikle efsun vardı ve bu olanları, konuşarak, akıl yoluna davet ederek filan engellemem mümkün görünmüyordu. Akıl kalmamıştı ki! Genç adamı böyle bir durumda yarı yolda bırakamayacağıma göre el mecbur, Devâ'nın davetine icabet edecektik.

Bu gecelik karnı doyan yılanlar pek fazla sorun çıkartmadan sargıların altına uzandılar. Ertesi akşam onları nasıl besleyeceğim sorusu aklıma gelse de çıldırmamak adına bunu o an için düşünmekten vazgeçtim. Her şeyin bir sırası vardı değil mi ya? Durum çok garip olsa da Devâ'nın çağrısı bir yandan da içimi rahatlatmıştı. Aklımdaki soruların cevapları, hiç yaşlanmayan -hatta efsanelere inanırsam belki de şeytanın ta kendisi olabilecek- bu çekici kadında olabilirdi. Kalender Bey sanki aklımı okumuşçasına bana kızgın bir bakış attıktan sonra tekrar heyecanlı ve sadık köpek havasına geri dönmüştü. “Hadi”ydi, “Gidelim”di, “Daha ne bekliyorduk ki?”

Sargılama işi bitince onu giyinmesi için yalnız bırakıp ön kapıya gittim. Suratına kapıyı kapattığım dev şoför ne âlemdeydi acaba? Sıkılıp gitmiş olma ihtimalini göz ardı etmeksizin kapıyı araladığımda yanıldığımı fark ettim. Ayrıca pozisyonunu hiç değiştirmemiş koca adamın yanına biri daha eklenmişti. Kafasında motor kaskıyla neredeyse askerî bir disiplinde hazır ola geçmiş gibi görünen ufak tefek genç, elinde poşetlerle kılını bile kıpırdatmadan orada dikiliyordu. Şoför;

“Bu size mi geldi Hulki Bey?” diye sorup başıyla kuryeyi işaret etti. Poşetlerdeki logoyu görünce kebab siparişimizi hatırladım.

“Haa, evet, kebab istettiydik? Du bakiim, kaç paraydı delikanlı?”

Kurye çocuk kılını bile kıpırdatmaksızın dikilmeyi sürdürürken gözleri ürkek bir ceylan gibi iri yarı şoföre yönelmişti. Şoför;

“Biz hallederiz Hulki Bey tamam.” dedikten sonra motorcuya dönüp, “Kapıdaki Vito’ya bırak poşetleri sonra git!” dedi. “Hazır ol”daki oğlan adamın sözünü ikiletmedi. Asansörü beklemeksizin paldır küldür merdivenlerden aşağı yöneldi. Şoför, motorcunun arkasından bile bakmamıştı. Havadaki gerginliği çözemeyip,

“Hayırdır?” dedim.

Şoför gece gece güneş gözlüğünü takarken kısaca, “Sıkıntı yok!” dedi.

Hazırsak yola çıkabilirdik. Arkamda biten Kalender Bey’in heyecanlı sesiyle yerimden zıpladım.

“Hazırız! Hadi Hulki hadi, Devâ’m bizi bekliyo!”

Girişte bir an duralayan Kaymakam havayı kokladı.

“Kebap mı o?”

Ben ağzımı açamadan şoför;

“Akşam yemeğiniz girişte, araçta sizi bekliyor Kaymakam Bey.” der demez, iki hamlede ayakkabılarını ayağına geçiren Kalender Bey, tıpkı motorlu kurye gibi asansörü beklemeksizin merdivenlere atılmıştı bile. Şoför onu takip ederken bana dönmeksizin,

“Buyurun Hulki Bey, aşağıda bekliyoruz” dedi. Adamın en nazik tonlamasının altında bile emredermiş gibi bir tını hissediliyordu. Ayrıca Kalender Bey çoktan gitmişti, onu takip etmeyip de ne edecektim. Ceketimi aldım, dışarıda duran ayakkabılarımı ayağıma geçirip kapıyı çektim. Fakat kimse beni merdivenlerden indiremezdi. Asansörün düğmesine bastım. Normalde caz veyahut klasik müzik eserleri çalan asansörün cızırtılı hoparlöründen Cem Karaca, gırtlakta paralanan sesiyle sanki bana hitap ediyordu,

“Yol dediğin yol gibi ulaşmalı bir yere, biz dön baba dönelim geliyoruz aynı yere...”

Girişte duran lüks minibüsün açık kapısından içeri kafamı uzattım. Kalender Bey içeride, kebab poşetlerini parçalarcasına açmış, kıtlıktan çıkmış gibi tıkmaktaydı.

Karşısına oturduğum sırada otomatik kapı kapandı. Lahmacunlar da güzel kokuyordu. Asansördeki parçayı zihnimde sürdürürken, lahmacunlardan birine uzandım. Yola çıkmıştık bile.

“Bindik bir alamete, gidiyoz kıyamete...”

Ömür Biter Yol Bitmez

Film kaplı kara camların ardında, içi tavandan pırıl pırıl aydınlatılmış minibüste, tekerlerin asfalttaki mırıltısı ve sıkıca sardığım yılanlar, paltosunun altında kaldığından normal bir adama benzeyen Kalender Bey’in bitmez tükenmez şapırtısı eşliğinde ilerlerken, kendimi bir süreliğine de olsa dünya dertlerinden arınmış, daha da önemlisi son günlerin akıl almaz tuhaflıklarından soyutlanmış hissediyordum. Bedenime çöken tatlı yorgunluğa yol verdim gitti. Dünyanın yükünü bir süreliğine başkası sırtlasa da olurdu.

Kendime geldiğimde minibüs durmuş, otomatik kapı açılmıştı. Kalender Bey de araçta değildi. Uyku sersemliğiyle dışarı fırladım. Soğuk rüzgâr iliklerime işleyip beni hızla kendime getirdi. Karanlıkta bomboş bir araziye bakıyordum. Gökte uzun yıllardır görmediğim kadar çok yıldız vardı. Ayrıca arazi diye baktığım yerde kıpraşan ışıltılar kafamı karıştırıyordu. Derin bir nefes aldım ve burnuma suyun kokusu geldi. Neredeydim yahu? Minibüsün diğer tarafına dolandım ve şaşkınlığım arttı. Fonda, otoban ısıldı ve elli altmış metre önümde de minyatür bir havaalanı kontrol kulesi yükseliyordu. Tekrar ardıma döndüm, gözlerim ortamın karanlığına alışmıştı. Önümde uzanan karanlık bir arazi değil koca bir su kütesiydi. Fakat bu kadar karanlık havalimanı mı olurdu canım? O sırada minibüsün ön tarafında uzanan asfaltın az ötesindeki hangarın yanından çıkıp yaklaşan uçağın ışıkları gözümü aldı. Az ilerde bir heykel gibi dikilen şoför ve çevresinde dönüp duran Kalender Bey’in gölgeleri bana doğru uzandı. Rüzgâr-

dan ne dedikleri pek anlaşılmasa da kaymakamın tizleşmiş sesini ayırabiliyordum:

“...ldi mi? Uçak... mı? Nerede? Devâ neredeesiİN?”

Uçak manevra yaptığı sırada ben de yanlarına ulaşmıştım. Belli ki ufak tefek bir özel uçaktı bu.

“Neredeyiz? Nereye gidiyoruz?”

Şoför beni hiç de ciddiye alıyormuş gibi görünmüyordu. Minibüsün farlarının aydınlattığı uçağın kapısı açıldı ve kıvıllı üniformalı bir hostes görüldü. Merdivenlerden inip bize yaklaştı. Esintiye rağmen dik ve kendine güvenli yürüyüşünden taviz vermiyordu. Şoföre,

“Başka gelecek var mı?” diye sordu. Şoför başını hayır anlamında sallayıp elindeki dosyayı hostese verdikten sonra bizlere bir selam bile vermeksizin minibüse yöneldi. Bizi şoförden devraldığını hissettiğim hostes, Kalender Bey ve bana dönüp gülümsedi;

“Buyurun lütfen. Siz de geldiğimize göre bütün yolcularımız tamam.” dedi.

Yanımda durunca gördüm ki hostes de benden en az bir baş uzundu. Rüzgârın uğultusundan beni duyabilmesi için iyice yanaşıp, parmak uçlarımda yükseldim.

“Hanfendi neredeyiz? Nereye gidiyoruz?” diye sordum.

Kalender Bey koşa koşa uçağa yönelmişken küçümseyici bakışlarla beni süzen genç kadın;

“Hezarfen Havalimanı’ndayız Hulki Bey, rotamızı ise sadece kaptanımız biliyor” dedi.

Bir şey daha sormamı beklemeden arkasını dönüp uçağa yöneldi. İki gün içinde bana bütün hayatım boyunca yetecek kadar gizemli olayla karşılaşmıştım. “Yahu alt tarafı uçakta hostessin, sen de gizem kasma be kızım!” diye kendi kendime söylenerek onu takip ettim. Benim de artık burama kadar gelmişti. Adımlarımı hızlandırıp uçağa ulaşmadan ona yetiştim. Kolundan tutunca irkildi.

“Yolcuna yol vereceksin kızım!” dedim, onu geçip merdivene adımımı attım. Artistlikse artistlik, ben de bilirdim hava yapmayı değil mi ya? Uçağa girip rüzgârdan kurtulduğuma sevindiğim sırada ikinci bir şok beni bekliyordu. Kalender Bey minik koridorda bir ileri bir geri dolanıp, koltukları kontrol ederken, Doktor Asude Hanım’la göz göze geldik. Gergin bakışlı kadın, rahatsız oturuşunu değiştirirken bizi görünce minik bir oh çekti.

“Kaymakam Bey... Hulki Bey, neler oluyor?”

Ben içeri girdiğimde arkamdan hostes de binmiş, merdiveni toplayıp kapıyı kapatmıştı. Kalender Bey kendi heyecanı içinde kaybolmuş, kadına dikkatini hiç vermemişti. Doktor Hanım’ın arkasında kuyruğa dönük koltukta biri daha vardı. Kolları koltuğa bağlanmış ve ağzına da ses çıkarmaması için bir tıkaç takılmış Memur Selahattin’i tanıyınca artık daha fazla şaşıramayacağımı düşünmeye başlamıştım.

“Bu ne yahu? Asude Hanım, vallaha ne olduğunu anlıyorsam Arap olayım! Selahattin evladım bu ne hâl?”

Selahattin ağzındaki tıkaca rağmen kendince bir şeyler anlatmaya başladı, koca koca gözlerine bakılırsa heyecanlı bir maceraydı. Fakat tabii konuşma çabasının çenesinden damlayan salyalar dışında bir etkisi olmamıştı. Uçağın en arkasında da bir sedyede yatan imam, gözlerini boşluğa dikmiş mırıl mırıl söyleniyordu. Gördüğüm kadarıyla onun da kolları sedyeye bağlanmıştı. İçine girince uçağın aslında dışardan görüldüğü kadar ufak olmadığını fark etmiştim. Dönüp Selahattin’in ağzındaki bağı çıkartırken hoparlörden bir çıtırtı yükseldi ve uçağın kemer lambaları yandı. Kaptan Pilot’umuz Sefid konuşuyordu, İstanbul’da hava dört derece santigrattı ve uçuşa uygun güzel bir geceydi, yolculuğumuz yaklaşık altı saat sürecekti, şimdi yerimize oturmamız, kemerlerimizi bağlamamız ve koltuklarımızı dik pozisyona getirmemiz rica olunurdu, hepimize

iyi yolculuklar dilerdi. Anons biter bitmez teker döndü. Kalender Bey hemen söz dinlemiş ve bir koltuğa oturup kemerini bağlamıştı bile. Ben, Selahattin'in ağzını çözmeyi sürdürürken, hostes kızgın bir öğretmen edasıyla beni ke-siyordu. Tıkacı çıkartmayı becerdim ve hemen ardımdaki koltuğa çöktüm. Ciddi ciddi uçuşa geçiyorduk.

"N'oldu Selahattin? Bu ne hâl?"

"Aynın biri, affedersin, dohtoru alıkoymaya kalkıştı komserim! İzin vermedim tabii. Fakat kalabalıkmış dürzüler, durduramadım. O ara beni de dertop ettiler. Gaptılar telsizi. Anons manons hak getire, bağladılar, karga tulum-ba bi' minibüse bindirdiler. Sonra da buraya geldik işte. İki saattir bu hâldeyim Allah seni inandırırsın çenem düşcek sandımdı komserim, soona..."

Selahattin makineli tüfek gibi konuşmayı sürdürüp, lüzumsuz detaylara dalınca adamın ağzını neden bağladıklarını anlamaya başladım. İlk tepkiyle tıkacı çıkarmak belli ki o kadar da iyi bir fikir değildi. O sırada uçak hızlanıp yükselişe geçti. Önceden uçmuşluğum olsa da her seferinde yüreğim ağzıma gelirdi benim. Farkında olmadan Ayet-el Kürsi'yi mırıldanmaya başlamıştım bile. Kulaklarım dolu dolu olduğu sırada bana arkası dönük oturan Doktor Asude Hanım'ın da ince ince iç çekişlerini duydum. Kendimi unutup,

"Aman Asude Hocam, yükselmemiz bitsin geçer şimdi, yutkunun arada iyi gelir valla" diye kendimce avutmaya çalıştım. Asude Hanım tizleşmiş sesiyle:

"Ay, Hulki Bey cidden siz de mi neler olduğunu bilmi-yosunuz? Kim kaçırdı bizi, nereye gidiyoruz?"

Fakat hem kalkışın yarattığı huzursuzluk hem ters oturmanın verdiği rahatsızlık bana fazla gelmişti. Önüm-deki oyuk masaya yerleştirilmiş ufak kovayı kaptığım gibi yediğim son lahmacunu çıkarttım. Öğürtülerim arasında herkesin sesi kesilmişti. Kemerlerinizi çözün ışıkları yanar

yanmaz yanımda biten hostes, yüzünde bariz bir iğrenme ifadesiyle kovayı önümden alıp arka tarafa götürdü. Ben de kalkıp Selahattin'in kollarını çözmeye yeltendim fakat plastik kelepçelerle bağlandığından kesici bir alet olmaksızın onu kurtarmam pek mümkün görünmüyordu. Pencere yanında heyecandan yerinde duramayan ve altımızda kalan şehrin ışıklarına bakan Kalender Bey'in yanına geçtim. Koridorun yan koltuğunda da Asude Hanım vardı.

"Hocam valla benim bir kaçırmadan filan haberim yok, bize bir davet geldi, Kalender Bey'de gitmek isteyince tabii kalktık geldik. Size neler oldu böyle, Selahattin'in dedikleri doğru mu?"

"Ay doğru doğru, sormayın. Akşam, hastaneden çıkmadan az önce odama daldılar, Memur Bey'i yakalayıp bana da zorluk çıkarmamamı söylediler. Korktum valla. Ayrıca dava delillerini de daha Emniyet'e yollatamamıştım onları da aldılar."

"Nasıl? Neyi aldılar hocam?"

"Hani kutu vardı o bizi zehirleyen, sonra temren..."

İşler iyice karışmıştı. Devâ'nın bizden bir şey isteyeceğini tahmin etmiştim fakat şimdi işin içine doktor, imam ve polis memuru kaçırıp cinayet aletini çalmak filan girince konunun düşündüğümünden çok daha komplike olduğu belli oluyordu. O sırada artık dayanamadım ve bende şafak attı. Ayaklanıp, pilot kabinine yöneldim.

"Kardeşim, aloo! Nereye götürüyorsunuz bizi? Neler oluyor yahu burda?"

Tam o anda kabinin kapısı açılıp, artık uçağın ufaklığından mı yoksa benim algımın bozukluğundan mı bir an emin olamadığım kadar iri yarı birisi dışarı çıktı. Doğruduğunda uçağın tavanına vurmamak için kafasını eğik tutuyordu. Yüzünü görünce, bizi getiren şoföre ikizi kadar benzeyen iri yarı adamın üniformasını da fark ettim. Belli ki pilotumuz buydu. Ne demişti adına... Hah! Sefid. İri yapısından beklenmeyecek tiz sesiyle,

“Hulki Bey oturun lutfen.” dedi. Yanımızdaki kanepeyi işaret edip:

“Ben de şöyle geçicem izninizle, bu şekilde durmak boynumu ağrıtıyo.”

Yerimden kıpırdamadım. Göğüs hizasına ancak yetişen boyumla karşısında inatçı bir velet gibi görünüyor olmalıydım. Fakat konuyu uzatmadı:

“Valla ben oturuyorum, siz rahatsanız buyurun istediğiniz gibi durun.”

Tepemin taşı attığından gözüm pek bir şey görmüyordu.

“Hadi biz davete icabet ettik fakat bu ne böyle?” derken Doktor Hanım ve Selahattin’i işaret ettim. “Basbayağı adam kaçırma bu! Ayrıca kaçırdıklarınız devlet memuru! İmamı da kendi rızasıyla getirmediğinize kalıbımı basarım. İnince başınız çok ağrıyacak ben söyliyim. Bi’ yıldan beş yıla hapis cezası var işin ucunda!” İri yarı adam oturduğunda boylarımız eşitlenmişti. Yüzündeki ifade değişmeksizin beni dinliyordu.

“Oturursanız rahat edersiniz Hulki Bey, uzun bir uçuş olacak.” dedi. O an yaptığı anonsu hatırladım ve kafama dank etti.

“Kardeşim nereye götürüyorsunuz bizi? Altı saatlik uçuş dedin, Türkiye’de hiçbir yere uçmak altı saat sürmez yahu!”

Pilot bıyık altı bir gülümsemeden başka tepki vermedi bana. Çıldırma işten bile değildi. Burnumdan soluyarak koltuğuma dönerken hostes, içki servisine başlamıştı. Ortaya çıkardığı şampanya az önce içine kustuğum kovanın -tabii ki temizlemek zorunda kalmıştı- ortasına oturtulmuştu! Ayrıca servis tepsisinde, favorisi Colkegan Single Malt’ı gören Kalender Bey çocuklar gibi şendi. Benim yemeye içmeye hâlim olmasa da demlenmiş taze çaya hayır diyecek değildim. Özellikle Doktor Hanım ve ben, aklımız-

da deli sorularla bir uçakta mahsur kalmıştık. Çaresizce yerime geçtim. Başımıza her ne gelecekse bari o ana kadar enerjimi sarf etmememde fayda vardı.

Aryan Diyarı

İnatçı sorularımızı cevaplamasalar dahi hem pilot hem de züppe hostesimiz bize karşı nezaketlerinden asla ödün vermediler. Zaten içki servisinin ardından ışıkları kapattıklarında bunca gerilimin ardından herkes kendini uykunun kollarına bıraktı. Alacakaranlık, bulutları pembenin tonlarına boyadığı sırada gelen kahvaltı servisi de açıkçası kralara layıktı. Ertesi akşama dek karınlarını doyurmak gerekmediğinden (anlaşılan efsaneler doğru söylüyordu) bandaj altında olsa da yılanlar huzursuzluk çıkarmadılar. Uçağın içinde Kaymakam'ın sırrının ortaya çıkmasının yaratabileceği kargaşayı düşündükçe tüylerim diken diken oluyordu. Asude Hanım, Kalender Bey'in garip hareketlerinin ardından onunla konuşma çabasından vazgeçmişti. Bir iki kere beni dürtüp, kısık sesle neler döndüğünü sormaya yeltense de bunca derdin arasında bir de en büyük sırrımızı Doktor Hanım'a açık edecek değildim. Birkaç usta manevrayla konuyu her seferinde, kaçırılmaları ve onun göçükteki cinayetle ilgili teorisine getirmeyi başardım. Zaten belli ki koca bir komplo teorisinin göbeğindeydik, bir de omzunda yılanları olan bir Kaymakam'ın masalsı hikâyesine hiç mi hiç ihtiyacımız yoktu. Kaptan Pilot ben uyuklarken kabini ne dönmüştü. İnişe geçeceğimizin haberini verdiklerinde kendimi şaşırtıcı bir şekilde dinlenmiş ve yenilenmiş hissediyordum. Her ne kadar kuşkucu bir yapım olsa da okuduğum efsanelerde gerçek payı olabileceği fikri artık yavaş yavaş içime sinmeye başlamıştı. Eğer öyleyse şu an birileri Kalender Bey'in omzunda yılanlar olduğunu ve bu konuda neler yapılacağını biliyor olabilirdi. Bunu itiraf etmekten utanıyorum fakat o an için Devâ'nın derdimize deva olma

ihtimali içimi ısıtıyor, tüm sorumluluğun artık bende olmadığı duygusu ruhumu hafifletiyordu. Bu uçağa kendi isteğimizle binmiş olsak dahi neler döndüğünü ve nereye gittiğimizi bilmiyorduk. Gece çaktırmadan telefonlarımızı da kontrol etmiştim fakat servis alamıyorduk. Kimse kapatmamızı filan söylememişti zaten. Tahminen “cemir memır” bir şey kullanarak tüm dünyayla iletişimimizi kesmişlerdi. Bu kopukluk korkutucu olacak sanırsınız fakat değildi. Ömür boyu aynı anda pek çok şeyin sorumluluğunu sırtında taşımış, bunu hayatının amacı yapmış biri için, altmışına merdiven dayamışken böyle bir soyutlanma açıkçası içimde hiç tanımadığım hisleri gıdıklıyor, kendimi anlamlandıramadığım kadar özgür hissetmeme yol açıyordu. Öyle ya da böyle kaçırılmıştık ve ben hiç olmadığım kadar özgürdüm. Acaba deliren sadece Kalender Bey olmayabilir miydi?

İniş anındaki türbülans hepimizi kalkış sırasındaki gerginliğimize geri döndürdü. Zangır zangır sallanan koltukların kollarına sıkı sıkı yapıştık. Bir tek Kalender Bey sanki hiçbir sorun yokmuşçasına pencereden dışarıyı seyretmeyi sürdürüyor, yüzüne tekinsiz bir ifade katan geniş, çarpık sırtışı bir an olsun kaybetmiyordu. Bu sırada kaptanımızın uçağın hoparlörlerinden yükselen tiz sesi kemerlerimizi çözmememizi anons ederken, diğer yandan da sarsıntının bu bölgede her zaman yaşanan bildik bir türbülans sonucu olduğunu, korkmaya gerek olmadığını telkin ediyordu. Tekerler yere değdiğinde az kalsın kendimi tutamayıp pilotu alkışlayacaktım. Zaten düşüncem bitmeden yanımdaki alkışı basmıştı! Kalender Bey tam anlamıyla yerinde duramıyordu. Çenem ağrımış, boynum ensem kasılmıştı. Bir rahatla, bir sinirlen, bir gevşe, bir geril derken şaşkına dönmüştüm. O sırada uçağın penceresinden az ilerideki havaalanı binasını gördüm.

“Bu ne yahu? Arapça bi’ şeyler yazıyo binanın üstünde.” Sesimi tekrar yükselterek: “Kardeşim yetti valla, nereye getirdiniz bizi? Alla allaa!”

Doktor Asude Hanım eğilip bükülüp benim penceremden baktıktan sonra;

“Arapça değil, Farsça o... Kirman Uluslararası Havaalanı yazıyor.” dedi.

“Hoppalaa!”

Aynı anda hoparlörler son kez çıtırdadı ve yolculuğumuzun keyifli geçtiğini uman kaptanımız, sağ salim Kirman Havalimanı’na ulaştığımızı ilan etti, İran’a hoş gelmiştik!

“İran mı?” Işıkların sönmesini beklemeksizin kemeri çözüp ayaklandım. Hostese doğru ilerlerken sesim tüm uçakta yankılanıyordu.

“Bizi İran’a mı getirdiniz? Yahu delirdiniz mi siz? Hadi bizi bırak, kaçırdıklarını umursama fakat koskoca Kaymakam’ı yurt dışına çıkarmak neymiş? Elimizde ne bir belge var ne pasaport ne izin... Uluslararası bir skandala yol açacaksınız!”

Hostes kibirli bakışlarıyla beni süzerken hiç de içten olmadığı anlaşılan bir tonlamayla,

“Uçak durmadan yerinizden kalkmamalısınız Hulki Bey, düşeceksiniz.” dedi. Uçak yavaş gidiyorduydu da aniden yön değiştirince gerçekten kadının kucağına oturuverdim. Ani dönüşle loş bir ortama girdik ve sert bir frenin ardından durduk. Kadın her ne kadar bu durumdan hoşnut olmasa da beni hızla kafakola almış, yere düşmemem için cidden iyi yakalamıştı. İri yarı olmasının yanı sıra kesinlikle kof değil, cidden güçlüydü. Uçağın durmasıyla beni bıraktı ve üstünden kaldırdı. Kendi de kalkıp kapıya yöneldi.

“Bi’ açıklama yapmazsanız şuradan şuraya gitmeyiz haberiniz olsun! Bu uçaktan inersek rezillik çıkar, bak demedi demeyin!”

Ben cümlemi bitirmeden önce hostes kapıyı açmış ve Kalender Bey beni kenara iteleyip hoplaya zıplaya merdivene atılmıştı bile.

“Devâ? Nerede, geldik mi?” Merdivende bana dönüp konuşmayı sürdürdü:

“Devâ’m burada mıymış Hulki? Hani? Hadi acele et Hulki!”

İki adımda gözden kaybolmuştu. Tabii ben karizmayı fena çizdirsem de onu takip etmekten başka çarem kalmamıştı.

“Kaymakam Bey! Durun yahu, İran’dasınız diyolar. Val-laha rezillik çıkacak!”

Uçaktan kafamı çıkarınca bir hangarda olduğumuzu gördüm. İki adet siyah Mercedes minibüs otomatik kapılarını açmış bizi bekliyorlardı. Aracın yanında duran şoförü görünce şaşkına döndüm. Pilotumuz bizden önce inip, kıyafet değiştirmiş ve yola çıkmaya hazırlanmış olabilir miydi? Tekrar içeri döndüm ve pilotun arka tarafa geçmiş, Selahattin’i çözmekte olduğunu gördüm. Kafam iyice karışmıştı. Eğer içerdeki pilotsa ona tıpatıp benzeyen şoför kimdi? Biz uçarken İstanbul’daki şoförümüz İran’a bizden önce gelmiş olabilir miydi? Tabii arkadaki aracın şoförü de iki metrelik boyuyla minibüsün ardından çıkınca sorgulamayı bıraktım. Ya her yerde aynı adamdan görüyordum ya da bir aileden dördüzler aynı şirkette lojistik işine girmişlerdi.

“Evet.” dedim kendi kendime... Artık normal diye bir şey kalmamıştı. Bu sırada ayaklanan Asude Hanım gelip ceketimin koluna yapışmıştı.

“Hulki Bey bizi yalnız bırakmayın.” Biz derken kendini kastediyordu tabii, salak salak sırtıp sürekli saçmalayan Kaymakam, beceriksiz polis memuru ve yarı baygın imamın yanında ben, gözüne beyaz atlı prens gibi görünüyor olmalıydım. Benim kendimi kurtarmaya mecalim yoktu

fakat görüntüde sağlam durmakta fayda vardı. İşler iyice kontrolden çıkmıştı. Pilota dönüp:

“Kardeşim bizi buraya getirdiniz, dışarı mı atıyosunuz? Böyle cascavlak yurt dışına mı çıkarılır insan? Pasaport filan alaydık bari, insan davet ederken sormaz mı?”

Altı saattir bağlı kaldığı koltuktan doğrulmaya çalışan Selahattin’e yardım eden pilot istifini bozmaksızın bana gülümsedi:

“Bütün belgeleriniz tamamdır Hulki Bey. Pasaportunuza Hatice Hanımefendi’den ben şahsen aldım. Hem aileniz hem kaymakamlık yolculuğunuzdan haberdarlar.”

Bir an kulaklarıma inanamadım.

“Hatice mi? Sen benim karımı nerden...” derken diğerrinin tıpkısı dev şoför, uçağın merdivenlerinde bitmiş ve yardım etme kisvesi altında koluma yapışmıştı.

“Buyurun Hulki Bey.”

Sesi tıpkı İstanbul’dakininki gibi kalındı.

“Yav bırak kardeşim, benim evimi, karımı nerden biliyosunuz siz?” Bir kolumda çelik kavrayışıyla dev şoför, diğerindeyse titrek dokunuşuyla Asude Hanım varken zorla uçaktan indim. Ben sinirlenince Doktor Hanım da iyice ürkekleşmişti.

“Ay, Hulki Bey, n’olur sakin olun canım! Baksanıza adamlar izbandut gibi, valla birimize bişi yapcaklar.”

Şoför onu duymazdan gelmiş ve merdivenden indiğimde kolumu bırakmıştı.

“Buyurun sizi de araca alalım, gün doğumundan önce biraz daha yolumuz var.” dedi. Peşimizden inen hostes ona elindeki dosyayı uzattı.

“Gerekli belgeler burada. Biz de arkadaki araçta olucuz.” deyip koca adama göz kırptı. Şoförün bakışları değişmemişti. Kadını başıyla onaylayıp, bize yol göstermeyi sürdürdü. Bu seferki minibüs İstanbul’dakinden daha büyüktü. Biz bindiğimiz sırada Selahattin de pilotun yardı-

mıyla arkaya geçti. Çenesi düşük memurun hâlsizliği dikkat çekiciydi.

“Hayırdır Selahattin, uyuyamadın mı sen?” Kızarmış gözlerini yarım açmış, sanki net göremediğinden sesimi dinleyerek yerimi bulmaya çalışıyordu. Bir iki kere ağzını şapırdatıp;

“Komserim, hâlim yok heç. Kafam bööle bi dünya...” dedikten sonra kafası omzuna doğru düştü. Pilot uzanıp kemerini bağladı.

“Selahattin kardeşimizin rahat etmesi için yardımcı olacak bir şeyler verdik kendisine. Böylesi onun için daha iyi.” deyip, minibüsten çıktı. Diğer kardeşleri de arka kapıdan imamı, sedyesiyle beraber yüklemişlerdi. Bu sırada uzanıp, şoförün ön panele koyduğu dosyayı karıştırdım. Gerçekten pasaportlarımızın yanı sıra bir de Cumhurbaşkanlığı imzalı bir görev belgesi vardı dosyada. Hepsinin ne olduğunu okuyamadan şoför dosyayı elimden kaptı.

“Bu bende dursun Hulki Bey.”

Asude Hanım, testi gibi koydukları yerde kalakalmıştı. Ona da bir şeyler verip vermediklerini düşündüm. Tıp Fakültesinin cevval Bölüm Başkanı da olsa, anlaşılan kaçırılıp zorla İran’a getirildiğini anlayınca, insan süt dökmüş kediye dönebiliyordu.

“Haa, yahu Asude Hanım’a bir baş örtüsü filan bi’ şey versenize buralarda başımız belaya girmesin.”

Şoför marşa basarken, “Aracın içinde sıkıntı yok.” demekle yetindi. Ulan bu gerçekten aynı herif olabilir miydi? Yok yahu, başka uçağa binse bile bizden önce buraya nasıl gelsindi?

Yola çıktığımızda hava biraz aydınlanmışsa da hâlen güneş doğmamıştı. Gümrük mümrük Hak getire, bastık çıktık havaalanından. Binanın ön tarafında Farsçanın yanında Latin harfleriyle de Kerman International Airport yazıyordu.

“Sizin de maşalla bilmediğiniz yok Asude Hanım.” dedim, bana anlamamış gözlerle bakan kadına, “Hani, Arapça değil Farsça filan dediniz ya!”

“Hıı, evet ben ihtisasımı iki yıl Tahran’da yaptım da...” Sesimi çıkarmadım. Her şey ve herkes nasıl oluyorsa oluyor, dönüp dolanıp İran’a bağlanıyordu. Pers efsanelerindeki yılanlar ön koltukta kıpır kıpır yerinde duramayan genç adamın omuzlarında çıkmış, Farsça bilen bir doktor bize yardımda bulunmuş ve gizemli Devâ Hanım da bizleri kaçırıp İran’ın bilinmedik bir köşesine getirtmişti. Bu yolculuğun sonunda onunla yüzleştüğimde, bu deliliğe en azından bir açıklama sunacağını umuyordum. Ama çok da değil...

Yüzleşme

Minibüsün filmli camlarından görünen manzaramız, gün aydınlanırken gri ve siyahtan, sarı ve sütlü kahve tonlarına dönüşen kurak bir düzlüktü. Bir süre sonra dağlık bir yola girsek de yeniden düzlüğe ulaşmamız çok sürmedi. Kırk beş dakika filan geçtikten sonra bazı tabelalar göründü. Yeni bir şehre yaklaşmış olmalıydık. Asude Hanım’ı dürtüp

“Hocam, ne diyo tabela? Nereymiş bura?” Kadın yorgun gözlerini kısıp tabelayı okudu:

“Berdsir diyor Hulki Bey.”

“Buraları bilir misiniz Asude Hocam? Nerelerdeyiz?”

“Ben Tahran’dan hiç çıkmadım Hulki Bey. Zaten onun üstünden de yirmi yıl geçti.”

Belli ki benim merakımı artık kimse paylaşmıyordu. Kadının cevap vermeye haceti yoktu. Sinirler bozulmuş, umutsuz bir hava minibüsü sarmıştı. Ön koltukta yolu gözleyen Kalender Bey hariç tabii. Devâ’nın üstünde kurduğu efsun artık her ne ise, aylardır takdirle takip ettiğim o çalışkan, akıllı ve kararlı gençten geriye, korkarım hiçbir

şey kalmamıştı... Ana yoldan toprak bir yola sapınca rahatımız biraz kaçtı. İmam her zamankinden daha yüksek sesle zırvalıyordu. Dua okuduğundan yahut Arapça bir şeyler söylediğinden bile emin değildim. Selahattin, pilotun onu koyduğu pozisyonda uyuklamayı sürdürüyordu. Uçaktan inerken zihnimde oluşmaya başlayan teorime bir türlü dayanak bulamıyordum. Hepimizi bir arada buralara getirmelerinin ardında ne vardı? Asude Hanım'ın Farsça bilmesi ve İran'da yaşamış olmasının bir önemi olmalıydı fakat ne? Kadın o kadar korkmuş ve bezgin görünüyordu ki, sanki adını sorsan düşünmek zorunda kalacak gibiydi. Belli ki Devâ'yla yüzleşmeden hiçbir şey açıklığa kavuşmayacaktı. Yol iyice bozulduğu sırada bir tabela daha gördüm. Metal tabela sanki buraya yüz yıl önce dikilmiş ve unutulup gitmişti. Yamulmuş ve adeta yer altını işaret eden yazıyı gösterip Asude Hanım'ı tekrar dürttüm.

“Ne diyo hocam, ne diyo?”

Kadın bezgin gözlerini tekrar kıstı ve bu sefer biraz düşündü. Belki de yazının eski püskülüğü ya da eğimi dolayısıyla okumakta zorlanıyordu.

“Bunu... Şey... Yıllardır görmemiştim. Eski bir dil bu Hulki Bey?”

“Hocam, nasıl? Farsçadan mı eski?”

“Evet... Şey diyo... T... L... b, l, s görüyorum. Anladığım kadarıyla... Şey bu, telelbilis gibi bi' şey.”

“Tal-i-İblis!”

Yola çıktığımızdan beri ağzını bıçak açmayan şoförümüz kalın sesini yükseltince ikimiz de yerimizden zıplamıştık. Adam harfleri yudum yudum tadıyormuşçasına, tane tane bir tonlamayla, huşu ile tekrarladı:

“Tal-i-İblis... Geldik sayılır.”

Yoldan ayırmadığı güneş gözlüklü gözleri, yandan görebildiğim kadarıyla hafifçe yaşarmıştı.

“Neresiymiş orası?” Zangır zangır ilerlediğimiz ve artık yol demeye bin şahit isteyecek patikada sessizlik uzadı.

Asude Hanım, ceketimin kolunu ürkekçe çekip gözleriyle ona yanaşmamı işaret etti. Sırtımı yaslayıp ona doğru eğildim. Kulağıma uzandı ve:

“Şey demek bu Hulki Bey, ‘tal: höyük.’ İşte ‘iblis’ de malum. Şeytan Höyüğü...”

İçimden *“İşte şimdi ayvayı yedik!”* diye geçirdiğim sırada minibüs yavaşladı. Otomatik kapı açılınca eğimli, çorak arazide hafif bir tepeliğe doğru durmuştuk. Minibüsün saatine göre saat altı buçuk olmuştu. İliklerimize işleyen bir rüzgâr içeri doldu. Minik tepenin merkezindeyse, gün doğumunu seyreden Mahperi Devâ İmran tüm görkemiyle altından bir heykel gibi parlıyor, ister istemez insanın gözünü alıyordu. Ona hiçbir etkisi olmadığı anlaşılan dondurucu rüzgârda, insiyaki olarak üstüne aldığı kürk yakalı kızıl montu ve dalgalanan sarı saçlarıyla kurak arazinin ortasında alev almış bir çalıyı andırıyordu. Karşılaştığımız andan itibaren bize çektiirdiği onca çileye rağmen onu gördüğünde insanın hayranlık duymaması, yüce bir şeylerin karşısında olduğunu içten içe hissetmemesi mümkün görünmüyordu. Devâ’sını görünce koşarak minibüsten fırlayan Kalender Bey’in, tepeyi tırmanırken çevresini alan rüzgârın havalandırdığı paltosuyla, sırtında açılmış kanatlarıyla aleve doğru uçan bir pervaneyi andırdığını fark edince içim cız etti. Genç adamın bildiğim bütün hâllerine tezat şapşallığı, en azından benim üstümdeki efsunu biraz olsun hafifletmişti. Oysa diğerleri birer birer minibüsten çıkmış ve soğuğa aldırmaksızın gözlerini alamadıkları ilahi güzelliğe yönelmişlerdi. Tüm yol boyu baygınlığından kurtulamayan Selahattin ve hatta günlerdir yattığı yerden kıpırdamamış katatonik imam bile toprakta sürüdüğü çıplak ayaklarını umursamaksızın tepeyi tırmanıyordu. Bunları düşünürken ben de çoktan minibüsten inmiş, Devâ’ya yönelmiş olduğumun bilincine vardım. İşler iyice kontrolden çıkmıştı. Sanki gerçeklikten çok bir rüyadaydım. Hayır, hayır... Uyuşturucu etkisindeyken gördüğüm rüyanın tıp-

kısının aynısındaydım! Çevremde olanları algılasam dahi olaylara müdahale edemiyordum. Biz ona ulaşmadan arkasını dönen Devâ iki adımda tepenin ardında yok oldu. Görüntüsü, az önce keşfettiğimiz hayatın anlamıydı sanki ve yokluğuysa benliğimizi saran çaresizliğin ta kendisi. Onu tekrar görebilmek, varlığından yudumlayabilmek için adımlarımızı hızlandırdık. Bilincim beni durdurmak, en azından yavaşlatmak için çılgık çılgıydı, oysa bedenim artık onundu. Bildim ki artık İran, İstanbul hatta Amerikalılar der ya, Kansas'ta bile değil, onun evindeydik. Saçmalayan zihnimin farkındalığı artık huzurdan çok acı veriyordu bana. Gözümün ucuyla şoförler, pilot ve hostesin de çevremizi alıp bizi takip ettiklerini gördüm. Fakat belli ki onlar bizimle aynı rüyada değillerdi. En azından vücutlarının kontrolü kendilerinde görünüyordu.

Tepe noktasına ulaştığımda manzara pek de beklediğim gibi değildi. Tırmandığımızın höyüğün kendisi olabileceğini düşünmesem de en kötü önümde başka bir tepe bulacağımı ummuştum. Sonuçta şoför ne demişti?

“Tal-i-İblis.” Asude Hanım'ın çevirisiyle: “Şeytan Höyüğü.”

Oysa şimdi karşımda bunun tam zıttı, belli ki kazılıp katman katman açılmış bir çukur uzanıyordu. Buranın, en azından bir zamanlar arkeolojik kazı alanı olduğu belliydi. Fakat esas dikkat çekici olan, onun ilerisinde, sırtımızdan yükselen güneşin sonsuzluğa uzattığı keskin gölgelerimizin kesiştiği yerde, sanki bir serap gibi yükselen tek katlı taştan yapıydı. Alev alev yanmayı sürdüren Devâ, bizler tepeye çıkana dek o sonsuzluğu adımlamış, kapı ya da penceresi görünmeyen yapının yanında bir yerde tekrar gözden yitmişti. Hissediyordum ki onu göremediğimiz her an ruhumuzu çürütüyor, cümlemizi tarifsiz boşlukta ayaklarımıza bağlanmış gölgelerimiz ve tekliğimizin külfetiyle baş başa bırakıyordu.

Bizi davar gibi süren diğerlerinin önünde garip yapıya ulaştık. Yan tarafta açılmış karanlık bir ağza benzeyen kapısından girince, büyük taş merdivenleri gördüm. Tırmandım. Sonunda tekrar Devâ'mlaydım! Yok, benim değil, Kalendar Bey'in Devâ'sıydı o, bunu neden düşündüğümü bilmiyordum. Dairesel, dış duvarlarla çevrili fakat üstü açık, merkeze doğru hafifçe eğimli garip bir çatıdaydık. Bir an için yirmi yıl kadar önce Kıbrıs kumarhanelerinde harcadığım tatiller geldi aklıma. Bu çatı gençliğimin en eğlenceli fakat bana en çok kaybettiren oyununu anımsatmıştı. Dev bir rulet çarkına benziyordu. Ortasında büyükçe bir kuyu olan ve çevresinde üç sıra, merkeze doğru her sırası diğerinden ufak cepleriyle taştan oyulmuş dev bir rulet tekerleğinin üstündeydik. Belki yüzyıllardır kimseler uğramadığından aralarından otlar bitmiş, taşları çatlamış, kırılmış, feleğin aslında bir çember olduğu unutulduğundan artık dönmeyen, bozuk bir rulet...

Devâ ortaya yakın bir yerde kuyunun kıyısında duruyordu. Şoförler, pilot ve katatonik imam dış ceplerde birbirlerinden eşit uzaklıkta dört cebin içinde yerlerini aldılar. Ayrıca dış ceplerden ikisinde, biz gelmeden oraya yerleştirilmiş iki kişi uzanmıştı. Birinin yakınından geçerken onu tanımıştım. Bu, gömüde ölen kardeşlerden biriydi. Hani imamın gırtlığını kestiği. Diğer taraftaki de öteki kardeş olmalıydı. Kadın üşenmemiş cesetleri bile getirtmişti buraya. Ürpertim sadece farkına vardığım bu garip dehşetlerden değil, esmeyi hiç bırakmamış dondurucu rüzgârdandı aynı zamanda. Kıyırık bir ceket gömlekle, Kasım'ın son günlerinde Pers ülkesinin unutulmuş bir noktasında, garip bir çatıda dikiliyordum ve bunu değiştirmek elimden gelmiyordu. Hostes diğerlerini de birer cebe yerleştirdikten sonra arkalarda gözden kayboldu. Devâ'nın şelale gibi gürleyen sesi zihnimde cınlayınca bir an için boş yakalanmış-

tım çünkü gözlerimi alamadığım güzel kadının dudakları kıpırdamamıştı bile.

“Sükût Kulesi’ndeyiz artık ve talihin döneceği gün bugün.

Kutlamanın vaktidir, kaygıların sonundasın artık.

Huzura yol verme zamanı geldi çattı, âşıkların buluştuğu gündür artık.”

Zihnimde adı konulmaz bir melodiyle akan, kadim bir törenin başlangıcına işaret eden bir türkü çığııyordu Devâ. Kavramamın mümkün olmadığı bilgiler nehrine düşmüş-tüm ve varoluşun merkezine bir akış tutturmuş, varlığımın değersizliğinde boğuluyordum.

Devâ, türküsüne ara verip sessizliğini bozmaksızın, Kalender Bey’i yanına çağırdı.

“Döndün bana aşkım.

Varlığına dokunduğum,

Bir olduğum,

Özünde yok olduğum.

Bin yılları aştın.

Döndün bana aşkım.”

Kalender Bey, Devâ’ya yönelmiş, her adımında iliklere işleyen rüzgâra inat üstündekileri çıkarta çıkarta ilerlerken bu deliliğin içine nasıl düştüğümü artık anımsayamıyordum. Kendimi zorlayıp diğerlerine baktım. Devâ’nın adamları ve imam huşu içinde görünse de Selahattin ile Asude Hanım’ın yüzleri, onları tanınmaz hâle getiren birer çılgınlık maskesine dönmüştü. Benimle aynı bilinç akışına kapılmış olmalıydılar. Hiçbirimiz burada olmak istemiyorduk. Bunu hak etmek için ne yapmıştık?

“Sessizlik!” diye çınladı Devâ’nın soluksuz uğultusu. Düşüncelerimi bir bıçak gibi kesti. Belli ki bana söylüyordu. Düşüncelerimi duyuyor olabilir miydi? Böyle saçma soru olur muydu? Şu hâlime bak, gerçekte rüya karışmış, Kaymakam Bey dondurucu kasım sabahında, omzundan

yükselen yılanlarla çırılçıplak, şeytanın ta kendisinin kucağına koşarken kıpırtısız, olanları izliyor ve hâlen neyin gerçek olup olamayacağını sorguluyordum! Ya bütün bunların olabildiği bir gerçeklikteydim veyahut delireli çok olmuş olmalıydı... İlk seçeneğe sıkı sıkıya tutundum.

Kaderin Keskin Yüzü

Bundan sonra olanlar, aynı anda hem yavaş çekimde olmuş gibi bütün detaylarıyla görebileceğim şekilde önüme serilirken, bir yandan da sanki göz açıp kapayıncaya dek olup bitti. Kalender Bey, yılanlarıyla karşısına dikildiği sırada, Devâ'nın türküsü devam etti. Diyordu ki bizler çok yaşamıştık ve daha pek çok kez yaşayacaktık, döngümüz bizi bu noktaya pek çok kez getirmişti ve daha pek çok kere bu anda buluşacaktık. Hepimiz vardık, çoktuk ve hepimiz tektik. İçlerinde, türkünün hayal kırıklığı uyandırdığı sanırım bir tek bendim çünkü tüm bunları duyuyor olsam da bir şekilde bana söylenmediğini, hiçbirine dâhil olmadığını biliyordum.

“Sen hariç Hulki!” deyip duruyordu sanki Devâ'nın duyulmaz melodisi. Çıldırma işten bile değildi. Zaten çarkın en dış çemberinde bana biçilmiş cepte bir türlü rahat edemedi kıpır kıpırdım. Hani az daha uğraşsam beni tutan bağlardan kurtuldum kurtulacağım diyordum. Tabii aslında parmağımı bile oynatamadığımı hissedip umutsuzluğa geri düşüyordum.

Bu sırada anadan üryan Kalender Bey boynuna atılıp Devâ'yla sarmaş dolaş olmuştu. Fakat kadın yılanlarla, kaymakamla olduğundan daha çok ilgileniyormuş gibi görünüyordu. Başını bir o omuza bir diğerine çevirirken, saçları, yanakları ve çenesine sürünmelerine izin verdiği yılanları öpücüğe boğuyordu. Kalender Bey'se tıpkı evden çıkmadan kurduğum hayalimdeki itaatkâr köpek

gibi, gözleri Devâ'nın yüzünde, sırasının gelmesini bekliyordu.

Herkesi ceplerine yerleştirdikten sonra gözden kaybolan hostes, elinde tanıdık metal kutuyla tekrar çembere girdi. Devâ, türküsünü bitirmiş son nakaratı zihinlerde çınlamaya devam ediyordu.

“Âşıkların günü geldi,

Artık bir olma vakti!”

“Bir olma vakti!”

“Olma vakti!”

“Vakit geldi!”

Son cümleyle aynı anda kutunun kapağını açan hostes, gün ışığıyla birleşince bir gökkuşağı gibi ışıldamaya başlayan temreni içinden çıkartıp kutsal bir emanet gibi iki eliyle havaya kaldırdı. Devâ sessiz emrini çoktan vermişti. Hostes, bir fırtınaya dönüşmek üzere olan buz gibi rüzgâra inat dik ve kendine güvenli yürüyüşünden hâlâ taviz vermiyordu. Çemberin diğer ucunda duran dev pilotun arkasına dolanıp alaimisemanın ta kendisiyle adamın gırtlığını boydan boya hiç acele etmeksizin, özenli fakat atik bir hamleyle kesiverdi. Gözleri şaşkınlıktan çok huzurla bakan dev, ona destek olan katilinin yardımıyla içinde bulunduğu cebe sırtüstü uzandı. Gözlerime inanamıyordum. O ikisinin birbirlerinden hoşlandıklarından emin dim oysaki! Hostes, dev şoförlerden ilkinde yönelmişken Asude Hanım'la göz göze geldik ve bakışlarındaki korku içimi burdu. Devâ'nın efsunu altında olmasak atacağı çılgınlığı içimde bir yerlerde hissettim. Kıpırdamalıydim, bir şeyler yapmalıydim, bu manyaklar hepimizi öldürecek ti. İkinci dev de kesik gırtlığıyla cebine uzanmışken, içinde durduğum cebin oyuğundan dışarı yarım adım atmayı becermiş tim. Bu olanlara izin veremezdim. Hostes, imamın bitmeyen mırılı tısını, oluk oluk akan kanlı bir gurultuya çevirmiş, diğer şoföre yönelmiş ti. Başımı bin bir zorluk-

la çevirip Selahattin'e baktım. Zavallı adamın deli bakan gözlerinden çaresizlik akıyordu. Ayağımı biraz daha sürüdüm. Devân'ın türküsü bitti biteli, sessizliği bozan, hostesin topuklularının -zamanımızın kalmadığını gösteren bir saatin tik takları gibi- antik taş zemindeki takırtısı ve bir de gırtlakları kolayca kesen temrenin ölüm hırıltılarına karışan mide bulandırıcı melodisiydi. Aletin her gırtlakta farklı ses veren bir tınısı vardı. Yaşayanların gıkının çıkmadığı bu kulede ölülerin belli ki bir son söz hakkı vardı. Hostes, ardına dolandığında fırıl fırıl dönen gözleriyle konuşmaya, bir şeyler söylemeye çabalarken -son bir sakarlık etmeyi becererek- açık ağzıyla başını eğdiğinden temrenin ilk vuruşu gırtlığına değil de çenesine gelen Selahattin bu hakkını bana,

“Komiserim!” demek için kullandı. Hostes hatasını tekrarlamamış, ikinci hamlede gırtlığı bulup, sakar Selo'ya sesini vermişti. Ölüm hırıltısıyla birlikte gözlerinin feri kaçan zavallıyı güçlü kollarında yere yatırırken kadının bakışları beni buldu. Bu yaptığı görevi olabilirdi fakat bundan gereğinden çok zevk aldığını gördüm o gözlerde. Sinirim iyice tepeme çıkmış, neredeyse korkumu unutturmak üzereydi. Bu sırada bir ayağımı cebin oyduğundan çıkarmış diğerini sürümeye başlamıştım bile. Hostes, Asude Hanım'a ulaştığında vücudum gözle görünür bir şekilde titremeye başlamıştı. Hem felçli hem de ağır Parkinson hastası gibi görünüyor olmalıydım. Elimde olmaksızın yaşarmış gözlerimi hain karıninkilerden alıp Devâ'ya çevirdim. Son bir yalvarış, son bir umut için... Arzu dolu öpücüklerini yılanların bedeninden Kalender Bey'e çeviren kadın, belli ki dünyadan bihaber Kaymakam'ı cennette bir gezintiye çıkarmıştı. Dudakları arasında kıvrılan dilinin tıpkı yılanlarındaki gibi çatal olduğunu gördüm. İblis'in umurunda bile değildik. Keskin metalin eti yırttığı o acıklı melodiyle kendime geldim. Asude Hanım'ın şaşkın bakışlarında gördü-

ğüm son şey hayal kırıklığı oldu. Allah'ım buna nasıl izin verdin? Hostes bana yöneldiğinde gözlerimden istemsizce akan yaşlar yüzünden görüşüm bulanıklaşmıştı. Hostes artık yürümüyor, dalga dalga üstüme akıyordu. Devâ ve Kalender'in çirkin arzularının çatıyı doldurmuş yapış yapış kokusuna, temrenli kaltağın vıcık vıcık kan tutkusunun keskin aroması karışmış, midemi kaldırıyordu. Artık hareket etmek değil, o hostes midir nedir, o orospunun gırtlığına yapışmak istiyordum. Kadın yanıma geldiğinde iki ayağımı da cepten çıkarmayı başarmıştım. Sağ elimi kaldırmama ramak kaldığını hayal ettiğim sırada hostes duraladı. Devâ'nın yeniden başlayan türküsü,

“Dön bana.” diyordu yine su gibi şırl şırl.

“Biz, ben olalım aşkım,

Değersizler izlemeye mahkûm,

Vaktidir bir olmanın.”

Kanla yıkanmış temreni elinde, merkeze yönelen hostes kaltağının içindeki hisleri gözlerimle görüp ellerimle tutabilecek kadar net hissediyordum ve orospu beni unutmuş gitmişti bile. Devâ'nın sanki ilk defa denediği bir dondurmaymış ve tadına bakıyormuş gibi çatal diliyle minik minik yaladığı Kalender Bey'in ardına dolaştı bu sefer hostes. Yılanlar iki yana açılmış kaçınılmaz sona yol veriyordu. Son bir derin nefes alıp kendimi akışa bıraktım, hepsinin hislerini biliyor, dilimin arkasında acı acı tadına varıyordum. Eğer o katil kaltak yürümüyor dalga dalga akıyorsa, çöksak ama tek ve birsek, öyleyse benim neyim eksikti. Belki binlerce yıldır ilk kez Sükût Kulesi'nin duvarları, yaşayan birinin gırtlığından fırlayan iki heceyle çınladı:

“Allaaaah!”

Akacak Kan Damarda Durmaz

Sesimle birlikte vücudum da zincirlerinden kurtulunca ok yaydan çıkmıştı çıkmasına fakat metaforun aksine bende-

niz 1.68 boyunda ve 85 kilo olduğumdan ancak freni patlamış bir kamyonundan beklenebilecek bir zarafetle hostesin üzerine atıldım. Diğer yandan avazım çıktığıınca bağırarak kendimi ele verdiğimden hostesin beni fark etmesi neredeyse hiç zamanını almadı. Vücudunu yarım adım çevirip öndeki kolumun yenine yapıştığı sırada hafifçe eğilip kalçasını öne itince de kendimi önce onun sırtında, ardından da havada buldum. Bir an aklıma okul arkadaşlarımla whatsapp grubuna yolladıklarında çok güldüğüm, buzulun kıyısında diğeri ona çelme takınca suya yuvarlanan penguin gelmişti. Penguin kadar şanslı değildim tabii, benim önümde Sükût Kulesi'nin kuyusu vardı ve kendimi onun dibinde buldum. Gözümde şimşekler çakarken nefesim kesilmişti. Anlık bir sersemliğin ardından yüzüstü dönmeye çalışan bir tosbağa misali çırpınırken, bir yandan da hostes ve Devâ'ya ana avrat düz gidiyordum. Binlerce yılın sessizliğini bozduğum mabet, rüzgârın boşluklarında gezinirken çıkardığı uğultuyla beni protesto ederken, Devâ'nın zihnimi dolduran kıkırtısı kanımı dondurdu. Dönüp, dizimden destek alarak doğruldum. Neyse ki kuyu mudur, çukur mudur ne haltsa, sadece tek kattı ve kırık çıkık olmadan paçayı kurtarmıştım. Devâ ve hostes hınzır sırtışılarıyla bana tepeden bakarken, garip sarılışıyla Devâ'dan kopamayan Kalender Bey ise dünyadan bihaber, tüysüz bir koalaya benziyordu. Tabii yılanları olmasa... Devâ tüylerimi diken diken eden kıkırtısının sonunda sırtışına tezat kara gözlelerinin bakışları sertleşirken, tekrar zihnime aktı.

“Siz zamane insanların problemlerinden biri de çok fazla Marvel filmi seyrediyor olmanız... Sen kime saldırdığını sanıyorsun? Et ve kemikten gayri yağ tulumu beden, kabak kafanın içinde salınan yarım aklınla bana nasıl zarar verebileceğin sanrısındasın? Şu gördüğün temreni, altı bin yıl önce dışarıdaki höyüğün yerinde kurulmuş, tarihinizin ilk döküm fırınında, kaynağın efendisi Tvastar'a bizzat ben

dövdürdüm. İstedigimi, istediğimden istediğim anda alırım ben...” Zihinsel tiradının bu noktasında tahminen beni muhatap almaktan sıkılmış ve sessizliğine geri dönmüştü. Başıyla hostese onay verdi ve kahpe, temreni bu kez Kaymakam’ın boğazına çaldı. Kalender Bey, bütün gece yüzünden silinmemiş çarpık gülümsemesiyle Devâ’dan gözlerini alamıyordu. Hostes onun gırtlığına diğerlerinden daha çok özen gösterdi. Keskin ve derin ilk vuruşla renkten renge giren temrenin üstünden çağlayan kan, Devâ’nın başaklar gibi salınan saçları ve yüzünü kızıla boyarken, sıçrayan damlalar bana kadar ulaşıyordu. Çaresizlik ve sinirle alt dudağımı koparırcasına ısırırken, yıkık dökük duvarlara atılsam da nafile, genç adamı da kurtarmam mümkün değildi. Bana kalan umarsız bakışlarımla olan bitene şahit olmağı sadece!

“...değersizler izlemeye mahkûm...”

Hostes, temreni kullanarak omurgayı da ayırdıktan sonra enseye doğru olan boyun kaslarını keserken işini seven mahir bir kasabı andırıyordu. Kesmeyi bitirdiğinde Kaymakam’ın başını vücuduna bağlayan tek şey ensedeki ince bir deri parçasından ibaretti. Kafayı sırtına doğru bıraktığında midem kalktı. “*Bunca ölüm, bunca kan ve miden şimdi mi kalktı Hulki?*” diye mırıldanıyordu içimde kötücül bir ses. Diğer yandan Kaymakam’ın omuzundaki yılanlar hiç olmadıkları kadar coşkulu görünüyordlardı. Devâ’yla aralarındaki ölümcül sarılış sürdüğünden duruşlarını değiştirmemişlerdi. Hostes, temreni son kez kaldırıp abartılı bir hamleyle kendi gırtlığını kesti ve kanı Kaymakam ile Devâ’yı sularken ardındaki cebe yığılıp kaldı. Bu vahşetin arasında Devâ, türküsüne yeniden başlamıştı.

“Binyılları aştın,

Döndün bana aşkım,

Özünde yok olmanın...”

Kalender Bey'in omuzundaki yılanlar, türküyü bitirmesine izin vermeksizin üzerine atıldılar Devâ'nın. Gözümün önünde gerçekleşen sapkınlık her ne kadar anatomik olarak imkânsız görünse de tıpkı efsanelerde olduğu gibi aniden olup bitmişti. Yılanlar Devâ'yı kapıp, Kalender Bey'in kopuk boynundan içeri tıkıştırıverdiler. Olanlar bütün iğrençliğiyle sürerken, doğa kanunlarına aykırı bir sessizlik Sükût Kulesi'nin adına yaraşıyordu doğrusu. Bu kadarını kaldıramayacaktım. Gözlerimi yumdum ve Devâ'nın az önce bitirmesine izin verilmeyen türküsünün son sözlerini duyana dek de açmadım.

“...Vaktidir bir olmanın.

Artık biriz aşkım!”

Kulaklarıma inanamıyordum. Bunca çılgınlığın ardından mutlaka benim de kafam karışmış olmalıydı. Türküyü cığırın ses... O ses...

Kurumakta olan kandan yapış yapış kirpiklerimi zorla ayırıp gözlerimi açtım. Başımı kaldırdığımda gün ilerlemiş, kulenin duvarlarını aşan güneş tepemde dikilen iri yarı silüeti aydınlatmaktaydı. Gözümü alan parlaklıktan kaçınmak için koca figürün gölgesine sığındım. Derin bir nefes alıp, gözlerimi birkaç kez daha kırıştırdım. Tepemde dikiлип Devâ'nın türküsünü tamamlayan, Kalender Hakdah'ın ta kendisiydi.

“Kh hh... Kah... Kayh... Kal, Kalender Bey?”

Genç adamın alışık olduğum kendine güvenli duruşu geri dönmüş, kellesini kestikleri sırada bile değişmeyen çarpık sırtışıysa bir daha asla yüzüne dönmemek üzere silinip gitmişti. Hâlen çırlıçıplak ve kan revan içinde olsa da gırtlığındaki kesikten, Devâ'dan ya da omuzlarındaki yılanlardan iz yoktu. Fakat çelik mavisi gözleri her zamankinden daha ürkütücü bir hâl almıştı sanki. Neler olduğunu anlayamıyordum? Ya sonunda delirmiştim ya da bütün bu olanlar aslında bir rüyaydı!

Düş Kapanı

Kalender Bey gevrek gevrek gülümseyip düşüncelerime sesli cevap verdi:

“Üçüncü bir seçenek daha var Hulki. Fakat bu hiç hoşuna gitmeyecek.”

Kaymakam’ın film repliği kıvamında konuşmaya başlaması bir anlığına umut verici olsa da aslında aynı adamla muhatap olmam pek mümkün görünmüyordu. Bir şeyler fena hâlde değişmişti. “Az önce Şeytan ve müritlerinin kellesini kopardıklarını gördüğün adamla konuşuyor olman sence yeterince değişik mi?” Kafamda deli sorular, ona bakakaldım.

“En azından şunu bil ki bunların hiçbiri rüya değildi. Devâ’mle biriz artık ve bugünden sonra yeni bir çağ başlıyor. Ben geri dönücem. Eğer bu çukurdan çıkmayı becerebilirsen ardına bakma ve benden olabildiğince uzağa git Hulki. Seni hep sevdim. İşte bu yüzden Devâ yarımın tüm itirazlarına rağmen, sana bir şans vericem. Bugün senin sıran değil fakat bir daha karşılaşırsak, bu kadar yufka yürekli olamayabilirim. Hadi sağlıcakla.”

Tüm yaşadıklarımın ardından anladıklarımı reddedecek değildim. Kalender donuna girmiş Devâ sırtını dönüp gözden kaybolurken açıkçası diyecek lafım kalmamıştı. Kalsaydı dahi bir şey demeye hâlim yoktu. Olduğum yere çöküp, gücümün son kısıntısıyla kuyu duvarının gölgesine sığındım.

Isıra ısıra paraladığım ve günün parlaklığında kuruyup kabuk olmuş dudaklarıma değen soğuk suyun sancısıyla kendime geldim. Tepeme dikilmiş şaşkın adamlar ve biraz uzağımda merakla neler olduğunu anlamaya çalışan kadınlar, kendi aralarında mırıldanıyorlardı. Hâlsiz de olsam dizimin üzerinde doğrulup çevreme bakındım. Artık çukurun içinde değildim. Hatta nerede olduğumu bile anlayamıyordum. Sükût Kulesi’nden iz yoktu ve arkeolojik kazı

alanını hatırlatan bir oyuğun içindeydim. Bana su veren turistlerin yardımıyla biraz kendime gelince Şeytan Höyüğü'nün içinde olduğunu öğrendim. Çat pat İngilizcemle Sükût Kulesi'ni sordum fakat tur lideri rehberin dediğine göre burada hiçbir zaman bir kule olmamıştı. O kuleleri görmek istiyorsam Yezd'e gitmem lazımdı. Üstüm başım kan içindeydi fakat elimde kabuk tutmuş ufak kesik ve dudaklarımdakilerden başka bir yaram görünmüyordu, belki 50 km'lik bir alanda da tahminen benden başka kimse yoktu. Kimdim ben, burada ne arıyordum, başıma neler gelmişti? Turistler ve rehberin sorularını yanıtsız bırakıp höyükten çıktım. Minibüslerden biri hâlen oradaydı. Belli ki diğerini Kalender mi Devâ mı belli olmayan almış gitmişti. Ulan onlarca kişinin kanına girip böyle kalkıp gitmek var mıydı? Asude Hanım'ın gözlerindeki hayal kırıklığı yüreğimi yakmaya, Selahattin'in "Komiserim!" çığılığı zihnimde çınlamaya devam ediyordu. Meraklı meraklı çevremde dolaşanları atlatıp sallan yuvarlan minibüse bindim. Ön paneldeki dosyada sadece benim pasaportum duruyordu. Diğerlerine dair ne bir belge ne bir iz. Cumhurbaşkanlığından imzalı belgenin yerinde de yeller esiyordu. Arka cebimdeki cep telefonum kuyuya düştüğüm sırada kırılmış, tuzla buz olmuştu. Neyse ki cüzdanım ve kredi kartlarım hâlen yanımdaydı. Rehberin tarifiyle ana yolu bulduktan sonrası kolaydı, hiçbir yere sapmadan gerisin geri Kirman'a ulaştım. Biraz Türkçe biraz İngilizce filan ufak bir pansiyona attım kendimi. Pansiyonun sahibi yaşlı adam da sağ olsun kimsin, bu ne hâl faslını fazla uzatmadı verdi odayı. Temizlendikten sonra birkaç parça kıyafet de uydurduk ve o gece dinlenip ertesi gün uçağa atlayıp döndüm. Evde Hatice düşündüğümünden daha sakın karşıladı beni. O gün, gündüz önce telefonla arayıp sonra kapıya gelmişler, pasaportumu teslim almışlardı. Telefonumun birkaç gün ulaşılabilir konumda olabileceğine dair de onu uyarmışlar-

di. Tabii onu almadan yurt dışına gittiğim için sonraki birkaç gün surat yapacak olsa da bu hafta karşılaştığı bu sürprizin ardından ensemde boza pişirmemesi şaşkınlık vericiydi. Dairede ise beni başka bir şok bekliyordu. Hatice'ye anlatılanlarla alakası olmayan, bambaşka bir hikâye vardı kaymakamlıkta. Beni gören herkes daha kapıda hâl hatır sormaya girişmiş, geçmiş olsun dilekleri eşliğinde sırtımın sıvazlanmasından yürüyemez olmuştum. Kalender Bey yerinde yoktu fakat Neşe Hanım, sağ olsun bekleme salonundakileri boşaltıp bana kendi elleriyle bir kahve yaptıktan sonra karşısına oturttu. Çok meraklanmıştı, neyim vardı kuzum, neden böyle damdan düşer gibi emekliliğimi istemiştin? Şaşkınlığımı gizlemekte zorlansam da onu bozmadım. Emekliliğimi mi istemiştin? Çekmecesinden çıkardığı bir dosyadan el yazımıyla yazılmış erken emeklilik dilekçemi bana uzattı.

“Valla bana kalsa seninle yüz yüze konuşmadan kimselere göstermezdim fakat Kalender Bey, döner dönmez ilk iş bu dilekçeyi sordu. Hemen de kabul edip imzaladı çıkış belgeni filan, n'oluyor dememe kalmadan olup bitti. Hiç anlamadım Hulkiciğim!”

İki gün önce uzun boylu, şoför kılıklı biri getirip teslim etmişti dilekçeyi. Sonrasında da ne bana ne de Kalender Bey'e ulaşamamışlardı. Kadının sorularının çoğunu cevapsız bırakıp kahvemi de bitirmeden ayaklandım, iki günde dünya tersine dönmüştü. Tam çıkarken beni tutup kulağıma yanaşan Neşe Hanım, söylediklerine kendi de inanmaz ve hatta sıkın bir tonlamayla,

“Hulki Bey, bi' de... Kaymakam Bey dedi ki... Şey dedi... ‘Hulki bizi yarı yolda bıraktı. Onu gözüm görmesin’ dedi. Bundan sonra bi' daha gelersen daireye alınmamanı emretmiş kapıya, haberin olsun.”

Daireden çıktığımda ne yapacağımı şaşırmıştım. İstanbul'un berbat, her biri ayrı yönden gelen yılışık yağmurla-

rından birinde sokağa atılmış bir kedi yavrusu gibi hissediyordum kendimi. Arabaya bindim fakat eve gidesim hiç yoktu. Trafikte uzun uzun dolaştım. Devâ, iblis midir canavar mıdır, amacına ulaşmıştı belli ki. O amaç her ne haltsa, ben açıkçası bir bok anlamamıştım. Fakat zaten kimdim ki ben? Kadının ben düştükten sonra tepemden bakıp söyledikleri ve daha da fenası, zihnime kazınan küçümseyici sesi göz pınarlarımı yakıyordu:

“Et ve kemikten gayri yağ tulumu bedenin, kabak kafanın içinde salınan yarım aklınla...”

İstemsizce direksiyona bastım tokadı.

“Ulan!”

Çaresizlik göz yaşlarım yanaklarımdan süzülüyordu. Alt dudağımda yara bereden ısırarak yer kalmamıştı. Harbiden, kimdim ben?

İblisin Çağı

Yukarıda anlattıklarımın üzerinden yaklaşık altı ay geçti ve bu satırları yazın ilk günlerinde, İstanbul’daki evi borcu bitmeden elden çıkartıp Erdek’te aldığım evin terasında, emekliliğin keyfini çıkartırken yazıyorum. Daha doğrusu çıkartıyordum ki bunları yazmak için keyfe ara vermem gerekti...

Emekliliğimin ardından bir iki kere daireye ve Kalender Bey’in apartmanına gittim. Gerçekten kaymakamlığın kapısından beni almadılar. Akşam Kalender Bey’in sokağına park ettiğim arabamın içinde onunla yüzleşip edeceğim küfürlerin hayalini kurarken de yan camımı tıklatan devasa bir gölge yüreğimi ağzıma getirmişti. Gelen Devâ’nın İstanbul’da kalmış dev şoförüydü. İyice eğilip neredeyse tüm pencereyi kaplayan koca kafası, karanlıkta dahi çıkar-
madığı güneş gözlükleriyle bir süre bana baktı ve sonunda, davudi sesi ve alttan alta tehditkâr tonlamasıyla;

“Git buralardan Hulki Bey!” dedi.

Bir süre Emniyet'in merdivenlerini de eskittim. Katonik imam, memur Selahattin ve Doktor Asude Hanım kimselerin umurunda değildi. Bana söylediklerine göre delil yetersizliğinden imamı serbest bırakmışlardı. Nerede olduğunu bilmiyorlardı. Bu kadar kısa sürede bunca şüpheli kayıp varken dava nasıl olmuş da sonuca bağlanmıştı kimse bilmiyor ve açıkçası pek de umursamıyorlardı. Selahattin benim emekliliğimi istediğimi iddia ettikleri aynı gün istifa etmişti. Zaten kimi kimsesi yoktu ve bir iki arkadaş da selamsız sabahsız gidişine bozulmuş, nerede olduğunu merak etmemişlerdi. Asude Hanım'ın eşi de komşularından öğrendiğime göre yurt dışından iyi bir teklif almış ve bir gecede toparlanıp taşınmıştı. Asude Hanım'ın da aynı saatlerde Tıp Fakültesinden istifa etmiş olmasını benden başka kimse garip bulmuyordu. Mutlaka kocasının yanındaydı, başka nerede olacaktı ki? Başıma gelenleri kimseye anlatma şansım da olmadığından sürekli çıkmaz yollara sapıp sapıp geri dönüyordum. Kaybolanların geride kalan ve ulaşabildiğim aile fertleri, dost ve akrabaları, hiçbirini konuyu ciddiye almıyordu. İki ayın sonunda tümüyle umutsuzluğa kapıldım. Evi elden çıkarıp Hatice'm ile çocukluğunu toplayıp Erdek'e taşınma kararını da o sıralarda aldım. Görünmeyen bir düşmanla nasıl savaşacak, kimse-nin umursamadığı zavallıların öcünü tek başıma kimden, nasıl alacaktım?

Şimdi defterimi ortaya çıkarıp bu satırları yazmamın sebebiyse (aylardır ardı arkası kesilmeyen kâbusları saymazsam) haberleri görüp tepemin atması. "Son Dakika" haberine göre sağlık sorunları dolayısıyla görevi bırakan İstanbul Valisi'nin yerine geçmesi muhtemel adaylar beliymiş. Büyük ihtimalle Sayın Cumhurbaşkanı bugün yarın bir açıklama yaparmış ve kulislere dolaşan söylen-tilere bakılırsa en muhtemel aday olarak İstanbul'un en yeni ilçesi İtirlılı'nın genç ve başarılı kaymakamı Kalender

Hakdah'ın adı geçiyormuş. Kaymakamlıkta daha ilk yılını doldurmadan bu ani yükselişin haberi tüylerimi diken diken edip içimi sızlattı. Zamanında sekreter Neşe Hanım'ın bana telefonda söylediği sözler kulağımda çınladı:

“Artık ne akla hizmetse. Neksflis dizisi mi bu? Protokol, mro-tokol hak getire!”

Sinirimden elim ayağım titredi. Ne olacaksa olsun artık. Kinimi diri tutmak ve olanları asla unutmamak için defteri temize çekmeye başladım. Bir iki kopya çıkarttıktan sonra üst düzeyde iki üç dostuma da göndermeyi planlıyorum. Delirdiğimi düşünseler ne olacak ki? Ne memuriyet kaldı zaten geriye ne de adaletin yerini bulma umudu. Kimse bana inanmazsa ne yaparım bilmiyorum, daha da üzücü olan ne yapabilirim onu da bilmiyorum ama bir şey yapmalı...

Kanalı değiştirdim ve vali adayı Kalender Hakdah gazetecilerin sorularını cevaplıyordu,

“Mesele, atanmaktan ötedir. Milletçe talihimizin döneceği gün yakındır. Binyılları aşan kültürümüzü hatırlamanın ve özümüze dönmenin vaktidir. O öze ulaşmanın yolu da bir olmaktan geçer. Benim yahut başkasının göreve gelmesi mühim değil. Bir araya gelmenin, tekrar bir olmanın vaktidir artık...”

M. OLGAY SÖYLER
IŞIN BERİL TETİK - DEMOKAN ATASOY

KÖTÜLÜĞÜN TASARIMI

ESKİ İRAN DİNLERİ VE ŞEYTANIN DOĞUŞU

Kötülüğün Tasarımı isimli serinin ilk kitabı olan bu çalışma deneysel bir çalışma olup, alanında bir ilk diyebileceğimiz türdendir. Olgay Söyler'in "Eski İran Dinleri ve Şeytanın Doğuşu" isimli makalesinin, Işın Beril Tetik'in "Bin Yıl Yaşa" ve Demokan Atasoy'un "Bir Devlet Memurunun İtirafı" isimli korku öykülerinin yer aldığı çalışmanın amacını, Olgay Söyler şu cümlelerle ifade etmektedir:

Amacımız, ülkemizde de yayımlamaya başlayan eski dinlere ait metinleri kullanarak tarihî ve mitolojik malzeme üstüne 'Şeytan'ın anlatısını inşa etmektir. Mitolojide tek bir motifin bile ne kadar önemli olduğunu ayrıca edebiyat ile tarihin birbirine olan katkısını bu kitapta okuyucularımızın net olarak görmelerini arzu ettik. Avesta, Mani, Rig Veda gibi dini metinlere Şahnâme, Ardâvîrnâme, Goştâspnâme gibi efsaneler içeren İran destan edebiyatı eşlik etti. Dante'nin *İlahi Komedya'sı*, en-Nedim'in *el-Fihrist'i*, Birunî'nin *El-Âsâr el-Bâkiye'si* Mesudî'nin *Murûc Ez-Zeheb'i* bu anlatının yine en değerli malzeme grubuydu. Bu kadar değerli destan ve Doğu klasîği eser üzerine, ülkemizde herkesin bulabileceği Batı literatüründen de bazı kaynak olabilecek eserleri alarak anlatımızı inşa etmeye gayret ettik.

TEKİNGİZ KİTAPLAR

9 786254 080722

THG
0244603
SSF
0244603 SSF